

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

I. 4. e

143.22.

37-5 E. 7.

1
5
G

ANNVAE
LITTERAE
SOCIETATIS

Colleg. Graec. IESV *Carol. Insurg.*

ANNI. M. D. LXXXIX

AD. PATRES. ET. FRATRES
eiusdem Societatis.

ROMAE,
In Collegio Societatis IESV. M. D. XCI.

Cum Facultate Superiorum.

A. P. Fuent. Bencius

ANNUAL
REPORT

1871

1871

ANNUAL REPORT

AD. 1871

ROMAN

IN THE LIBRARY OF THE

LIBRARY OF THE

ANNVAE LITTERAE³
SOCIETATIS IESV

ANNI. M. D. LXXXIX

PATRIBVS. FRATRIBVSQVE

Societatis IESV gratia & pax

Christi Domini.

ES GESTAS ab vniuersis Pro-
uincijs Societatis vertēte anpo,
conferre in vnum volumen, vti-
le inuentum, iucundumque, nec
nisi profectum ab ea mēte, quæ
mutuò complexu gentium di-
uersarum efficit nexum indissol-

ubilem animorum. nam & eas dum audimus,
mutuis facibus accendimur, & quæ utilitas fue-
rit in vniuerso corpore singularum partium,
non ignorare delectat. quo magis huc intende-
re debet curam scriptor annalium, vt ne audi-
tores debito fraudentur. Equidem tali in mune-
re non leuem experior difficultatem propter
similitudinem rerum scribendarum: neque ea
mihi fiducia styli, vt sperem satietatem vitari
varietate verborum. igitur decurri ad reme-
dium breuitatis, quæ celaret inopiam: eo liben-
tius, quod sic quoque seruius iudicijs Patrum As-
sistentium, qui cum multa malint explicari pau-

4
cis, quam pauca dilatari multis, simul circum-
scriptam tradunt materiam, & præscribunt ra-
tionem scribendi. Fateor sane me obtempe-
rantem illis, contigisse potius omnia, quam sin-
gulis satisfacisse: illud tamen affirmo, nihil fe-
re de industria fuisse omissum. Et video nihilo-
minus pertismescendam infantia culpam: sed
illam præstabit, opinor, eorum auctoritas,
qui meæ conscij imbecillitatis periculum fece-
runt obedientia. Ceterum executi sumus Pro-
uincias viginti: demptis, quæ adhuc non per-
uenerant, Mexicana, & India. Atque, vt ali-
quid vniuerse dicam, extinxit hic
annus socios centum viginti
duos, dedit tercentum tri-
ginta quattuor.

P R O V I N C I A
R O M A N A.

NUMERATI socij, illis excep-
tis qui sunt in Domo Professo-
rum, quadringenti duodecim. In
Collegio Romano alijsque locis
quæ ad ipsum pertinent, centum
octoginta : in Seminario viginti
tres: in Germanico quattuordecim: in Colle-
gio Pœnitentiariorum, vnus & viginti : in An-
glicano septem: tres in Maronitano: in Proba-
tionis Domo ad Sancti Andreæ viginti quin-
que : si tamen Nouitij excipiantur: in Collegio
Lauretano triginta octo : in Recinetensi quat-
tuordecim: vno amplius in Maceratenſi: in Pe-
rusino, Florentinoque viceni : viginti vnus in
Senenſi; vndecim in Tiburtino. Mortui quat-
tuordecim. Aggregati in Societatem vndequa-
draginta.

COLLEGIVM ROMANVM.

MAIORVM Sodalitas, hoc anno, præsertim
extremo, auctior, & illustrior fuit: quan-
do enim Gregorij primum Tertijdecimi, dein-
de Sixti Quinti, Pontificum decretis in eam re-
liquæ aggregantur, ambitur a Sodalitatibus,
quas procurant nostri in toto fere orbe Chri-

Atiand: & iam ex ipsis adsciuit cœtum vndequadraginta: vt cum ceteræ sint Congregationes hominum; hanc recte dixeris Congregationem Congregationum. Ita, cum sæpe vrbs Roma ex illarum gregibus contrahat iuuenes diuersarum nationum, visendi cupidos noua, vel vetera discendi, ab ijs Sodalitas Parthenia agnoscitur, vti mater communis. Ex hac, & ex altera Sodalitate, quæ dicitur Minorum, vt alias perscriptum est, Academia coaluit, eaque frequentibus exercitationibus (quinque emeriti Philosophiæ in theatro publico placere) perseueravit, hoc etiam anno, & honestis studijs innotescere, & gloria sciendi. Sed quoniam huiusmodi Congregationum officium antiquissimum est pietas, in illam sic intendunt sodales, vt eos esse primariæ Congregationis non tantum videas, sed etiam intelligas. Id adeo proxime declaratum est, voluntaria corporis diuerberatione, gestatione cilicij, frequentatione templorum, ceteraque vsurpatione piorum munerum, a Patre Præfecto impetratis, in hoc discrimine Gallicani Regni, numini propitiando: pars etiam eius se aliqua ostendit, in vnius tum ægrotatione, cui e sodalibus bini semper partitis vicibus assidebant, tum etiam morte, quem suis humeris aliquot extulerunt ex eodem cœtu, cum ceteri prosequerentur: interrogante vrbe causam comitatus, nec postea reticente, addidere stimulos Dominicus Blondus

dus Præfectus vrbis (Senatorem appellânt) cum
 celebraret Sodalitium, & Marianus Perbene-
 dictus Cardinalis, qui cum fuisset olim vnus e
 sodalibus antiquioribus, & pro institutore ha-
 beri posset, cooptatus hoc anno a Sixto Quin-
 to in numerum Patrum purpuratorum, Præfe-
 ctum Sodalitij fungentem gaudio perhumani-
 ter excepit, partem aliquam partæ dignitatis a
 se deberi Congregationi professus. E minore
 Sodalitio in Societatem nostram duo admissi:
 spes alijs pro re ostentata, vt in dilatione rei
 expetitur, notior fiat petentium cupiditas, &
 grator petitionis effectus. Ceterum in hoc
 Collegio morbo absumptus est Pater Ioannes
 Baptista Aelianus, vir omnino pietate, despi-
 cientia sui, & in proximos caritate insignis:
 multarum repertor artium, quibus peccantes
 arcerentur illecebra, seu pauperes inopia suble-
 uarentur: sic prorsus, vt cum in eisdem dies in-
 cidisset mors Farnesij Cardinalis, vulgo dice-
 retur, duo fulcra paupertatis concidisse. Bis
 a Pio Quarto, tertium a Gregorio Tertiodeci-
 mo in Aegyptum missus aliasque ad regiones
 Oriëntis, mirum est, quantas vtilitates attulerit
 religioni labenti, quam multa tulerit dictu gra-
 uia, perpeßu aspera, non solum in itinere, facto
 naufragio, sed in terris etiam ipsis, vbi petitus
 Iudæorum insidijs Turcarumque, minimo mi-
 nus interiit. Sed hæc commemorata ab alijs, in
 annalibus, ad quos plura hoc de patre discen-

di cupidos relego. cum demum ad urbem reuertisset, eandem illam rationem obtinentem, & maiora molientem quotidie, supremus dies occupauit.

MISSIONES NONNVLLE.

VNVS E NOSTRIS sacerdotibus, cuius opera iamdiu Alexander Farnesius Cardinalis, in oppidis aliquot obeundis rerum spiritualium causa, vti solebat, cū suspicaretur, id quod euenit, Cardinalem breui ereptum iri e rebus humanis, sex laborum socios Quadragesima secum adduxit: & cum quina oppida binis assignasset, ipse sibi præcipuum seposuisset (erant autem omnia numero sedecim) auctor fuit, vt lustrarentur atque excolerentur populi admirabili cum fructu: conciones omnium frequentes, etiam inter tempestatum, & frigorum aduersa: ergo ne quis dies sexusve cessaret a pio opere, diebus negotiosis, vno seorsum edocente pueros, alter mulierculas puellasque intentas acui, & colo, ad Solem erudiebat: sic vt singula oppida viderentur scholæ Christianæ doctrinæ: maior res æstimatu quam dictu. taceo de auditis confessionibus totius vitæ, de compositis simultatibus, odiisque relictis, de mul torum, qui religione obstricti tenebantur, exsoluta conscientia. nonnulla etiam quæ pertinebant ad oppidi ornatum, & commoditatem publicam,

publicam, eodem sacerdote monitore, & interprete extitere. fatifcebat vetustate ædes, & vitium fecerat, restituta, ac resecta: dirutus, diruptusque erat pons, nec transiri poterat fluius oppido subiectus, crescentibus aquis, sine metu periculoque, repositus in solo firmitatis spectatæ, & nouis operibus erectus: non exigua Farnesij Cardinalis impensa.

Post Farnesij obitum Gesualdus Cardinalis & Episcopus Portuensis eundem sacerdotem adhibuit ad suam diœcesim inuiscendam: quo expleto munere, idem Pater in quodam oppido haud procul vrbe, dum se frangeret calor, consedit, tanto commodo oppidanorum, qui purgati sunt fere omnes, & instructi, vt pæne plus fructus apparuerit in appendice missionis, quam in missione ipsa: et quod est in veteri prouerbio, mantissa opsonia vincerentur.

DOMVS PROBATIONIS, ET COL- legium Pœnitentiariorum.

ADLECTI in nostrum ordinem nonnulli, quorum parentes ita indoluerunt impatienter, vt essent cogēdi: trium, ita lætati sunt, vt obtulerint vltro: vnus maxime, qui & anno superiore cum filiū dedisset natu maximum, reliquos sic instituere pergit, Deo adiuuante, vt eos crescere dicat Societati: nec aliud nisi maturum tempus expectent.

APOENITENTIARIIS auditæ confessiones etiam totius vitæ, impertitæ dispensationes variorum votorum, absolutionesque noxarum referuatarum Apostolicæ Sedi, pro eorum facultate, pæne innummerabiles: cum Catholica religione aliqui reconciliati: a pellicum consuetudine alij abstracti: inter virum, & vxorem generis splendore & magnitudine opū æque nobiles pax constabilita, magno bono vtriusque familiæ alioquin ad arma ituræ. Vir quidā illustris, & sacerdotio præditus suburbanam villam aureorum bis millium donauit, cuius vsus & fructus Pœnitentiariorum esset, eorū animis relaxandis, mancipium vero, & nexus ad alterum Collegium pertineret. Ceterum accidit quiddā ad memoriam insigne. Aedes cuiusdam vicinæ nostris, mense Ianuario, cum flaret ventus maximus, prouecta nocte improviso casu flagrare cœperunt: & iam se flamma in tabernam aromatarij, & fassamentariorum quorundam, vbi materia plurima nutriendo igni, magno impetu conuertebat: quin; & in scæne imminabat, nostrorum domui contiguum: quod si corripuisset actum erat de re nostra, quæ agebatur pariete proximo ardente: hoc in incendio, ea cogitatio ingentem curam accendebat patribus, ne sacrosancta Eucharistia, quæ asseruabatur in sacello domestico, vlla ratione contingeretur. Ita cum aliunde nihil esset subsidij, exiere cum aqua,

aqua, alijsque remedijs pesti opprimēdæ. Sed in his, duorum animus magis enituit, qui cum per manuarias scalas conscendissent tectum, qua scalpris illud diruentes, qua ingerentes aquam, auerterūt ignem. Illud vero mirabile, & obseruatum a multis, cum sacram cælestis agni effigiem iecisset sacerdos in flammæ, illam metuentes repente retroactas, mox etiam sopitas: et nos præsentis periculo liberati sumus.

SEMINARIVM ROMANVM.

EX QVO ad conuictorum contubernium in Seminario, non nisi per Vicarium Pontificis (is est nunc Cardinalis Rusticucius) patet aditus, in tantum excreuit ambientium numerus, adhibentiumque interpretes, viros principes, vt Cardinalis, distractissimus licet aliorum onerum mole, non parum se occupatum fore dicat, si huic vni negotio vacaret: magna est etiam opinio discipulorum fructus: ea vero, ne quemquam fallat, nostri adlaborant: aucta porro est exemplo vnius e familia nobilissima, & præcipua Italiæ ciuitate, quem cum fretum illud adolescentiæ siue indulgentia moderatorum, siue leuitate animi, eo abripiisset, vt periculum metueretur: vbi regendum susceperet nostri, imminuendo spiritu, & adhibenda arte gubernandi, in cum cursum
dire-

direxere, vt cum postea fuerit in sua potestate, eundem prorsus sua sponte tenuerit, sine vlllo gubernatore: quod cum miraculo fuit omnibus, qui illum antea norant, tum multis nobilibus incitamento: ita plures ex eadem ciuitate missi, qui liberalibus studijs operentur. Neque socordia, ac desidia bonum otium coneritur: quattuor in aula Romani gymnasij, & conspectu splendidissimo Cardinalium, specimen dedere ingenij, & in sapientiæ studio progressus. Sodalitium alterum beatissimæ Virginis, e conuictoribus iam pridem intermissum, instauratum hoc anno, magna vtilitate adolescentium. Ceterum omnium magnum est studium pietatis: quos scilicet ex vnius facti discetis. Clericus hic erat, & ex Congregatione Parthenia, natura non satis mitis, & facilis irasci, quam tamen emolliret, & comprimeret diligenti cultura: is cum a magistro, data ne occasione, an arrepta, iussus esset, vt per tres dies continuos complicitus in genua interesset scholis, dum explicarentur, idque statim fecisset, postridie ita uicit animum, vt eam pœnam sponte subierit, condiscipulis admirantibus, ipsoque præceptore collaudatum iuuenem, se ipsum se recipere, iubente: idem, cū ab alio quopiam accepisset colaphum in fronte, dolorem premens, & iracundiam, hoc satis habuit dicere: Tu vero maiore plaga tuum animum, quam meum corpus affecisti: adi sodes quamprimum
sacer-

sacerdotem , vt te peccati vinculo absoluat.
Hæc bonus adolescens didicerat in schola Christianarum virtutum.

COLLEGIVM ANGLICANVM.

DE ANGLIS nostris prius persequar, deinde de de alumnis. igitur missi e nostris Catholicorum accersitu, in Angliam sacerdotes duo, qui cum difficili nauigatione vsi, vt exscenderent in insulam, expectare non possent tenebras, quod maxime optabant , sed clara luce se commisissent homini ignoto, quem offenderat in littore, ac tenerentur incerto metu, eum reppererunt non abhorre a Catholica religione: in cuius gremium, vt reciperetur cum vxore, dux eorum , & comes itineris , postridie ad viros quosdam nobiles Catholicos adduxit. at illi bene sperare iussi ab hoc ingressu, diuiserunt prouinciam, vt alter obiret terras versus Austrum, alter versus Septentrionem: ita e nostris totam per insulam, super suam, & aliorum expectationem sex libere vagantur , duo attinentur in carcere: requirunt illi quod perierat, reducunt quod erat abiectum, confracta alligant, corroborant infirma, pingua & fortia custodiunt: hi vero persecutionem patientes propter iustitiam magnam patientiæ laudem habent. Romæ autem decessit Pater Thomas Martialis Anglus a confessionibus alumnorum,

rum, vir humilitatis virtute conspicuus: is dum se ad professionem parat, peractis omnibus experimentis, incidit in febrem, nec alius postea ei morbi, quam vitæ finis fuit. Permissu Patris Prouincialis, vt curaretur melius, translatus erat in Romanum Collegium: obiit die sacro Mariæ Magdalenæ, quo die vota in Collegio de more renouantur: cum ipse pridie eius diei iussu Reuerendi Patris Generalis sollemni nuncupatione votorum in Professorum numerum fuisset adscriptus. Hæc pauca de nostris. Alumni quadraginta numerantur, non laudanda solum præsentibus luce pietatis, sed etiam posteris æmulanda: exarsit nempe ignis ex præscripto meditationum Patris Nostri Ignatij. Sacerdotes nouem absoluto Theologiæ curriculo dimissi, vnus in Galliam in Remensi Collegio Theologiam professurus, in Cantabriam alij, vt inde soluant in Angliam securiore traiectu. e Remensi Collegio in horum locum submissi octo, tres ex Anglia ipsa, multis periculis in itinere perfuncti. Sodalitium Parthenium in quod fere omnes alumni cooptati, efflorescit: hinc ille fructus: vnus se inclusit in Cartusianorum cœnobium, alter impetrauit nostram Societatem: nec desunt, qui idem consilium coquant in animo, vbi tempus appetierit erupturum.

GERMANICVM, ET MARONITANUM Collegia.

COLLEGIVM Germanicum auctum veſtigali, propter redditus annuæ penſionis, auxit numerum collegarum: centum iam & quinquaginta numerantur. Huc Maximilianus ab Herſt, eximia claritudine generis, ab illuſtriſſimo Principe Cliuienſi miſſus, cum iter intendit, Tridenti moritur, atque honorifice ab Epifcopo ſepelitur: mandaſſe dicitur famulo, vt tibiam Sancti Apollinaris, quæ ad Collegium, cœtus nomine Canonorum Cliuienſium mittebatur, afferret: ea cū allata eſſet, ingenti lætitia, & gratulatione condita eſt in ipſo Collegij templo, quod a beato Apollinari nomen accepit: additum etiam aliquid ad populi venerationem: etſi communis ſermo eſt, ea templa quorum ad Collegium Germanicum procuratio pertinet, ſolemni cærimonia celebrari. Ita cum ad Sancti Apollinaris non raro adeant Cardinales, Pontifex ipſe aliquando ad Sancti Stephani in Cælio monte, mox ad Sancti Sabæ cum veniſſet, gauiſus eſt, & alumnorum omnium pietate, & vtriuſque ædis inſtruſtu.

Interuenit tamen his rebus lætis, vt ſæpe fit, aliquid triſte, Patris Caroli Marani e Societate noſtra obitus repetinus: qui cum florenti adhuc

adhuc ætate, & robore corporis, nocte ea, quæ antecedit diem Dominicum proximum a Pascha, cubitum isset, maneque excitatus ab vno e nostris fratribus, & cum eo colloquens de quodam negotio (erat enim minister Collegij) sine vllis euidentiis causis, expirasset, qui ipsum norant, & propterea diligebant, magno eos dolore, ceteros omnes audientes factum, & reputantes imbecillitatem conditionis humanæ, terrore affecit.

VNVS ETIAM e Maronitarum numero octo linguarum cognitione, sed multo magis in Deum pietate, ac religione excellens, post decursa spatia Philosophiæ, Neapoli, quo erat missus firmandæ valetudini, mortuus est: ita admirante eximias illius virtutes Parocho exactæ ætatis, qui aderat morienti, vt affirmarit a se neminem visum, cuius mors magis fuerit inuidenda.

COLLEGIVM LAVRETANVM.

INSTITVTA pridem Dei matris Congregatio, hoc anno confirmata, & aucta: sacrosancta a sodalibus mysteria frequentantur: celebratur dies assumptæ Virginis, qui est proprius Congregationis, præter alios dies, pulcherri-
mo cultu: eo die habita in Deiparæ laudē Latina oratio plenissima grauitatis. Virorum Principum ex vniuerso pane orbe Christiano admirabilis

mirabilis concursus: audiuntur a nostris, per-
sepe ad multam noctem die deficiente. Vir
quidam illustris e nobilissima Italiæ vrbe mi-
ferandum in modum cum esset a Dæmone agi-
tatus, ascitis peritisimis medicis duobus, huc
confugit ad matrem misericordiæ: accitus ædi-
tuus cum haberetur ludibrio, itur ad nostros:
a Patre Rectore res vni permittitur: seducit is
hominē in sacellum seorsum a turba: cum exor-
cisatur, diabolus inter multa maledicta, qui-
bus insectatur sacerdotem, idiotam appellat
qui parum sciret, aut nihil: at noster. Ego arbi-
tror me nihil scire, nisi Iesum Christū, & hunc
Crucifixum: ei me in ipsius Societate conse-
cratum esse gaudeo, & obligatum paupertatis
castitatis & obedientiæ votis. Non hæc verba
visa inferno monstro, sed tela, quibus afflige-
retur in mortem. ita exclamauit furens hor-
rendum. fit in adiuratione mentio Patris No-
stri Ignatij, cuius sancta memoria: at incredi-
bile est, qua ira simul, ac dolore stimulatus dæ-
mon exarserit: quanta in Ignatium fuderit
conuicia: vt manifesto appareret in Societa-
tem auctoremque eius Ignatium ipsius odium
inexplebile. Et quamquam Lauretum vrbs est
ambitu angusta, abundat tamen & incolarum
& conuenarum multitudine supra fidem:
hinc carcer, & xenodochium, quæ frequenter
adeuntur a nostris. Ceterum inimicitias com-
positas, æs alienum restitutum, e turpi concu-

binatu ad sacrum coniugium multos perductos, confefsiones ante actæ superioris vitæ omnis quamplurimas exceptas, collectam elemosynā in vsum pauperum, aliaque id genus, existimare potest vnusquisque, etiam si a me taceantur. Sacri Aduentus, & ieiunij diebus, habitæ a nostris conciones de more in templo, festis item diebus doctrina Christiana pueris tradita, præsentem interdum atque opus promouente Episcopo. Si quando maior est rusticorum copia confiteri cupientium, mittuntur adolescentuli e scholis ad eos erudiendos: accessit hoc anno, præter ordinarium & publicum, alter sacerdos qui intra domesticos parietes explicat nostris qualis sit peccatorum cognitio, & disceptatio futura. Tres decesserunt e vita: inter hos sacerdos vnus, qui cum octoginta fere annos expleisset, triginta posuerat in hoc Collegio, notabili cum fructu. Huc spectat, quod duo gubernatores huius vrbs trium mensium spatio diem suum obierunt: vterque erat de nobis optime meritus: sed posterioris statim extiterunt beneficia, multis rebus confectis in Collegio ipsius iussu, quæ ad ornatum domus mirifice pertinent, & ad comoda nostrorum: viuenti illi (namque decessit Maceratæ) huic etiam morienti, quæ exigebantur a nobis officia, nulla defuerunt.

MACERATENSE COLLEGIVM.

OMNIA Maceratae vetera, & vſitata, ſed nouo quodam & inuſitato modo : vocati noſtri ad moribundos interdium noctuque : diſcipulorum numerus dimidio maior : ſcholarum ſpatia prolata . Parthenia Congregatio aucta. multi peccatis , alij peccatorum periculis erepti. nobilis meretrix materia olim multorum , & cauſa flagitiorum , abſterſis apud noſtros criminibus, eorum opera in tuto locata eſt, Deo conſecranda cum alijs in poſterum, quibus pœnitentibus portus eſt mutatio conſilij. Vnu e noſtris ſacerdotibus, viro cuidam qui graues inimicitias gerens cum altero , in eius cædem imminebat, nec admittebat vllas cohortationes, breui denuntiavit futurum, vt experiretur iram diuinam , veridico exitu conſecuto . in tranſitu fluminis pæne ſubmergebatur , niſi pertinacem animum ad meliora flexiſſet : ereptus e periculo votum exoluit . Duo qui agebantur ad ſupplicium, e quibus alter aiebat animum interire cū corpore , alter conuiſtus licet & damnatus , ſcelera obſtinatius tegebat, feliciter adiuti : ille in carcere agnouit ſtultitiam , hic ipſum ad patibulum ſe ſe aperuit , cum fere indueret laqueum capite immiſſo. Vtrumque Deiparae Sodalitium quotidie propagatur . Maiorum, quod dicitur,

euidentiore dedit indicia pietatis: ex eorum numero vnus non paruum aureorum summam collocandis pupillis, magnumque frumenti numerum pauperibus testamento legauit. puella deinde vna sodalium ære & consilio nuptui tradita: altera amittendæ pudicitie periculo extracta: nec minus ipsi ad alia pia negotia intenti: pulchrum sane spectaculum erat viros cernere primarios nosocomia obeuntes, ægro-
tis ministrantes, victis operam ferentes (sic penitus vt eorum ope sint paucis hebdomadis viginti amplius soluti) collata pecunia in egen-
tes aliquot familias victum distribuentes, di-
uini violandi numinis occasionei occurren-
tes, multorum odia cum pace mutantes. Et
inciderat talis annus, vt haberent Christianæ
virtutes spatia exemplorum.

PERVSINVM ET FLORENTI- num Collegia.

PERVSIAE datum drama in distributio-
ne præmiorum, eleganti non minus orna-
tu, quàm poetico artificio: placuit ciuitati taliū
rerum iuxta auidæ, & intelligenti. oratio quam
habuit magister primæ classis in instauratione
studiorum, audita est præter morem a Præfe-
cto & Magistratibus vrbis, omniumque assensu
comprobata. Minor Sodalitas mirum in mo-
dum cuncta. ex his duo Societati nostræ, vnus Ca-
pucci-

puccinorum ordini nomina dedere: uiri quidam nobiles ita pie, & officiose tractarunt ægrotos, quos commendatos a nostris domi acceperant, vt eorum etiam lectulos religiose oscularentur. Vnus e nostris Perusia missus Tuder, Quadragesima concionatum, quam acceptus fuerit, vel illud indicauit: quod cum postremis diebus incidisset in morbum, a cunctis Sodalitijs supplicatio pro ipsius valetudine indicta est: putabant enim publicis votis eius vitam retinendam, qui se pro salute populi in discrimen adduxisset.

FLORENTIA excursum in pagū proximum gratia Catechismi. sacræ virgines confessione expiata rogante Cardinale Archiepiscopo. Per eos dies Deo reddidit animam virgo, quæ septuaginta annos in cœnobio vixerat. narrauit sacerdoti (quod non erit absurdum attexere!) se, cum assidue male acciperetur a socia, tædio victam, & nesciam tolerandi (non poterat quippe sustinere procacem, nec vitare contubernalem) eo desperationis prouectam fuisse, vt constituerit se in puteum proijcere, quotidiani remedium conuicij voluntario exitu inuenturam: huc ire properanti affuit Christus Dominus, eamque manu repellens, Redi, inquit, ad te mulier parui animi, & recogitans quot ego quantosque cruciatus tua causa pertulerim, sororis tuæ vculas insuperhabere disce. his dictis redditus animus miscellæ: quæ pudore suffu-

sa simul, & gaudio, mutato consilio in cubiculum reuertit. In templo nostro conciones fuere Quadragesima, & sermones habiti in varijs Sodalitijs vrbis toto anno non inutiles. Concionatus præterea vnus in æde principe per dies sacros dominico Aduentui magna approbatione omnium, parique concursu. Serenissima Magni Ducis vxor cum ipso die natali ad vespertinas preces venisset in nostrum templum, sacerdotem rogauit, vt liber ab habenda concione in templo maximo haberet in nostro, Magni etiam Ducis erga nos beneuolentia non vulgaris: ipsius nempe auctoritate venditæ nobis ædes, quæ laxando templo, Collegioque iamdiu desiderabantur. ita Dei benignitate, & priorum dominorum voluntate, iam insulam liberam habemus.

COLLEGIVM SENENSE.

ADVENTV Domini concionator in æde nostra ita gratus fuit populo, vt multorū rogatus a Patre Generali eundem impetrarit ad Quadragesimam, non sine fructu ciuitatis. Concurfus ad eum magnus, & quoniam excludebantur multis angustijs templi, sunt etiam nunc, qui corrogata pecunia cogitent de eo amplificando. Ceterum creuit numerus pœnitentium. Qui a natali Domini vsque ad Circumcisionem communicarunt numerati tet mille

mille quingenti : accessere munera ad sacram
supelleſtilem complura , & opulenta: veſtitus
ſacerdotis, conopeum tabernaculi, periſtroma
ta ad feſtum ædis ornatum, alia denique minu-
tiora , in quibus æque admirere vel copiam in
materia , vel artem in copia: præmia diſtributa
vt anno ſuperiore diſcipulis , cum plauſu , &
pompa: ſcholæ autem florentiſſimæ . Vterque
magiſter propriæ Sodalitati , & Academiæ
præficitur : e maiore vnus in Societatem rece-
ptus . Ingreſſus noui Archiepiſcopi in vr-
bem multigenis noſtrorum verſibus diſcipulorum
celebratus eſt : quo apparatu ita eſt delectatus
iſe cum ciuitate vniuerſa , vt paucis poſt die-
bus Academiæ Collegiumque inuiſere volue-
rit: vbi renouata gratulatio, & affixis carmini-
bus, & recitatis. atque in his ecloga perelegan-
ti: vt humaniſſimus Præſul affirmarit nihil ſi-
bi in vita accidere potuiſſe iucundius . Duo
præterea ſunt Sodalitia in Collegio : vetus
vnum, Sanctiſſimi Eucharistiæ ſacramenti : al-
terum frequentius, quod ex opificibus conſtat.
ex priore in noſtrum ordinem tres adoleſcen-
tes admiſſi . alius ſe contulit ad familiam Ca-
puccinorum: vnus deinde ex cœtu opificum ad
noſtram. ij centum ac viginti numerantur per
inde religione, & ſacramentorum uſurpatione
inſignes: e quibus cum fratres germani duo ca-
pitali inter ſe odio diſſiderēt, ſic vt vnus in vrbe
eſſet, ruſticari alter cogeretur, magno cum pa-

rentis mærore, factum est vt vrbani aliquando reuifens cœtum , pijs exercitationibus interesset: quibus ita mutari animum sensit, vt fratrem continuo reuocarit: magna in præfenti parentis lætitia, & in futurum spe æternæ reconciliationis. Quadragesima reditum a duobus ad ea oppida, ad quæ ierant anno proximo. e concionibus, confessionibus, pacificationibus, canticis præceptisque Christianæ doctrinæ, ij fructus qui assolent. Sublatus vsus nocturnarum peruigilationum, quo mulieres nuptæ innuptæque puellæ pariter conueniebant, non sine lasciuiâ: cuius propositi virgunculæ quædam ita se præbuerunt tenaces, vt cum inuitarentur a dominis, adeoque cogerentur, vitam sibi citius ereptum iri magno animo responderint. Eodem cōsilio euentuque reditum Collem (id est oppidi, vt alias audistis, nomen) & intra quindecim dies, quinquaginta de criminibus, vel ab ipsa pueritia confessi: octo decemve pellices exegere: mulier e cæno impuritatis emersa. Liberata altera ab obsidente dæmone, ostēsu clauī dominici: cum ageretur deinde spiritu desperationis, quod se dicitaret esse inuisā Deo, liberata remedio confessionis.

COLLEGIVM TIBVRTINVM.

HOC PRIMVM anno fructus capere cepimus e Prioratu Sancti Sabæ quem Gregorius Tertiusdecimus Contarello Cardinale

nale interprete Collegio concessit . Sodalitas Dei matris insigniter aucta. Sodales (ij sunt capita vrbis) non suæ tantum student saluti, sed etiam vtilitati proximorum. Carcerem adeunt & valetudinarium vinctis ægrotisque opem ferentes: pauperes adiuuāt corrogata eleemosyna, vel contributa: auctores auertendorum facinorum, & componendorum dissidentium . Ex hac porro Sodalitate admonitu nostrorum selecta est altera, cui nomen a Sancto Getulio. eius proprium officium ac munus est defendere ab inopia honestas familias ad paupertatem redactas . Non exiguam Congregationi, & Societati beneuolentiam promeruit tragedia Sanctæ Symphorosæ, & filiorum, publice data splendidissimo apparatu: exciuerat eius fama propinqua castella, virosque nobiles, qui in ijs, vt in Autumno, agebant: interfuit, & Palæotus Cardinalis cum illustri comitatu: & delectati omnes argumento actionis : vt nemo fuerit qui non plauserit ingenio poetæ, etiam si lacrimas darent in re ficta. Templum nostrum ornatius apparet in dies. hoc anno in apsida aræ maximæ addita est tabella, beatorum Symphorosæ Getulijque eius viri, & communium liberorum pictura insignis: ornata præterea sacella gemina, vnum, Tiburtum Episcopi, alterum, liber alitate cuiusdam nobilis matronæ . coniugum rixæ sedatæ, pecunia famaue restituta, puellarum pudor qui periclitabatur aperte,

confer-

conseruatus, aliæ e periculo mortis extractæ:
 ciectæ concubinæ a multis suasu nostrorum:
 cacodæmonis fraudes patefactæ, fallaciæ depul-
 sæ: a desperatione & a nefandis quibusdam
 sceleribus abducti nonnulli. per illud anni tem-
 pus, quo prouum esse in licentiam & fluere in
 luxum, Bacchanal appellatur, magnus concur-
 sus tum ad sacram synaxim, tum etiam ad
 publicas preces, piasque commentationes in
 nostro templo: et secuti sunt vberes fructus
 cum magna approbatione ciuitatis. Decreta
 etiam supplicatio horarum quadraginta per
 eos dies, quibus Anien, prout niues imbresve
 fatiauerant, superfusus parti vrbs, ingenti
 damno illam affecit. moletrinx, ferratrinæ, tra-
 petia disiecta, multa supellex disturbata & ex-
 hausta, plures domus euersæ. hæc erant in ocu-
 lis ciuitatis, & sæuiores metuebantur, cum publi-
 cæ preces indictæ, & propositæ reliquæ sanctæ
 Symphorosæ in æde nostra adorandæ, si
 forte placaretur numen diuinum.

Interea nostri admonebant po-
 pulum, se subtraherent a
 culpa, si subtractam
 cuperent Deo ne-
 cessitatem vl-
 tionis.

P R O V I N C I A

N E A P O L I T A N A .

ABVIT SOCIOS tercen-
tum triginta. Neapoli in Profes-
forum Domo septuaginta tres:
in Collegio centum: in Domo
Probationis tres & quinquagin-
ta: Nolæ triginta: Cirinolæ de-
cem: septemdecim Barij: Ale-
tij viginti duos: Catazorij duodeuiginti: Con-
sentiam misit septem. Admisit socios omnino
duodecim: amisit quattuor.

D O M V S P R O F E S S A .

IDEM NOSTRORVM labor in exco-
lendo Domini agro, par fructus: & apparuit
sacrofanctorum celebratione mysteriorum,
tum diebus festis, tum ijs maxime, quibus bac-
chatur impunita licentia: ergo triduo ante Ci-
neralia, instituta supplicatio quadragenarum
horarum frequenti concursu: & matutina qui-
dem tempora pascendis animis cælesti cibo,
pomeridiana verbo, consumpta. Ceterum pri-
die Quadragesimæ ad mille communicarunt.
Quadragesima ipsa, vi concionum habitatum
ad populum decem mulierculæ a meretricio
abductæ: alienæ rei restitutiones plurimæ fa-
ctæ,

etæ, simulates viros inter nobiles sublata, odiaque restincta, contractus iniqui rescissi, mille circiter de totius vitæ criminibus rite confessi: viri decem pellices exegere: quamquam & ex his aliqui easdem duxere vxores: puellæ nonnullæ, quarum pudicitia fluctuabat, locatæ in portu: mulieres aliquot cædis periculo liberatæ: adiuti firmatique morientes, illa præcipue hora, quæ de annis omnibus sententiam fert. nec sine aliquo miraculo. Quidam piam vitam egerat diu, quam paulatim intepescens etiam posthabuit, hoc iam deterior, quod non vitij modo prouehabatur, sed & praua animi contentione: nec reuocabat se ipse, nisi a Deo correctus fuisset: hac ratione: in morbum incidit, grauescente valetudine, qui assidebant ægroto, admonent confessionis, at ille dissimulabat, seu negligebat: adit ad eum sacerdos vnus e nostris quasi per officium, persuadet vt ex veteri consuetudine confugiat ad auxilium Dei matris, & sanctorum quos patronos olim habuisset. nec frustra: affuit illi ore placidissimo beata Virgo, confessionem præcipiens: idem fuit Ioannis Euangelistæ, & Francisci a Paula admonitum, qui eidem se obtulerunt videndos. narratur visum familiaribus, reuocatur sacerdos, demum æger sanctissime expiatus decedit e vita. etsi alijs quoque inuocasse Deiparam vtile fuit. Vir quidam nobilis cum vxoris sterilitatem doleret impatentius,

tius, de nostrorum consilio precibus aggreditur cæli reginam, quas non irritas fuisse, in ipsius festo ac sollemni die susceptus filius ostendit. alter certus interficiendi inimici cum sicâ templum nostrum ingreditur, hic Virginem orans, sensit sibi animum mitigari: neque ante discessit, quam vno e nostris interprete, cædis consilium cum pace mutaret. quod alius similiter fecit vir clarus natalibus, qui per noctem stipatus armatis imminebat occasione obtruncandi hominis, quem oderat. Sed & vnus in carcere dum laqueo sibi spiritum eripere molitur tædio vitæ, opportuno interuentu vnus e nostris deductus ab insania, & ad meliora conuersus. inuisuntur autem & publicæ custodiæ, atque etiam valetudinaria, quibus non solum profumus, quod opem ferimus ipsi, sed quod iam viri feminæque nobiles, ad præstanda huiusmodi officia, incitantur exemplo. Ceterum Salernitana ciuitas & opulenta & nobilis, e Proregis auctoritate, egit cum Patre nostro Generali de excitando Collegio: et visa iusta causa impetrandi. ita breui hæc Prouincia nouo Collegio augebitur.

COLLEGIVM NEAPOLITANVM.

L AETIOR HIC tandem annus Collegio illuxit: etenim tres ipsos annos laboratum erat morbo interituque multorum: tamen

met si nihilominus obierunt duo spectata virtutis: inter hos Pater Franciscus Marinus studiorum Præfectus, qui ad hoc ipsum paulo ante venerat e Sicilia: et vita quidem eius propter doctrinam ac pietatem perutilis fuit: sed si longior suppeditasset, propter scriptionem quam senectuti sepositam nunc ut maxime vrgebat, utilior videbatur futura: tamen ut spes est, non defuit illi a Deo præmium tam egregiæ voluntatis. Vtraque Sodalitas, ut alias est scriptum, & virtute crescit & numero. maiori dulce est ac sollemne exercere in proximos officia caritatis: corrigunt errantes, placant dissidentes, subleuant inopia laborantes. hæc inter, subministrarunt sæpe vestitum nonnullis, qui ad varia cœnobîa affectantes viam, aut opem desperabant a parentibus, aut veniam. aliqui etiam bidui triduique itinere adiuti viatico. iidem adeunt damnatos ad triremes, eosque erudiunt Christianis præceptis, & sermone solantur, illud præter cetera memorandum: quod singulis hebdomadis duodeni deliguntur, ut in sex præcipua huius urbis nosocomia bini dispertiantur, ægrotantium utili ministerio: nec paruum æs in similia confertur. Illud mirum. In ea quæ indicauimus opera, verterat fundum caplæ quæstoriæ ararius quæstor, ne teruncio quidem reliquo facto: interiecto deinde vix semihoræ spatio, cum in occasionem huiusmodi opus esset præsentî pecunia, & consuetudine
magis,

magis, quam spe vlla, arcam ipsam excuteret, magna cum lætitia, quanta ab insperato solet, parem omnino reperit numerum aureorum, quot antea deprompsisset argenteos. hoc libentiores sodales in diuino cultu, quo benigniorem erga se experiuntur providentiam Dei. Ergo ex ijs aliqui, perlongo suscepto itinere obierunt votiuas peregrinationes: alij in patriam reuersi, instituerunt similia Sodalitia: tres ac viginti ad diuersos religionum ordines animum appulerunt, decem ad nostrum, quorum nonnulli candidati iuris ciuilis, maiorem partem Philosophicis exculti. Atque hæc de maiore Sodalitate. non pauciora narrarentur, si cuncta exequi vellem, de altera appellatione magis, & numero, quam fortasse virtutibus, & re ipsa, minore: centum censentur. ex his duo missi in monachorum cœnobiaz, tres in Societatem recepti. accipite nunc vnus pietatem, & ab vno facto discite omnes, certis vestigijs indagauerat quidam turpe flagitium alterius externi: dein tectis consilijs, vt reduceret errantem in viam, vni tantum rem aperit, viro graui & prudenti, qui admonitor esset: hoc vbi ille subodoratus est, accensus iracundia, perditos homines pretio impellit ad male accipendum verberibus adolescentem, qui nec referre, nec quemquam apud magistratum accusare voluit, cum posset: magnum videlicet magistrum æmulatus, & pro bono malum accipere,

& pro malo bonum reddere, Christianum putabat. Ceterum tum feriis anniuersariis, tum opportunis etiam temporibus, missi fratres nostri circum fora compitaque: eiectisque circulatoribus, habitæ conciones ad astantem multitudinem, & permulti ad confitendum adducti. Laboratum etiam apud victos in custodijs, & ad triremes, non sine fructu: adiuti confessione, pijs libellis, cibarijs, veste: quibusdam aut pœna mitigata, aut tempus contractum: quin etiam rogatu nostrorum, innocentes exempti, & quibus condemnationis tempus effluxerat, liberi dimissi.

DOMVS PROBATIONIS, ET Collegium Nolanum.

AD RELIQUA probationis genera accessit illa, proximis salutaris Catechesis vicino in suburbio. Ex ijs qui ponunt tertium annum tyrocinij (sunt autem numero septem, plerique sacerdotes) duorum, per Quadragesimam in totidem oppida missiones fructuosæ fuerunt. nec defuit huic quoque domui piorum hominum liberalitas, siue in sacros vsus, siue in domesticos. sed & hæc & alia singillatim differere non est propositæ breuitatis.

NOLAE QVOQUE, nihil eorum quæ ad animorum salutem geri solent prætermisum est. Præter ciuium morem, sed non contra
utili-

utilitatem, introducta est consuetudo publicæ precationis per horas quadraginta: & quod mirum magis, illis diebus, quibus proni homines in lasciviam, & in luxuriâ fluentes. Mos tradendæ Christianæ doctrinæ in æde maxima, a nostris semel inductus, ab externis clericis non intermittitur. Nolanorum erga nos benevolentia non verbis solum apparuit, sed etiam rebus: et si piarum aliquot seminarum ac nobilium multo illustrior: hæ si quid sacrorum ornatui deesse intelligunt, non parcunt sumptibus: iamque diebus celeberrimis conuestitæ aræ, facientesque sacerdotes, ipsius etiam templi parietes ornatu pulcherrimo. alia deinceps argumenta liberalitatis, quia quotidiana ac minuta, cur memoriæ prodantur, non satis causæ putamus.

COLLEGIVM CIRINOLANVM
& Bariense.

CIRINOLANVM COLLEGIVM hoc etiam anno auctum officinis rei domesticæ administrandæ, & gymnasium numero discipulorum, qui etiam e longinquis oppidis ad nostros mittuntur: ex ijs nonnulli & ex alijs pariter concipiunt vota Societatis. Durior annona hiemisque intemperies corporibus noxia, seges fuit nostris exercendæ caritatis in fame morboque laborantes, non exi-

C
guo

quo fructu. quamquam suam quoque in hoc munere laudem habent sodales Oratorij, qui stipem quaritantes quotidie, tantam corrobabant, ut in magna hominum fame, etsi in oppido non admodum magno aut opulento, non defuisset quod egenis, quod ægrotis, quod publico etiam carceri, assatim distribueres. quod ipsum pietatis officium intermitteri non placuit laxante annona. dominicis nempe diebus bini oppidum circumeunt cogentes pecuniam subsidio mendiculorum: eaque industria, nuditas simul & pudicitia feminarum defensa. iidem sodales cum messis vberior prouenisset, magnum frumenti hordei que numerum precario coegerunt: ex quo redacta pecunia ampliando Monti Pietatis ad multorum inopiam subleuandam.

B A R I I M V L I E R quædam leuitate ingenij, & grauitate malorum, eorum remedium à veneno, quod iam diluerat, poscebat, nisi opportunè à nostris admonita timuisset mortem secundam, omnique ope deinde, ut melius videret, adnixa esset. Mos erat in hac vrbe, ut fere in hoc tractu, per uetustus (quod & superiore anno scripsimus in Cirinolano) ut mulieres, quæ proxime mortuum attingerent, domi se abducentes in squallore & sordibus, per annum integrum prohiberentur egressu: hic mos ut exolesceret, curarunt nostri multarum exemplo familiarum: quæ etiam in luctu, percipientis sacrosanctis mysterijs venerunt ad templum

plum. Sodalitates & merito augentur & numero. id facile intelligetur e sequentibus. Duo inter nostros, tertius inter Capuccinos admissi: & repeti eadem possent, quæ anno proximo, de rebus communibus: sed propria eluxerunt. Attinebatur quidam diutius in carcere, eo tantum nomine, quod Prætorem non posset absolvere: id cum comperisset vnus e sodalibus, cui incumbit procuratio victorum, debitam pecuniam Prætori offert, quam cum ille stomachans reieciisset, quin & minitaretur vincula, nisi desisteret ab eiusmodi patrocinio. Mihi vero, inquit, nihil gloriosius posset accidere, quam si victos liberare cupiens carcere, pro uinctis includar in carcerem: ad alterum ex eodem cœtu, adiit quidam, duplicis oneris postulans subsidium, paupertatis, & senectæ: nec erubuit offerre florem virginis filix, quam secum adduxerat: admirabile factum iuuenis: turpem senem graui oratione obiurgat, filix parricidam: adiunat pauperem pecunia: hac tamen lege, ne post hac vmquam eius pudicitiam putaret venalem habendam. Alius cum vidisset a quodam propter paupertatem duas filias minus honeste collocatas, suscipi tertiam domi suæ a mulieribus iussit in tuto habendam: ne si apud patrem esset, in eodem freto mergeretur. et hæc sane Sodalitas videtur benigne alijs faciendi magistra: hoc ipso anno cum metueretur caritas annonæ, multum frumenti sepositum a sodalibus,

vt ingrauescente illa subueniretur ciuium inopia: quod & opportune factum, magna omnium commendatione, cum qui panem præberent pauperibus, ij fere essent genere ac virtute illustres. etsi eorundem quoque virtus enituit in malorum modesta perpessione. Vnus ex ijs cum in medio foro multis audientibus lacefferetur iurgio, prouolutus in genua, osculatusque pedes laceffentis, obstupescit miraculo omnes, cum, & in procacitate obloquentis agnoscerent ardorem iracundiæ, & in mansuetudine audientis suspicerent pulchritudinem Christianæ pietatis. Agebat alter cum fratre germano vt iniuriam alapæ acceptæ condonaret inimico, quod cum ille suaderi sibi, & domus tota grauius ferret, tot hominem cōfecere verberibus, vt ad multos dies vibices in ore præferret: cū interea eius vox exaudiretur, Tundite, tundite dum licet, ego Sodalitatis meæ memor, numquam pacem suadere desinam. felicem: cui datum est vt resisteret vsque ad sanguinem aduersus peccatum repugnant.

C A T A C E N S E C O L L E G I V M.

MORTALITATEM expleuit vnus e socijs, rarum obedientiæ modestiæque non nostris solum, sed etiam externis exemplum: suppleuit alterum Deus adolescentem, cuius & constantia in domesticis refutandis, &
ad

ad suam sententiam adducendis prudentia spectata est. auctæ scholæ tum magistrorum diligentia, tum spectaculo dramatis, quod cum datum esset in magno theatro, in multorum animis auxit amorem virtutis, ac nostræ Societatis. et si magna quoque eius opinio in oppidis circumiacentibus, a quibus interdum vocatur. Tridui itinere accitus sacerdos vnus iuerat ad ægrum graui corporis morbo, vt audiret confitentem: mira vis confessionis: purgatus animus culpa, statim corpus infirmitate liberauit. accessit in cumulum lætitiæ, quod vxor eius grauida simulatque cælesti pane resecta est, marem peperit, cum antea numquam virilem sobolem esset enixa. Sed & alio facto in altero oppido inclaruit nomen Societatis. Aegrotus quidam longo itinere misit ad nos Cœnobiarcham Capuccinorum, vt sacerdotem impetraret gratia confessionis: qui missus fuit, vt hominem audiuit, consultus de testamento, tale illi consilium dedit, vt quandoquidem non haberet liberos, fratrem faceret heredem, sed aliquam tamen secerneret pecuniam, qua aliquot collocari possent virgines pauperculæ aut parentibus orbæ. hic æger, qui dissipato rumore, arbitrabatur datum iri consilium de Collegio adiuuando, repente exclamauit, admiratusque nostrum institutum, ea dixit, quæ referre non est nostræ modestiæ: certè ipsa ciuitas non ignorauit quid esset actum, eoque ma-

gis suspexit, quod discedens sacerdos nihil eorum quæ muneris loco afferebantur, admisit. Valuit etiam ad aliquam existimationem Societatis, Sancti Leonardi templum refectum ornatumque (est hoc quoque beneficium Gregorij Tertijdecimi) quod ante erat ita neglectum, ac vetustate oblitum, vt non tam videretur esse templum, quam fuisse. illud præterea, quod recepta est consuetudo incedentibus per urbem pueris decantandæ Christianæ doctrinæ: quæ statis etiam temporibus in disputatione & dialogo tradita est. pauperes denique in carcere aditi adiutique, vnus præter ceteros, qui equo raptus per urbem, suspensusque patibulo, firmante eius animum sacerdote, & socio quasi capitis sudorem & collectas in itinere sordes linteolo abstergēte. Vtraque Congregatio suos in spiritu processus habet. ex his multi Capuccinis adscripti. fructus concionibus non pœnitendi: ille præ ceteris memorandus. Virgo erat iam iuueni desponsa: hæc cum quotidie interesset concioni, quæ habebatur Quadragesima, nullum plorandi finem faciebat: sub finem ieiunij aperit peccata totius vitæ, mox acuta febre decessit: sed tanta cum significatione religionis, supremis sermonibus suis, & testamento, cum quicquid poterat, legarit in pios vsus, vt eam spes sit euolasse ad sponsum animarum, cuius penitus infixus amor maxime fastidio præsentium erat ag-
census

census, Sequitur aliud quiddam minime reticendum. Matronæ nobilis famula erat, cuius pudicitia, quod excellenti erat pulchritudine, insidia tendebantur a multis. id cum domina moleste ferret, nouacula faciem eius secuit, orisque decorem multis vulneribus confudit, ne forma videlicet esset alienæ libidinis incitamentum. at virgo suam virginum reginæ commendans innocentiam, seruaturam se pudorem perpetuum voto obstrinxit, remque omnem detulit ad nostros: nec multo post, ope Deiparæ, restituta facies in pristinum, & ab omni prorsus deformitate liberata est.

A L E T I N V M C O L L E G I V M, & Missio Consentina.

A L E T I I H E B R A E V S quidam nostrorum auxilio Catechismo imbutus, & ad baptismum adductus. Sed quæ de hoc Collegio dici possent, maximam partem sibi vindicant quattuor illæ Sodalitates, de quibus alias scriptum. Hoc igitur agamus. E discipulorum Sodalitate, aliqui varijs religiosorum familijs, multi Societati nostræ nomina dedere, et, quod mirum est, libentibus parentibus, interdum etiam ipsis adducentibus: et sunt quidam, qui a se liberos educari prædicant Societati, non sibi. ex hac porro Sodalitate ad nos odochia publica seni quotidie delecti, discunt ægrotis in-

feruire,& animum frangere: quod quidam inter abstergendas lances discutiendæ nausæ ita præstitit, vt esculentas reliquias inter retri menta culinæ vel ante triduum abiectas, auide denorans in ventrem astulerit, gloriosa sui victoria. æstate vero, cum in maximis caloribus publicus carcer laboraret penuria aquæ, mane ac vespere haustas aquas nostris ædibus per mediam urbem ad vinctos ferebant. Ex horum numero adolescens annorum sedecim inuocato præsidio Mariæ Virginis vicit insanam libidinem mulierculæ, quæ ad eius lectulum obrèpserat nocte, vt eriperet pudicitiam. idẽ de viro accepimus ex Sodalitate nobiliũ, qui cum iter faciens diuertisset in copiosum hospitium publicum, a meretricula persæpe sollicitatus ad flagitium, ne illic esset cum animæ periculo, migravit in alterum tenuius priore relicto. talia hominum pectora formantur in Virginis officina.

A T C O N S E N T I A E cogitatum de extruendo Collegio: rogatuque Cardinalis Archiepiscopi, missi aliquot e nostris, exceptique magno, primum intra lapidem, nobilitatis occursum; ingenti deinde lætitia totius ciuitatis. et si hic quoque, vt ferme solet initijs, aliquid turbatum est. Sed pacata omnia tertiũ intra mensem, cum concionibus habendis, audiendis confessionibus, reliquisque Societatis nostræ muneribus datum esset specimen futuræ utilitatis.

ita

ita nunc; liberalitate ciuium, septem e nostris
sustentantur: et in vrbe, vnde magnus speratur
animarum fructus, optimæ offeruntur condi-
tiones, neque omnino repudiandæ. Hoc certe
tam breui spatio tria Sodalitia instituta sunt
quæ Dei matrem sibi patronam adoptarunt:
Nobilium, in quo centum: Opificum, in quo
quingenta: Discipulorum denique, in quo
triginta numerantur, hoc profecto admirabi-
lius, quod nondum scholæ a nostris apertæ. mi-
rus omnium pro portione feruor, studiumque
astrictioris disciplinæ. in communicando fre-
quentes, in uisendis valetudinarijs, publicisque
custodijs, assidui, diligentes in spiritualibus
exercitationibus. interearestituta aliquorū bo-
na quæ male retinebantur, illicitæ pactiones
distractæ, fenebre malum oppressum, dissiden-
tium mentes ad concordiam reductæ: mulieri
denique quæ iam præsumpto veneno obstina-
uerat mori, persuasum, vt antidoto deficien-
tem iam spiritum alimine mortis reuocaret. Iu-
uenis, cum bis pugione ab inimico percussus,
ad nostras ædes confugisset, curatus primum a
nostris obligatis vulneribus, mox, et cum per-
cussore reconciliatus, remissus est domum.
Alter sclopo ictus a cædis consilio quam strue-
bat inimico, nostrorum oratione deterritus.
Itum in oppida castellaque finitima, tanta cum
gratulatione popularium, quam augebat vti-
litas perspecta, vt Catechismi gratia desere-
rent

rent plerique instantia negotia, & perinde pro-
festis diebus, quam festis concioni interessent.
at consentium audiendorum munus a prima
luce inceptum, ad vesperam vsque produceba-
tur, vix modico circa meridiem interiecto spa-
tio, corpori curando. intelligebant videlicet
oppidani, idque crebris vsurpabant ser-
monibus, vbi agitur de summa ani-
mæ, esse rem omnem familia-
rem ipsamque adeo salutem
corporis vltro negli-
gendam.

43

P R O V I N C I A
S I C I L I E N S I S.

SICILIAM EXCOLVERE
in Professorum Domo Panormitana quadraginta septem: in Collegio Messanensi nonaginta: in Parnomitano triginta: in Montis Regalis viginti: in Biuonenti viginti tres: quindecim in Drepanitano: vno amplius in Rhegino: in Catanensi viginti vnus: in Calataieronensi viginti: duodeviginti in Syracusano: in Minæensi vndecim: in Domo Probationis Messanæ triginta tres: in Sede Calatanassettensi sex: cuncti omnino trecenti quinquaginta, Obiere sex: venere in Societatem sedecim.

P A N O R M I T A N A P R O F E S -
sorum Domus.

S V M M A A D C O N C I O N E M
venientium frequentia, et concionator ipse ciuitati acceptus: ad quem audiendum cum Prorex semel atque iterum accessisset, sæpiusque audire vellet, sed impediretur fluctibus negotiorum, obtinuit, vt in ipsa regia haberet aliquot conciones: quanto cum fructu, declarant litteræ, quas ad Patrem Generalem misit

misit eiusdem retinendi . et vero quanta fuerit
erga nos Proregis beneuolentia, vel hoc vnum
ostendet exemplum. retulerat aliquādo ad Se-
natum de argento in eleemosynam distribu-
endo: alijs aliud suadentibus, incidit fortasse men-
tio nostræ paupertatis: & fauebant aliqui: non
nemo tamen e consilio, non esse verendum ne
fame moriatur soror, cui frater esset germanus
ita opulentus: Domum & Collegium intellige-
bat. hic Prorex humanissimus cum honorifice
appellasset Domum, neque sibi inopiam ipsius
ignotam esse, multaque de Societate addidif-
set verbis amplissimis, bonam partem eius pe-
cuniæ nobis attribuendam censuit. Sed redeo
ad concionatorem. illius oratio plena ardoris
ac spiritus, sine vlla ostentatione artis, eoque
validior ad penetrandum: non deerat facilita-
ti grauitas, neque in grauitate facilitatem de-
siderares: immerferant se homines in profun-
dum gurgitem peccatorum, spe nimia diuinæ
misericordiæ, intonabat fulmina iustitiæ: cri-
minum conscientia, & Dei cogitatione seueri-
tatis, in desperationis tenebras erant adacti,
ostendebat clarissimam clementiæ lucem, vt
ad veniam reuerterentur: frangere contuma-
ces, abiectos erigere, castigare dubitantes: tan-
ta vi dicendi, tantaque copia, vt quæ bona e
Professorum Domo ad animarum salutem pro-
fecta sunt, magnam partem ab illo manarint:
fluebant interea audientibus lacrimæ, & ino-
pium

pum subsidio, qui commendabantur, aurei annuli e digitis, e vestitu palla superior detracta. fructus eo non scribitur, quod ijs in rebus spectatus est, quæ intelligi magis quam audiri debeant. a duobus certe et viginti sacerdotibus satisfieri confluentibus non poterat. nam illa, de ære restituto, fenore posthabito, muliebri fuco interdicto, imminuto numero meretricum, aucto virginum Deo addictarum, adiutis morientibus, rudibus edoctis, placatis discordantibus, ab adulterio concubinatoque extractis, & quæ sunt huius generis communia, si leantur. etsi in his quoque operibus, vnius e nostris sacerdotis periculum officio discussum est. Vir impurus pudicam virginem sollicitabat: res delata ad sacerdotem, quem dicimus: is prudenti oratione & efficaci hominem a flagitio deterret: sed non perinde res accepta, ut debuit: ut ægrotus in medicum, sic intemperas exarsit in admonentem: et prepsit iracundiam expromendi tempus expectans: nempe accitum sacerdotem nocte intempesta, specie confiteri cupientis, interficere cogitabat: difficile est plerumque sic tegere arcana, ut non emanent aliquibus indicijs: consilium nostro innotuit: igitur captata an oblata occasione, cum in hominem incidisset, dissimulans scire quod inaudierat: ita se hilaritate oris & comitate verborum insinuauit in suspicacem animum, ut omnem cicerit offensam. id re ipsa declaratum, cum

cum vocatus ab eodem grauissime agrotante, excepit confessionem totius vitæ. Catechessi instructi quattuor, qui deinde sacro baptismo abluti sunt. itum in carcerem, nosocomiū, regiasque triremes: hisque in locis omnibus pro munere nostræ Societatis latum auxilium multis, consilium, solatium. Nobilium Sodalitas aucta. sed & opificum instituta duplex, prosperis initijs, successu secundo. ex his vnus petitus sclopo, cum a medicis iaceret deploratus, non solum veniam inimico dedit, vno e nostris rogante, sed numquam suorum precibus adigi potuit, vt ederet illius nomen, quem solus sciebat: adeo cupiebat sinceram esse pacem, & omnia simultatum semina restincta.

MESSANENSE COLLEGIVM.

TRES VIRORVM cœtus erant sanctissimæ Dei parenti consecrati, nobilium, Scholasticorum, opificum. etsi hic postremus nec certis deuinctus est legibus, neque insignitus vocabulo Congregationis: at verò Scholasticorum cœtus crescente multitudine congeminauit: & iam duplex Scholasticorum Congregatio, maior, minorque: & e minore quidem quattuor in Societatem, e maiore, duo in alias religionum familias adscripti. et quoniam per adolescentuli multi per ætatem arcebantur Congregationis ingressu, institutum ve
luti

luti Seminariolum, vbi ad pietatem informatur tenerior ætas, postquam adoleuerit in Congregationem transferenda. magna est singulorum cœtuum religio. opificum præcipua in proximorum vtilitatem confertur industria. collecta stipe adiuuant vinctos, & pauperes recûdos, ea dexteritate, ac fide, vt parêtes pauperum nominentur. Vnus ex eorum numero inter nostros acceptus. Puerorum quãta sit ad pietatem indoles, hinc facile aduertas. Vnus ex ijs cum iuberetur a patre aureum torquem collo circumdatum ferre, in signe honoris, modestè recusabat, ne singulari videlicet ornatu a ceteris differet: instanti parenti paruit, sed medio quodam temperamento, vt gestaret torquem quidem ipse, sed opertum sagulo superiore: & vestitus nihil esset inter æquales excellens. Hæc pauca de Sodalitijs. Ciuitas erga nos optime affecta: & consulunt nos interdum priuatim publiceque in rebus quæ ad Christianum officium pertinent. Nostro igitur consilio auxilioque vfi in sollemni beatorum Placidi & sociorum martyrum pompa: eius series publice litteris mandata est: nos, quod facere iubemur, in hoc uolumine pauca quædam attingemus, in quibus nostrorum labor apparuit. etenim siue in foro, vbi collocata sunt Sanctorum corpora, quattuor exposita in arcibus omnibus visenda: siue in pyramide centenum pedû altitudine ad lætificos ignes excitata: siue in
arcibus

arcubus per certa interualla decem dispositis: siue in portis ipsius vrbs, qua ad littus egredi supplicantium agmina, qua rursus e littore regredi in urbem debebāt: siue in quattuordecim pegmatis, vbi rerum argumenta a Placido socijsque in Sicilia gestarum: siue denique in templo Sancti Ioannis, vbi repertus inæstimabilis thesaurus: his cunctis in locis, in illis monumentis operosis atque arduis, quæ omnia fere elaboratis versibus, ingeniosis epigrammatis, pulcherrimisque emblematis conuestiebantur, quicquid egregium visum est legentibus, e nostra prodijt officina. Iam vero cum vrbs tota qua agendus erat triumphus, fulgeret aureis sericisque peristromatis, ornaretur tabulis signisque ingentis artificij, totumque iter constratum esset floribus, coronisque, altaribus multis locis, ab utroque latere dispositis, quæ accensis radiabant luminibus, & odoribus redolebant incensis: nos etiam Collegij templique parietes quanto maximo potuimus cultu adornauimus: etsi affixa carmina maxime conspiciebantur. et in transitu etiam ipsi Sancti salutati sunt perelegātibus versibus. magnū sane totum illud fuit spectaculum, quantum qui oculis non subiecerint, animis concipere vix possunt. Templum autem nostrum deiecto muro veteri, capacius, et quia iam columnatum, augustius etiam factum. & quattuor aduentoribus in nostrum ordinem aggregatis extitit aliquis

quis fructus. . Hic etiam explicatur Christiana doctrina, & per speciem interrogandorum puerorum grandiores plerumque edocentur. adiuantur etiam ex Illyricis, Mauris, Turcisque captiui: e quibus a nostris instructi, sollemni more aliquot baptizati: inter hos vnus quinquagenarius, qui respuerat semper religionem Christianam, Deipara in somnis (ita enim ipse retulit) vt iam poneret contumaciam admonente. redditi ab vno, qui non retinebantur, salua conscientia, aurei circiter mille. meretrix ad honestiorem vitam traducta. collectitia pecunia subleuati qui in carcere tenebantur. per Aduentum & Quadragesimam, adita adiutaque vicina oppida a concionatoribus, magno fructu. in his omnibus, atque etiam in vrbe reconciliata amicitia multorum. illa cum primis admirabili modo. . Vir sine causa suspectabat coniugis adulterium, igitur, in quam nimium credulum exacerat animum, in eam acuto armatam gladio intendit manum: tenerum corpusculum afficit vulneribus omnino viginti, finem vulnerandi facit tantum satietas, & opinio mortis allata: pudica interea mulier fruebatur bono conscientia, & recepto ferro per tot plagas, mortiferam plagam non accipit. defendebat videlicet corpus ab interitu animus integer a culpa. vix credit maritus, quod videt, tū damnans credulitatem suam, iram in detestationem sceleris, & orationem in petitionem venia

niâ conuërtit: pax igitur inter eos nostrorum ope firmata.

COLLEGIVM PANORMITANVM.

IN NOVA COLLEGII sede, vbi cælum amœnius, omnique afflatu noxio carens, nostri optima vtuntur valetudine, cum antea omnis fere annus videret aliquod funis: eoque magis astringitur domestica disciplina, & expolitur externa iuuentus: cuius multitudinē & aspectu, Prorex, cum venisset aliquâdo ad rem diuinam in templum, mirificam percepit animo voluptatem. inter discipulos porro tanta æmulatio, illa altrix ingeniorum, vt tributa qualibet schola veluti republica in duas factiones, nihil vtilius videatur potuisse excogitari. vix credas quanta inter adolescentes ex hac imagine, certamina studiorum, qua efferantur lætitia, vbi vicerunt, quam pudeat victos: vt se vtrique rursus, nunc inuidia, nunc admiratione incitationem accendentē, hi ad obliterandam infamiam, illi ad amplificandum decus exuscitent. inter omnes conspicitur vir quidam magnæ olim auctoritatis inter Turcas, & in Philosophicis ex Arabica disciplina apprime doctus, qui nuper regeneratus baptismo, quasi modo genitus infans, non Christianæ modo pietatis, sed & doctrinæ lac cōcupiscens, aggressus a primis elemētis, quæ non erubuit addiscere puero

rum more, ita quotidie progreditur in nostris
scholis, vt semestri spatio videatur e Gram-
maticis excessurus: et affectat iam nostram So-
cietatem. illum Prorex domi habet honorificè,
quotidieque reposcit diligenter rationem stu-
diorum, vt fere subdoceat, admirans assidui-
tatem profectus, E gymnasio enata Congrega-
tio Pathenia, & pulcherrimis floribus, & vero
etiam fructibus vbertatem ostendit. Vnius ado-
lescentis pudicitia hoc modo intellecta. Impu-
ra mulier semel eum atque iterum domi fru-
stra tentauerat, tandem inuentum solum ruri,
& procul ab omnibus arbitris, iam cluso cubi-
culo, impudentius lacessebat: hic noster, cum
tacitus in votâ inuocasset matrem Virginem
ac pudicitia patronam, tantû valuit apud ex-
cetrâ, condicione causæ, & efficacitate ser-
monis, vt cum illa pelliceret ad breue flagi-
tium, hic hortaretur contra ad timorem sup-
plicij æterni, adduxerit mulierem iam melio-
ra cogitantem ad consiliû faciendâ confes-
sionis: ita quem parata venerat vt vinceret
ipsius malo, ab ea victa magno suo bono di-
fcessit.

COLLEGIVM CATANENSE

& Rheginum. Antistes, vir nostri ordinis amantissi-

CVM PRIMVM SACRORVM

Antistes, vir nostri ordinis amantissi-

mus,

D 2

mus,

mus, Collegium inuifit, vario carminum genere, & oratione aduentitia exceptus est, atque vt re ipsa fecit suum aduentum honestum nobis, ita etiam sermone ostendit fuisse iucundum sibi. auctor idem fuit, vt in templo maximo susciperetur ab vno e nostris doctrina perutilis, quod sit officium hominis Christiani: nec minus reliquæ profuimus ciuitati: reconciliati aliquot coniuges, & inimici multi liberatus non nemo a periculo cadis, et mulier ab insidijs diaboli: narrationem paucis perstringam. Laborabat mulier angina, deficiente humano remedio ad diuinum accurrit. templum est in hac vrbe, vbi ara & imago beatæ Annæ, cuius suffragatione audierat quosdam morbo liberatos: cum huc anxia confugisset, effusis precibus ante altare, domum reuertit. opprimit interea tristem stupor an somnus, visaque audire vocem in ediam suadentis: quam cum Annæ credidisset, per totum biduum nihil sumpsit, & color indicabat partem mortis in corpus receptam: et ingerebatur a suis cibibus, sed ipsa (vt sunt plerumque mulieres misere superstitiosæ) Sanctorum videlicet faciens imperata, pertinaciter recusabat. tertio die vox iterum ad aures lapsa, Digito in guttur inserto: nec mora, inseruit, mox dolore icta, cum recipere conaretur, non poterat misera, vi maioræ aliunde manum impellente: aduertit strepitus, & confusum murmur domesticos,

accurrunt, ægre digitos ex ore, nec nisi inuocato Iesu nomine, extrahunt: illa repente ad nostros: rem narrat: persuasum lacrimanti, vt a diabolicis artibus sibi caueat in posterum: dein præbitum nineum vellus contactis beatæ Agathæ reliquijs, aduersum versutias inferni hostis abunde efficax: demum cum haberet melius, peracta peccatorum confessione discessit. e sodalibus Parthenijs duo in nostrum numerum recepti.

LEONTIVM e nostris profecti duo, diebus Pœnitentiæ dictis, vt haberent concionem ad populum: nec frustra susceptum iter, aut in concionibus positus labor: reuocata ad pacem mentes manusque multorum: iracundiæ flamma, quæ alioqui videbatur æterna, restincta: æs alienum dominis redditum: vnus in concione palam, multis audientibus testatus est hæsisse in animo suo spicula concionantis: igitur quam per annos decem habebat pellicem, vxorem duxit. Eadem fere eodem tempore factitata in pago, cui nomen a Sancto Marco: illud præter cetera: mulieres duæ ad honestam vitam reductæ.

IN COLLEGIO RHEGINO ad duas Grammaticæ classes, addita tertia de moribus & officijs Christianis. Qui gymnasium frequentant non minus pietati student, quam doctrinæ. Lis inter quosdam super diuisione patrimonij excitata, de nostrorum consilio compo-

cubina auulsus de religiosa vita ineunda cogitat. sedata odia implacabilia. vir nobilis cui nuper inflictum erat vulnus ab altero, calentibus adhuc odiis cum vulnere, rogatu nostri sacerdotis, & odium deponere se dixit, & accepti vulneris remisit offensam.

IN BLVONENSI additus stimulus vtrique Sodalitati, quæ iam est cum Romana coniuncta: ex his duo ad Societatem admissi, alij dum admittantur expectant. at opificum cœtus in utilitates pauperum omnino admirabilis. concionum in æde maxima habitarum, permagnus fructus, restitutum æs, multi totius vitæ peccata confessi, redintegratæ non nullorum amicitie, præsertim duorum, quos ficti sermones temere distraxerant. In vicinis etiam oppidis nostrorum defudauit industria: et pax viros inter duos clarissimos multarum sequestra calamitatum constituta.

COLLEGIVM CALATAIERONENSE. Domus Probationis Messanen-
sis, & Collegium Minæense.

CALATAIERONAE præter restitutiones æris alieni aliquot factas, honestarum mulierum subleuatam inopiam (quam in rem liberalitas ciuitatis non parua incur-
buit) complures non ex vrbe solum, sed e remotis etiam regionibus, longinquo suscepto itinere

nere, de vniuersæ vitæ criminibus auditi. Gymnasij disciplinam si inspicias, non multum desideres formam perfectæ Academiæ. Senatus populique magna erga nos beneuolentia: in bibliothecæ instrumenta attributi de ærario publice aurei trecenti: ducentos ad ornatum templi ciues ipsi contulerunt. audite nunc quod magis admiremini. Homicida mulieres quasdam fratre priuauerat, cum effertur funus magna pompa, multaue frequentia ducentium exequias, ibi tum soror natu maxima (celebrat hæc nostrum templum) clara voce ut exaudiri posset ab omnibus. Testor, inquit, Deum, omnesque animas in cæli templa receptas, ignoscere me ex animo interfectori ipsi, atque alijs omnibus, qui huiusce cædis socij, participes, conscij, suasores, probatoresve fuere. hancque ipsam vocem, die proximo dominico, cum reliquis sororibus, percepto in æde nostra reconciliationis sacramêto firmauit. huic non valde absimile quod nobilium seminarum de nostris benemerentium familia, orbata patre, contra morem lugentium, postridie ad rem diuinam, triduo post ad Eucharistiam, totaque Quadragesima quotidie ad sacram concionem accessit: ut spes sit, iniectam fuisse securim in ueteratæ consuetudini, ut ne mulieres, nisi interiecto spatio multorum mensium, ubi scilicet crudum dolorem tempore decoxerint, post suorum funera, in publico conspiciantur. Puer

quidam

quidam per singulas noctes auferebatur ē late-
re patris; raptusque per gradus ad limen ianuæ
parentem eiulatu excitabat: & multa quidem
fiebant, dicebanturque maleficio auertendo:
sed tamen ad solitam prædam nocturnus latro
aduentabat: ad nostros postremo itum est, qui
cum sacratā in cera effigiem agni cælestis, or-
biculosque piaculares ad pueri collum adalli-
gassent, & vexatione illum, & patrem sollicitu-
dine liberarunt.

MESSANAE IN DOMO PROBATIONIS,
vitæ cursum expleuit Pater Antonius Maria Pa-
rentucellius Rector, magna vir doctrina, reli-
gione, prudentia: qui & Romæ Philosophiam
docuit, & in Sicilia ad regendum hanc domum
admotus, etsi utrobique afflicta valetudine, re-
ipsa docuit, quod e sacris litteris accepimus,
infirmirate perfici Dei virtutem, & in corporis
imbecillitate fieri animum valentiorē. mor-
tuus est quidem ipse, sed eius vitam nostrorum
erga illum amor, mortem celebrem, dolor fe-
cit etiam externorum. Aliquorum, quibus an-
cta Societas hoc anno, spectata virtus & con-
stantia: inter hos vnus, qui liberorum vetustis-
simus erat viro nobili & opulento: alterius, qui
ut domum defereret ac suos, sexaginta millia
passuum pedibus confecit, magno periculo. Ce-
terum tyrones diebus festis exponunt pueris
Christianæ fidei rudimenta, vinctosque resi-
ciunt conquisita eleemosyna. nostra vicissim
inopia

inopia priuatim & publice leuata. Miffi sacerdotes tres ex ijs qui explent tertium probationis annum in varia oppida, non exiguos laborum fructus retulerunt.

MINÆENSE COLLEGIVM est sane fundatum, inchoatumque hoc anno: sed, siue redditus spectes, a fundatore Thoma Guerriero, eiusque opera a viro nobili, qui nuper est mortuus, & a ciuitate ipsa, non erit tenue: siue posteros fructus ab hisce initijs, ita vtile ac frugiferum, vt nostrorum opera sit egregie collocanda. aperta scholæ mense Nouembri, prævia oratione magistri superioris classis, magna frequentia ciuium & gratulatione: quam auxerunt noui discipuli recitantes carmina pulcherrimo apparatu. Extortus precibus, & auditis concionator per Quadragesimam, ac per totum annum festis diebus, mirifica attentione, & consecuta vtilitas magna: impudicitia repressa: iniuriæ remissæ: fenebre lucrum coercitum: absoluti noxarum, quas vela pueritia contraxerant, amplius centum quinquaginta:

in vicinis etiam pagis non minus strenue

quam vtiliter laboratum. magnam

omnino promittit vtilitatem

Minæense solum, si tam la-

tis rerum initijs euen-

ta responde-

rant.

P R O V I N C I A M E D I O L A N E N S I S.

GVNT IN MEDIOLANEN
SI Prouincia vndecim supra
ducentos. in Domo Sancti Fi-
delis triginta sex: in Collegio
Brerano septem & sexaginta:
in Genuensi triginta: in Tau-
rinensi triginta tres: tredecim in Comensi: in
Vercellensi vndecim: in domo Probationis
Arōnensi viginti vnus. Supremum diem exple-
uere sex. Tredecim in Societatem adscripti.

DOMVS SANCTI FIDELIS,
& Collegium Breranum.

EMVLTIS, QVORVM concordia
fuimus auctores, duo erant viri illustres, e
quibus vnus alterius opera in carcerem con-
fectus, furenter irascebatur: et iadicbantur mi-
næ prænuntiæ cædis: sed vnus e nostris ora-
tione, cum hic in eum animo placatus esset, a
quo se putabat violatum, reconciliatus, vter-
que alteri, irarum certamina pace mutarunt.
præcisa etiam causa simultatis inter duos ger-
manos fratres, quorum non sine offensa totius
ciuitatis alter alterius grauabatur aspectum.
edoctus muliebris sexus de diaboli fraude, cui
propter imbecillitatem est magis expositus.

Erit operæpretium paucula attingere. Una Christum parere, cumque in sinu videbatur sibi habere pueriliter blandientem. plus laboris positum in altera dedocenda. hæc vita factique profitebatur æmulam se esse beati Francisci sanctitatis: & apparebat illi eius imago, qualem depictam aspicimus, Christi vulnerum præferens vestigia: distabat se a Deo mitti, ut illam regeret consilio, & institueret præceptis: igitur quasi rector mulieri datus, immanem animum subdola modestia tegens, cum ea se flagris acerrime diuerberans, adumbratamque Eucharistiam persæpè porrigens, mira arte oculis atque animo miseræ præstigiator illudebat: hortabatur ne in posterum domo egrederetur ad templum, quod in cubiculo maiore silentio, remotoque ab arbitris loco, omnia sibi commodius ministraret. vix fane credas quam difficile inflatæ animus mulieris ab illo gurgite blandæ opinionis emerferit: alia denique fuit, quæ siue viri tadio, cum quor erat, siue matrimonij, liberationem molestiarum veneno parabat: quod tamen (ut sunt femina natura loquaces) alteri aperuit: illa, cum dissuadere non posset, vni e nostris sacerdotibus: hic accedens ad amentem animi, ut infandum consilium abijceret, agre extorsit: firmati etiam opera nostrorum, qui rapiebantur ad necem: atque in his iuuenis, tanta pietate & constantia, ut in illa tantum cogitatione, quod

ita Deus ad eius salutem constituisset, forti
 animo graderetur ad mortem. Ceterum viri
 aliquot mulieresque abdidere se in cœnobîa,
 quo religiosius Deum vènerentur, ardore vi-
 delicet vel e frèquentatione mysteriorum, vel
 e concionibus conceptq. nec desunt qui post
 exercitationes sacras, & expiationem omnium
 criminum idem meditantur, curamque om-
 nem mitigatis terrenis affectibus ad diuina
 conuèrtunt. e monasterijs quæ promouentur
 nostris cohortationibus, adductum est vnum
 ad amplectenda decreta Archiepiscopi, quæ
 antea difficile ferebat: eam rem ipse Archiepi-
 scopus vni e nostris magnopere mandarât.
 Hæc propter ac talia, magna erga nos ciuium
 beneuolentia: & frequenter perspicitur, cum ab
 ipsis, sine consulimur in rebus suis, siue adiuua-
 mur in nostris. igitur subleuata Domus inopia,
 aucta que templi supellex. at nos labore nostro
 illorum beneficentiæ respondemus. Ad gym-
 nasium ventitantium, eorum præcipue qui in-
 formantur ad humanitatem, quanta non alias
 multitudo. gnarum id principibus ciuitatis,
 quibus etiam placitum, vt laxiores sedes &
 cominodiore, ære publico extruantur, pluri-
 bus accipiendis. Itur de more a Patribus die-
 bus festis ad iuuandos vinctos, eosque qui insti-
 tuuntur rudimenta Christianæ doctrinæ: ab
 iisdem conciones habitæ per fora & compita,
 in Bacchanalibus utilissimæ.

COLLEGIVM GENVENSE.

VIGINTI AMPLIVS pijs commen-
tationibus vtiliter exculti: mutatio enim
facta permagna morum ac vitæ. ex his quæ-
dam (honus sit vestris auribus) cum modo po-
nemus. mulier Deo dicatâ, quæ per summas
delicias, in mensa, liguriendo, & pitissando,
hoc asperum esse culpans, illud lenius, omnia
fastidiose probabat, ita animum vicit, vt non
solum quæcumque afferuntur capiat sine vllò
delectu, sed etiam grauedinosâ aniculæ pitui-
tosum humorem ac redundantem auide vora-
uerit, & deinde diutius in ore voluerit, demis-
sumque in guttur iterum retraxerit, idque sæ-
pius factitarit, vt hac ratione vlcisceretur lau-
titiam superiorem. idem et facere parabat al-
tera, nisi in tempore vetita fuisset: & vero fecit
adolescens, cum assideret mulierculæ ægrotan-
ti. initurus alter apparatus conuiuium pro-
pinquorum, quibus vocantibus deesse non po-
tuerat, scabro parieti linguam affricuit, vt re-
centis doloris sensus obtunderet gustum epu-
larum. ex ijs qui cum illusi essent a dæmone no-
strorum opera resipuerent, non erit alienum,
quid vni acciderit, breuiter perstringere. Iuue-
nis Sodalitatem, cuius regimini præsumt nostri,
aliquamdiu celebrauerat, sacrorum frequenta-
tioni imminens & attentus: is deinde, cum ex
impru-

niæ conuërtit: pax igitur inter eos nostrorum ope firmata.

COLLEGIVM PANORMITANVM.

IN NOVA COLLEGII sede, vbi cælum amœnius, omnique afflatu noxiø carens, nostri optima vtuntur valetudine; cum antea omnis fere annus videret aliquod funus: eoque magis astringitur domestica disciplina; & expolitur externa iuuentus: cuius multitudine & aspectu, Prorex, cum venisset aliquãdo ad rem diuinam in templum; mirificam percepit animo voluptatem. inter discipulos porro tanta æmulatio, illa altrix ingeniorum, vt tributa qualibet schola veluti republica in duas factiones, nihil vtilius videatur potuisse excogitari. vix credas quanta inter adolescentes ex hac imagine, certamina studiorum; qua efferantur lætitia, vbi vicerunt, quam pudeat victos: vt se vtrique rursus, nunc inuidia, nunc admiratione incitationem accendente, hi ad obliterandam infamiam, illi ad amplificandum decus exuscitent. inter omnes conspicitur vir quidam magnæ olim auctoritatis inter Turcas, & in Philosophicis ex Arabica disciplina apprime doctus, qui nuper regeneratus baptismo, quasi modo genitus infans, non Christianæ modo pietatis, sed & doctrinæ lac cõcupiscens, aggressus a primis elemētis, quæ non erubuit addiscere puero

rum more, ita quotidie progreditur in nostris scholis, vt semestri spatio videatur e Grammaticis excessurus: et affectat iam nostram Societatem. illum Prorex domi habet honorifice, quotidieque reposcit diligenter rationem studiorum, vt fere subdoceat, admirans assiduitatem profectus, E gymnasio enata Congregatio Pathenia, & pulcherrimis floribus, & vero etiam fructibus vbertatem ostendit. Vnius adolescentis pudicitia hoc modo intellecta. Impura mulier semel eum atque iterum domi frustra tentauerat, tandem inuentum solum ruri, & procul ab omnibus arbitris, iam cluso cubiculo, impudentius lacessebat: hic noster, cum tacitus in vota inuocasset matrem Virginem ac pudicitiz patronam, tantum valuit apud excetram, condicione causæ, & efficacitate sermonis, vt cum illa pelliceret ad breue flagitium, hichortaretur contra ad timorem supplicij æterni, adduxerit mulierem iam meliora cogitantem ad consilium faciendæ confessionis: ita quem parata venerat vt vinceret ipsius malo, ab ea victa magno suo bono discessit.

COLLEGIVM CATANENSE

& Rheginum.

CVM IMPRIMVM SACRORVM

Antistes, vir nostri ordinis amantissi-

mus, Collegium inuifit, vario carminum genere, & oratione aduentitia exceptus est, atque vt re ipsa fecit suum aduentum honestum nobis, ita etiam sermone ostendit fuisse iucundum sibi: auctor idem fuit, vt in templo maximo susciperetur ab vno e nostris doctrina perutilis, quod sit officium hominis Christiani: nec minus reliquæ profuimus ciuitati: reconciliati aliquot coniuges, & inimici multis liberatus non nemo a periculo cædis. et mulier ab insidijs diaboli: narrationem paucis perstringam. Laborabat mulier angina, deficiente humano remedio ad diuinum accurrit. templum est in hac vrbe, vbi ara & imago beatæ Annæ, cuius suffragatione audierat quosdam morbo liberatos: cum huc anxia confugisset, effusis precibus ante altare, domum reuertit. opprimit interea tristem stupor an somnus, visaque audire vocem in ediam suadentis: quam cum Annæ credidisset, per totum biduum nihil sumpsit, & color indicabat partem mortis in corpus receptam: et ingerebatur a suis ciuibus, sed ipsa (vt sunt plerumque mulieres misere superstitiosæ) Sanctorum videlicet faciens imperata, pertinaciter recusabat. tertio die vox iterum ad aures lapsa, Digtos in guttur inserto: nec mora, inseruit, mox dolore ista, cum recipere conaretur, non poterat misera, vi maiore aliunde manum impellentē: aduertit strepitus, & confusum murmur domesticos,

accur-

accurrunt, ægre digitos ex ore, nec nisi inuocato Iesu nomine, extrahunt. illa repente ad nostros: rem narrat: persuasum lacrimanti, vt a diabolicis artibus sibi caueat in posterum: dein præbitum nineum vellus contactis beatæ Agathæ reliquijs, aduersum versutias inferni hostis abunde efficax: demum cum haberet melius, peracta peccatorum confessione discessit. e sodalibus Parthenijs duo in nostrum numerum recepti.

LEONTIVM e nostris profecti duo, diebus Pœnitentiæ dictis, vt haberent concionem ad populum: nec frustra susceptum iter, aut in concionibus positus labor: reuocata ad pacem mentes manusque multorum: iracundiæ flamma, quæ alioqui videbatur, æterna, restincta: æs alienum dominis redditum: vnus in concione palam, multis audientibus testatus est hæsisse in animo suo spicula concionantis: igitur quam per annos decem habebat pellicem, vxorem duxit. Eadem fere eodem tempore factitata in pago, cui nomen a Sancto Marco: illud præter cetera: mulieres duæ ad honestam vitam reductæ.

IN COLLEGIO RHEGINO ad duas Grammaticæ classes, addita tertia de moribus & officijs Christianis. Qui gymnasium frequentant non minus pietati student, quam doctrinæ. Lis inter quosdam super diuisione patrimonij excitata, de nostrorum consilio compo-

sita. Quidam extremo damnatus supplicio, cum, vt sæpe maligna est calamitas, desperans salutem corporis, nihil de animæ esset sollicitus, ad spem cogitationemque meliorem est inductus. Duo læsi ab inimicis peregrissent vltionem; nisi prohibiti essent sacerdotis occursu.

COLLEGIUM SYRACUSANVM

HIC ETIAM LIS inter duos primarios, quorum vnus habebat alterum in vinculis, & de scintillis irarum metuebatur incendium, Deo adiuuante, dirempta. alij duo, quæ odia decreuerant eadē mutua, reconciliatione finierunt. Vnus a recte ad spem vitæ melioris adductus. Septem mulierculæ de cænoturpitudinis extractæ. De sodalibus maioris Congregationis, illud in vniuersum dici potest, omnia ferè munera pietatis in hac vrbe, vel per illos suscipi, vel non perfici sine illis: ex ijs iuris peritus, studio iuuandi pauperes, controuersarum causarum, medicus ægrotorum corporum, susceperunt procurationem: nec minus publicarum custodiarum egestati subuentum: xenodochia adiuta: nec virgines quæ se Deo consecrarunt in cænobio neglectæ: has vnus cum pro concione edocet diuitias votiuæ paupertatis, hortaturque vt nihil sibi reseruantes de rebus proprijs, in commune omnia

nia conferant, tantum ardoris iniecit animis audientium, vt in medium omnia comportarent singulæ ad Antistitam, ne acu sibi quidem in cubiculo relicta.

COLLEGIVM MONTIS REGALIS,
Drepanitanum, & Biuonenſe.

IN COLLEGIO MONTIS REGALIS communia, nec more communi: magnus sacramenta vſurpantium numerus, non paruus eorum qui aperuerunt in confeſſione peccata totius vitæ, vt nouam ordiantur: ad bonam frugem rediere permulti: quæ habebatur iniuſto titulo pecunia redhibita: reuocata mulieres ad amorem pudicitia: capitale ſupplicium æquo animo pertulere nonnulli, vnus etiam ita libenti, vt diceret eum latiffimo conuiuium non eſſe mutandum: adiuti moribundi, vnus præcipue quem atrocitas conſcientiæ ad deſperationem adigebat. viſ quidam ſatis honeſto loco, vulneris accepti iniuriam condonauit inimico, moxque ipſe peccatorum veniam per confeſſionem cum a Deo expetiſſet, frequenter obeundi ſacra myſteria vxori fecit exemplum. quattuor Virgo Mater e Congregatione peperit diuino cultui, & paritur adhuc alios donec formetur in illis Chriſtus.

AT IN DREPANITANO. vir a con-

cubina auulsus de religiosa vita ineunda cogitat. sedata odia implacabilia. vir nobilis cui nuper inflictum erat vulnus ab altero, calentibus adhuc odiis cum vulnere, rogatu nostri sacerdotis, & odium deponere se dixit, & accepti vulneris remisit offensam.

IN BIVONENSI additus stimulus vtri-
que Sodalitati, quæ iam est cum Romana con-
iuncta: ex his duo ad Societatem admissi, alij
cum admittantur expectant. at opificum cœ-
tus in utilitates pauperum omnino admirabilis,
concionum in æde maxima habitarum, perma-
gnus fructus restitutum æs, multi totius vitæ
peccata confessi, redintegratæ non nullorum
amicitiæ, præsertim duorum, quos ficti sermo-
nes temere distraxerant. In vicinis etiam oppi-
dis nostrorum defudauit industria: et pax viros
inter duos clarissimos multarum sequestra ca-
lamitatum constituta.

COLLEGIVM CALATAIERONENSE. Domus Probationis Messanen-
sis, & Collegium Minæense.

CALATAIERONA. præter restitu-
tiones æris alieni aliquot factas, hone-
starum mulierum subleuatam inopiam (quam
in rem liberalitas ciuitatis non parum incu-
buit) complures non ex vrbe solum, sed e remo-
tis etiam regionibus, longinquo suscepto iti-
nere

nere; de vniuersæ vitæ criminibus auditi. Gym-
nasij disciplinam si inspicias, non multum de-
sideres formam perfectæ Academiæ. Senatus
populique magna erga nos beneuolentia: in
bibliothecæ instrumenta attributi de ærario
publice aurei trecenti: ducentos ad ornatum
templi ciues ipsi contulerunt. audite nunc
quod magis admiremini. Homicida mulieres
quasdam fratre priuauerat, cum effertur funus
magna pompa, multaque frequentia ducen-
tium exequias, ibi tum soror natu maxima (ce-
lebrat hæc nostrum templum) clara voce ut
exaudiri posset ab omnibus. Testor, inquit,
Deum, omnesque animas in cæli templa rece-
ptas, ignoscere me ex animo interfectori ipsi,
atque alijs omnibus, qui huiusce cædis socij, par-
ticipes, conscij, suasores, probatoresve fuere.
hancque ipsam vocem, die proximo dominico,
cum reliquis sororibus, percepto in æde nostra
reconciliationis sacramêto firmavit. huic non
valde absimile quod nobilium feminarum de
nostris benemerentium familia, orbata patre,
contra morem lugentium, postridie ad rem di-
uinam, triduo post ad Eucharistiam, totaque
Quadragesima quotidie ad sacram concionem
accessit: ut spes sit, iniectam fuisse securim in-
ueteratæ consuetudini, ut ne mulieres, nisi in-
teriecto spatio multorum mensium, ubi scilicet
crudum dolorem tempore decoxerint, post
suorum funera, in publico conspiciantur. Puer
quidam

quidam per singulas noctes auferebatur e latere patris; raptusque per gradus ad limen ianuæ parentem eiulatu excitabat: & multa quidem fiebant, dicebanturque maleficio auertendo: sed tamen ad solitam prædam nocturnus latro aduentabat: ad nostros postremo itum est, qui cum sacratâ in cera effigiem agni cælestis, orbiculosque piaculares ad pueri collum adalligassent, & vexatione illum, & patrem solitudine liberarunt.

MESSANAE IN DOMO PROBATIONIS, vitæ cursum expleuit Pater Antonius Maria Parentucellius Rector, magna vir doctrina, religione, prudentia: qui & Romæ Philosophiam docuit, & in Sicilia ad regendum hanc domum admotus, etsi utrobique afflicta valetudine, re ipsa docuit, quod e sacris litteris accepimus, infirmitate perfici Dei virtutem, & in corporis imbecillitate fieri animum valentiorem. mortuus est quidem ipse, sed eius vitam nostrorum erga illum amor, mortem celebrem, dolor fecit etiam externorum. Aliquorum, quibus aucta Societas hoc anno, spectata virtus & constantia: inter hos vnus, qui liberorum vetustissimus erat viro nobili & opulento: alterius, qui ut domum defereret ac suos, sexaginta millia passuum pedibus confecit, magno periculo. Ceterum tyrones diebus festis exponunt pueris: Christianæ fidei rudimenta, vinctosque reficiunt conquisita eleemosyna. nostra. vicissim inopia

inopia priuatum & publice leuata. Misi sacerdotes tres ex ijs qui explent tertium probationis annum in varia oppida, non exiguos laborum fructus retulerunt.

MINÆENSE COLLEGIVM est sane fundatum, inchoatumque hoc anno: sed, siue reditus spectes, a fundatore Thoma Guerriero, eiusque opera a viro nobili, qui nuper est mortuus, & a ciuitate ipsa, non erit tenue: siue posteros fructus ab hisce initijs, ita vtile ac frugiferum, vt nostrorum opera sit egregie collocanda. aperta scholæ mense Nouembri, prævia oratione magistri superioris classis, magna frequentia ciuium & gratulatione: quam auxerunt noui discipuli recitantes carmina pulcherrimo apparatu. Extortus precibus, & auditus concionator per Quadragesimam, ac per totum annum festis diebus, mirifica attentione, & consecuta utilitas magna: impudicitia repressa: iniuriæ remissa: fenebre lucrum coercitum: absoluti noxarum, quas vela pueritia contraxerant, amplius centum quinquaginta:

in vicinis etiam pagis non minus strenue

quam vtiliter laboratum. magnam

omnino promittit utilitatem

Minæense solum, si tam læ-

tis rerum initijs euen-

ta responde-

rint.

PRO-

PROVINCIAM
MEDIOLANENSIS.

GVNT IN MEDIOLANEN
SI Prouincia vndecim supra
ducentos. in Domo Sancti Fi-
delis triginta sex: in Collegio
Brerano septem & sexaginta:
in Genuensi triginta: in Tau-
rinensi triginta tres: tredecim in Comensi: in
Verdellensi vndecim: in domo Probationis
Arōnensi viginti vnus. Supremum diem exple-
uere sex. Tredecim in Societatem adscripti.

DOMVS SANCTI FIDELIS,
& Collegium Breranum.

EMVLTI, QVORVM concordia
fuimus auctores, duo erant viri illustres, &
quibus vnus alterius opera in carcerem con-
fectis, furenter irascebatur: et iaciebantur mi-
næ prænuntiæ cædis: sed vnus e nostris ora-
tione, cum hic in eum animo placatus esset, a
quo se putabat violatum, reconciliatus vter-
que alteri, irarum certamina pace mutarunt.
præcisa etiam causa simultatis inter duos ger-
manos fratres, quorum non sine offensa totius
ciuitatis alter alterius grauabatur aspectum.
edoctus muliebris sexus de diaboli fraude, cui
propter imbecillitatem est magis expositus.

Erit

Erit operæpretium paucula attingere. Vna Christum parere, eumque in sinu videbatur sibi habere pueriliter blandientem. plus laboris positum in altera dedocenda. hæc vita factique profitebatur æmulam se esse beati Francisci sanctitatis: & apparebat illi eius imago, qualem depictam aspicimus, Christi vulnorum præferens vestigia: dictitabat se a Deo mitti, ut illam regeret consilio; & institueret præceptis: igitur quasi rector mulieri datus, immanem animum subdola modestia tegens, cum ea se flagris acerrime diuerberans, adumbratamque Eucharistiam persæpè porrigens, mira arte oculis atque animo miseræ præstigiator illudebat: hortabatur ne in posterum domo egrederetur ad templum, quod in cubiculo maiore silentio, remotoque ab arbitris loco, omnia sibi commodius ministraret. vix sane credas quam difficile inflatæ animus mulieris ab illo gurgite blandæ opinionis emerferit. alia denique fuit, quæ siue viri tadio, cum quor erat, siue matrimonij, liberationem molestiarum veneno parabat: quod tamen (ut sunt feminae natura loquaces) alteri aperuit: illa, cum dissuadere non posset, vni e nostris sacerdotibus hic accedens ad amentem animi, ut infandum consilium abijceret, aggre extorsit: firmati etiam opera nostrorum, qui rapiebantur ad necem: atque in his iuuenis, tanta pietate & constantia, ut in illa tantum cogitatione, quod

ita Deus ad eius salutem constituisset, forti
 animo graderetur ad mortem. Ceterum viri
 aliquot mulieresque abdidere se in cenobia,
 quo religiosius Deum venerentur, ardore vi-
 delicet vel e frequentatione mysteriorum, vel
 e concionibus concepto. nec desunt qui post
 exercitationes sacras, & expiationem omnium
 criminum idem meditantur, curamque om-
 nem mitigatis terrenis affectibus ad diuina
 conuertunt. e monasterijs quæ promouentur
 nostris cohortationibus, adductum est vnum
 ad amplectenda decreta Archiepiscopi, quæ
 antea difficile ferebat: eam rem ipse Archiepi-
 scopus vni e nostris magnopere mandaratus.
 Hæc propter actalia, magna erga nos ciuium
 beneuolentia: & frequenter perspicitur, cum ab
 ipsis, siue consulimur in rebus suis, siue adiuua-
 mur in nostris. igitur subleuata Domus inopia,
 auctaque templi supellex: at nos labore nostro
 illorum beneficentiæ respondemus. Ad gym-
 nasium ventitantium, eorum præcipue qui in-
 formantur ad humanitatem, quanta non alias
 multitudo: gnarum id principibus ciuitatis,
 quibus etiam placitum, vt laxiores sedes &
 commodiores, ære publico extruantur, pluri-
 bus accipiendis. itur de more a Patribus die-
 bus festis ad iuandos viuctos, eosque qui insti-
 tuuntur rudimētis Christianæ doctrinæ: ab
 iisdem conciones habitæ per fora & compita,
 in Bacchanalibus utilissimæ.

COLLEGIVM GENVE NSE.

VIGINTI AMPLIVS pijs commen-
tationibus vtiliter exculi: mutatio enim
facta permagna morum ac vitæ. ex his quæ-
dam (honos sit vestris auribus) cum modo po-
nemus. mulier Deo dicatâ, quæ per summas
delicias, in mensa, liguriendo, & pitissando,
hoc asperum esse culpans, illud lenius, omnia
fastidiose probabat, ita animum vicit, vt non
solum quæcumque afferuntur capiat sine vlllo
delectu, sed etiam grauedinosâ aniculæ pitui-
tosum humorem ac redundantem auide vora-
uerit, & deinde diutius in ore voluerit, demis-
sumque in guttur iterum retraxerit, idque sæ-
pius factitarit, vt hac ratione vlcisceretur lau-
titiam superiorem. idem et facere parabat al-
tera, nisi in tempore vetita fuisset: & vero fecit
adolescens, cum assideret mulierculæ ægrotan-
ti. initurus alter apparatus conuiuium pro-
pinquorum, quibus vocantibus deesse non po-
tuerat, scabro parieti linguam affricuit, vt re-
centis doloris sensus obtunderet gustum epu-
larum. ex ijs qui cum illusi essent a dæmone no-
strorum opera resipuerent, non erit alienum,
quid vni acciderit, breuiter perstringere. Iuue-
nis Sodalitatem, cuius regimini præsunt nostri,
aliquamdiu celebrauerat, sacrorum frequenta-
tioni imminens & attentus: is deinde, cum ex
impru-

imprudenti oculorum coniectu diligere cœpisset mulierem, paulatim remittere de feruore spiritus, & e modico vapore, fomento exæstuanans desiderij, ita effuse in illam exarsit, vt occupatus in alio amore diuinum excluſerit impatientem consortij: et mittebantur vltro citroque munera, & furtiuæ litteræ per interpretes accipiebantur. trimestre hoc spatium fuit: post quod, graui corporis morbo æger decubuit. tormina erant peracerbâ, erodente se ipsum stomacho, & supplicia sibi gignente: mirum sane quam immundas sordes, & varias ante ora afsidentium euomuerit: muliebres crines, ouium villos, linum, bombycem, crinales acus & futorias, vnguium segmina, ossium fragmina & ferramentorum non paruo numero, vna cum sanguine: vt quæres locum vbi colluies delituerit, & mirarere interclusum spiritum non fuisse. ad eum accitus vnus e nostris, hortatur hominem adhuc vomere non cessantem, ne illigari se amplius patiatur amore pestifero: tum vt exhiberet, siqua essent, ab amica munuscula. quærit deinde numquæ essent ab ea litteræ: acceptas ille fatebatur, sed deinde laceratas addebat: cum fidem non faceret, admonet noster familiares, vt diligenter exquirant arculam, in quam abdere solebat res carissimas, et quicquid est amatorium tollant: cum hoc dicto discessit. ea res cum ægroto occulta sono vocis innotuisset, arculæ clauem horrendis clamori-

mōribus postulat sibi dari, & acceptam coniec-
tamque in os, eadem voce admonente, statim
vorasset, nisi prohibitus esset astantium occur-
su. igitur puluino supponit: ipse emotæ fere
mentis oculorum vsum tantisper amittit: in-
stat mater, vt doctus malo, sacerdotis impe-
rium facebat, reddat clauem capsulæ aperiendæ:
eam cum manu quærens non inueniret, fur-
to ablatam credidit: hoc magis vociferari, &
furore accendi: nec tamen reperta in toto le-
ctulo diligenter excusso: vi tandem ferroque
arcula cum esset reſerata, binæ litteræ Vene-
ris inuentæ, & Vulcano traditæ sunt. nec mora:
reſtitutus iuueni ſenſus videndi, & diu multum-
que clauis frustra quæſita, apparuit ante ocu-
los mirantis expoſita: melius interim ipſe ha-
bere & animo & corpore, & quicquid amentia
deliquit, pœnitentia corrigere: et nunc ſanus
factus a Domino, admonitu ipſius, adhibita om-
ni ratione peccare refugit, ne deterius ſibi ali-
quid contingat. Niciam (quæ vrbs eſt in cōſue-
tione Ducis Sabaudie) rogatu Honorati Martel-
li Nicienſis Episcopi designati, ad quadraginta
dies verni ieiunij miſſus concionator: eum cum
adoleſcentiorem primo aſpectu exiſtimaret
Episcopus, non contentus pluribus interroga-
tionibus explorasse, per alios etiam voluit pe-
riculum facere de ipſius doctrina: igitur doctis-
ſimum quemque adhibet prandio: hic cum mul-
to varioque ſermone tentatus eſſet noſter a

E

prandio

prandio ad Solis vsque occasum, atque exple-
set animos omnium, repeti idem placuit die se-
quenti eodem euentu. vnus etiam restabat scru-
pulus, ne ad cathedram esset aptior, quam ad
suggestum: verum hunc quoque euellit non tur-
gida eius oratio, & facta quodam modo, sed na-
turali quadam pulchritudine, & efficax, quæ
mallet bonos audientes facere, quam magnū
videri dicentem. et effecit quod voluit: in mul-
torum odio, fenore, luxuque tollendo, pranas
artes malasque libidines ab vrbe prohibendo.
ac primum reuocata arctior obseruatio maio-
ris ieiunij, quæ dissimulatione dudum, aut con-
temptu, fere erat abolita: introductus vsus sa-
cramentorum frequentior: pax inter quinqu-
aginta paria restituta, hoc vtilius ciuitati, quo
inter nobiliores ciues bella metuebantur. præ-
ter conciones publicas, sermones habiti priua-
tim ad piorum Sodalitia, nouumque institutum
nobilium seminarum, itaque insitus amor vir-
tutis in pectoribus sodalium, vt spes sit futuræ
perpetuitatis. quamquam bona hæc ne incuria
deformentur, aut corruant vetustate, suscepta
consuetudo singulis diebus vespere ad certum
pulsū æris campani explorandi latebras con-
scientiæ, & diurna facta ad Christianæ religio-
nis rationem exquirendi: quod a singulis fami-
lijs tanto fit ardore animi ac studio, vt simul at-
que increpuit, vel e mensa, ad orandum consur-
gant. Grata hæc omnia communiter: auxit vo-
luntatem

luntatem ciuium, quod cum rumor esset a nostris concionatoribus captari munera, ea nos-
ter sponte oblata, tantum abest vt quæsitâ, li-
bera oratione recusauit.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

SACERDOTES DVO finem vitæ fece-
re. vnus ex his Pater Ignatius Parochetus,
vir natus ad hæreticos peruincendos: longa ei
& difficilis fuit ægritudo: in qua nihil tam ho-
minem male habuit, quam quod in afflicto cor-
pore extollere spiritum non posset, vt solebat
olim, ad rerum cælestium contemplationem.
excurrimus autem ex hac vrbe frequenter ad
pagos subiectos: nec fane nihil proficimus. tres
ad fidem Catholicam traducti. & quoniam vsu
compertum est ab Alpibus Cotijs æstiuo tem-
pore descendere homines, qui suam locantes
operam inter Catholicos ad demetenda fru-
menta, seminant zizania, curatum est in po-
sterum, vt huiusmodi pestes arceantur. Vir nobi-
lis innutritus hæreticis, cū Deum negaret præ-
sidere rebus humanis, a dæmone correptus, adi-
gebatur sæpe vt se vel in puteum proijciens, vel
in fluuium, animam proijceret: et affirmabat
furore percitus esse se iam dudum, infernis flam-
mis addictum: persuasit eius gentilibus atque
agnatis vnus e nostris, vt quoniam loquebatur
deliramenta, purgarent atram eius bilem, qua

agitabatur, redditusque est menti vitæque meliori. Doctrinæ Christianæ vsus in multis oppidis restitutus. in vno propemodū voce cælesti. inciderunt nostri, cum eo venissent, in frequentem populum, & supplicationi paratum, pluuia videlicet, qua iamdiu caruerant, euocandæ: ad eum habnere concionem ex tempore, ac polliciti sunt Deum fore placatum, si ipsi redirent ad addiscenda præcepta Christianæ legis: nec vanum fuisse promissum, eorum agris irrigandis, effusus de cælo imber nocte proxima declarauit: cum vicina circum loca vix leui rore fuissent aspersa. In vrbe vero, quidam deploratus a medicis, de nostrorum consilio peracta generali cōfessione, cœpit melius habere, & post triduum sanus surrexit: et quoniam intellexit animi morbos redundare in corpus, statuit, fretus diuino munere, mentem a pestifera qualibet macula, quoad facere possit, puram integramque seruare. Sex virginibus consultum, quarum pudicitia inopia periclitabatur. Quinque aliæ in cœnobium ingressæ. tres adolescentes Franciscanorum ordini, tres nostro, adscripti. nec desunt qui suam Deo castitatem, vel perpetuo, vel ex arbitrio sacerdotis, voto obstrinxerunt. Octo mulieres matrimonio vitæ, quæ meretricium meditabantur. In carcere publico Dux serenissimus rogatus a nostris facellum extruxit rei quotidie diuinæ faciendæ: spemque affert fore, vt redditus annui assignentur

MEDIOLANENSIS.

gnentur sacerdoti, qui victorum procuratori incumbat. In templo nostro excitata est res
 les Eucharistiæ afferuandæ, cum signis in
 ratis, & tabula præclare picta, opere magnifico,
 impensa aureorum duum millium, eam ciuitas
 mirando non satiatur. Reddam nunc exempla
 nonnulla, propter admirabilitatem digna quæ
 libenter audiantur. Iuuenis quidam ex eorum
 genere qui arte & manu vitam propagant,
 relicta patria, diu fuerat in hac vrbe: subiit
 postea cogitatio patris, redit in patriam cum
 pecuniola, quam collegerat. Quantum spes
 hominum fallit? et hanc in itinere amisit furto:
 & illum offendit ereptum morte. non tulit
 dolorem iuuenis, in furorem vertitur: veluti
 captus animi diabolum inuocare, ei dedere se,
 nec alium dominum velle. nec frustra se ille
 passus est inuocari: addidit se comitem misero,
 eius, quacumque ingrederetur, persequens vestigia:
 nisi quod, ubi plures essent, nemini se dabat
 videndum. quod si interdum pons transeundus,
 aut mons præruptus, suadebat ut se illa præcipitem
 daret, amœna inferius vireta, & vernantia
 floribus prata ostentans: et semel quidem
 proiecit se ille e ponte Calerij montis in Padum,
 vnde ægre extractus multorum accursu. ex eo
 tempore periculum in consilium vertit: timere
 cœpit insidias dæmonis, & ad beatissimæ
 Virginis patrocinium confugere. Sed cum
 rursus esset iter facturus, arreptus a

quidam per singulas noctes auferebatur e latere patris; raptusque per gradus ad limen ianuæ parentem eiulatu excitabat: & multa quidem fiebant, dicebanturque maleficio auertendo: sed tamen ad solitam prædam nocturnus latro aduentabat: ad nostros postremo itum est, qui cum sacratâ in cera effigiem agni cælestis; orbiculosque piaculares ad pueri collum adalligassent, & vexatione illum, & patrem sollicitudine liberarunt.

MESSANAE IN DOMO PROBATIONIS;
vitæ cursum expleuit Pater Antonius Maria Parentucellius Rector, magna vir doctrina, religione, prudentia: qui & Romæ Philosophiam docuit, & in Sicilia ad regendum hanc domum admotus, etsi utrobique afflicta valetudine, re ipsa docuit, quod e sacris litteris accepimus; infirmitate perfici Dei virtutem, & in corporis imbecillitate fieri animum valentiorem. mortuus est quidem ipse, sed eius vitam nostrorum erga illum amor, mortem celebrem, dolor fecit etiam externorum. Aliquorum, quibus aucta Societas hoc anno, spectata virtus & constantia: inter hos vnus, qui liberorum vetustissimus erat viro nobili & opulento: alterius, qui ut domum defereret ac suos, sexaginta millia passuum pedibus confecit, magno periculo. Ceterum tyrones diebus festis exponunt pueris Christianæ fidei rudimenta, victosque reficiunt conquesta eleemosyna. nostra vicissim inopia

inopia priuatim & publice leuata. Misi sacerdotes tres ex ijs qui explent tertium probationis annum in varia oppida, non exiguos laborum fructus retulerunt.

MINÆENSE COLLEGIVM est sane fundatum, inchoatumque hoc anno: sed, siue redditus spectes, a fundatore Thoma Guerriero, eiusque opera a viro nobili, qui nuper est mortuus, & a ciuitate ipsa, non erit tenue: siue posteros fructus ab hisce initijs, ita vtile ac frugiferum, vt nostrorum opera sit egregie collocanda. aperta scholæ mense Nouembri, prævia oratione magistri superioris classis, magna frequentia ciuium & gratulatione: quam auxerunt noui discipuli recitantes carmina pulcherrimo apparatu. Extortus precibus, & auditus concionator per Quadragesimam, ac per totum annum festis diebus, mirifica attentione, & consecuta utilitas magna: impudicitia repressa: iniuriæ remissa: fenebre lucrum coercitum: absoluti noxarum, quas vela pueritia contraxerant, amplius centum quinquaginta:

in vicinis etiam pagis non minus strenue

quam vtiliter laboratum. magnam

omnino promittit utilitatem

Minæense solum, si tam la-

tis rerum initijs euen-

ta responde-

rint.

PROVINCIAM MEDIOLANENSIS.

GVNT IN MEDIOLANEN
SI Prouincia vndecim supra
ducentos. in Domo Sancti Fi-
delis triginta sex: in Collegio
Brerano septem & sexaginta:
in Genuensi triginta: in Tau-
rinensi triginta tres: tredecim in Comensi: in
Vercellenfi vndecim: in domo Probationis
Arōnensiviginti vnus. Supremum diem exple-
uere sex. Tredecim in Societatem adscripti.

DOMVS SANCTI FIDELIS,
& Collegium Breranum.

EMVLTIIS, QVORVM concordia
fuimus auctores, duo erant viri illustres, e
quibus vnus alterius opera in carcerem con-
fectus, furenter irascebatur: et iaciebantur mi-
næ prænuntiæ cædis: sed vnus e nostris ora-
tione, cum hic in eum animo placatus esset, a
quo se putabat violatum, reconciliatus vter-
que alteri, irarum certamina pace mutarunt.
præcisa etiam causa simultatis inter duos ger-
manos fratres, quorum non sine offensa totius
ciuitatis alter alterius grauabatur aspectum.
edoctus muliebris sexus de diaboli fraude, cui
propter imbecillitatem est magis expositus.

Erit operæpretium pancula attingere. Una Christum parere, cumque in sinu videbatur sibi habere pueriliter blandientem. plus laboris positum in altera dedocenda. hæc vita factique profitebatur æmulam se esse beati Francisci sanctitatis: & apparebat illi eius imago, qualem depictam aspicimus, Christi vulnorum præferens vestigia: dictitabat se a Deo mitti, ut illam regeret consilio, & institueret præceptis: igitur quasi rector mulieri datus, immanem animum subdola modestia tegens, cum ea se flagris acerrime diuerberans, adumbratamque Eucharistiam persæpe porrigens, mira arte oculis atque animo miseræ præstigiator illudebat: hortabatur ne in posterum domo egrederetur ad templum, quod in cubiculo maiore silentio, remotoque ab arbitris loco, omnia sibi commodius ministraret. vix fane credas quam difficile inflatæ animus mulieris ab illo gurgite blandæ opinionis emerferit: alia denique fuit, quæ siue viri tædio, cum quo erat, siue matrimonij, liberationem molestiarum veneno parabat: quod tamen (ut sunt feminae natura loquaces) alteri aperuit: illa, cum dissuadere non posset, vni e nostris sacerdotibus: hic accedens ad amentem animi, ut infandum consilium abijceret, ægre extorsit: firmati etiam opera nostrorum, qui rapiebantur ad necem: atque in his iuuenis, tanta pietate & constantia, ut in illa tantum cogitatione, quod

ita Deus adiecit salutem constituisset, forti
 animo graderetur ad mortem. Ceterum viri
 aliquot mulieresque abdidere se in cœnobîa,
 quo religiosius Deum venerentur, ardore vi-
 delicet vel e frequentatione mysteriorum, vel
 e concionibus conceptoque nec desunt qui post
 exercitationes sacras, & expiationem omnium
 criminum idem meditantur, curamque om-
 nem mitigatis terrenis affectibus ad diuina
 conuertunt. e monasterijs quæ promouentur
 nostris cohortationibus, adductum est vnum
 ad amplectenda decreta Archiepiscopi, quæ
 antea difficile ferebat: eam rem ipse Archiepi-
 scopus vni e nostris magnopere mandaratur.
 Hæc propter ac talia, magna erga nos ciuium
 beneuolentia: & frequenter perspicitur, cum ab
 ipsis, siue consulimur in rebus suis, siue adiuua-
 mur in nostris. igitur subleuata Domus inopia,
 aucta que templi supellex: at nos labore nostro
 illorum beneficentiæ respondemus. Ad gym-
 nasium ventitantium, eorum præcipue qui in-
 formantur ad humanitatem, quanta non alias
 multitudo. gnarum id principibus ciuitatis,
 quibus etiam placitum, vt laxiores sedes &
 commodiores, ære publico extruantur, pluri-
 bus accipiendis. Itur de more a Patribus die-
 bus festis ad iuuandos viuctos, eosque qui insti-
 tuuntur rudimenta Christianæ doctrinæ: ab
 iisdem conciones habitæ per fora & compita,
 in Bacchanalibus, vilissimæ.

COLLEGIVM GENVENSE.

VIGINTI AMPLIVS pijs commen-
tationibus vtiliter excolti: mutatio enim
facta permagna morum ac vitæ. ex his quæ-
dam (honus sit vestris auribus) cum modo po-
nemus. mulier Deo dicatâ, quæ per summas
delicias, in mensa, liguriendo, & pitissando,
hoc asperum esse culpans, illud lenius, omnia
fastidiose probabat, ita animum vicit, vt non
solum quæcumque afferuntur capiat sine vllò
delectu, sed etiam grauedinosâ aniculæ pitui-
tosum humorem ac redundantem auidè vora-
uerit, & deinde diutius in ore voluerit, demis-
sumque in guttur iterum retraxerit, idque sæ-
pius facitarit, vt hac ratione vlcisceretur lau-
titiam superiorem. idem et facere parabat al-
tera, nisi in tempore vetita fuisset: & vero fecit
adolescens, cum assideret mulierculæ ægrotan-
ti. initurus alter apparatus conuiuium pro-
pinquorum, quibus vocantibus deesse non po-
tuerat, scabro parieti linguam affricuit, vt re-
centis doloris sensus obtunderet gustum epu-
larum. ex ijs qui cum illi essent a dæmone no-
strorum opera resipuerè, non erit alienum,
quid vni acciderit, breuiter perstringere. Iuue-
nis Sodalitatem, cuius regimini præsumt nostri,
aliquamdiu celebrauerat, sacrorum frequenta-
tioni imminens & attentus: is deinde, cum ex
impru-

imprudenti oculorum coniectu diligere cœpisset mulierem, paulatim remittere de feruore spiritus, & e modico vapore, fomento exastuans desiderij, ita effuse in illam exarsit, vt occupatus in alio amore diuinum excluderet impatientem consortij: et mittebantur vltro citroque munera, & furtiuæ litteræ per interpretes accipiebantur. trimestre hoc spatium fuit: post quod, graui corporis morbo æger decubuit. tormina erant peracerbâ, erodente se ipsum stomacho, & supplicia sibi gignente: mirum sane quam immundas sordes, & varias ante ora assidentiũ euomuerit: muliebres crines, ouium villos, linum, bombycem, crinales acus & sutorias, vnguium segmina, ossium fragmina & ferramentorum non paruo numero, vna cum sanguine: vt quæreres locum vbi colluies delituerit, & mirarere interclusum spiritum non fuisse. ad eum accitus vnus e nostris, hortatur hominem adhuc vomere non cessantem, ne illigari se amplius patiatur amore pestifero: tum vt exhiberet, siqua essent, ab amica munuscula. quærît deinde numquæ essent ab ea litteræ: acceptas ille fatebatur, sed deinde lacertas addebat: cum fidem non faceret, admonet noster familiares, vt diligenter exquirant arculam, in quam abdere solebat res carissimas, et quicquid est amatorium tollant: cum hoc dicto discessit. ea res cum ægroto occulta sono vocis innotuisset, arculæ clauem horrendis clamori-

mōribus postulat sibi dari, & acceptam coniec-
tamque in os, eadem voce admonente, statim
vorasset, nisi prohibitus esset astantium occur-
su. igitur puluino supponit: ipse emotæ fere
mentis oculorum vsum tantisper amittit: in-
stat mater, vt doctus malo, sacerdotis impe-
rium facessat, reddat clauem capsulæ aperienda:
eam cum manu quærens non inueniret, furto
ablatam credidit: hoc magis vociferari, &
furore accendi: nec tamen reperta in toto le-
ctulo diligenter excusso: vi tandem ferroque
arcula cum esset reſerata, binæ litteræ Vene-
ris inuentæ, & Vulcano traditæ sunt. nec mora;
reſtitutus inueni ſensus videndi, & diu multum-
que clauis frustra quæſita, apparuit ante ocu-
los mirantis expoſita: melius interim ipſe ha-
bere & animo & corpore, & quicquid amentia
deliquit, pœnitentia corrigere: et nunc ſanus
factus a Domino, admonitu ipſius, adhibita om-
ni ratione peccare refugit, ne deterius ſibi ali-
quid contingat. Niciam (quæ vrbs eſt in d. Ro-
ne Ducis Sabaudia) rogatu Honorati Martel-
li Nicienſis Episcopii deſignati, ad quadraginta
dies verni ieiunij miſſus concionator: eum cum
adoleſcentiorem primo aſpectu exiſtimaret
Episcopus, non contentus pluribus interroga-
tionibus exploraffe, per alios etiam voluit pe-
riculum facere de ipſius doctrina: igitur doctiſ-
ſimum quemque adhibet prandio: hic cum mul-
to varioque ſermone tentatus eſſet noſter a

E

prandio

prandio ad Solis vsque occasum, atque explef-
set animos omnium, repeti idem placuit die se-
quenti eodem euentu. vnus etiam restabat scru-
pulus, ne ad cathedram esset aptior, quam ad
suggestum: verum hunc quoque euellit non tur-
gida eius oratio, & facta quodam modo, sed na-
turali quadam pulchritudine, & efficax, quæ
mallet bonos audientes facere, quam magnū
videri dicentem. et effecit quod voluit: in mul-
torum odio, fenore, luxuque tollendo, prauas
artes malasque libidines ab vrbe prohibendo.
ac primum reuocata arctior obseruatio maio-
ris ieiunij, quæ dissimulatione dudum, aut con-
temptu, fere erat abolita: introductus vsus sa-
cramentorum frequentior: pax inter quinquaginta paria restituta, hoc vtilius ciuitati, quo
inter nobiliores ciues bella metuebantur. præ-
ter conciones publicas, sermones habiti priuatim ad piorum Sodalitia, nouumque institutum
nobilium seminarum, itaque insitus amor vir-
tutis in pectoribus sodalium, vt spes sit futuræ
perpetuitatis. quamquam bona hæc ne incuria
deformentur, aut corruant vetustate, suscepta
consuetudo singulis diebus vespere ad certum
pulsū æris campani explorandi latebras con-
scientiæ, & diurna facta ad Christianæ religio-
nis rationem exquirendi: quod a singulis fami-
lijs tanto fit ardore animi ac studio, vt simul at-
que increpuit, vel e mensa, ad orandum consur-
gant. Grata hæc omnia communiter: auxit vo-
luntatem

luntatem ciuium, quod cum rumor esset a nostris concionatoribus captari munera, ea nos-
ter sponte oblata, tantum abest vt quæsitâ, li-
bera oratione recusauit.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

SACERDOTES DVO finem vitæ fece-
re. vnus ex his Pater Ignatius Parochetus,
vir natus ad hæreticos peruincendos: longa ei
& difficilis fuit ægritudo: in qua nihil tam ho-
minem male habuit, quam quod in afflicto cor-
pore extollere spiritum non posset, vt solebat
olim, ad rerum cælestium contemplationem.
excurrimus autem ex hac vrbe frequenter ad
pagos subiectos: nec fane nihil proficimus. tres
ad fidem Catholicam traducti, & quoniam vsu
compertum est ab Alpibus Cotijs æstiuo tem-
pore descendere homines, qui suam locantes
operam inter Catholicos ad demetenda fru-
menta, seminent zizania, curatum est in po-
sterum, vt huiusmodi pestes arceantur. Vir nobi-
lis innutritus hæreticis, cū Deum negaret præ-
sidere rebus humanis, a dæmone correptus, adi-
gebatur sæpe vt se vel in puteum proijciens, vel
in fluuium, animam proijceret: et affirmabat
furore percitus esse se iam dudum infernis flam-
mis addictum: persuasit eius gentilibus atque
agnatis vnus e nostris, vt quoniam loquebatur
deliramenta, purgarent atram eius bilem, qua

agitabatur, redditusque est menti vitæque meliori. Doctrinæ Christianæ vsus in multis oppidis restitutus. in vno propemodū voce cælesti. inciderunt nostri, cum eo venissent, in frequentem populum, & supplicationi paratum, pluuix videlicet, quæ iamdiu caruerant, euocandæ: ad eum habnere concionem ex tempore, ac polliciti sunt Deum fore placatum, si ipsi redirent ad addiscenda præcepta Christianæ legis: nec vanum fuisse promissum, eorum agris irrigandis, effusus de cælo imber nocte proxima declarauit: cum vicina circum loca vix leui rore fuissent aspersa. In vrbe vero, quidam deploratus a medicis, de nostrorum consilio peracta generali cōfessione, cœpit melius habere, & post triduum sanus surrexit: et quoniam intellexit animi morbos redundare in corpus, statuit, fretus diuino munere, mentem a pestifera qualibet macula, quoad facere possit, puram integramque seruare. Sex virginibus consultum, quarum pudicitia inopia periclitabatur. Quinque aliæ in cœnobium ingressæ. tres adolescentes Franciscanorum ordini, tres nostro, adscripti. nec desunt qui suam Deo castitatem, vel perpetuo, vel ex arbitrio sacerdotis, voto obstrinxerunt. Octo mulieres matrimonio vitæ, quæ meretricium meditabantur. In carcere publico Dux serenissimus rogatus a nostris sacellum extruxit rei quotidie diuinæ faciendæ: spemque affert fore, vt redditus annui assignentur

gnentur sacerdoti, qui victorum procuratio-
ni incumbat. In templo nostro excitata est mo-
les Eucharistiæ afferuandæ, cum signis inau-
ratis, & tabula præclare picta, opere magnifi-
co, impensa aureorum duum millium, eam ci-
uitas mirando non satiatur. Reddam nunc
exempla nonnulla, propter admirabilitatem
digna quæ libenter audiantur. Iuuenis quidam
ex eorum genere qui arte & manu vitam pro-
pagant, relicta patria, diu fuerat in hac vrbe:
subijt postea cogitatio patris, redit in patriam
cum pecuniola, quam collegerat. Quantum
spes hominum fallit? et hanc in itinere amisit
furto: & illum offendit ereptum morte. non tu-
lit dolorem iuuenis, in furorem vertitur: velu-
ti captus animi diabolum inuocare, ei dedere
se, nec alium dominum velle. nec frustra se ille
passus est inuocari: addidit se comitem misero,
eius, quacumque ingrederetur, persequens ve-
stigia: nisi quod, vbi plures essent, nemini se da-
bat videndum. quod si interdum pons transe-
undus, aut mons præruptus, suadebat vt se illa
præcipitem daret, amœna inferius vireta, &
vernantia floribus præta ostentans: et semel
quidem proiecit se ille e ponte Calerij montis
in Padum, vnde ægre extractus multorum ac-
cursu. ex eo tempore periculum in consilium
vertit: timere cœpit insidias dæmonis, & ad
beatissimæ Virginis patrocinium confugere.
Sed cum rursus esset iter factururus, arreptus a

dæmone per tria passum millia asportatus est in siluam vastæ solitudinis: obtulit se statim matronæ eximæ pulchritudinis in veste cœrulea, quæ cum pro imperio arcuisset diabolus; manu prehensum iuuenem duxit in sacellum dicatum Mariæ. Virgini, ab eo loco non procul: vbi, quotiescumque illac transiret, fundere solebat preces iuuenis, vt se Deiparæ commendaret. hic conuersa ad iuuenem præ admiratione & metu vix compotem sui, quod sese inferno hosti dedisset, increpat vehementer, confessionem imperat, proque admissio scelere, pœnitentiam septem annorum: id si faciat, ei semper placatam se ac propitiam futuram. redit Taurinum; quæ sibi acciderant animo cogitante, statimque ex officina ad nostros: confessionem exorsurum tantus pavor tremorque omnium membrorum cepit, vt confuso ore, anhelo pectore, arctatis faucibus, sudore perfuso per totum corpus, diu hiscere non posset. confirmabat hominem sacerdos (etsi ipse quoque non omnino expers timoris) signum Crucis digito pingens in fronte: & res agebatur multis spectantibus. tum miser ille se ex eius conspectu proripere moliens, retentus primum, dein abductus in secretum, postremo solutus animo, ac liber dimissus est. quod cum per septem dies continuos fecisset, præsentis Virginis tutela elatus ad iustam fiduciam sui, ita contempsit diabolus; vt ab eo deinceps, nec occulta fuerit

tentatione vlla , nec obiecta , mercatoris cum ad sibi inferuendum mercede inuitantis , specie deceptus. & nunc profectus est Taurino, seruitum aliquo septennium in templo beatæ Virginis consecrato. Ergo hoc primum ad augendam venerationem Dei matris. sequitur vnum atque alterum, quo augeatur veneratio beatorum martyrum Thebæorum huius vrbs tutellarium, quorum reliquiæ in æde nostra. Iuuenis quidam nobilis cum in Belgio captus esset ab hæreticis, scripsit ea de re ad patrem iam ætate confectum : is dolore prostratus & maxore , humanis deficientibus auxilijs, ad diuina confugit : pro libertate filij in templo nostro vota suscipit , cum sanctis martyribus commendat. preces Deo acceptæ. re enim ipsa compertum est, eodem die filium e carcere liberatum. In eodem templo licuit mulieri præsentes cognoscere animos cælestium. hæc cum bis antea fuisset morti proxima ex collisione abiecti partus , iamque instante tertio idem timeret , tertiodecimo Calendas Februarias, quo die sanctorum martyrum anniuersaria celebrantur, cum se in templo nostro, eorum implorans auxilium, confessionis munisset & Eucharistiæ sacramentis, domum reuersa, eodem die virilis sexus stirpem edidit perleui dolore. Narrabo iam aliud, in quo etiam vim diuini numinis agnoscas . Adolescentes duo pari nobilitate & studio insignes, cum ex mutua. beneuo-

lentia, vt fit sæpe inter amicos, prolapsi essent
 in immoderationem verborum, deinde etiam
 in pugnam, styli acie ferrei alter alterius cor-
 pus hausit repetito quinquies ictu: hic deinde
 cum domum relatus medicos accersisset, ac sa-
 cerdotem: illis corpori fomenta adhibentibus,
 animum curabat sacerdos audienda confes-
 sione: sed abeuntibus illis, quod nulla spes sub-
 esset valetudinis, ne stilla quidem sanguinis e
 punctiōibus manante, noster ægroto assidens
 totam noctem ducebat insomnem. mane re-
 deunt medici, iuuenem reperiunt alleuato cor-
 pore melius habentem. is poscit sacratissi-
 mum Christi corpus, quo recreatus exclamat,
 consanuisse se beneficio sacramentorum. mox
 chartam poscens cum calamo, scribit ad eum
 a quo fuerat percussus, veniam se illi ex animo
 dare, immo vero gratias agere, quod magno
 beneficio fuisset affectus. et uero illud benefi-
 cium semper appellauit, æquitatem Christiani
 animi cunctis admirantibus, qui ad eum venie-
 bant. Cum primum domo extulit pedem, fra-
 trem eius conuenit a quo fuerat vulneratus, ac
 perbenigne cum salutans, gratias fratri apud
 illum agit. quin etiam, vt potuit equum con-
 scendere, eum ipsum adit: is propinquiā ob-
 uiam factus (conuenerant enim certum in lo-
 cum, ex conditō, vno e nostris omnem rem
 peragente) ex equo defilit, & sese ad illius pe-
 des qui iam descenderat, abijciens, obnixè ve-
 niam

niam petit: neque ipse sustinuit, abiectum leuat, verbisque magnum præ se amorem ferentibus complexu atque osculo amicitiam firmat: & certauit vterque lacrimis, & officijs Christianæ humanitatis. Ceterum, vt hic percrebuit susceptum bellum a Duce serenissimo contra Geneuenses, quotidie vespertinæ preces, & litanæ recitatæ, perbreui sermone ad populum habito. Dux ipse quattuor e nostris secum habere voluit: ipsiusque, & fratris eius, aulicorum omnium, & militum plurimorum audita confessio. instructum eorum opera nosocomium ad pauperes ægrosque subleuandos. faucij curati. mortui Christiano ritu sepulti. ante pugnam instructi milites, in pugna excitati, a pugna refectioni. multorum simultates sepultæ, rixæque cõpositæ. Quibus in locis profanata essent templa, ijs in locis tabulata instructa sacro faciundo, vt toto ab exercitu conspici posset. libri quamplurimi non sanæ doctrinæ exusti. hac in expeditione, vir quidam amplissimus, neque ordinis nostri valde amicus, ita captus est nostrorum obsequio, vt quæ ad rem Catholicam pertinent, ad eorum arbitrium retulerit in sua ditione, peroptetque institui Collegium, ac Seminarium, vbi quattuor & viginti iuuenes alantur.

COLLEGIVM COMENSE.

EXERCITATIONIBVS Patris Ignacij multorum mentes excultæ: fratres fratribus, parentes filijs, mariti vxoribus, alijs denique alij nostrorum opera reconciliati. Mulier quædam enutrita a parentibus in hæresi, Catholicarum puellarum virtute animaduersa, ad Catholicos profugere decreuerat: nec patrem fefellit: inclusam domi habet quasi in carcere, pane & aqua sustentat, interdum etiam afficit verberibus, vt desciscat a sententia. verum elapsa tandem e custodia, a nostris instructa, & apud nobilem matronam honeste collocata est. exædificatum est Sanctuarium augustissimo Christi corpori custodiendo, templi opus, & egregia circum ligna, summo artificio, simulque tabula ingens pulcherrime picta: omnia ad augendum ornatum ædis, & cultum. Ieiunio quadragenum dierum, per ternos dies singulis hebdomadis, illustrissimus gubernator huius vrbis cum vniuersa nobilitate conueniens in nostrum templum vesperi, psalmum quinquagesimum ab externis cantoribus cum insigni modulatione, cani iubebat ante simulacrum Christi Domini in cruce expirantis. pulchrum omnino spectaculum, siue vim considerares accensarum facum, lychnorumque dependentium, siue celebritatem apparatus,

siue populi religionem, ac frequentiam. post
 precationem habebatur sermo de Domini cru-
 ciatibus: tum demum, cum bene sacerdos di-
 xisset omnibus elata sacra pyxide cum Christi
 corpore, quæ consuetudo est in hac vrbe sol-
 lemnis, discedere licebat. Felicianus Ninguar-
 da e beati Dominici disciplina, Comensis Epi-
 scopus, vir illo ordine, graduque dignissimus,
 vt ingressus est in Episcopatus possessionem,
 nostrum Collegium adire, atque apud nos ci-
 bum capere voluit. eius aduentus magnifice
 celebratus est. paries exterior templi, atrium
 ipsum satis amplum, & Collegium interius con-
 uestiebantur vario genere carminum, emble-
 matum, lemmatum, & argumentorum: quibus
 non eruditi solum animi, sed etiam oculi pa-
 scerentur. breuis & elegans habita est in in-
 gressu oratio. rem diuinam fecit Episcopus in
 templo, nostrisque collegis ac discipulis præ-
 buit panem, qui e cælo descendit: dein ipse, alij-
 que viri nobiles pransi nobiscum, nec tam dele-
 ctati epulis, quam varietate linguarum, quas
 audierunt inter prandendum: hæc fuisse nouem;
 quod sane quam mirum fuit in eo Collegio, vbi
 tantum e nostris tredecim numerantur. Ipse
 autem a prandio conuersus ad sacrum Quæsi-
 torem, ad Dominicanos aliquot, aliosque vi-
 ros, capita ciuitatis, qui aderant, Societati no-
 stræ præclarum iudicij sui testimonium dedit,
 in ijs præcipue rebus quæ in Germania fierent
 circa

circa religionem Catholicam . cum demum adisset scholas , exceptus est eodem honore orationis & versuum . ac ne multis , festus dies ac latus Episcopo ac ciuitati fuit . Pagus est quidam frequens admodum & celeberrimus , ab vrbe non procul , Vgiate nomine , qui Mediolanensem ditionem ab Heluetijs prope determinat . hic concionatus vnus e nostris Quadragesima , festis diebus , vberissimo fructu : habita schola doctrinae Christianae sub vesperam , concursu admirabili : initia nostrae fidei , & rationem precandi , qui nesciebant edocti . in hunc porro pagum , alliciente opportunitate loci , confluunt multi , quibus propter facinorosa patria est interdicta : ad hos saepe habita concio : nec nihil effectum . inter hos erat vir quidam famosus & contumax , cui cum praediceret sacerdos violentam mortem , atque atrocem , proinde expiaret animum sacramento confessionis : persuasit quod cupiebat . sed cum idem mobilitate humani ingenij rediisset ad pristinam vitam , confossus miserrime praedictionem sacerdotis impleuit .

D O M V S P R O B A T I O N I S

Aronensis .

INTER EOS , QUI hoc anno in Societatem aggregati , duo fuerunt , in quibus verum esse reperiatis , quod dictum est a Domino ,

ut e

vt e duobus cubantibus in eodem lecto, assumatur vnus, alter relinquatur: id, vti se habuit, quam breuissime expediam. Adolescens vnus, in remotis regionibus, per tres ipsos annos coxerat consiliū Societatis, demum in Italiam, cōcepta spe non dubij ingressus in Mediolanensem Prouinciam, statuit proficisci. amicū exorat primum, vt iter cum itinere, deinde etiam vt consilium cum consilio coniungat. verum hic non ita vehementer se ad religionem sentiebat impelli: itaque in ipso probationis limine de reditu in patriam cogitat, et rem socio aperit: hortatur ille, vt in tantis tenebris oret Deum, præferat menti facem, ne erret: sed caligo obiecta a dæmone officiebat diuino luminī: et vana spes adiuuandi parentes ac proximos, et, si forte, delectis aliquot socijs eiusdem propositi, nouam quasi disciplinam instituendi salutarem multis, obcæcabat consilia. vbi stetit discedere, adit Rectorem: pastor ouiculæ timens, si extra septa pedem efferret, modicam suadet moram, obtendens anni intemperiem, & viarum difficultatem: expectet interea deliberationis maturitatem, & scrutetur voluntatem Dei per exercitia spiritualia. scitis plerūque fieri in eiusmodi æstu, vt vbi pars labet, summa turbetur. vbi ad electionē ventum est, consilium discedendi sedit: animaduertit noster non æquam fuisse disceptationem, vbi cupiditas, imponēte diabolo, præponderasset, cōsultationem

tationem magis integram orat, vt ponderentur diligentius momenta rationum. igitur cum hæc secum agigaret varius incertusque animi quadam nocte, nec somnum oculis caperet, vocem audit, Sequere fili liberatorem tuum. tum ille nihil hæsitans, an quod timorem dimonerat cupiditas interrogandi, Vtra via? quæ sit. & responsum accepit, altera. nec dubium quin præstiberet religionem. Huc inclinantem malus aggreditur dæmon, & inuolās in os iacētis, & guttur. Quid, agis, inquit, desertor? siccine me contemnendū putas? itaque ne te arbitrere nihil egisse, ego vi apprehensum sic traham, vt vel inuitus me sequare. obstitit ille, & obluatus est improbæ suadelæ, compressis licet faucibus, donec excitator de more lumen inferret. surgit confestim, conuenit Rectorem, rem narrat: quærit quæ nam sit via altera, vt liberatorem sequatur. audit id quod erat, & constituit amplecti Societatem. O incomprehenſa Dei iudicia, & viæ inuestigatu difficiles: ea hora qua hic confirmabatur, labascere alter incepit, nec tam fugam quærere, quam queri de mōra obiecta: neque id clam socio: cum instaret dies profectionis, acrioribus stimulis dæmon alterum extrudere, annosum patrem offerre, venerandum canicie, & illuie miserandum: mærentem matrem anum, sparso crine, & scissis vestibibus, vbera, quibus puerum infantem nutriuerat, ostendētem. Hos tu patiēre tui desiderio cōfici,

& carentes ductore animarum ad inferos delabi? si hos negligis, quomodo amabis alienos? si proximorum salutem expetis, a tuis incipe. homines non sibi nascuntur, sed eorum ortus partem, primum parentes, cognati, patria vindicant, & amici: vbi his vtilitati fueris, deinde ad exteros, & ignotos, si libuerit, te confer: hic est ordo caritatis: redi cum socio, cui iam melior mens, vnde discessisti: eosque primum adiuua, quibus plurimum debes, alloquio, & exemplo. nunc tu quidem spe & iuuenta properas, magna quam sana concupiscis. stultum est incerta certis, futura præsentiibus anteferre. Consiliū specie quam re vtilius. et flexerat tenerum adolescentem: ni Christus fluctuantem miseratus, & facilem capi, imagine, qua erat cum annum ageret duodecimum, ei se offerret, blādoque vultu absterfis omnibus molestijs, firmaret animum, vt mallet cum eo morte iungi, quam distrahi vita. Ceterum, in frangendis cupiditatibus, castigando corpore, in lācera atque attrita veste cundo ad publicas nundinas præter hominum oculos, qui non ignari nostra consuetudinis, quasi faciendi periculi, irridere illos, atque increpare vocibus consueuerunt, corroganda eleemosyna ad subleuandam pauperum inopiam, diebus festis circumeundo pagos, & media etiam hieme, via licet difficili, atque interdum inexplicabili, institucendis rudibus ad doctrinam Christianam, ardor tyronum

qui

qui debet. Adiunctus autem huic domui sacerdos, qui oppidanos audiat confitentes, adiungetque, cum ab illis vocatur, vicinos ad moriendum. fructum vel e numero eorum coniectes qui diebus festis confitentur in nostro templo, & cælesti pane reficiuntur. Accidit etiam hic quiddam admirabile, quo Deus voluit admonitos parentes, ne prouecti intemperantia linguæ mala filiis imprecantur. Mulier quædam naturalem leuitatem ira concitante, cum infantem puerum sacro igni deuouisset, exaudita est celerius, quam volebat: eodem enim morbo paulo post filius misere absumptus, quamquam sero, admonuit genitricem verbi imprudenter lapsi: et ipsa sua orbitate, quicunque hoc erant audituri, vt ne commoti iracundia, diris execrationibus prosequantur liberos, quæ vbi semel exciderunt, reuocari non possunt. Et agnouit quidem mulier admissum crimen, diluitque illud confessione, & lacrimis, in nostro templo: sed non propterea filium, cui videtur auctor mortis fuisse, a mortuis excitauit. ita et laudanda fuit post factum pœnitentia, & a principio causa vituperanda.

VERCELLENSE COLLEGIVM.

VIX ANNVS EFFLUIT, cum aperuimus scholas duas, et discipulorum numerus est maior opinione: quibusdam
licet

licet aperte calumniantibus, clam multis car-
pentibus nostram docendi rationem. Sed nec
obfuit nobis eorum sermo, & quæ ab illis iacta-
bantur de nostra disciplina, refutata sunt a di-
scipulorum profectu: confitentur parentes iam
sibi esse filios eruditiores, modestiores, & ma-
gis dicto audientes, quam antea fuissent. Pullu-
lauit e scholis congregatio Parthenia, in quam
non nisi natu maiores, diuque approbati inse-
runtur. hi omnes quotidiana persequutione
intimos animi recessus introspicere edocti,
retroactam vitam confessione detexerunt:
itaque progrediuntur in pietate ac doctrina;
vt gratulentur nobis parentes, beatæque Vir-
gini gratias agant. Nouus sacrorum Antistes
cum ipso die, qui sacer est Sancto Eusebio mar-
tyri primo Episcopo huius vrbis, Episcopatum
iniret, magnaue clericorum & ciuium pom-
pa duceretur ad maximum templum, exor-
nauius externam faciem nostri, qua erat
transeundum, pereleganti varietate poema-
tum: quæ ciuium aduenarumque (ad diem
enim sollemnem confluxerant frequentes) non
vulgarium modo, qui numerare, sed multo ma-
gis eruditorum, qui ponderare versus solent,
ad se oculos atque ora verterunt: postridie cum
ad ædem nostram venisset Episcopus auditu-
rus sacrum, a tribus pueris, qui orationem
aduentitiam habuerunt, & recitarunt carmi-
na, consalutatus est insigni gratulatione ciui-

tatis. Porro ad scholas accessit contubernium
 conuictorum nobilium, cuiusdam probi viri &
 familiaris nostri opera: e quibus partem ad nos
 ventitant, partem vt idonei fiant ad nostras
 scholas, a magistro domestico exercentur.
 Confitentium numerus excreuit hoc anno. ex
 ijs accidit quiddam vni iuueni, quod, propter
 speciem facti, hisce annalibus fuit inferendum.
 Insaniebat hic amore alex & hudi, quodam die
 vespere, cum haberet domi collusores, orta est,
 vt sæpe fit, inter eos contentio: cum hic peie-
 rans audacius: veluti liti finiendæ, Ne viam,
 inquit, inuadat in me malus dæmon, ni hoc ita
 se habet: visus iecisse fulmen: eodem vestigio
 temporis totum cubiculum intremuit, & tra-
 tra vmbra, ante oculos videntum oberrans
 circum parietes, apparuit: metu ille exanimas-
 tus in terram cadit: vbi primum atq; se rediit,
 multo magis pavidus, & vecors conscientia,
 veniam a Deo eiusque matre suppliciter petit,
 votoque se obstringit curandi: sacri in proxis-
 mum diem beati Nicolai Tolentinatis, pede-
 strisque itineris religionis causa ad Varalli
 montem suscipiendi: nihilo secius fuliginosa
 volitat effigies circum cubiculum, & lucernam
 conatur extinguere. Iesum ille & Mariam in au-
 xilium vocare: at socij terribili spe atro Crucem
 ligneam, quacumque ferretur, opponere: ab ho-
 ra altera noctis ad diluculum vsque formidolo-
 sa durauit pugna: ita aleatores renouantes su-

binde, oleo infuso, ne deficeret, lumen, æquarunt nocti, in lucemque tulerunt, non ludum, sed timorem. tum vero audito matutino signo Angelicæ salutationis, nocturnum monstrum, quod caua sub imagine omnes terruerat, inimico offensum sono, obscurum procul nebulis in suas tenebras recessit, consternatorum magis oculos, quam animos relinquens. ad nos illico iuuenis exanguis, & attonitus, nec satis securus visus sibi, non ante miseram mentem metu, quam peccatorum vinculis absoluit. Non infirmi ordinis in hac vrbe vir & vxor, perpetuo septem annorum litigio matrimonium infamauerant: cum auerso vterque animo congressum alterius conspectumque vitaret: quod si forte occurrerent, vt fiebat sæpe, nempe in eadem domo, non mutuis se modo conuicijs, sed & pugnis etiam petebant, & calcibus. sonabat interrim vicinia horum altercationibus: nec vllus erat iurgij finis. & recôciliare conati sunt eos, parentes, virique multi, auctoritate & gratia nobiles: sed grauiora erant mala intestina, quam remedia externa. denique aduocatus vnus e nostris, orationem ad conuertendos homines Deo suggerente, ita penetravit in illorum animos, vt non solum placarit in præsens, sed, alte licet insitas atque inueteratas, omnes iracundiæ fibras euellerit: veniã petenti vxori maritus libentissime concessit. et nunc viuunt inter se non tacita concordia, quæ plerumque

est instar odiorum; sed tanto voluntatum volumque consensu, ut vna anima duorum corpora regi videantur. Nostrorum etiam deambulationes extra urbem, recreandis interdum animis, non inutiles fuere. pastores videlicet, bubulci, opiliones, rustici paganique multi Catechismo instituti, & ad peccatorum confessionem adducti. eadem cura collata in operas, quas toto fere anno domi habuimus, ad necessaria negotia conductas. Sed & sacerdos quidam profectus in nobile quoddam oppidum, cum primariæ ædis Præposito homine valde pio & Societatis nostræ peramante, cum paucos ibi dies substitisset, tradenda doctrina Christiana, concionibus habendis, excipiendis confessionibus, operam nauauit. Alter cum socio etiam sacerdote, qui Arona venerat, Nouariam missus Quadragesima ad Episcopum, quatuor cœnobîa virginum ad arctiorem disciplinam erudit: earum confessiones, plerasque generales accepit: quod & fecit in summo tēplo, & aliquot parœcijs. doctrina Christiana o suggestu ciuibz explicata: multæque inter eos sedatæ discordiæ. Eodem redijt sacerdos alter Aduentu Domini, rogantē Episcopo, & in rebus similibus elaborauit pari euentu: ille idem Antistes nostri ordinis studiosissimus, auctor fuit, ut sacerdotes duo quamdam obirent partem ipsius diœceseos, magna utilitate oppidorum, quæ ab illis lustrata: ergo parochi confes-

si, &

ſi, & plerique de totius vitæ criminibus, omnesque ad ſuum officium recte faciendum inſtructi. docendis rudimentis fidei ſcholæ inſtitutæ. auditi duceni per ſingulas hebdomadas, cūm cōſitērentur: hācque ratiōne, tacite plures reconciliati, quam ſi palam in cōſpectu multōrum de inimicitijs componendis fuiſſet actum. malunt enim natura homines interdum videri ſua ſponte remittere iniuriā, quam ſi ab alijs rogētur homicidæ multi, adulteri, ſicarii, facinoroſi, ad pœnitentiam adducti: fenēbres contractus vt tollerentur, tabellionum cōuentus habitus, in eoque, conceſſis contractibus & pactionibus rite atque ordine condendis, leges præſcriptæ. Hæc ſcio viſum iri parua, & leuiſ nonnullis, ſed non videbūtur cogitantibus, ni hoc tempore eſſet occuſum, in quantam immanitatem excreuiſ-

MA V A ſcē. noſtrorum deinde Teſt, A E V
diligentia vt in obſequendo, & verēcun

innotia A ſcē. dia in prædi- V V T R O
candis: M
vt eorum labor ſit extra inui-
diam, nec extra vtili-
tatem. proxi-
morum. M
ſuorum. M
innotia A ſcē. dia in prædi- V V T R O
candis: M
vt eorum labor ſit extra inui-
diam, nec extra vtili-
tatem. proxi-
morum. M
ſuorum. M

PROVINCI A

VENETA

HAC

IN HAC PROVINCIA fo-
cij fuerè quattuordècim supra
trecentos. in Domo Professa Ve-
netijs vnus & quadràginta: in
Collegio Patauino quinquagin-
ta septem: in Brixienfi triginta quinque: trigin-
ta & vnus in Bononienfi: in Ferrarienfi viginti
tres: decem & octo in Veronenfi: in Parmenfi
quattuordecim: in Mantuano & Forolinienfi
tetradem: in Mutinenfi vndecim: in Domo
Probationis Nouellarienfi triginta quattuor:
in Creta insula septem. Morte intercepti octo:
Tredècim accepti in Societatem.

VENETA PROFESSORVM

Domus

MORTVVS EST Iacobus Antonius
Segala Coadiutor formatus, cui diutur-
na laborum perpessio, & admirationem reli-
giosæ virtutis, & fidem celestis gloriæ fecit.
concionatus vnus nostris in parœcia nobili,
cum pari cupiditate animarum, & lucro. idem
est factum, effectumque in templo nostro, Qua-
dragesima, & Aduentu Domini. ipsum autem
templum proxime consecratum est mense Iu-
lio

lio, & Francisco Barbaro electo Patriarcha
 Aquileiensi, & patricio Veheto, summa ipsius
 voluntate, ac populi lætitia: auctumque sacris
 vestibus intertexto auro, ornatumque magni-
 fice, præcelsum Eucharistiæ pegma, carbasino
 velo magni pretij inumbrante. Quadragesima
 etiam, celebri in templo nosocomij publici,
 exposita: quotidie capita nonnulla ex historia
 Christi Domini patientis, & aspersum aliquid
 vtiliter, incitandis animis ad odium peccati.
 has obres, in multorū animis, extinctis vitijs,
 accensa virius, consopitæ inimicitia, damno-
 sa lucra redhibita, mulierum aliquot famæ cu-
 raque subuentum. Sacra Deo virgines sermo-
 nibus adiuta, & audita confitentes: aditi vin-
 cti in carcerem, damnatique ad patibulum de-
 ducti, magno perinde ipsorum bono, quam nu-
 merosissima urbis exemplo. Illud vero huius
 reipublicæ erga nos benevolentiam indicavit,
 & perpetuum iustitiæ tenorem, quod et Colle-
 gio Patavino, aduersus nobilem Venetum, et
 Veronensi, aduersus Fiscum, causam adiudi-
 cavit.

COLLEGIUM PATAVINUM.

PHILOSOPHIAE additum alterum curri-
 culum, Theologiæ, explicatio linguæ He-
 brææ, & schola de officijs ac moribus Christia-
 nis. Et quamquā Academia publica Patavina

propter doctorum auctoritatem, & vrbis, abundat multis adolescentibus ex toto orbe Christiano, tamen nostrum gymnasium vacuum non relinquitur: ad Theologiam ventitant auditores externi non pauciores quinquaginta: ad alias classes quadringenti: inter hos nobiles Veneti septuaginta: &, fremente Satana, aliquid erat motuum excitatum: egerant enim aliqui cum Senatu populoque Veneto de nostris scholis interdicens: sed Dei clementia, & prudentia ciuium sedata res est, cum maiore ordinis nostri commendatione. per eosdem fere dies, cum iuuenes aliquot procatces, turbarum non nihil in nostro gymnasio dedissent, Prætor Venetus, ne glisceret malum impunitum, essetque omnibus magister officij metus, vetuit turbatores domo discedere: quam ob causam commota tota Accademia: nec prius destitit a cōsilio, quam a nostris exoratus est, vt ignosceret lapsis. ex eo, amantiore vrimur iuuentute: e qua etiam nonnulli apud nos conscientia, maculas poenitentia, sacramento eluerunt. neque enim solum in erudienda iuuentute elaborant nostri, sed multo magis in eadem, & ciuitate vnīuersa, quantum quidem possunt, ad pietatem excitanda. Duo in summo templo conciones ad populum habuerunt: alter ieiunio ante Pascha, alter ante Domini diem natalem. in nostro etiam templo explicari cœptus liber Genescos, & esca

multiplicis doctrinæ adhæsit hamus Christianæ virtutis in pectoribus multorum. Congregatio vtraque Parthenia augefcit. nostri autem non modo ipsi in sex templis huius vrbs exponunt Christianæ religionis rudimenta, sed & fuerunt auctores constandi Sodalitij e viris nobilibus, tam vtili studio promouendo. exercitia spiritalia, præterquam quod multis adolescentibus, tradita etiam non nullis ex præcipuis ordinibus religiosorum, eorumque nouitiorum magistris: ea dexteritate, vt eo maior emerferit vtilitas, quò liberioribus ipsi animis, nemine e nostris inuitante, se informandos obtulere. Quidam ex ære alieno ad desperationem adactus, cum laqueo vitam finire cogitasset, agre a domesticis retardatus, nostrorum postea oratione, resipuit, & paucis post mensibus, criminibus rite expiatis, decessit. nec defuere primariorum Academiæ doctorum erga nos testimonia voluntatis. Iacobus Zabarella, tum subtilitate, tum etiam doctrina Philosophus in primis excellens, quod ipse scripta declarant, inter nostrorum manus expirauit: is in eo volumine, quod edidit paulo ante mortem, honorificis verbis nostram Societatem appellat. Eodem modo Hieronymus Capivaccinus medicus primi nominis, decedens, locum sibi sepulturæ in nostra æde delegit, legatis aureis mille altari maximo excitando, in æde qua quæ extruitur: eius exemplum paulo

post secutus ipsius frater, quadringentos reliquit ad eam pavimentandam: ad ædificationem denique promouendam, alius, qui erat sacerdos, aureos sexcentos, *qui ob hoc non minus*

COLLEGIVM BRIXIENSIS E.

LAURENTIVS Bononijs Rethoricæ magister designatus, obiit diē extremum: ceteri, tum quotidiano opere, tum exercitationibus spiritualibus, per eos dies quibus prolata scholæ, in studium religiosæ perfectionis incubuerunt, eius rei, vel hoc vnum argumentum, quod vnus e fratribus rei domesticæ administer, cum iter faceret solus, ac præter patriam transiret, ubi parentes multis ante annis non visi, voluptatem, quam ex eorum aspectu complexuque cepisset, post habuit cupiditati Dei placendi: in templo principe, diebus maioris ieiunij, seuangelia explicauit populo vnus e nostris: qui & ineunte postrema hebdomada, qua instituitur comprecatio, de more, ad horas quadraginta, quadragies mutatis vicibus, toties ad recentes verba fecit accommodata tempori, non sine admiratione non intermissæ vigiliæ, & succedentis laboris: in eodem templo alter Ecclesiasten egit mense Decembri, magno audientium fructu. magnus fuit numerus confitentium. Initia legis Christianæ, & in templo nostro exposita, & in non-

nullis alijs templis. Sodalitas Christianæ doctrinæ constat hominibus fere quadringentis, e quibus nobiles bene multi, aliquot etiam e primoribus vrbis. horum omnium officium munusque in rudiorum cultu est occupatum, non in vrbanis modo scholis, sed & in villis opidisque subiectis: quo pergere interdum solent, nulla, nec molestia itineris, nec difficultate temporum, deterriti, spatio milliarium, etiam quinquaginta. Huius Sodalitatis moderator, secundum Episcopum, est vnus e nostris, eaque res sodalium rationibus conducere videtur. Accersimur ad damnatos capitis, subsidio simul solatioque multorum: e quibus vnus cum totam per vrbem carruca vectus candentibus vngulis excarnificaretur, in singulis ferme compitis affluentem multitudinem admonerat, vt recte vitam instituerent, vitarentque improborum consuetudinem: & alienis malis vtili exemplo docerentur. alter non solum animi aduersum suprema firmarat, sed ita erat promptus in spem alterius vitæ, vt, assiduus cum Christo colloquijs, exultantis specie præferret. res tulit aliquando, vt cum duo confessi & participes fuissent eiusdē sceleris, vnus, qui natura corporis, an metu supplicij, vim tormentorum pertulerat, irasceret alteri, tamquam auctori mortis, & infamiæ, qui conscientia victus, seu dolore, maleficiū indicarat: sed nostrorum tandem oratione inflexus est, vt et veniam

veniam illi daret, & communem pœnam æquif-
 simo animo sustineret. Duo e nostris ingressi
 nosocomium, ægrotorum animis, corporibus-
 que curandis, inciderunt in vnum, qui laben-
 tem iam spiritum statuerat reddere sine sacra-
 mento confessionis: et visa res digna est, quæ
 non haberetur neglectui. igitur altero ad alios
 se conferente, relictus alter, ita hortari, orare,
 impellere hominem cœpit, vt vicerit pertina-
 ciam: aduocatur sacerdos, auditur confessio,
 æger postridie sacram synaxim sumit, simul-
 que recipit valetudinem. et miratus est idem
 noster paucis post diebus reuertens ad valetu-
 dinarium, cum vegetum atque alacrem offen-
 dit, quem mortuum existimabat: gratias ille
 egit, & facti causam lætanti aperuit, cum insi-
 gni numinis commendatione. Congregatio
 maior beatæ Virginis, aucta numero sodalium
 in incepto feliciter progreditur. gymnasium
 quattuor classibus distinguitur: in quibus ado-
 lescentes plerique omnes nobiles politioribus
 litteris erudiuntur ad ducētos. quinquaginta:
 neque enim plures gymnasium capit: raræ om-
 nes indolis, & excellentis pietatis. ex ijs dele-
 cti quinquaginta, flos iuuentutis, Sodalitio mi-
 nori beatæ Virginis inscripti. Mense Augusto,
 ferijs Sancti Laurentij, in templo maximo re-
 citatus dialogus a nostris discipulis de rebus
 ad Christianam doctrinā pertinentibus, in ma-
 xima populi corona: præuia disputatione quæ
 inter

inter septem habita est. occasionem dedit sollemnis puerorū de doctrina Christiana concertatio ex instituto eius Congregationis, de qua diximus supra: victores a duobus Præsilibus, Episcopino nomine, argentea cruce non leuissimi ponderis ad collum appensa, equestri dignitate vocabuloque insigniti sunt. habuit ea res excogitata a nostris mirificam omnium approbationem. Super solitam liberalitatem ciuium, Angelus Paradisus, cuius opera primum in hanc urbem Societas inuecta est, moriens trecentos aureos Collegio nostro reliquit: hac ratione leuatum æs alienum, quod primum ad fabricam etiam Collegij non nulla accessio facta: auctumque sacrarium suppellectili non exigui pretij.

COLLEGIUM BONONIENSE.

HIC ETIAM frater vnus decessit. Quidam e nostris mandatu illustrissimi Cardinalis Palæoti, bis hebdomada in templo maximo exponit officia hominis Christiani: cumque semel quot mensibus, tum in oppidis huiusdiæceseos, tum in vrbe ipsa, qui habent procurationem animarum, proponant species aliquot facti communiter excutiendas; urbano contentui idem præsidet Pater, disceptator & arbiter: oppidanorum, consilio moderatur: nec desunt deinde e nostris qui matutinis

pome-

pomeridianisque sermonibus elaborant in populo erudiendo. Ex ijs, qui celebrant gymnasium, tres Societatem impetrarunt: alij nonnulli varia religiosorum cœnobîa ingressi, multi pacificati inter se, qui implacabiles inimicitias gerebant, multa suis dominis restituta, hæretici aliquot ad fidem, nostrorum impulsu, reuerterunt. ad exoluenda peccatorum vincla pijs colloctionibus excitati complures, ex ijs, quæ in hoc genere accidere memoratu digna, seponam breuiter vnum, atque alterum. Quidam adiit vnum nostris sacerdotem, eique extra confessionem, aperit flexo ore in mæstitiâ, sibi, per duos iam menses, quamuis rei sacræ sæpe interfuerit, numquam visam sacrosanctam Hostiam, aut calicem salutarem: persuadet homini sacerdos peccatorum confessionem: cum audiret sacrum postridie, discussam sensit illâ caliginem, quæ præstinguebat aciem oculorum. Alter sacerdotio præditus magna vir probitate, ac spectata virtute, sub mortem mali instinctu dæmonis desperabat animæ salutem, illud subinde repetens: Igni sempiterno addictus sum: fecit meâ negligentia, vt nullum fructû e Christi sanguine percipere possim. itaque altè hanc cogitationem in pectus suum demiserat, vt neque a domesticis, neque a religiosi aliquot hominibus extrahi posset. placuit diuinæ bonitati, vt vnius e nostris alloquio redderetur animo tranquillitas, & mens ægroto-

cuius

cuius alia deinceps fuit oratio: nam et magnā spem concepit diuinæ misericordiæ, & durante tractu & lentitudine mortis, venia à circumstantibus petita, ingenti cum gaudio decessit. Patrisi Visitatoris aduentu magna in nostris facta accessio ad pietatem. Quod ad rem eternam attinet, Collegium, Dei beneficio, auctum: et pars eius anterior propemodum absoluta: addita aliquot cubicula: ad annuū præterea vectigal, siue propter emptam domum, siue propter cuiusdam e nostris hereditatem, aureorum ducenum quinquagenum redditus accessit.

COLLEGIVM VERONENSE.

NEQVE HOC COLLEGIVM funeris expers fuit. Obijt Pater Paulus Vizanius, de Germania benemeritus: qui cū huc e Collegio Patauino ad balneas venisset, vim morbi sustinere non potuit. Multis locis in hac vrbe semen sparsum diuinū verbi: et fuit aliqua mensis. in summo templo mane vespereque, diebus legitimis: ter præterea singulis hebdomadis in sacello Episcopij: ad quattuor deinde cœnobia virginum; e quibus duo confessione expiata, habita conciones: in publico etiam gymnasio Episcopij explicata controuersia, quæ ad conscientiam pertinent. Discipulorum Sodalitas, virorum item altera pietate prestantium,

ad

ad Romanam adiuncta: Doctrinæ Christianæ
 promouendæ, cuius procuratio nostris incum-
 bit, institutæ Sodalitates duæ: puerorum vna
 quadraginta: altera adolescentium triginta
 quinque: horum plerique sacramenta in tem-
 plo nostro frequētant. prospectum pariter huic
 operi, tum per religiosos sacerdotes, tum per
 alios pios viros, qui in nostris Sodalitatibus nu-
 merantur. confefsiones repetitæ a pueritia cir-
 citer ducentæ: ea fuit occasio vt restitueretur
 pecunia, cuius summa ad centenos, ducenos,
 quadringenos aureos ascendit. Complures e
 nostris discipulis, ex ijs præcipue, quos sibi
 Deipara segregauit, ad varios religiosorum
 ordines se receperunt. ægrotis, ac custodijs publi-
 cis frequens opera data est. Templi nostri cœ-
 pta superiore annō ædificatio, vsque adeo pro-
 cecit, vt tota superior pars, vbi sacellum maxi-
 mum, & sacrarium, perfecta ferme sit. Tem-
 plum est a nostro Collegio valde remotum, cui
 magna pars vrbs subijcitur: ipsi præsidet Mar-
 cus Cornelius nobilis Venetus, cuius perma-
 gna erga nos beneuolentia: is vbi primum effe-
 ctus Abbas suscepit regimen templi, ad eam vi-
 neam verno tempore excolendam quendam e
 nostris impetrauit, qui cum binis quotidie ser-
 monibus ad amorem Dei excitasset populum,
 cetero etiam anno, in eodem labore perseue-
 rauit: antemeridiano tempore euangelia,
 pomeridiano decalogum explicabat. ratio-
 nem

nem afferens , qua se quisque excuteret in singulis præceptis . ex ea re effectum , vt plerique auditores instituerint confessionem generalem , ascinerintque consuetudinem sæpius confitendi . Igitur quarta Dominica Quadragesimæ , Abbas ipse cælesti epulo verboque populum excepit . diebus aliquot ante Pascha , præparandis animis ad sollemnem synaxim , instituta comprecatio horarum quadraginta , magno templi apparatu , & ciuium conuentu . qualibet hora adhibebatur disputatio de Christi Domini cruciatibus : Abbas duo decies perorauit , horis viginti in precibus fuit : reliquo tēpore sacerdos noster , & externi sacerdotes aliquot , eadem de re habendis sermonibus , multorum animos ad lacrimas impulerunt . Instauratæ deinde eadē preces , peccatorum veniæ consequendæ , mense Iulio , die Sancti Iacobi , & altero deinceps beatæ Annæ , ædis ornatu , & hominum concursu non minore . libellus de mysterijs Dei matris ex composito editus fuerat : & de ijs verba facta horis singulis ad populum frequentem . his incitamenti adducti multi ad sacramenta sæpius vsurpanda . proinde curatum , vt essent qui ministrarent . restitutus mos prohibendi aditu templi , qui Paschate non communicassent : eaque de re noster sacerdos publice disseruit . ita e ducentis qui abstinerant , centum & quinquaginta benigne admoniti resipuere : re-

liqui a piorum cœtu faceffere iussi: pauci perui-
uaces, ad alia loca migrarunt. Ceterum pars il-
la vrbis adeo expurgata est, vt cum muliercu-
læ cuidam domicilium quæreretur, nullum sit-
inuentum: ac quæritanti responsum, ea in re-
gione, quæ iam in melius mutasset viuendi ra-
tionem, neminem locaturum domum quanto-
cumque pretio, si peccati periculum metueret-
tur. studuit præterea noster idem, vt ne ijs, qui
ob inopiam, festis diebus sub Auroram tâtum,
ad sacrum accedere poterant, verbum Dei
deesset. Hæreticus quidam, cum ex Alpibus
Rheticis in hanc urbem venisset, diuino, vt res
ipsa docuit, impulsu, illam ipsam ædem, de qua
modo loquimur, ingressus, Catholicum se velle
esse professus est: igitur receptus ipse cum fa-
milia, in fideque instructus, Ecclesiæ reconci-
liatus est.

COLLEGIVM PARMENSE.

ET HIC, VNVS amissus morte. tres
admissi, eius vicem expleuere: alij præ-
terea, de nostrorum consilio, alia religiosorum
castra secuti sunt. Concionatus est vnus e no-
stris in æde vrbis maxima, per quadraginta il-
los dies, qui sunt pœnitentiæ dicti, frequenti
cœtu, & satis vberi auditorum fructu. Doctri-
næ Christianæ scholæ duæ nuper institutæ: vti-
le inuentum: nec nihil profuit excitandis pue-
rorum

rorum ingenijs, ac studijs parentum, magnifica
disputatio & dialogus in nostro templo. Turca,
iussu serenissimi Principis a nostris ad fidem
instructus, ablatus est: is nunc exercet Christia-
nam pietatem, ut præluceat omnibus exemplo.
Itum ad carcerem publicum, audiendi vinctos,
& sacra faciendi: neque ipsi solum ad ergastu-
lum, sed damnati etiam ad supplicium, æquo a-
nimo perferendum adducti. redintegrata pax
inter multos, ternos inter præcipue, quorum
odia ingens perturbatio rerum sequebatur.
adiuti morientes. Qui missus est a summo Pon-
tifice ad Parmensem Ecclesiam regendam no-
mine Vicarij Apostolici, nostra opera utitur as-
sidue, ipseque suam erga nos benevolentiam
ostendit: venit ad nostrum templum frequens,
ubi & rem diuinam facit, & sanctissimum Chri-
sti corpus populo præbet. In funere Alexandri
Farnesij Cardinalis, delectus a principe vnus e
nostris, debitis laudibus profecutus est mor-
tem viri amplissimi, magno cum solatio au-
diētium, & ipsius oratoris commendatione, cui
gratiæ a Principe et a proceribus actæ. Cete-
rum ex hac oratione, & ex altera, quam præce-
ptor noster habuit in templo, magna corona
principum & nobilium virorum, qui ultro nec
inuitati cōfluebant, mirum, quantum nostrarū
scholarum existimatio, & fama creuit. florent
autem scholæ nunc, ut maxime, tum frequentia
discipulorum, tum etiam nobilitate & ingenio.

Idem est status Congregationis Partheniæ, qui prior, sed maior fructus. Templum nostrum qua vetustate consumptum, refarcitum: qua inchoatum erat, ferme perfectum est. in dextera parte, sacellum beati Rocchii: quod est Deiparæ sacrum, illi ex altera parte respondet. ara maxima in commodiorem locum trāsata est, circumque illusa auro, & varijs imaginibus egregie pictis exornata. Sacra demum supellex veste permulta, & argentea pyxide, aucta.

COLLEGIUM PLACENTINUM,

IN AEDE NOSTRA conciones iam haberi cœptæ magno nobilium virorum, ac seminarum concursu. in æde etiam maxima vnum e nostris Quadragesima concionantem, & frequentia hominum, & laus concionum, ac fructus, præter ceteros celebrauit. Plurimæ confessiones de totius viræ criminibus audita. viuida multorum odia sepulta. discipulorum numerus quam alijs annis maior, & gymnasij existimatio: sic nempe, vt primores ciuitatis, si locum in eo filijs obtinuerunt, singulari se beneficio affectos arbitrentur. in instauratione studiorum oratio habita, eo magis ex sententia celsit, quod serenissimi Principes Ranutius & Odoardus præsentessuere. Ciuitas tenuitatem nostram libenter sustentat: cum ad consilium publicum de
templi

templi ædificatione relatum esset, aurei ducenti ad ferreas compages sustinendo fornici summa omnium voluntate decreti sunt. sæpe etiam ornatus sacrificialis offertur. emptum prædium suburbanum, quod tum frugiferum est ipsum, tum etiam opportunum animorum relaxationi. et habebamus quidem iam inde ab Duce Octauio Farnesio fundatore aliquam iuris præscriptionem, sed opponebatur scopulus, quem tandem hoc anno principum aliquot virorum erga nos beneuolentia, & auctoritate superauimus: vt facile appareat, quantas pro accepto beneficio bonorum auctori gratias agere, & habere debeamus.

COLLEGIVM FERRARIENSE & Mantuanum.

IN FERRARIENSI discipuli magna spe bonaque indole duo recepti. Duo ex inveterato concubinato extracti. Vir & vxor qui quattuordecim iam annos separati parum pudice vixerant, vetus odium & peccata deposuere.

MANTVAE hæc in summa geruntur. In nosocomijs & carcere, confessiones exceptæ, erectique rei capitales, vt in subeunda pœna gererent animos laude dignos. Germani qui sunt ad custodiam corporis Duci serenissimo, apud vnum e nostris consciētix maculas eluūt.

Qui nos adeunt gratia pœnitentiæ, per multi sunt, ac plerique nobiles: totius vitæ crimina a nonnullis patefacta: e compluribus, atque in his, a mulieribus præmortui pudoris, vita turpis cum honesta mutata. homicidiorum consilia repressa: æs alienum non levis ponderis restitutum a multis. Ceterum Bacchanalibus supplicatio quadraginta horarum in æde nostra indicta, et, quod mirum, illis diebus superfluente multitudine. Serenissima quidem Leonora Austriaca Ducis mater, quæ in pristina sua erga Societatem nostram beneuolentia perseuerat, in ea comprecatione perassidua fuit: etsi par eius humanitas ad omnia pia loca se porrigit. Templi ædificatio eo perducta est, ut speremus, Deo volente, nos intra annum eo vsuros. hoc quidem anno, partim a matre Ducis, partim ab ipso Duce, illa hortante, tria aureorum millia attributa.

COLLEGIUM FOROLIVIENSE & Mutinense.

MIGRAVIT VNVS sacerdos magna laude silentij, & paupertatis ornatus: moribundus, de virtutibus, de obedientia præcipue differebat, canebatque pias aliquot cantiones, et quasi præsentem haberet cælestium chororum, eos ut cantarent vicissim, & responderent inuitabat: migrationem hic suam præscisse, & prædi-

prædixisse quodam modo videtur: affuerat mulieri, quæ credebatur animam efflatura, deinde in reditu, hæc dicit socio . Hæc quidem mulier hoc morbo non morietur, mihi paucis post diebus in Domino est moriendum. vtramque prædictionem euentus approbavit. Subijciam nunc aliquid non indignum. Mulier quædam erat curis exercita, a quibus nullam reperiebat, nec interdiu, nec noctu quietem: adiit ad hunc de quo dicimus, sacerdotem, causa confessionis: leuari cœpta est: eo mortuo, eadē curæ recrudere. excitauit ipsa cogitationem ad memoriā defuncti, eiusque patrociniōse cōmendauit, quem iam confidebat in cælo esse: res mira, abscessit extemplo omnis molestia, quæ animum exedebat. Vnus ad domestica ministeria in Societate adscriptus. multi omnem vitam confessione aperuere. non defuit nostrorū opera agentibus animā, illis præcipue, qui ab exactore ducebantur ad necem. Dux Bransuicensis, lectissima femina, cum e nuptijs magni Ducis Hettrixæ rediens, sacrosanctā Deiparæ domum, quæ Laureti religiosissime colitur, inuississet, in hanc urbem flexit, honorificeque ab Antistite, totaque ciuitate excepta est: venit in nostrum templum, vbi eius impensa sacellum maximum extruitur: et magnopere lætata est, quod illud viderit pane absolutum. temporarium altare eo die ereximus, ornauiusque: vbi collocatum simulacrum beatissimæ Virginis, quod olim ip

sa miserat dono. et si eodem die eius liberalitas etiam illuxit, non solum quod trecentos aureos reliquit, sed multo magis, quod donauit capsulam plenam reliquijs Sanctorum, serico argentoque intertextam: coram Episcopo, Prætorē vrbis, cunctisque magistratibus testata, eas reliquias abstulisse a ditione sua, ne in hæreticorū manus peruenirent: voluit eius rei extare tēstimonium suo chirographo, cui etiā aliquot viri primarij ipsius rogatu subscribere. Sodalitas Parthenia cum Romana coniuncta. ex ea, duo præcipue, singulis ferme diebus, tum suis facultatibus, tum quæ sita. etiam ostiatim eleemosyna paupertatem sustentant. Oratorium superioribus annis in Collegio nostro inchoatum in dies efflorescit: vno quidem die dederunt nomina viri e prima fere nobilitate, instar quinquaginta: omnes semel hebdomada certo die conueniunt. Aliquod etiam opis deriuatum in loca suburbana. Quadragesima diebus festis ab vno e nostris conciones habitæ in pago propinquo. itum interdum in oppidum, edocendi rudes elementa Christiana, cum approbatione omnium, fructuque multorum.

M V T I N A E, Q V O liberius nostri in proximorum salutem incumbant, multis iniecit Deus hanc mentem, vt eorum tenuitatem beneficijs & liberalitate prosequantur. igitur munera Societatis alacriter obita. Confessio-

nes,

nes, atque in ijs plurimæ totius vitæ, cum fructu extitere. adiuti ægri, aditque qui in carcere attinebantur. per vim & fraudem ablata res, fama que, restitutæ. Simultates, quæ honestos inter viros inueterauerant, compositæ: fuere etiam curæ cœnobîa sacrarum virginum. Ceterum, eorû numerus qui rudimenta fidei pueros docent, ac frequenter communicant, in dies augetur.

DOMVS PROBATIONIS Nouellariæ.

MINAX ANNVS & turbidus fuit in hoc tractu, subito horrore belli, quod strepitu horribilius quam ictu detonuit: et ingruit nimbus militum, in speciem ac terrorem omnia diripiens, et vastans: sed transijt nostros ægellos, quæ plurimorum ciuium segetem grâco percussit: vt eos appareret esse alumnos pacis, atque administros, qui in communi strage erant intacti. et certe in eam pacificationem nos interposuimus, fuimusque interdum auctores, vt abacta præda restitueretur. cum tamen interea, castigatione corporis, et numquam interruptis precibus (vt esset dies noctesque, seruatis inter nostros vicibus, qui ante Eucharistiam supplex procumberet) instaremus numini placando. in digressu exercitus Deo grates

acta, qui Societatem in hac ora posuisset. ipsis vero Comitibus Alphonso & Camillo, non tantum ad amorem in nos, verum etiam ad beneficia cumulus accessit. nam super commune donum frumenti modiorum viginti quinque, Camillus domum nostram noua ædificatione laxare instituit: et quamquam tam impeditis temporibus multa interpellarunt incrementum operis, tamen ita processit, vt sesquialtera pars sit ad fastigium perducta. Alphonfus autem commoditati nostrorum facere constituerat domum, loco amœno ac salubri, in quodam oppido, sexto ab hinc lapide: & iam duce nos aureos vestigales attribuerat, et inchoauerat templum: sed mors intercessit: de qua breuiter dicendum. Quattuor menses graui morbo ac difficili laborauit, vlceroso corpore, magno animo dolorem ferens, & aspectum suorum: vxori spem vitæ afferenti, an simulantem: An tu, inquit, si me amares, diutius confici velles in hoc sepulcro? confessionem generalem, etsi fecerat ante alias, repetijt, tanto cū sensu, vt præ fletu vix intelligi posset. sexies toto tempore agrotationis cælesti cibo se refecit: hoc mirum, quotiescumque eum recepisset, reuocato quasi à limine mortis redibat spiritui vigor: id extremo maxime patuit: cum enim alto mergeretur somno, atque excitari non posset, inclamante sacerdote, et admonente proximæ migrationis, collectis viribus animum

mun receptit: mox accepto viatico, ita in melius ire visa ipsius valetudo, vt spes noua salutis affulserit: sed postridie grauiore sopore correptus, experrectusque ad sacram inunctionem, supremis sacramentis munitus, cum animo atque oratione consisteret, sancte decessit ac pie, vt non vitam relinquere, sed mortalitatem videretur. neque illud caruit admiratione, protractam ab eo vitam, contra medicorum sententiam, ad lucem vsque beato Francisco sacram: vt quem patronum sibi viuens delegerat, ostenderet se in eius patrocinio animam efflare: magnum solatium mortis: cui peruulgata, statim in his terris, multi, atque in his, Regientis Episcopus inuidisse se potius, quam illacrimasse scripserunt. eius certe vxor, virilis animi femina, se domumque totam ab infirmo desiderio, & muliebribus lamentis ad imitationem viri contulit, contemplationemque eius virtutum, quas neque lugeri neque plangi fas esse arbitratur: vtiturque ipsa, quod et facit Comes Mirandulana, & Antistes Regij, multis in rebus, ope consilioque nostrorum. Ceterum hæc domus plena est adolescentium magnæ spei: ex his duo sponte a parētibus oblatis: vnus autem a patre, cui erat vnicus, inclusus domi, se per fenestram demisit, magno periculo. ad nos cum aduolasset, misit ad animi atrocem, & peruicacem ira, epistolam plenam prudentiæ, qua accepta, quicuit commotus animus,

animus, & in locum iræ successit gratulatio.

MISSIO CRETENSIS.

IACTATI PERICVLIS, qualia plerumque affert nauigatio, decimotertio Calendas Septembres nostri in Cretam, ad urbem Candidam applicuere: excepti sunt ingenti lætitia omnium, eorum præcipue, qui nomine Venetorum reipublicæ, regimini præsunt: per hos, obtentus locus ædificando Collegio. Rhetimæ Episcopus, cuius opera, ductuque huc uenimus, ære suo, quoad potest, & auctoritate adiuuat ædificationem, totoque animo de nobis, & de nostris commodis cogitat: exemploque fuit uiris primarijs, ut nos benefice complectatur. Diuersati sunt socij ad aliquot dies, dum instruitur domus et templum, apud Franciscanos, loco ab illis remoto, ac libero: hic cum essent, aduentantibus multis, inter quos & filij erant virorum nobilium, exposuere Catechismum, adiere ægrotos in valetudinario, audire Latinos milites, qui in his locis excubant ad subita belli, cum peccata confessione aperirent: exercitationes spirituales tradidere nonnullis. excitauit hæc fama omnes fere Episcopos insulæ, qui et cupiunt a nobis Collegia in suis urbibus collocari: hoc Canea ciuitas postulat, hoc Rhetima, loco satis commodo & templo oblatis. Rhetimæ autem Quadragesi-

ma

ma concionatus vnus magno applausu omnium æque ac fructu. id adeo acceptum ex epistola, quam ipse dedit, cuius fere hæc verba. Veni Rhetimam, mente ab omnibus, ac fronte benigna acceptus. eodem die ad me adierē priores vr̄bis, in quibus magna pietatis & beneuolentiæ erga Societatem argumenta perspexi. Singulis diebus festis, & ter præterea quot hebdomadis, sermones ad populum habui: de Iubilæo, quod promulgauit Episcopus, concurrentibus etiam Græcis, separatim disserui. & audiui multorum, atque in his aliquorum generales, confessiones. dissidentes placati, pacatique non pauci. concubinæ excussæ. egi in concione aduersus peruersam huius regionis consuetudinem, vt mulieres, sua ne, an maritorum culpa, diebus festis non intersint sacris mysterijs: & iam videas nobiles matronas ad templum frequentes: aptatur peculiare illis sacellum, vbi non tutæ solum, sed etiam securæ esse possint. hæc nisi adhibeatur cautio, vsus ipse docuit rem futuram in magno discrimine. in discessu conueni publicos magistratus, qui amplissimis verbis ostenderunt nostrum officiū fuisse sibi gratum, Latinisque militibus salutare. Hæc pauca ex ipsius epistola. Ceterum in hac missione duo fratres obiit. totidem submissi Iulio Mense, & sacerdos præterea vnus, Græcæ peritus linguæ, quo pluribus munimentis expeditio insistant.

P R O-

P R O V I N C I A P O L O N I A.

VERSATI SVNT in hac Prouincia Socij trecenti triginta quinque . in Collegio Bransbergensi triginta: in Pultouiensi viginti duo: sexaginta duo in Vilnensi: in Posnaniensi duo & triginta: in Iaroslaiensi triginta quinque: in Lublinensi viginti vnus: in Polociensi duodecim: Rigæ, vt in exilio, sex: in Calisiensi vndeuginti: in Niesuisiensi sedecim: quattuordecim in Derpatensi: Cracouiæ, in Domo Sanctæ Barbaræ totidem: in Nouitiatu ad Sanctum Stephanum, modo quinquaginta, modo quadraginta: octo præterea Moldauiam incolere, & Sueciam: duo cum Patre Prouinciali circumiere Prouinciam: tres in aula regia fuere: in Gedanensi & Voliniensi missionibus bini. Recepti decē: Desiderati quindecim.

COLLEGIVM BRANSBERGENSE.

CONCIONES IN AED E nostra, & in altero vrbis templo, fere continuæ. Itū frequenter in loca finitima, et vero etiam longius excursus, in ea peragratione itinerum, & lustratione terrarum, vnus e nostris sacerdos

dos virgines ad octoginta, in duobus cœnobijs præparatas ante pijs meditationibus, omnium annorum confessione expiauit. alter, ex Oliua (nomen est Monasterij in Pomerania) nouum Abbatem, religiosi admodum moribus, sibi a Cuiaciensi Episcopo, qui eum delegerat, cōmendatum ad nos adduxit: mox diuinis commentationibus excultum remisit, magna spe futuræ vtilitatis: cum eidem monasterio subijciantur alia duo, & pagi circiter octoginta. idem grauem controuersiam de Canonatu Varmienfi, inter Collegium Canonicorum, & viros nobiles, accersitus via milliarium sexaginta, Dei beneficio, diremit. Scholæ in doctrina & pietate proficiunt: mirus feruor accessit, cum intellectum est per Reuerendum Patrem Generalem, factam esse potestatem, vt Congregationes Partheniæ, haud ita pridē conditæ aggregentur cum principe Romana: ita, cum olim vnus tantum esset iuuenum cœtus e nostris discipulis, peculiari studio beatā Virginem venerantium, neque vltra quadraginta, nunc quinque sunt, & in eorum nonnullis, sexageni censentur. acuit omnes æmulationis virtutis: nimirum ex hoc coniecturam facies de vniuersis. vnus e conuictoribus, cum euocatus pernoctaret domi, per scortum a famulo perductum, tentata pudicitia, sed tentata tantum: flagitij enim occasio infra Dei timorem fuit. igitur quærentibus primo regnum

Dei

Dei, res etiam externæ adiectæ: pro conductâ enim domo, qua conuictores utebantur, eaque angusta, vt non caperet amplius septuaginta: ad annos septuaginta data est gratis vtenda altera, commodior, ducentorum capax. Typographia præterea, Collegio, in commodum perinde, vt in ornamentum accessit.

COLLEGIVM PVLTOVIENSE.

POST SUPERIORIS anni pestilentiam secuta est salubritas cæli, & utilitas animorum. mirus concursus ad templum causa sacramentorum. triginta a criminibus totius vitæ, nouem ab hæresi, vnus a schismate absoluti. ex his mulier vna, quæ cum viro Catholico erat, nocturnis visis admonita. Persuasum duobus, vt quas concubinas habuerant, vxores habere mallent. adolescentis nobilis, qui falso insimulabatur furti, famæ, rei que subuentum. Sodalitium studiosorum nobilium augetur. dedere speciem pietatis, cū decreta supplicatione quadraginta horarum, propter tumultum regni, non leue supplicium de se singuli publice sumpsere voluntaria corporis diuerberatione. antiqua consuetudo abluendi pedes pauperibus, & instruendi conuiuium, non intermittitur. Alteri item Sodalitio quod conflatur e ciuibus, præest vnus e nostris: illius caritas sæpe spectatur anno, cum prandium parat
egenis

egenis omnibus, qui in hac vrbe versantur. ceteras vtriusque Sodalitij laudes non persequimur; quia, vt Deo placeant, qui faciunt plurimum, minimum de se ipsi loquuntur. amicorum solita humanitas. vnus iam pridem, in sensus nobis, liberalem cleemosynam misit, fidem mutata voluntatis. De excursionibus ponam hoc tantum. Vir nobilis ad sollemnes dies Paschar in pagum quemdam euocauit vnum e nostris: templum illius pagi ab hæreticis tenebatur: igitur domi suæ extruxit subitum sacellum: quo, ad diuina sacrificia, sanctaque sumenda mysteria, a paganis omnibus veniebatur, relicto Ministro hæretico, quasi gallo ruspante in sterquilinio suo.

VILNENSE COLLEGIUM.

ANNVS PRIMA. SVI parte latior, mediâ anceps; extrema luctuosus fuit. Patres videlicet dilapsi superiore anno metu pestilentia, reuerterant Februario: et fuere per sextum deinde mensem induciæ. rursus principio Augusti, valescente peste, Collegio & vrbe cedere coacti sunt. ita populosam urbem iuandî cura, tam infestis temporibus, deuoluta ad paucos, qui in Collegio remanserant, tanto in illis extitit illustrior, quanto a solita ceterorum ope atque auxilio remotior fuit. extincti e nostrorum numero duodecim, totidem in co-

rum locum a Deo suffecti. Nunc ut explicatius cuncta ponantur, altero quasi sumpto initio, de integro ordiamur. Disciplinarum studia non eum quem superioribus annis consueuerant, cursum tenuere. iuuentus enim quæ defluerat timore contagij, primo contanter redire, quod rumor esset, neque ille falsus, nondum esse vrbem omnis periculi expertem. sed & aliqui fidentiores, cum iterum grassaretur lues repentino, fuga salutem quæsierunt. Ver scholas aperuit: primo die trecēti, post modum etiam sexcenti numerati: dubio procul plures futuri, nisi pestilentia intercessisset. At, Deum immortalem, quam ægre a nobis multi diuellebantur, quam clarus aliquorum fletus, quam altum aliorum, ipsoque grauius fletu, in mærore silentium? hæc inter, non omittebantur quæstus, quos dolor suggerebat. eorum præcipue voces exaudiebantur, qui e parentibus hæreticis nati, contraque eorum voluntatem Ecclesiæ reconciliati, peius exilio patrium solum metuebant: neque horum desunt insignia probitatis, & raræ cuiusdam virtutis argumenta. ex his pauca subijciam, gratia exempli. Vnus cum ab hæretico patre traditus esset Ministro æmulò inuentorum Caluini, corrumpendus, ab utroque profugit, a nostrisque, ut vel inter pauperes studiosos sibi esse liceret, etiã si ostiatim victus esset emendicandus, efficaci prece cõtendit. Alter, parentes cuiusdam puellæ, cuius ab se pro-

cacita-

cacitatem magno animo abegerat, admonuit,
vt illius pudicitie diligentius consulerent: pue-
ri tres splendidis orti natalibus, a matre schis-
matica, nullis, nec minis, nec verberibus, adigi
potuerunt, vt Ministri hæretici concionibus
interessent. Duo adolescentes æque nobiles, e
quibus alter vtroque parente hæretico natus,
pia quadam contentione certarunt, vter eo-
rum cuidam adfuspensionem ducendo insigne Cru-
cis præferret: litem diremit vnus e nostris, vt
ferrent alternis. ergo in non maleuolas animas
intrat sapientia: idque perspectum sæpe, tum
maxime eo tempore, quo Sigismundus tertius
Poloniae rex, die & vrbe frequenti, est primum
Vilnam ingressus. celebrarunt hanc lætitiā
versibus innumeris, tam vberē materia inge-
nium excitante. tres autem gratulationes re-
giae maiestati factæ: ad arcum triumphalem;
quem propter templum ingenti artificio cre-
xerant propria impensa: ad aulam regiam: ad
Collegium nostrum, quod rex ipse inuisere vo-
luit. res autem in Collegio hoc modo gesta est.
Omnium nomine ab vno e nostris gratulabun-
do exceptus: rex ad eum per virum magnæ au-
thoritatis humanissime respondit. deinde ad
scholas deductus interfuit dramati, quod de-
derunt adolescentes incredibili venustate, vt
spectatoribus vbertim lacrimæ manarent. et
certe actionem omnibus, & regi placuisse,
ipsi etiam hæretici ostenderunt: e quibus

vnus, audientibus ceteris, tam præclaram rationem instituendæ iuuentutis Patri Pro-
uinciali gratulatus; orauit eundem, vt per-
sisteretur in incepto. Verum a rebus domesti-
cis veniamus ad externas. Doctrina Christia-
na rudi plebi in præcipuis templis, compitis-
que frequētibus, tradita: conciones habitæ plu-
ribus locis, ægrotis in valetudinario, vinctis-
que in carcere, egestate, morbo, alieno ære, a-
liæ calamitate oppressis, oratione operaque
subuentum est. Sed hæc communia, & vsitata:
illa magis propria. additi religioni Catholicæ
Scythæ duo, hæretici vndequadraginta, schis-
matici quinquaginta tres. Vir quidam magni
nominis, etsi aliquot ante annis ab hæresi se
receperat, tamē ad perceptionem Eucharistiæ
non ita facile adducebatur: sed tandem vnus e
nostris suasu audissimè illud sumpsit, a quo
nescio qua ratione improvidus abstinebat.
adolescens multa claritudine generis, cum ex
praua hæreticorum consuetudine, & viuendi
licentia, nutaret, ne rueret, erectus, multi simi-
liter in fide firmati. quattuor e diuturnis lu-
strorum tenebris emersi, mulieres aliquot e
cæno turpitudinum retractæ. vir vnus a mor-
tis cupidine ad honestatem vitæ traductus. re-
nocatus vnus ab agitando fenore, et reddidit
pecuniam, quam in vsuras extenderat. multo-
rum pudicitia defensa, partim etiam cōserua-
ta, & in tuto constituta. Sed maxime perspe-
cta

Et nostrorum industria in summa multorum inopia & fame. Sterilitas annorum superiorum, præsertim proximi, eam caritatem annonæ fecerat, ut ex tota prope Lituania, rustici ni homines & agricolæ, desolatis oppidis agrisque desertis, quanta non alias multitudo, Vilnam confluerint. accedebant ij, qui propter pestilentiae prioris incommoda, rerum omnium egeni, quo se liberosque tolerarent, nihil habebant. homines deinde tenues, & manuum mercedem inopiam leuantes, quæ maxima turba est, relicto sellæ atque operis & quæstus quotidiani loco, obsidere diuitum domos, pulsare fores, obseruare egressus, vocibus & querelis cælum atque homines incendere, ad aliorum confugere misericordiam, ea videlicet nisi utantur miserrime perituri. ibant cateruatim senes egestate enecti, orbatæ viris mulieres, deformatæ macie ac pallore, consumptis lacrimis assiduo fletu, seu potius pudore, ac dolore nimio silentes, cum pueris quiritantibus, quos ægre trahebant. famelica deinceps omnis natio, viuientia mortalium cadauera, implebant omnia itinera et templâ: tali spectaculo ad miserationem ciuitas euicta nostrorum hortatu, cum xeno dochia supereffluenti multitudini non essent satis, in vastam quamdam domum atque amplam reliquos cogit (assignatis, qui eam rem sedulo ac diligenter procurarent) sumptu publico alendos: multi dein-

de super quotidianam liberalitatem, non par-
uam contulere pecuniam propagandæ pluri-
morum vitæ, qui mendicare necessitate co-
acti, verecundia prohibebantur. ita, cum pate-
rent procerum arcæ, & tecta, & annona provi-
de dispensaretur, non nihil a deam rem nostro-
rum cura conferente, dixisses ciuitatem perma-
gnam minimæ domus diligentia contineri. Ce-
terum, vt ex antegressis morbis remedia, ex
aduersis rebus bona instituta reperta sunt, hæc
quoque temporum difficultas, optimæ consue-
tudini adsciscendæ nostrorum admonitu ini-
tium dedit. Excitarunt Vilnenses in templo no-
stro Sodalitium Misericordiæ, Montemque Pie-
tatis: quod vtriusque sit munus, vel nomen ip-
sum declarat: illinc egrediuntur opem latu-
ri egentibus: huc subleuandi confugiunt ære alie-
no oppressi. ipso statim initio, concurrentibus
certatim plurimis ad tam insigne opus, cum
pro suis quisque facultatibus aliquid pecuniæ
pollicerentur, vir clarissimus florenos obtulit
mille: & magna spe res inchoata a non paruo
auri numero collecto. Nec vero laboratum so-
lum in vrbe feliciter: itum etiam foras æque
prospero euentu. Cauna oppidum est magnitu-
dine opum, & claritudine incolarum, ante alia
omnia Lituaniæ, vbi a Vilna discesseris, quod
etiam alias est dictum, memorabile: eius ciues,
præterea sua erga nos obseruantia, a Præpo-
sito Provinciæ vnum e nostris, bona permulta
ab eo

ab eo sperantes, impetrarunt. Ac, ne longum faciam, vicisse visus sacerdos suis officijs illorum expectationem. a schismate quattuor, ab hæresi mulier vna nota & nobilis, ad Ecclesiam redire. multi confirmati in fide: soluti complures criminum nexu. et quoniam inibi non pauci hæretici, ne eorum matrimonia, baptis- mata, funera honestarent Catholici sua præsen- tia, quod sibi antea religioni non ducebant, pas- sim deterriti. vis hominum ad concionem af- fluentium continenter magna: semel edicta sup- plicatione causa valetudinis, in tantum excre- uit, vt cum omnes non caperet templum capa- cissimum, in puro campo fuerint verba facien- da. fuit bimestris sacerdotis commoratio val- de vtilis oppidanis, & discessus molestus. At enim, dum domi forisque res fluunt ex animi sententia, vt extincta parum fideliter incendia maiore flamma reuiuiscunt, ita etiam pestis, quæ nuper remiserat, mense Iulio incanduit, cum feruore anni. igitur socij, relictis qui ser- uarent domi sex fratribus, & Patribus tribus (e quibus vnus antequam reliqui discederent peste hausta, statim vitam finiuit) itemque sa- cerdotibus quattuor, qui essent subsidio ciui- bus, & solatio, mutare urbem coacti, in subur- banum prædium se receperunt. hic cum es- sent, colonos nostros excitare ad pietatem, ad finitimos ire, cum vocarentur: etsi hoc non factum diu: vicinus enim pagus correptus pe-

silentia prohibuit egressu: et mirum fuit serua-
 tos omnes incolumes, cum laborantibus colo-
 nis non deessent, et inter eos versarentur ple-
 rumque infecti morbo. At quid factum per eos,
 qui remanserunt in vrbe, distincte perscribi
 non potest, cum et qui præerant, sint morte ab-
 sumpti, et qui superfuere, spectaculo morien-
 tium attoniti, & periculo mortis, non notan-
 dis rebus, sed gerendis operam darent. In vniuer-
 sum hæc pauca recordantur. Confitentium nu-
 merus, & communicantium, post hominum
 memoriam, in illa vrbe maximus: excitabat
 nempe quamplurimos suæ salutis indormien-
 tes imminentis exitij metus: quin & flagitiosi
 homines, & durati ad facinora, ad urbem se
 conferebant, vt mortem anteuenirent pecca-
 torum confessione. Sic hæretici multi, schisma-
 tique sanati, infames feminae pudicitiam
 edoctæ, inter has lena quædam vitij olim male
 suada, peruertendarum mulierum studium cū
 earumdem conuertendarum ad Deum conten-
 tione mutauit: si quæ erant affirmatiores in
 flagitio, nostris indicabat: neque enim ipsi so-
 lum ferebant opem vocantibus, aut venienti-
 bus sua sponte, offerebant se ultro, quærebant,
 quibus benefacerent. ira eueniebat sæpe medi-
 cis animorum, vt cum incepissent nescientibus
 adhibere curationem, imponentes vomicae spō-
 glam scalpello inducto, ab sanescentibus dein-
 de orarentur, vt in curando persisterent, & a
 perfa-

perfanatis postremo gratiæ agerentur: nec fiebat raro, vt reddita animo sanitas, in corpus etiam redundaret: quattuor erant; vt dixi, in totidem partes sibi urbem descripserant: in suam quisque regionem ibat, albescente cælo, sacro peracto, nec nisi inumbrante vespera, pleni laborum & bonorum operum, sub eadem tecta reuertebantur. nec carebat admiratione, totum diem versantibus inter ægros, atque ipsa etiam inter cadauera, nihil mali adhæsisse: adnotabant hoc ciues, & prædicabant. Esse opem qui alijs ferant sua salute neglecta: esse, qui nullis nec incommodis nec periculis parcant, vt profint etiam ignotis, eo tempore quo vel a proximis deseruntur: nec vllum repetant ex eo opere pretium, aut gratiam. Hoc inter se multi. et Deus etiam ipse aderat præsens. conatibus suorum. reperiuntur nonnulli, qui se eorum attractu, vel impositis manibus, lustralisue aquæ aspersione, indubitata mortem depulisse testentur. sed & accidit quiddā, quod excusit multis negligentiam confessionis differendæ. Mulier rogata a sorore, & a sacerdote nostro, vt ne differret pœnitentiam, paruifaciebat preces vtriusque, cui, noster, Dei afflatus spiritu, an sperans se aliquid minis profecturum, Triduo morieris: cum hoc dicto discessit: prædictio habuit euentum. tertio die corripitur pestilentia, admonitu sororis sacerdotem iubet accersiri: sed cum iam ipse esset

pro

pro foribus, illa concessit e vita. fuit vnus
exemplum correctio multorum. Et quoniam
annonæ difficultas, sæuitia pestis intercluso
omni com meatu, est magis incensa, vt multi
etiã fame moreretur, huic quoque malo sub-
uenerunt nostri, magna pecunia collecta ab
opulentioribus, qui vrbe exçesserant. Quan-
tum valet splendor religiosæ pietatis. multi qui
deerrabant in hæresi, redierunt in viam: ipsi-
met aduersarij, indigne licet ferrent sibi præ-
dam eripi, videntes bona opera, non pote-
rant non laudare auctorem Deum: & bene vt
nostris esset, ore precabantur. accedebat, quod
res quoque domestica multorum, defensa est
nostrorum auxilio. cum enim multæ diuitum
domus vacue factæ essent discessu dominorum,
ope consilioque prouiderunt, ne si in eas latro-
nes irrumperent, plenas manus efferrent. nec
minus auctores fuere, & adiutores extinguen-
di ignis, qui casu ne, an dolo, in quasdam do-
mos adhæserat, magno periculo vrbis. hæc
propter atque alia, non solum propter religio-
nem, ciues, nostris sacerdotibus, quacumque
pedem ferrent, faustis acclamationibus eos
prosequentes, cognomen indiderant paternæ
venerationis. at nostri tanto moderatiores, cū
surgeret subinde noua laborum facies, magis
operi instabant, illud vnum orantes Deum, vt
si quidem sibi moriendum erat, vltimi more-
rentur, quo plures cælo inferrent. neque irritæ
preces:

preces: cum enim vis morbi in dies ingrauescens cepisset vires, quantas maximas posset, & exatiata mors nedum defatigata videretur mortales metendo, e quattuor illis sacerdotibus, qui urbem obibant, duo, rerum usu, ætate, ac robore præstantes, comprehensi pestifera lue, animam exhalarunt: vt inter vtrumque vix biduum interesset. at reliqui duo, etsi ætate imbecilliores, ac viribus, & amissis veluti magistris magno spoliati præsidio, non tardati priorum casu, nec territi, inuidentes magis felicitati, acriores ad laborem rediere: vt qui præcesserant, per eandem semitam eosdem sequerentur. at vulgus vtroque funere elato, orbitatis luctu ictu, lacrimis & conclamationibus dolorem testabantur, tanto certamine animorum, vt fidem excedat. orare proinde eos qui superarant, Catholici, ne se ipsi amplius proijcerent, sed parcerent vitæ, a qua pederet incolumitas et vita multorum. satis superque operæ datum ægrotis: nunc aliquid bene valentibus tribuendum. neque vero in publico periculo quærendam esse gloriam priuatam: domi se continerent, vt in templo consulentibus præsto essent: nec deerant, qui morte sua redimi vitam illorum, aut demi sibi annos aliquot, cuperent, qui ijs attribuerentur. igitur vt res peramanter petita, ita obtemperanter concessa est. reuenere in Collegiū nostri; quod si quis ad præstitutum tempus non faceret in templo

templo copiam fui, ilicet desiderantium gemitus, & clarius etiam fletus, quasi morbo oppressus esset. circumstiteret etiam ianuam matronæ nobilissimæ cum viris & liberis, aditum orantes: hinc illa, cum cognouissent totam pæne familiam morte extinctam, non intrōmissarum querela. Seruari nos per vestra funera, viuere vestra morte, & nullum existere a nobis officij genus, nec quemquam supremis vestris interesse? Accidit aliquando, vt vnus e sacerdotibus, qui solus erat superstes, cum daret aures consentientibus in templo, graui aliquo afflatus odore, e subsellio concideret moribundus. aduertit ille casus multorum oculos, & accurrere trepidæ mulieres, virique, excitato clamore, qualis solet in improuisa morte: circumsteteret omnes sacerdotem vix compotem mentis, ac similent expiranti. vellicant corpus, aquam aspergunt, inclamant nominatim: at nostro nec vox, nec sensus: hæc inter, sacerdos quidam externus, innixus genibus ante imaginem Virginis, in cuius sacello hæc acciderant, votum cōcipit peregrinationis Cestochouien-sis, si pater reuiuisceret: vix preces ediderat, cum sublati parumper oculis sacerdos noster ad se redire, deinde animus, mox etiam corpus, vigorē suum recuperare cœpit, cōmuni gratulatione & lætitia: non aliter ac si restituta vni anima, omnium corpora seruata essent.

COLLEGIUM POSNANIENSE.

ET S I, APRILI incunte, metu pestis ciuitas trepidauit, et aliquorum clausis domibus, nostri quoque de claudendis scholis cogitabant, tamen erexit animos diuina benignitas, assiduis precibus exorata: qua factum est, vt non paucos auditores continenter habuerimus, et vnus morte pestilentia defungeremur: quamquam alter etiam phthisi extinctus. e missionibus crebris notabiles fructus. Sacrorum Antistites duo auditi, & ad synodū instructi. Iam partem domi, partem foris, reconciliati Ecclesiæ amplius sexcenti, in quibus multi nobiles, & non nemo ex proceribus regni: quinque templa trigesimum sextum annum ab hæreticis occupata, Catholicæ religioni restituta. Sacræ virgines in duobus cœnobijs ita ad pietatem eruditæ, vt ex his magistræ aliquot ad alia informanda, quasi in colonias, rogatu Præsidium mittantur. Bis hæretici prouocarunt nostros ad disputationē, sed in speciem tantum: cum enim vrgerentur, ante discrimen feroces, in periculo pauidi, aliud videlicet agentes, amiserunt simulationem doctrinæ. Semel tamen magister vnus hæreticorum, venire in dimicationem, & cedere coactus est. Sic & alias disputatum cum Anabaptistis, vt nobiles iuuenes duo per baptismi ianuā
in

in Christi Ecclesiam intrarent. nobiles Prutheni duo, viginti milliarium itinere, ad nos venerunt gratia confessionis. Exercitationibus sacris expoliti sacerdotes quinque, & cœnobitæ nonnulli: a turpitudine vitæ multi reuocati. Ceterum, oblata a ciuibus pecunia, nouæque possessione villæ superiore anno donatæ, ad ædificium & vectigal Collegij nonnihil accessit.

COLLEGIVM IAROSLAVIENSE.

TENTATA NONNVLLORVM valetudo: nam præterquam quod pestilentia in urbem ingruente, discedere e Collegio, & in pago quodam, tres ipsos menses minus commodè habitare subacti sumus, graui tempore pomiferi anni, ægrotarunt plerique: vnus tamen Pater Martinus Viasdius vim morbi non effugit: is fuerat publicus in Academia Cracouiensi Professor, magister multorum discipulorum, quanto maioris nominis apud externos, tanto apud nos clarius exemplo verissimæ submissionis. eius vicem pensare cupiunt aliquot adulescentes, quos Deus vocauit, sed iubentur expectare, quo desideria dilata, fiant firmiora. cōmentationibus spiritualibus exerciti sex viri non ignobiles, pari eorum voluptate & fructu. Confessiones, vt eodem numero etiam suburbanas

banas complectar, exceptæ trecentæ triginta & vna. ad Catholicam religionem ab hæresi quindecim, a Rutheno schismate octodecim redire. Tartarus vnus Christianæ militiæ adscriptus. tres adolescentes ex eadem gente ad Seminarium Pontificium missi. Sed & quibusdam rebus approbatum est, adesse Deum ærumnosis hominibus, & ferre implorantibus opem. Retinebatur quidam in vinculis, & pro malefactis iudicium timebat: destitutus humano omni auxilio, ad diuinum confugit, vota nuncupat pro libertate, nullisque euidens causis, repente apertis foribus, vinclisque diruptis, suscepto itinere ad beatam Virginem Cestochouensem, exiit. Alter vir nobilis, cum a Tartaris, qui Podaliam, ceterasque Russiæ partes, vastando percurrerant, captiuus teneretur, voto facto confessionis, per rusticos quosdam qui e vicino pago irruptionem fecerunt in Tartaros, cum alijs quadraginta, mirabiliter ereptus est. vtrumque factum coniunxi, quo augeatur religio votorum. alia in dissimili genere, æque memoranda. Quidam priora scelera perosus, quo testatâ faceret pœnitentiã, suam, domi primũ, a sex familiaribus, deinde in templo, nudato corpore vmbilicò tenus, se virgis cædendum curauit. et inuenta est mulier, quæ condidit se in aquam gelidam, dum incitatum falleret furorem iuuenis vestigia persequentis. Per concionatorem nostrum introducta est consuetudo

ad

ad mēridianum campanæ sonum Deiparam salutandi: quod hætenus solum in Collegio nostro seruatum erat. ad idem exemplum excitata loca omnia, in quibus contigit ut nostri verarentur. nec minus effectum illud etiam ope & auxilio Leopoliensis & Premisliensis Antistitum, idque voce præconis publice edictum, ne amplius diebus nundinarum res venales in cœmeterio exponerentur. Iam ut de scholis aliquid dicamus: mittuntur ad nos hæreticorū filij, atque schismaticorum, qui ad Catholicam pietatem facile conuertuntur. magistri quoque frequentioribus declamationibus & actionibus publicis promouent studia litterarum. plurimie nostris auditoribus, die sacro Parascenes, ciues etiam, homines nobiles, & sacerdotes nonnulli, quadrifariam diuiso agmine, incedentes, plerique nudatis pedibus, sese acriter flagellis diuerberarunt. Magna autem est in hisce locis existimatio Societatis, ut varijs ex pagis, atque oppidis longe remotis, accurrant, nostrorum opera cum Deo reconciliandi. Neque enim cuiquam videtur longum iter, quo acquiritur tranquillitas conscientiae.

COLLEGIUM LVBLINENSE.

SCHOLASTICORVM numerus, ut hac difficultate temporum, non exiguus: trecenti fuere: eorum multi hoc biennio peri-

ti litterarum Græcarum fore videntur, ingenij celeritate mirabili, & progressionē discendi. etsi in alijs quoque muneribus Societatis opera egregia posita. Sacerdotes missi interdum ad diuersa loca, rediere cum fructu. Cum rex Lublinum secundo venisset, exceptusque fuisset orationibus, & carminibus, a iuuentute, quam erudimus, nomine Collegij, in peruigilio Pentecostes pomeridianis horis, graue excitatum est incendium, a templo nostro non procul, & deustis aliquot domibus, quæ erant interiectæ, antecurrentē remedia velocitatē mali, adiculam quoque nostram, & quæ in ea erant intus omnia, absumpsit: corripuit etiā supremum tabulatum domus, duobus inferioribus ægre relictis. multorum nobilium hinc mota misericordia est, tantumque pecuniæ breui collatum, vt restituta sint omnia Calendis Nouēbris, & sacra supellex aucta. interea, eos qui ad scholas, & qui ad concionē ventitabant, retinuimus sub testudine domus, vbi & positis binis altaribus sacra celebrabantur: et fuit operæpretium. aliquot feminæ quarum fama notabatur, ad frugē conuersæ. Copa venditans medicatā potionem, cuius haustu alebatur sitis, magna multorum infamia, ærisque iactura, ab illicita mercede ad sobrietatis studium adducta. hæretici, circiter octodecim mentem mutarunt. At vnus qui ad atrocissimum ducebatur supplicium, vt vino videntique scinderetur pectus ferro, & vi-

scera deriperentur, firmatus ab vno e nostris, pœnam ita horribilem, tam magno animo tulit, vt non vocem modo, sed etiam gemitus habuerit in potestate.

COLLEGIVM RIGENSE.

QVANTVM POTES. semel populi incitatus furor, nisi principio coerceatur: capit tempore incrementa, & more inueterati vlceris, ferrum poscit. nec ab re dictum est, tardiora esse remedia, quam mala. Rigensium erga Societatem odia, nec iniquitate causæ, nec oratione Legatorum, quibus hoc ipsum commissum erat in Comitij regni, neque ipsius auctoritate Regis, & præsentia iubentis, placari possunt: nolunt nos recipere, neque nostra nobis restituere, etiam quinquaginta millium aureorum Hungaricorum multa indicta: seu Ministrorum perfidia, seu quod proprium humani ingenij est odisse, quem læseris. in hoc tamen exilio, e tam sterili agro aliquid fructuum extulit, secundo numine, nostrorum labor. etsi sacerdos vnus, sub fasce animam dedit: tantus erat proximorum amor, & Christo subinde plures generandi gloria. Is fuit Pater Ioannes Vincerus, suo dignus cognomine: neque enim labore vlllo, aut corpus eius fatigari, aut vinci animus potuit: sextũ iam annum, etsi ætate admodum prouecta, inter Lotauos, sic agebat, vt singulis

gulis diebus festis, singula eorum templa in orbem obiens, sacramenta ministraret. nunc cum esset in Nouamola, secundo lapide ab vrbe Rigga, ac die Dominico rem diuinam fecisset, magno Lotauorum, Germanorumque concursu, deinde etiam apud Germanum quemdam infantem puerum baptizasset, initio prandij, stupore totius corporis correptus, mox etiam intra quartamdecimam horam, magno cum dolore omnium, extinctus est. nec tamen Lotui omnino deserti, nunc illos, altero quodam nostro sacerdote sene, nunc vno puero perito linguae adeunte. pueri enim in monasterio, a quodam e nostris pauperibus erudiuntur. nos autem adhuc expectantes, quid decreturi sint Rigenfes de nobis accipiendis, ad proximum Pascha, in arce ne, an in vrbe sint scholæ aperiendæ, pauperesque sustentandi, consilium ex euentu capiemus. nunc quidem in monasterio, vidua quædam Liuonica, familia magis, quam facultate nobilis, alitur cum quattuor liberis. Verum in arce, quamquam omnes abhorreant a recta fide, ex præscripto Patris Prouincialis institutum est, vt ter quotidie pulsus campani æris distinguat horas angelicæ salutationis. quin & pax composita inter nonnullos, & ipso interdum rogante Præfecto arcis: reconciliatæ præterea familiæ duæ, quæ in mutua odia discesserant. Conciones, tum in arce, tum extra arcem in vicinis locis, Polonice & Lotauice ha-

bentur: quod si Germani adfunt, interijciuntur quædam Germanica: etſi iam Germani plerique Lotauicam callent. non raro etiam in monaſterio (neglecta videlicet ſanctione Rigensium, ne intra urbem Catholicis ritibus utamur, quam iniuſtam irritamque eſſe declarauit regia maiestas) facimus rem diuinam, conſecratas Deo virgines, earumque familiam Chriſti corpore reficientes. Sed nunc de Lotauis proprie agamus. Cum in Liuania laberetur fides Catholica, ita qui imperitabant alijs, nulla erat cura ſubiectorum, vt vix eſſet, vnde fidei elementa condicerent, nec propterea mirum, ſi in eis nunc nihil fere inuenias præter baptiſmum, quo Chriſtianos agnoſcas. magnam partem, nuptias celebrant innuptas, more ethnicorum. Catechiſmus vel neglectus, vel obliuione iacet. qui remotiores ab urbe, pauci ſciunt orationem Dominicam: quam ob rem hoc negotium eſt vnus ſacerdotis, vt ſpatio milliarium viginti circumeat pagos, paganos conuocet & ruſticos, præbeatque omnibus Eccleſiaſtica ſacramenta, pœnitentiæ, Eucharistiæ, matrimonij: etſi Eucharistiæ, extremamque vñctionem, magnum opus ac difficile plerisque perſuadere: nempe qui numquam in tota vita comunicarunt. audiunt tamen auide Chriſtianam doctrinam, & Catholicos ritus antiquos: vbicumque in itinere noſtros pernoctare cognouerint, eo turmatim aduolant, petentes

tētes pro se quisque tutelares Apostolos, & salē cui nostri benedixerint, atque huius generis alia nonnulla : ea occasione adducuntur ad coningendas preces, & ad conciones audiendas . Diuersis in locis nonnulli, qui veneficijs videbantur oppressi morbo, aut excantatis pecoribus, frugibusve magnum malum accipiebant, sacrorum vi exorcismorum diuino beneficio liberati. quattuor Lotauorum Sodalitia, quæ a bono satis principio, eo vsque degenerauerant, vt solum causa computationum instituta viderentur, nostrorum industria in pristinum restituta . Ceterum in Paschate e militibus præsidarijs confessi de criminibus quingenti triginta, & de totius quidem vitæ, circiter triginta : nobilis Calvinista ad Ecclesiam redijt, vnus confirmatus in Catholica religione : atque hi omnes communicarunt. e schismate vero se receperunt amplius viginti: a dissolutione ad leges matrimonij se reuocarunt Poloni circiter viginti, Lotauui supra quinquaginta . E Lotauis Polonisque (neque enim potuit separatim iniri numerus) quinquaginta septem, cum vxoribus rite atque ordine copulati: Lotauui se aperuerunt in ferijs Paschalibus quadringenti sexaginta sex . Dominicis deinde singulis, toto anno duceni deni, Germani triceni. tincti aqua lustrali centum quinquaginta duo. deducti de prauis opinionibus quinque, ægrōtis & moribundis au-

xilium est latum viginti tribus. Pauperis est numerare, dicet aliquis: video, & fateor: verum hæc paucitas non arguit operarum inertiam, sed operis difficultatem.

COLLEGIVM CALISSIENSE.

PESTILENTIA, QUAE incesserat extremis tribus mensibus prioris anni, de sæuijt ad medium vsque Februarium, magna mortalium strage. toto hoc tempore sacerdotes duo, socij quattuor in Collegio perstitere: et quamquam in templo, forisque, edocendis, audiendis, adiuuandis, ægrotare timentibus, ægrisque, eorum opera nemini defuit (quæ Deo habenda est gratia) manserunt omnes illæsi. hac nostrorum caritate, multum populi creuit erga nos beneuolentia. Ceterum, cum reinitente peste, redijssent socij, ciuesque qui discesserant, ineunte ieiunio quadraginta dierum, data est opera, vt modis omnibus omnium animi ad pietatem incenderentur. ita & euangelium quotidie explicabatur, & Dauidis aliquot psalmi, binis in hebdomada diebus, incredibili frequentia. in exitu deinde Aprilis instaurata studia litterarum, nihil imminuto numero aduentantium: quadringenti amplius fuere. magna omniũ pietas: elucet eorum maxime, quos Parthenij Sodalitij splendor illustrat. siue in excolendo animo, siue in castigando corpore

acerbissimis flagris, quod semel atque iterum, in publica supplicatione cum fecissent, omniū ad se ciuiū oculos, atque ora verterunt. hæc breuiter percurro, ad vltiora animo festinante: ereptus error deprauatæ religionis hominibus viginti . multi a peccatorum gurgite extracti . simultates repressæ . Iuuenem, quem execratio parētum ad furorem adegerat, nostrorum opera, Dei beneficio, ad sanitatem reduxit . alia similia. hoc egreditur ordinem , quod narrauit quædā mulier sibi contigisse. Visa est sibi, a quibusdam insidentibus equos nigerrimos, rapi ad inferos, sic, vt sex integros dies domo abesset: septimo, luci, domuique restituta est: hic vero cum stetisset, vultu ob metum defixo, atque impositæ mentis , subleuauit trepidam & attonitam aspectus mulieris pulcherrimæ, quæ se beatam Barbarā, magno in honore ab eius matre semper habitam , esse affirmabat . ea, inferorum quos modo conspexisset, vnde numquam postea educeretur , timore iniecto , spem salutis viamque ostendit: neque illa aspernata est momentem. Liberalitas Archiepiscopi fundatoris nostri in dies augetur: sumptum suppeditauit in ædificium: bonam partem librorum e bibliotheca sua detractam, Collegio, scyphum etiam argenteum magno pondere elegantique artificio, sacrario donauit . Idem in synodo, quam conuocarat , Rectorem Collegij adesse, & sententiam suam, dicere voluit. in ea Synodo iacta

sunt semina clericorum Seminarij: & iam nunc ipse Antistes decem adolescentes proprio ære sustentat. Sed & matronarum quarundam, & virginum pietas extitit in sacro instrumento augendo. præmitto earum dona percensere nominatim, ne quid ambitioni dedisse indicemur.

COLLEGIUM NIESVISIENSE.

HIC ETIAM reuocati multi ad fidem, compressæ libidines, sublenata inopia, & quæ in prauum deflexerant, in pristinum restituta. Inter triginta, qui ab hæresi, schismatæue desciuere, fuit nobilis femina, quæ cum venenum Caluini bibisset cum lacte, non sine miraculo, paucis horis ante obitum, duce vno e nostris, quem iusserat vocari, se ad Catholica mysteria conuertit. Excursum & in oppida vicina non sine fructu. Initum a duobus, publicum certamen cum magistris vanitatis, de iniquitate schismatis: quod & apud Vladicam & Popos (nota ea iam pridem vobis nomina) conuictum. sed, vt difficile est quemquam hominum subito fingi, aut cuiusquam vitam repente mutari, vel conuerti naturam, deliberatio capiendi consilij reiecta est ad conciliabulum breui cogendum Vilnæ, vbi & Hieremias Patriarcha Byzantius, qui per eos dies e Turcia venerat, dicebatur affuturus. Raconium oppidum est Lituaniz,

tuaniæ, cuius incolæ vigesimum fere iam annū sollicitati ab hæreticorum Ministris, vt mutarent fidem, numquā adduci potuerunt. nūc eorum dominus per nostros ad Catholicam religionem conuersus, sacram ædem in eo oppido ædificandam cum amplis redditibus curat. eius exemplum secuti septem a schismate, ab hæresi quattuor, ab improba peccandi consuetudine, duodeseptuaginta se reuocarunt. in illorum numero eius mater, clarissima mulier, Palatina Voliniæ: quæ cum vigesimum iam annum peruersa dogmata foueret, eorumque professores domi aleret, sexto ab hinc anno, eo videlicet, quo filiā fundatori nostro Duci illustrissimo collocauit, Caluini fraudem metuens, subdiffidere, deinde auditis visisque, quæ Raco uij contigerant, & dolo planius cognito, desperare cœpit. igitur Nieluifum venit, & hætenus deceptam se ingemiscens imagine emē. datæ religionis, superius erratum pœnitentia redemit. accidit ea res fundatori nostro, vxorique, nihil tale opinantibus gratissima. iucundumque fuit spectaculum, cum ipso die Pentecostes, quo se reconciliaret, & octauo post, quo grates ageret Deo, genero, filiaque latera cingentibus ad cæleste conuiuium accessit. magnum beneficium: sed maius apparuit, cum sexto mense, ita pie, ac religiose emoritur iam Catholica femina (quæ & supremo testamento ædificari tēplum in tuo oppido voluit, cum designa-

signatione perpetui sacerdotis) vt spes fit, perpurgatam animam labe criminum in cælū euolasse. Sacerdos noster, assidens viro nobilissimo, nuper a se conuerso, qui grauissime ægrotabat, dum eum in supremis firmat, peste hausta mortem coniunxit. Ceterum fundator noster, quo solutiore animo insistamus diuino operi, auget nostram rem domesticam: bis millenorum vectigal florenorum hoc anno constituit: iecit fundamenta templi, idemque in Comitijs publicis, regio decreto, Senatusque consulto, rata & probata esse voluit, quæ bona Collegio donasset: vtique, quo ad immunitatem & vacationem onerum pertinet, ea conditione essent, qua Ecclesiastica, quæ optima. Socios denique, qui Vilna discesserant, metu pestilentia, domum suam inuitauit, & cum maluissent esse in Collegio, sua impensa liberaliter habuit, ac perbenigne tractauit.

P O L O C E N S E C O L L E G I V M.

CONFIRMATI CATHOLICI recens conuersi, non ipso solum sacramento, quo eos munijt tres dies continenter Metonensis Episcopus, e Dominicana familia, cum ad nos Polociam venit, sed etiam debilitatione hæreticorum. quippe leuia decidunt, & fucata noscuntur. Conuenerat frequens nobilitas, causa iudiciorum, visum nostris experiri

riri equos dedocere possint, imperitia nebulonum, quibus plerique inducerentur; detecta: in certamen prouocant Zuinglianorum pseudoecclesiam, propositis thesibus, de sacrosancto Eucharistiæ sacramento: dies dicitur disputationis. Zuinglianus interim, loco positionum, quas super eadem re erat contra oblaturus, per puerum mittit exemplar, quasi epistolæ ex inferorum regia ad Catholicos missæ. eam in peruetustis Catholicorum codicibus a se repertam simulabat, puerili mendacio, &, nemo licet refelleret, auctorem redarguente. sed ostensa palam Auernalis pagina, & perlecta, deridiculo omnibus, ipsis vero hæreticis, etiam pudori fuit. statò die, nobilitas plurima ad nostrum gymnasium, illum campum disputationis, cupidine audiendi: aduersarius non comparebat. cum expectatio iam longior videretur, mittuntur a nostris viri nobiles, qui accersant hominem, & honorifice deducant: at ille redditis absentiaë causis admodum vagis, nostrorum congressum non tam excusauit, quam effugit. hanc propter Zuinglianorū ignominiam, Ariani tristitia ac rubore pleni, vt in simili nobis contradicendi voluntate ostenderent facultatem maiorem, tres ex vicinis locis conquirunt Ministros, qui præ ceteris scire plurimum viderentur, atque in his faciem illam, & turbinem Lituaniæ, Simonem Budnæum, præcipiti perinde senectute, vt amentia: hos, cogni-

to eorum aduentu , nostri repente adeunt , & præfinitur dies dissertationis , de diuinitate filij Dei. accurrit maior nobiliū multitudo: instituitur disceptatio: cum proferrent nostri testimonia ex utroque testamento, aduersarij cōticuerunt, cunctis admirantibus: nec dubium erat, quin silentiū esset argumentum ignorantia: hic vir quidam nobilis, qui eorum stultitiæ semper fauit, veritus videlicet, id quod erat, ne admiratio nihil respondentium verteretur in contemptum. Mirari desinite, ignota prorsus istis, & inaudita afferuntur: & perculsi rerum nouitate tacere maluerunt. dein, quasi arbitrar quæstionis, Alio die, inquit. igitur tū quidem discessum est. postero die reditur ad pugnam, in qua præter leuem quamdam velitationem, & turpem fugam aduersariorum, quæ nec videretur habere speciem pugnae, nihil est actum. ita quanto magis Ariani occultare imperitiā, & abdere nitebantur, manifestius imperiti apparuere. mirum dictu quantum ea res crexerit Catholicos, abiecerit hæreticos fluctuantes. Itum etiam ad virum Catholicum amplissima familia, cuius vxorem paucis ante annis ab hæresi conuersam, veneficia adduxerant in vitæ discrimen: et voluit eam Deus, nostrorum vsus ministerio, piacularibus sacris, precibusque Ecclesiasticis ab omni veneficio liberare: paulo post comprehensis auctoribus veneficii, reque omni patefacta, habuit tam magnam laudem illustre

lustre factum, vt vel ipsi hæretici Catholicarum precationum virtutem admirarentur. Ceterum e Collegio, non defuere in urbem sollemnia officia Societatis: Sed in hoc quoque, quod & in alijs, faciendum est, præscriptæ studio breuitatis, vt proprijs perstrictis, communia prætereantur.

COLLEGIUM DERPATENSE.

ANNVS SALVBER: sed in magnitudine messis, paucitas operarum periculo propior fuit: vt vnum ter in die diuersis linguis oportuerit concionari. e Seminario, sacerdotes duo facti sunt, Hestonibus adiumento. Crescit gymnasium & Sodalitium Virginis, auctis præcipue viribus animisque, excedere Romano. Excursionēs ad finitimas arces oppida, pagos, factæ ad vestigales item nostros, diebus festis, eo fructu, quem ex hominibus, quos trigessimum iam annum diuinarum rerum ceperat obliuio, colligi oportuit. reuocatus confesionis, communionis, sollemnisque matrimonij vsus, superstitiones quæ inueterauerant, abolitæ. Nec minus laboratum in vrbe, vbi non multis audientibus semel Germanice, paulo pluribus bis Polonice, bis etiam Hestonice in magna frequentia, diebus feriatibus, concionamur. Excitantur plerique, tum hebdomadarijs supplicationibus, ob necessitudines

tudines regni, tum anniuersarijs maxime, siue quæ in nocte Parasceues, siue quæ die sacro Eucharistiæ, & octauo post recurrente, insigni cærimonia celebrantur. exornantur templa, instruuntur viæ, & consternuntur rosis, altaria disponuntur, symphonix auditur cantus, & tubarum sonus, terrifico interim tormentorum fragore, lætitiâ populi, & sacrorum venerationem augente. promouetur his rebus religio Catholica, & perinde etiâ studio virorum principum, sed præcipue Regis, qui edicto publico cauit, vt Lutherani ministri in Liuania concionibus abstineant, annique observatio ad præscriptum noui Calendarij dirigatur. Ceterum vt res externæ melius processere, sic etiam non magno sumptu instauratio Collegij: vt abiecerimus consilium, in præsens, nouum extruendi, superstructo potius ambulacro vtriusque domicilia coniungere cogitemus.

S A N C T A E B A R B A R A E

Domus Cracouiensis.

SPARSIM MVLTÀ ponentur. ab hæresi conualuere nonaginta duo, a Schismate decem: vacillantes in religione sex femina constabilitæ. virgines duæ, inuito patre Anabaptista, post diuturnam probationem ad baptismum admissæ: quod etiam cum fecisset hæretici vxor, insignem de affinibus, ipsoque diabolo,

bolo, multis machinis ipsius constantiam oppugnantibus, egit triumphum. duæ item feminae pauperculæ, perflante spiritu hæreticorum, iam proximæ fidei naufragio, in tutum perductæ. Moscha mulier schisma deseruit. Quatuor abiecere mentem religiosæ vitæ relinquendæ. Mulier Deo sacra ad cœnobium quod deseruerat regressa. Duodecim e turpi corporis quæstu, quinque e pellicatu abstractæ. aliquot ab illudente dæmone liberatæ. Duo a fernerandi consuetudine prohibiti. Persuasum tribus, vt decimas persoluerent. a spiritu desperationis quinque erepti. odia nonnullorum extincta. aditus carcer, & loca publica ægrotantium, adiuti morientes in lectulo, atque in patibulo. Libri damnatæ superstitionis exusti. Generales confessions centum exceptæ. Vidua quædam, sapienter refutatis decem petentibus coniugium, vndecimum fortiter repulit, qui grassabatur ad flagitium. maiore animo nobilis mulier, impudico iuueni, cum restitisset primum seueritate verborum, dein ferrum eripuit, quo ille districto, nisi assensum extorqueret, minitabatur mortem: demum statim clamore sublato, vulnereque inflicto, excitata numerosa familia, rubori simul ac dolori fuit. At turpis quædam femina, vt lucellum aliquod faceret, ter baptizata, resipuit: & alia Iudaismo propior, quam Euāgelio, ad meliorem mentem reducta. Vna denique, quæ insano amore

amore futuram se in amici potestate, spon-
derat chirographo, quod bis sanguine scripse-
rat, salutaribus consilijs instructa. Rex seren-
issimus bis nostrum templum adiit, domum-
que adiuvat: quod & præstitum sæpe ab alijs,
cleemosyna liberali.

D O M V S P R O B A T I O N I S.

FINE ANNI superioris, peste ingraue-
scente, in pagum nostrum secessimus di-
stantem milliaribus triginta: hic etsi omnia
circum essent intuta, fuimus omnes intacti. nec
tamen commoratio sine fructu, vicinis conflu-
entibus, ex hæreticis etiam locis: etsi itum
quoque a nostris in vicos propinquos. Sed &
postea in vrbe non nihil profectum. triginta
quattuor redditu Catholicæ religioni: in his
Ariani aliquot, adolescentes egregiæ nobilita-
tis, non inutili exemplo. monachus præterea
bis defertor, Ecclesiæ atque ordini reconcilia-
tus, hæretici duo propter gravitatem crimi-
num inflammandi, alius item diuerso tempore
multandus capite, a nostris aditi, adductique
ad confessionem, & eiurationem hæreseos, con-
stanti animo supplicium pertulere, alius in vale-
tudinario hæreticus, grauissime corporis mor-
bor æger, eo ipso tempore quo eiecit hæresim,
recepit sanitatem. In tumultu Turcarum ir-
ruentium, bis institutæ preces per horas qua-
drage-

-dragenas in nostro templo, magna hominum
-pietate, & frequentia, denique a nostris habi-
-ta conciones: et experti sumus erga nos argu-
-menta prouidentia diuina. Cum milites cir-
-ca Cracouiam, omnes pagos, præcipue Eccle-
-siasticorum depopularentur, a nostris manus
-abstinuerunt. Domus præterea pucta templo
-insigni, cui nomen a sancto Stephano: ipsaque,
-quæ anno proximo ædificari cæpta, hoc anno
-ad fastigium perducta. Sed ad Nouitiorum illu-
-striora aliquot exempla veniamus. Transfuga,
-eodem die quo discesserat, cum vix abesset, Cra-
-couia duobus millibus passuum, incidit in ho-
-minem furiosum, a quo pæne discerptus est: re-
-dijt deinde ad urbem exanimis, eamque rem
-narrauit vni ex nostris familiaribus, non sine
-prædicatione diuinæ ultionis. alter, sua ne vo-
-luntate, an culpa, dimissus, non ita multo post
-furti accusatus, conuictusque, dedisset publice
-pœnam virgis cæsus, nisi habita esset ratio no-
-stræ Societatis, cuius constabat eum Nouitium
-fuisse. At tertius, vbi iugum fregit, ita proru-
-pit in omnem libidinem, vt ceteris impuris homi-
-nibus esset antesignanus. Alius præterea, cum
-delicatus nimium, et fugitans laboris, nec ver-
-bo admonetum excitaretur, nec sociorum in-
-citaretur exemplo, ignauus veluti fucus, non
-potuit non arceri a sedulo examine, ne dul-
-ce opus corrumpere: is deinde ita laborauit
-rerum omnium inopia, vt effigies quædam ef-

set, immo umbra hominis, fame, illaue, squa-
 lore enecti. Miser, qui appenderet argentum
 non in panibus, & laborem suum non in satu-
 ritate: non sic alius quidam, qui octo post an-
 nos, quam deseruit, ad Societatem reuertit:
 narravit is se toto eo tempore numquam fuisse
 vacuum trepidationis ac metus, semper ob-
 strepente conscientia: quin & diebus sacris
 Mariæ virgini aduersis rebus conflictatum ef-
 fuisse, semel etiam atque iterum propius a morte
 abfuisse. horum exemplo reliqui cautiores, tū
 timore ac tremore suam salutem operantur.
 Quidam sacerdos similiter Nouitius, peregrini-
 natus ad Deiparæ templū Cestochouiense (ab-
 est Cracouia passibus septuaginta millibus)
 inreditu audiuit quodam in oppido Ministrū
 Calvinistam animam efflasse, populares ipsos
 ad Catholicam fidem propensiores esse: nihil
 prolatandum ratus, adit Senatum, impetrat
 fieri sibi postero die (is erat peruigilium bea-
 torum Petri & Pauli) ad populum dicendi po-
 testatem. mane cum socio recta ad templum.
 obseratum erat vestibulum: & agnouit dolum:
 socius, eius iussu, murum transilit: sed aperto
 vestibulo, alia obijciebatur mora, templo clau-
 so. tum commodum visum, pulsari campanas:
 omnis ætas ac sexus accurrit, & referatur tē-
 plum. Tum sacerdos, silentio facto, circum-
 spiciens templum, quæ sit illius facies, quærit,
 qualis cultus, ynde tanta deformitas. flectit

Deinde, vt dicat, ipse quis sit, vnde veniat, quo
 proficiscatur, quod institutum Societatis: hor-
 tatur omnes obsecratque, vt fugiant hæresim
 animarum venenum; neve audiant auctores
 & duces nouarum opinionum, apud quos nihil
 est integri moris, aut prisci. Retinete vos anti-
 quam religionem, & Catholicam fidem magno
 animo capeſſite, extra quam nulla animæ ſa-
 lus: quæ ſi abſit, fruſtra ſunt homini alia omnia.
 Hæc & talia dum dicit magna contentione
 animi, & ingenij, irrumpt factioſus ciuis ac
 peſtilens, ſimulque magna vi verborum per-
 terrefacere dicentem, & concipiem diſturbare
 conatur. Quis, malum, inquit, huic con-
 cionandi facultatem dedit? quis templum apo-
 ruit? etiamne ab homine demente vos infatu-
 ri, gens leuiſſima, ſinetis eiſe? eiecit, ex templo iſtū
 mihi, expellite, extrudite, niſi malitis aliud,
 quam minas, ſonare. At noſter, conuerſa ora-
 tione, in eum ipſum grauiter inudbi, emiſſariū
 diaboli increpare, corruptorem, & corruptū,
 facem & furiam veriſſimæ religionis, ſuman-
 tem ſtipitem odore tæterrino, & æternis igni-
 bus addictum: Quanta eſt viſ veritatis: pro-
 iecti licet pudoris eſſet ille, non ſuſtinuit gra-
 uitatem obiurgationis, fremens, frendenſque
 & quaſi furens contumelia, exiit e templo. at
 populus noſtrum ad finem uſque attentiſſis au-
 ribus, & libentiſſimis animis audiuit, incundiſ-
 ſima approbatione. cum peroraſſet, circum

Cum multi se effundunt, errorem agnoscunt, inductos se ab hæreticis fatentur, & pollicentur, idummodo legitimum sacerdotem habeant, Catholicos fore. et videntur iam semina iacta illorum conuersionis.

MISSIO SECIGNIEMIENSIS.

SECIGNIE VIVM. villa est Præfecti Schidlouiensis, nostro pago contermina. huc misso sacerdote vno e nostris, celebratum templum, in quo antea rari apparebant: numerati, qui communicarunt, octingenti: cum antea, vbi plurimi, vix essent trecenti: atque ex illis, vt conijci potest, centum circiter, e vicinis pagis hæreticorum, neglecto dominorum interdictione, hæresim detestati duo: filius, fratris, ne, an sororis, Præfecti, peracta confessione voto se Societatis obstrinxit. Virgines præterea duæ perpetuam castitatem Deo vouerunt. Cum in concione reprehenderentur, qui ad sacrosanctam Eucharistiam non vererentur accedere, non depositis inimicitijs, eo die quinque a communione abstinnerunt: ad quam, reconciliatione facta cum proximis, postridie venere. erant et alij ita pertinaci iracundia, vt dictarent malle se ad inferos detrudi, quam pacificari: sed horum quoque feritatem emolliit Deus nostrorum oratione. in doctrina Christiana, præcipue laboratum, fructu non poenitendo. Capita reliquorum locorum Prouinciæ Polonæ desiderantur.

PROVINCIA

AUSTRIA.

SEPTEM DOMICILIIS, in quibus socij ducēti sexaginta quatuor, Prouincia Austria continetur. In Viennensi quinquaginta octo: in Pragenſi triginta ſex: in Olomucēſi trigintaquatuor: in quinqueſaginta ſex in Græciēſi: in Domo Probationis ſeptemdecim, Nouitij duodetriginta: in Crūmlouiēſi viginti vnus: in Hungaria duodecim, duobus locis. In locum duorum ſuſtorum vita, ſuffecti viginti tres.

COLLEGIVM VIENNENSE.

IN TEMPO NOSTRO; ſub Anaſtaſim Domini, peccata depoſuerunt confeſſione, hominum tria millia ſexcenti viginti ſex: acceſſere ad ſacram ſynaxim duomillia ſeptingenti: vndecim ad vnā ſpeciem reducti: mulierculæ aliquot a meretricio retractæ. ad Catholicā religionem rediere centum nonaginta ſeptem: inter quos nonnullorum conuerſio haud facilis fuit. ſacerdos quidam deſciuerat ad Lutherū, conſumpſeratque in eius ſorde, & ſæce annos viginti, cum muliercula contubernali: qua viduatus cum eſſet, ſuperdu-

xit alteram comitem nequitia: tum Viennam
 venit, vt vocem in quæstum conferret, nomine
 Concionatoris Euangelicissimi isti nugiuendi se
 appellant. Dei prouisu incidit in famulum Pas-
 sauiensis Officii alii (notum viri nomen, munus,
 odium in hæreticos, tota Austria) cum suæ se-
 ctæ esse arbitratus, docet causam aduentus: hic
 recte simulans; Quin tu, inquit, venis ad domi-
 num meum, tuis rationibus optime consultu-
 rum? Ad illum deductus, dissimulauit hæresim,
 agnito dolo: & orationem accomodans ad tem-
 pus, nihil se auditoribus exposuisse vnuquod
 abhorreret a Catholica religione, iurauit ver-
 bis conceptissimis: cum adhuc non faceret fidē,
 accitus est vnus e nostris, qui hominē in pristina
 reduxit, meretricula abacta. Sed duo Dani
 neque obscurā familia, neque inopī, centum tri-
 ginta milliaribus. Viēna distantes expetierūt,
 hauserūtque orthodoxam doctrinam. alius cum
 longius emigrasset e fide, varijsque erroribus
 se implicuisset, audita Patris nostri concione,
 ita commotus est; vt se Ecclesiæ reddere cogi-
 tarer: sed cum eius conatibus obsisteret da-
 mon, bis ter ve hominem auocans propinquum
 Collegio, agnouit tandem pellaciam hostis,
 pioque animo iuxta & magno, eiecit venenum,
 prauarum opinionum. Alius inter procere s
 non postremus, ita hærescos corruptelæ erat
 addictus, vt vitam sibi prius diceret, quā illam
 defuturam: huic etiam Deus, nec opinanti, di-

fiectis tenebris, veritatis suæ lumen ostendit :
Quin etiam adolescens vnus, cuius pater Lu-
theranus Minister obierat, & viuebant fratres
heredes perfidiæ paternæ, consilium cepit ad
nos adeundi, & redeundi ad Catholicos : quod
& fecit armatus piorum præsidio aduersus
vim, & insidias germanorum tumultuantium.
Præter apertas nonnullorum, opertasve simul-
tates nostrorum hortatu compressas, odia de-
tumuerunt primariorum virorum mulierum-
que, cædes & vulnera parturientium : Eorum
qui carcere detinentur, aut xenodochijs, ani-
mis corporibusque consultum est. Pileariorum
Sodalitas tot iam Catholicos habet, opera no-
strorum, vt antiquam reuocarint consuetudi-
nem concelebrandi augustissimum sacramen-
tum die ipsius festo, sub vexillo : hoc qui facere
negligit, expungunt : aduertit is metus hære-
ticos aliquos, aut etiam conuertit : Prosecutus
est pompam Archidux Herneſtus, nostrorum-
que industriam, & libenter agnouit, nec si-
lentio præterijt : suâ etiam præsentia honesta-
uit drama, quod dederunt discipuli nostri, cum
doctioribus præmia tribuerentur in area Col-
legij, magnifico apparatu : idemque suam erga
nos beneuolentiam assidue declarat. Nuper
cum iudices constitissent legitimo in loco,
quemdam damnaturi capitis, serenissimus Her-
neſtus mandauit cum absolui : id, quia nemini
dubium, quin rogatu nostrorum, obganniebāt

maleuoli, datum id precibus Iesuitarum. Legatus Pontificius ad Cæsarem, quamdiu Viennæ fuit, nostro hospitio vti voluit, estque a studiosa iuuentute oratione, & carminibus honorifice exceptus. Antonius etiam Bariensium Antistes, cum legationis munere fungitur, apud nos cœnatus cum esset, ita delectatus est breui quodam sermone habito a conuictoribus in disputatione & dialogo, vt in eorum horto postridie fuerit repetendus. E discipulorum numero sex in Societatem admissi: vnus non sine pugna: vbi enim rem audiuit ipsius pater, Dynasta, ita furenter iratus est, vt nisi, restitueretur filius, minaretur cædem multorum: scripserunt ad eum nostri moderate, & placide, & ad mitigandum hominem satis apte: cum aliquantulum resedisset ira, iter ad nos intendit cum curru, vt abreptum filium, specie alloquendi, secum asportaret: igitur cum illo cum egisset, noluit repugnare diuinæ voluntati: discedens tamen orauit nostros, vt alterum filium quem haberemus in Seminario, sibi integrum seruaremus, spem sobolis, subsidium senectutis: scholæ autem numerant auditores circiter nongentos; ex quibus plerique in Hungaria, atque Austria, præcipuæ nobilitatis. sed vt abeamus a scholis, in aliquibus fallaces cacodæmonis præstigii detectæ, ac depulsæ. Virgo quæ curiositate primum, dein suasu diaboli dantis se in eius conspectum, audire concionem hæretici in an-

munim induxerat, a consilio deducta. Vir qui dæmonis voce (quam Dei esse persuaserat sibi) admonebatur, super globum e crystallo, quem habebat in cista, tria sacra curaret facienda, fore enim ut ex eo vaticinaretur futura, ab illa amentia liberatus. Ceterum pia virorum aliquot illustrium, & lectissimarum mulierum liberalitate multa accesserunt ad ornatum templi, quibus crevit illius religio, & magnificentia. longum est & non necessarium commemorare singulos, sed tamen eorum memoriam gratissimis animis prosequemur.

PRAGENSE COLLEGIVM.

TRIBVS præclara indole adolescentibus patuit aditus ad Societatem, aliquot alijs maturius tempus expectare iussis. in conuertendis ad Deum animis laboratum in vrbe, forisque. e varijs hærelibus emersere nonaginta: mulier in his ægrotæ, simul, & salutem corporis recepit: abstinerunt ab usu calicis viginti quattuor: Iudæa quædam mulier cum duobus filiolis sacro baptismate abluta. ad conciones ordinarias diebus festis per quattuor templa, accessere aliæ Quadragesima, maiore, quam vmquam alias, auditorum numero, & fructu: sed & de his, & de Crupensi peregrinatione, eadem fere, quæ proximo anno: et Crupæ quidem sacris Paschæ ferijs panem Angelorum

gelorum manducarunt homines centum quadraginta: aliquanto plures Pentecoste, videlicet octoginta supra centum: in vrbe autem poenitentes numerati mille ducenti quinquaginta: et experti quidā in morbo vim diuini sacramenti, siue cum placidissime expirant, siue cū præter expectationem conualescunt: repertus vnus, qui percepta Eucharistia superauit insidias diaboli mortem suadentis. Ad quoddam virorum cœnobium profectus vnus e nostris, cum multa in eo præclara statuit reuocandæ disciplinæ, tum etiam illud, vt mulieres ingressu prohibeantur: sed reuertimur ad urbem. Reconciliationes gratiarum nec inutiles, nec paucæ: carcer aditus, adiutique vincti, soluti etiam non nulli corrogata pecunia, qui ære alieno tenebantur. nec minor ratio habitatorum egentium: sacra templi supellex aucta. Gymnasium celebratur flore adolescentium, & numero: addidere stimulos discipulis, tum concertationes Philosophiæ, ac Theologiæ sollemnes, quibus in magna corona nobilium interfuere legati Pontificis maximi, & Catholici Regis: tum etiam præmia in repetitione studiorum, publice data. Cum litterarum studio pietas certat: magna in primis cuiusdam adolescentis constantia, qui non ita pridē ad Catholicam fidem conuersus, cum irato parente priuetur omni vitæ subsidio, mauult in paupertate apud Catholicos viuere, quam cum

animæ

animæ periculò reuerti ad domesticas opes: alter, assecla olim, & adiutor buccinatoris hæretici, illius prauitate, & hæresum varietate perspecta, ad vnam sanctamque religionem animum appulit, vbi nunc ex errorum magistro factus discipulus veritatis, egregijs moribus animum instruit, honestisque disciplinis. Meditationibus sacris exculsi nonnulli: e quibus sacerdotes duo, multas ad res perutiles huic regno futuri. Pauperum contubernium propter annonæ caritatem hac hieme imminutū: et quamquam in nonnullis retinendis enituit liberalitas aliquorum, dilapsi plerique: qui tamen in propinquis duabus ciuitatibus aluntur ab vno e proceribus regni, vbi detonuerit tempestas, ad intermissum opus redituri.

MISSIO COMOTOVIENSIS.

COMOTOVIA vrbs est in Boemiæ regno non ignobilis, sed multis abhinc annis, incubante hæreseos monstro, non solum deformis, sed etiam misera: ei nunc dominatur Georgius Maior Popel, in vniuerso Boemiæ regno a Prorege secundus, vir potestate perinde, vt religione illustris: eius hortatu rogatuque missi. Februario mense sacerdotes duo cum socio, siquid opis collapsæ iam Catholicæ disciplinæ afferrent. nec minus in restitutione rituum, quam in animorum expiatione

tionelaboratum:ac primum in baptismo. Ministri videlicet hæretici ad quæstum omnia referentes, interdixerant obstetricibus, ne quem domi, etiam in præsentis mortis periculo, baptizarent: et pœna erat grauissima constituta: quam cum arbitrarentur satis non esse, carcere eas primum, deinde etiam trium annorum exilio damnarunt: ex quo factum est, vt multi (indignum) sine baptismo morerentur. et ipsorum initiamenta baptismatis erant inania. igitur, vt cœpere nostri baptismum præbere more Catholico, attoniti ciues, nec nihil metuentes, malebant retinere domi filios, quam ad templum afferre nouo ritu baptizandos. exin, dierum aliquot mora timore digesto, ad parœciam venientes (ibi enim morabantur nostri) collocant pueros in templo medio, & quasi deponunt semianimes: ædituus nostrorum admonitu faceßere iubet, quod profani arceantur: tollunt iterum pueros, & sistunt ad fores templi: incipitur exorcismus magno hominum concursu: tum vero admiratio omnes rei tant insolitæ defixit. peracto baptismo audita est vox mulieris magno natu, Gratia tibi Deus immortalis, quod iterum sacerdotes nati sumus, qui baptizabunt infantes ex præscripto summi Pontificis. super cetera mirabantur, & numerabant cruces in cærimonia expressas: at susceptorem pueri tantus stupor, ac veluti torpor membrorum omnium oppressit, vt
susti-

sustinenda fuerint brachia sustinentis. Secundum hæc, restitutæ obstetrices, et suum officium edoctæ: reuocatus etiam vetus vsus, vt nuptiæ religiose ac pie conficiantur in templo, interpretè Parocho: itemque vt mulieres non nisi eodem perductore ingrediantur in sacram ædem recentes a partu: nec minus Catholicorum multæ carimoniam, & sollemnes pompæ postliminio reductæ: et iam effingere signum Crucis in fronte, quod fere omnes pudebat, plerique glorianur: lustralem aquam domi certatim habent, eiusque vsum experiuntur ægroti valetudini recipiendæ. Sanctissimam Dei matrem vespertinis horis, ac matutinis, bis die, campanæ admonitu salutant. Cantus librique hæretici e templo sublatis: in eorum locum Catholici introducti. Atque hæc de restructis ritibus. Nunc de expiatis animis pauca adiciamus. Conciones diebus festis tribus in locis frequentes: & successere interdum funebres non infructuosæ: ab hæresi discessere vndecim: quod non parum videri debet in agro tam inculto. sub Pascha Domini confessi centum quadraginta: sub Pentecosten, septuaginta quinque: Persuasum cuidam, vt exigeret pellicem domo, quam habebat malo exemplo: habitæ conciones, quinque ad Collegia artificum: eorum lex siue consuetudo hæc erat, vt binas quotidie horas (sic enim vocabant) ponerent in suis conuenticulis: at nostri superstitiones eorum præcations

cationes cum Catholicis mutarunt: sic vt mane sacrificio missæ pioque sermoni, nec admodum longo, interessent: vespertina hora doctrinæ Christianæ, & pijs aliquot precibus (quas mirum est, quo labore adducti sint, vt obeant genuflexi) tribueretur. Idem instituendæ iuuentutis modus, a prandio, diebus festis, in alio templo seruator. Ad hæc additum, vt Senatores delectum noui Senatus a re diuina, & concione publica ordiantur: vt diebus festis, ne aperiantur tabernæ institoria, nisi vespertinis precibus absolutis: vt in Parasceue exornetur Domini sepulcrum: vt sollemnia maioris hebdomadæ celebrentur sollemni apparatu: vt festus dies Christi corporis peragatur quam fieri potest pompa splendidissima: quod factum instructo atque instrato foro, & plurima face, conuentuque longe celeberrimo. Pari ratione renouatus cultus beatissimæ Virginis, & commemoratio in cælum ascendentis, eiusque laudatio, quæ fuerat intermissa. Excurritur etiam in vicina loca, & hæreseos magistrorum stultitia oratione refellitur, iuxtaque superbia redarguitur exemplo: scilicet inuisuntur ergastula, & tuguriola sordidorum, vinctique homines, ac tennes, affatu, consilio, ope, gratiaque adiuantur: at graue illorum supercilium humilia deserit, nec nisi vnde efflatur aliquis odor lucris, se porrigit: et raro ipsi, nisi spe aliquid mordeant, vllum iter intendunt. mirabile magis illud

Id fuit, cum tredecim homines educti e carcere relaxatique nonnulli, & melius habiti industria nostrorum. Has ob res Princeps Comotouienſis Collegium expetit, non ſolum, vt olim, cupiditate incenſus, ſed talibus etiam initijs in ſpem ſublatus, religionis propagandæ.

OLOMVCENSE COLLEGIVM.

INSIGNIS laus, ſiue pietatem ſpectes, ſiue doctrinam; iuuentutis Olomucenſis: Illud eſt ſemper attenti ſtudiij præmium, & nunquam ceſſantis. Duodecim ex ea præclaris naturæ indiſtriæque muneribus in Societatem adlecti. extitit ſuus etiam e concionibus (habitæ ſunt duabus in parœcijs) fructus: ab hæreſe ſeſe recepere ſeptuaginta, inter quos vnus propugnator hæreticorum: alter corde ita obſtinato, vt omnibus eſſet Catholicis propter ſuſtinitam religionem infeſtus. ſed hunc iuxta atque illum, obſequium vicit, & patientia noſtrorum: ab vſu calicis impermiſſo abſtenti quadraginta ſex. Paſchalibus detexerunt peccata, & communicarunt in templo noſtro mille quingenti: perſuaſum quibuſdam, vt reſtituerent opes iniuſte partas. vacillantes in fidẽ firmati. multi ad quadragintadiale ieiunium, & ad reliquam Eccleſiaſticam abſtinentiam adducti. mira vnus pueri in religione conſtantia: qui cum rediſſet in patriam

triam recens conuersus, moxque incidisset in morbum, a parentibus omnem licet adhibentibus machinam ad eum demouendum, mansit inuictus: mulieres aliquot prostituti corporis ad bonam mentem reductæ. cum in nosocomio laboraretur inopia lignorum summa hieme, sacerdos vnus a præpotenti viro, licet hæretico, magnam vim eorum extorsit: quod sane officium danti voluptati, vtilitati ægris, ipsis etiam hæreticis admirationi fuit. alius sacerdos, cum die ipso Paschæ corrogatam stipem offerret infirmo, isque vocaret in partem sacerdotem ipsum qui corrogauerat, respuit cum hoc dicto, Animorum nostrum est lucrum: vosmetipsums. quarimus non vestra. quod dictum suspexere, qui circumsteterant omnes, non approbatione tantum, sed etiam lætitia secuti. Aldobrandino Cardinali legato Põtifício, Episcopo item Iauriensi, Hungariæ magno Cancellario, & Polonia reuertentibus, felicem reiexitum nostri gymnasij iuuentus recitatis versibus gratulata est. Idem honor est habitus Cardinali Radziuillo, cū legatione apud Cæsarem perfunctus in Poloniam rediret. Olomucensium Episcopus monasterium quoddam, quod multis annis incoluerat alumni Pontificis, & conuictores non pauci, cum repentibus dominis, reddi iussisset, aliam ædem domumque assignauit, ne tot adolescentium studia optimorum languescere pateretur. Et sane magna est viri amplissimi

erga

erga Deum pietas, & in Societatem beneuolentia: declarauit illam proxime, cum Sodalitati beatæ Annæ, quæ lectissimis ciuibus constat, quo minus præficeretur, non recusauit: hâc uero, cum maiorem fecit hortum nostrum suburbanum adiecto angulo proximo, qui illum deformabat, eiusque domino uoluit alterum tantum ex sua ipsius possessione remetiri: paruū fortasse hoc, sed non obscurus cumulus maximæ liberalitatis.

MISSIO VRATISLAVIENSIS.

QUANTO nostri Vratislauia ardentius procurant salutem animarum, hoc magis aduersarij viribus impares, dolo pugnant: sed malitia maximam partem veneni sui bibit. nuper composita est fabula, cuius, quod facile fuit, absurditate detecta, nobis parauerunt famam, sibi infamiam: sparserunt in vulgus, maiore sermone hominum quam fide, Iesuitam in templo summo, cum Canonicis coram, populoque vniuerso, velitaretur summa contentione pro cultu imaginum, omnibus qui intererant, videntibus, & opem ferre non valentibus, abreptum e suggestu a dæmone horribili, cum interea infelix miseros ciceret eiulatus, seque & doctrinam suam tarde accusaret: vt esset alijs exemplo. quis putaret tam crassum mendaciū non statim explosum iri? vagus primum, & va-

L

rius

sent iuuenes studiosi, hæresim eiurarunt: atque in his duo non solum hæreticam scholam, sed domum etiam, ac parentes ipsos deseruerunt, vt a nostris informarentur. In vniuersum, hoc anno Ecclesiæ restituti triginta: in quibus integra familia, raro admodum exemplo. Vidua quædam hæretica filiam miserat in cœnobium virginum, donec adolesceret, instituendam: paucis post annis viro despondit: reluctatur virgo obiectu votiux virginitatis: sed vi tandem victa, seu verecundia, conticuit: nec distulit ultio diuina: corripitur morbo ita graui, vt inter summos cruciatus corporis, mortem non metueret, sed optaret. rigor dein occupat omnes neruos, vt carens vsu membrorum, hoc a mortua interesset, quod traheret animam moribunda: multis post diebus recepit sensum loquendi: et ad matrem. Tu vero mihi, inquit, causa omnis, & origo es mater præsentis doloris, quæ vitam mihi ereptum ibas, vt me a sancto proposito detrusisti. at illa procumbens in genua: neque enim est facile orationem inuenire: cum contradici non potest: se filiam vouet, vbi primum conualuerit, sanctissimæ Trinitati inter sacras virgines consecraturam. o maximam vim Catholicæ religionis, intra duas horas a voto concepto, virgo dolore omni morboque liberatur. Ergo illa in cœnobium virginum, mater in cœtum Catholicorum recepta. Ceterum die anniuersario Domini reuiuiscantis, in hac par

ua insula, diuino epulo reſecti quadringenti, e quibus tantū quinquaginta vnus aut alter, præbente Parocho, ſub vtraque communicarunt: licet hæretici Miniſtri tota vrbe non exigui numero dominantur. viſitati infirmi, & muniti, cum opus fuit, viatico: impetratæ eleemoſynæ pro pauperibus. nutantes in fide erecti. qui multis milliaribus ad nos venerunt cauſa ſacramentorum, liberaliter habiti, & pie inſtructi. diſcordiæ ſublata. libri damnatæ ſuperſtitionis ſublati. diſtributi Catholici multorum conuerſioni. reconciliatus vir magni nominis Societati aduerſus. concubina aliquibus extractæ. Actum cum diuerſis curionibus, vt ſuo munere diligentius fungantur, & tradendæ doctrinæ Chriſtianæ libentius inſiſtant.

COLLEGIVM GRECIENSE.

DATVR opera, vt iuuentus doctrinæ, & pietatis armis inſtruatur ad rem Catholicam promouendam: vt perfidioſorum conatibus eatur obuiam, & errantes oues ad gregem Domini reducantur. non enim ſolum publice pro concione diſputatur contra hæreticos, & imperiti in fide inſtituuntur, ſed etiam inferunt ſe noſtri in eorum ſcholas, ex occaſione inſcitæ redarguendæ. cum ipſi contra ad noſtras etiam inuitati venire cunctentur. Porro ad Catholicam religionem reuocati quinquaginta

ginta quattuor. de aliquibus eorum hæc pauca dicenda. Vnum ex illis Deus conuertit clementi quadam violentia, timore iniecto: cum enim adhæsisset pellici, neglecta vxore, dæmonem videre visus primum quidem in equi hinnientis, mox in imagine suis lutulētæ. hoc viso territus cum confugisset ad preces, & ad propositum vitæ melioris, atra illa species ignem cructans faucibus, atque odorem tærrimum post sese relinquens, euauit. igitur a sacerdote nostro expiatus, & in gratiam cum Ecclesia reductus. Matrona quædam vidua hæresi nuntium missura labitur in morbum, quem cum cacodæmonum Ministri ascriberent voto concepto, morituramque breui prænuntiarent, & carituram honore sepulturæ, non deseruit tamen inceptum: a Catholico enim presbytero munita sacramentis, vt primum potuit delata est Grecium ad sororem, vbi & vberius instructa a nostris, haberi perinde potest patientiæ, vt persecuerantiæ exemplum: nam, etsi penitus amisit visum oculorum, summa perfruitur mentis tranquillitate: vt facile agnoscas non longius abesse clementissimum Deum ab ijs, qui corporis misérias æquo animo ferunt. Extra urbem similiter non instrenue laboratum. Triginta salutaribus monitis rectam vitæ rationem edocti. Cū parochus abesset ab oppido, operæ suæ vicariā fidem sacerdos noster supposuit per duos menses: et exitit multiplex fructus: ille quidem

memorandus, quod frequenti concione persuasum populo, vt ne ante missionem discedatur a sacro audiendo: cum antea post consecrationem ipsam facefferent templo. Quod attinet ad scholas, magna huius gymnasij fama remotas etiam in gentes: ita ex Italia etiā Poloniaque mittuntur, qui nobis dent operam non mediocri sumptu. hoc anno tertia Philosophiæ classis adiecta. Serenissimorum Principum erga nos beneuolentia declarata, tum compluribus argumentis, tum maxime illo, cū semel præter omnem expectationem nostram cum tribus liberis apud nos, & nobiscum, esse voluerunt de cœna, quam ipsi miserant lautissimam, vt nostris etiam superesset. actioni de supremo iudicio iterum editæ, non solū interfuere ipsi, sed omnes etiam sumptus necessarios libentissime subministrarunt. Patrem præterea Cardanæum grauiter decumbentem aliquoties visiterunt. Quin et aliquando cum ciues primarij suasu hæreticorum obtulissent serenissimo Principi libellum probosum in nostros, ipsemet calumnias diluit sua sponte: vt optanda fere fuerit criminatio, quæ testimonio iudicis nihil haberet propositi, præter contumeliam, & voluntatem nocendi. Idem inutilem illam ciuium libertatem liberos ad hæreticorum scholas mittendi, vt ea discerent, quæ si scirent, dedocendi erant, graui multa repressit: multaque alia decreuit ornamento adiu-

adiumentoque Catholicæ religionis . Cum Aldobrandinus Cardinalis e legatione Romæ rediens huc diuertisset, a serenissimo eodem Principe deductus est in gymnasium, exceptusque a discipulis apposita oratione, cui ipse statim paucis respondit, vt facundum, & sapientem virum decebat, cum insigni commendatione Societatis.

F V R S T E N F E L D E N S I S ,
& Poetouiensis missiones.

IN M I S S I O N E Furstfeldensi Pater Michael Cardanæus, principio anni, perfecit, vt & reliqui ciues qui anno superiore expiari Catholico ritu non potuerunt, expiarentur, & sub altera specie communicarent: vt denique Parochus præficeretur populo, qui eum locum impleret: iuit deinde mandatu Principis, in ciuitatem vicinam Hartpergenssem, perutilem ibi operam nauaturus . id vt fieret commodius, Princeps per id tempus, iudicem quendam, qui deterreretur non poterat, vt abstineret ab usu calicis, magistratu abire iussit: duos Senatores loco mouit in eadem pice hærentes: huc igitur cum Cardanæus venisset, Deo duce, facile quod voluit impetrauit: conuersi omnes ad legitimum communicandi ritum, vno, aut altero excepto, qui relictæ veluti testes superioris cõsuetudinis. His duabus ciuitatibus ab hæresi

purgatis, Poetouium contendit: ea est vrbs vetus, & nobilis ad Drauum fluium sita: in qua pauciores inuenit Catholicos communi opinione: igitur vt hos quoque adduceret ad veritatem, nunc paucos, nunc plures alloquendo, nunc priuatim, nunc publice, sic egit; vt sedecim redirent in viam: ab his initijs Grecium proficiscitur negotio exposcente: sed in itinere oppressus morbo, ad Catholicum virum nobilem cum diuertisset, & spes parua subesset salutis, de medicorum consilio in Collegium lectica relatus, paulo post Ecclesiasticis instructus sacramentis defungitur: magnum fuit morti decus Catholicorum mæstitia.

DOMVS PROBATIONIS BRV- nensis.

GRANDE documentum constantiæ dederunt, præter ceteros, Nouitij duo, quorum alter matris lacrimas, quibus adiungebat & preces, coram Olomucensi Episcopo suam causam agentis: auiæ alter munera magni pretij per minorem fratrem transmittentis clanculum, neglexit: facile enim contemnit omnia; cui Deus vnus est omnium loco. et quamquam hic proprie Tyrones informantur, excurrere tamen subinde in proxima loca, vt perspicere posset, quid legitimo tempore essent effecturi. factum est illorum opera, vt e rusticis multo plures

plures in templo nostro, quam alijs annis, sacramenta frequentarint. secundum Paschales ferias vrbanoꝝ rusticorūque confessiones auditaꝝ amplius mille quadringenta: exceptis interim pagis nostræ ditioni subiectis. nonaginta octo ad communionem, viginti quattuor ad religionem Catholicorū traducti. publicas ad custodias itum frequenter, ijsque consultum, qui damnati capitis tradebantur in carnificis manus: nonnulli ante supplicium hæresi liberati. ex oppido propinquo praua quædam consuetudo, qua statò die conueniebat in vnā ædem omnis ætas, ac sexus, sine vllò discrimine, nec sine periculo animarum, cum pio & prisco singulis diebus post meridiem. Deum orandi vsu commutata. Cum viris quibusdam primarijs actum est, vt festo die Paschæ, alij dent prandiū domi pauperibus: alij ad eos mittant, vel in hospitalem domum: alij denique administrent: pro suis quique facultatibus, aut captu: magna cum admiratione hæreticorū, qui alioquin nō nisi sua mirantur. Desertores duo religionum ad sua castra reducti. Diuersorum præterea ordinum religiosi, qui a Societate nostra erant animo alieniore sine vlla causâ, ita se nobis reddiderunt, vt iam solo habitu sint a nobis differentes. sub Pascha missus sacerdos vnus: e nostris Nicolspurgum, mirum quam multorum fuerit vtilitati. trecenti amplius confessi: visitatæ aliquot familiæ Anabaptistarum fere nullo

lo cum fructu, sed cum spe nonnulla aliquorum
conuersionis: apparuit imperitia ipsorum, cum
ad obiecta quædam respondere non possent.
eorum numero resipuit vir alioqui insignis
sollertia, & ætate venerabilis: inuisti præterea
pauperes in xenodochio, refectique muneri-
bus Societatis. Vocatus etiam alter ad oppi-
dum Brunæ proximum alta hæresi inmersum,
vt adesset mulieri Catholicæ de qua medici de-
sperauerant: quæ tamen, vt rite instructa est su-
premis sacramentis, conualuit cum admira-
tione multorum: ex occasione factum sacrum
quod iamdiu erat fieri desitum: interfuerunt
circiter quadraginta: nec defuerunt qui per-
moti oratione sacerdotis se contulerunt Bru-
nam, peccatorum maculis eluendi. sed nos ad
Collegium reuertamur. Discipulorum nume-
rus in dies augefcit: eluceht maxime qui Dei
matrem patronam habent. Ceterum in hac vr-
be vir quidam & mulier post purgationem pec-
catorum, Eucharistiamque rite perceptam,
obsidione dæmonis liberati. sed ratio liberan-
dæ mulieris, quoniam difficilior fuit, in mediũ
proferetur. Igitur mulieri cuidam, diabolus
nunc in auis, nunc in canis, nunc in pueri fa-
ciem sæpe conuersus, ita sæpe spectandum se
exhibuit, vt etsi primum terrori esset, assidua
tamen consuetudo si non amorem concinna-
rit, dempsit metum. nec defuere a diuersis
machinæ diuersæ ad arcendum hostem: sed elu-
debat

debat omnes vetus vincendi : demum a primarijs ciuitatis ad ferendam afflicta opem accersimur: ergo primum adalligatur collo consecrata in cera effigies cælestis agni: id adeo indigne tulit obscenus amasius, vt magnopere timuerint domestici, ne ipsamet resticula e qua amuletum pendeat, obstricto collo, excluderet spiritû: additur, iteratis vicibus aqua lustralis, aliaque id genus expertæ virtutis: ipsa denique communitur Catholicis sacramentis, a quibus antea abhorrebat: irritata ob hæc magis rabies canis inferni, priuat miseram omni vsu membrorum: impingit caput in parietem, nisi accurrerent familiares, vtique diffringendum: sublatam e lecto proijcit nudam in medium hypocæustum: mulieris interea sanguinei rubent oculi, spumat os, turget lingua: vt omnibus, qui eam sustinerent intueri, aspectu peræque miserabilis, ac terribilis esset. suasu nostrorum instaurantur præsidia, & solidantur propugnacula diligentius: dum ad extremum occluso omni aditu impotens animi diabolus abscessit: neque amplius redintegrauit pugnam. hoc spectaculum Catholicis multis, qui natura curiositatis humanæ accurrerant cupidine visendi, admirantibus factum, simulque gratantibus, vt in fide magis firmarentur, occasio fuit.

COLLEGIVM CRVMLOVIENSE.

STERILE solum est Crumlouienſe, iam diu ſcilicet incultum, fructus tamen vberior ſperatur in meſſe, quam in ſegete promittat: et fuit laboris nonnullum ſolatium. ex errorum tenebris ad veritatis lucem euasere decem. Quidam qui dolore acceptæ iniuriæ malo ſe dæmoni deuouerat, certus illius, vſque ad mortē inimici, vel ſi ita res ferret, vſque ad ſuā, perſequendæ, noſtrorum opera, & cum inimico, & cum Deo, & cum Catholica religione reconciliatus eſt, ſummo gaudio piorum qui ad nos illum adduxerant. inimiciæ præterea graues, ac diuturnæ ſedatæ. pecunia dolo malo poſſeſſa ad veros dominos redijt. Scholaſticorum, vt in dies ſingulos, numerus, ita, & pietas creſcit. Collegij ædificatio abſoluta. breui dabitur initium templo extruendo. Hæc domi: foris vero maiore lucro ſudatum eſt. Toparcha quidam ſtudio fidei Catholicæ reſtituendæ, oppidanis licet renitentibus in quibus dominabatur, cum amantibus monitiſ nihil proficeret, aut pœnarum metu, præſidio implorato ab Roſembergico Principe illuſtriſſimo, noſtros, libentibus animis, ad eam prouinciam deſtinauit: non irritò labore: breui pijs adhortationibus effectum, vt ſeptingenti hæreſim alta voce abnegarint, ſeſeque cum Eccleſia coniunxerint:

rint: alij centum viginti, qui erant Catholici, peccata confiteretur. ea res bonos lætitia, malos siqui adhuc supersunt (sit enim, vt extra legem viuentes, quicquid meruerunt semper expectent) dolore primum, mox etiam timore affecit.

MISSIO TVROCSIENSIS ET
Scellienfis in Hungariam.

ETSI IN HVNGARIA non dum scholæ apertæ, dum expectatur locus a Cæsare decernendus, focij tamen a concionando, tradenda doctrina Christiana, visitandis ægrotis, pueris erudiendis, alijsque operibus pijs, numquam cessarunt: quibus rebus effectum est, vt maxima pars subiectorum, qui ante aduentum Societatis in hæc loca, erant hæresi infecti, reiectis erroribus, contulerint se ad frequentanda Ecclesiæ sacramenta, & plerique adducti ad percipiendam Eucharistiam, vsu calicis prætermisso: adeo vt in paruo quodam vico, vbi solum familiæ quindecim, numerati sint supra triginta, qui peregerunt confessionem totius vitæ: ita singulis Dominicis, non desunt, qui sacrosanctis mysterijs operentur. ceterorum segnitiam castigauit viri cuiusdam exemplum, qui cum ægre adduceretur ad confessionem, sine viatico decessit: stimulos addidit puella ægrota, quæ cum vim morbi ferre non posset

posset, recitanda doctrina Christiana, aliisque
precationibus quas didicerat, inuocanda san-
ctissima Virgine, multisque Cælitibus nomi-
natim, adhortanda matre, vt & ipsa preces con-
iungeret, placidissime obdormijt. in alio pa-
go aduersus hæreticos ita vehementer concio-
natus est noster, vt magnam illis offensionem,
& contemptionem ad omnes paganos attule-
rit: iam perpeti se dicunt malle extrema om-
nia, quam cum hæreticis quid rei commisce-
re: frequentes adeunt ad rem diuinam: sed cum
eorum templum per incultum, & negligentiam
horridum squalidumque, in debitum nitorem
lucemque restituere placeret, atque ea de re
egisset Pater, tantus animorum secutus est mo-
tus, vt mulieres detracta sibi amicula e corpo-
ribus, e capitibus tegmina, cõtulerint: viri præ-
terea, tenue vulgus & ignobile, pro se quisque
pecuniolam, aut munusculum aliquod operi fa-
ciendo. Aquæ benedictæ vtilitas, & vsus cum re-
ligione auctus. In oppidulo quoque, & adiacen-
tibus pagis, non minor extitit fructus. suppli-
cationes litanij. recitandis die festo Sancti
Marci, triduoque ante Domini Ascensum, quæ
exoleuerant, instauratæ. erat videre e vicinis
pagis agmina per sexum & ætatem disposita, in-
cedentia sub Crucis vexillo, ad designata tem-
pla, cum cantico, rudi quidem & agresti, sed
quod nouum indicaret concinentium studium,
cum iucunda voluptate. Progredi etiam sumus
in

in vias locosque omnes, qua patet ditio Societatis, restituendis Crucibus, quas hæretici deiecerant. fremunt ipsi videlicet, multumque laborant in labenti populo retinendo: sed spes est fore, ut si diutius hæreamus in his locis, hoc quoque labore liberentur. excurretur similiter in alios pagos diebus festis explicandæ doctrinæ. fitque interdum, ut vno die explicetur decem in locis, seu concio habeatur. atque hæc de pagis vectigalibus: nam ad alios difficile patet aditus: & sunt animo obstinatiores: sed tamen intentati a nobis non relinquuntur. Concionati sumus interdum: quod si non probarunt nostram fidem, non improbarunt eruditionem: et nobilium familiaritate utimur, e quibus nonnulli ad religionem reducti Collegium expectunt. Accidit quodam loco res commemoranda. nobilis quidam paterfamilias miserat operarios in agrum die sacro sanctissimæ Eucharistiæ: neque id quidem oblivione, sed contemptu: mirum dictu, eadem hora, coorta tempestas horreum eius fulmine succendit: quo incendio, et vicinorum trium ædes conflagrarunt. Nimirum vult clemētissimus Deus non solum mortalium vocibus, sed etiam cælestium (quid enim aliud prodigia, & signa?) adimere hominibus omnem excusationem non immutatæ voluntatis.

G E R M A N I A

S V P E R I O R.

LVN TVR IN GERMANIA
 Superiore socij ducēti quinquaginta sex. Ingolstadij sexaginta: Landspergæ triginta octo : triginta Dilingæ : vno minus Monachij : Augustæ viginti quinque : Oeniponti septemdecim: sedecim Lucernæ: Halæ, & Friburgi quaternidemi: Ratisbonæ tredecim. Vitam finire quinque: Iniere Societatem vnus & viginti.

C O L L E G I V M I N G O L - stadiense.

PRAETER STATAS conciones, quas duobus in locis nostri habent, in vicinis etiam Paræcijs aliquoties idē præstitum cum fructu: excepta confessionum amplius septem millia: in ijs generales plurimæ, vel certe multorum annorum. ad Ecclesiam reuertere viginti quinque: in his vnus Caluini olim assecla, & multorum corruptor, dein Lutheri æmulator opinionum: qui cum in neutra secta securitatem reperisset, errabundus Ingolstadium venit, vbi proborum hominum liberalitate sustentatus, deque fide Catholica diligenter a nostris

stris edoctus, inuenit animi tranquillitatem: adolescentulus quindecim annorum cum frequenter audisset nostris in scholis, ad quas itabat, de puerisitate dogmatum Lutheri, tanto amore Catholicæ religionis exarsit, vt oblati præceptoris hæreticis libris, quos legerat parentis iussu, apud animum suum constitutum habuerit amplecti Catholicam fidem: quod cū pater eius audisset, repēte aduolat Ingolstadiū, vnde, precibus, pollicitationibus, minis futuræ etiam exhereditationis, quin, & adhortationibus, sermonibusque Prædicantium, nihil mouens, discedit re infecta: sic tamen, vt ante filiū multis cum lacrimis nostrorum fidei committat. Tres remedio confessionis dæmonem ab se abegerunt, nocturnis diurnisque spectris terrores varios afferentem. Alius anxiferis scrupulorum aculeis ita male accipiebatur, vt neque Crucis signū formare, neque exequi preces recitando posset, quin multa aduersa reuertēs ad easdem voces subinde reuolueretur, non tam debilitate, lapsue linguæ, quam æstu mentis: ex hac misera solitudine quomodo se expediret, ab vno e nostris sacerdotibus consilium expetijt, Deoque adiuuante factum est, vt vna eius congressione, auertentis noxam ab inuito, ac docentis, vnde voluntas absit, culpam abesse, non modo timore omni, sed etiam cura liberaretur. Viri duo, e quibus alter monachus, in grauissimo morbo cum deficere ani-

M

mam

mam sentirent, (tunc enim præcipuus voto-
 rum locus est cum spei nullus est) Dei genitrice
 suppliciter inuocata, conualuerunt. Quidam
 summo loco natus cum Bacchanaliorum die-
 bus magnam pecuniam ludendo comparasset,
 eam omnem de nostrorum consilio in paupe-
 rum vsus erogauit. Data est in scena illis ipsis
 diebus Pænulus Plautina: qua hilare conclusa,
 accessit appendix, quæ plus haberet utilitatis.
 Processit adolescens cum muliebri schemate
 referens Pietatem, vultu, amictu, gestu, omni-
 bus ad mæstitiam compositis: tum sermone la-
 mentabili, mortui caput, quod hætenus fuerat
 in media scena, & sublimi loco opertum, digito
 demonstrans, breui quodam grauique exodio,
 percurrrens omnes hominum gradus, admone-
 bat vnâ tandem speciem futuram omnium, &
 quemcumque splendorem rerum humanarum
 desinere in illam vmbra. augebat religionem,
 & metum, caput ipsum, terrificum resonante
 voce, per cauatam ad id arundinem clanculum
 inspirata, reddens sæpius hæc verba, Mori ne-
 cesse est. quo tristi spectaculo ac terrore occu-
 patis animis, actio tota conticuit. Catechismi
 explicatio, quæ sex diuersis in locis traditur, nō
 solum iuuentuti natuque grandioribus fructuo-
 sa accidit, sed in templum etiam capacissimum
 transferenda fuit, superante multitudine. Cum
 extrema Quadragesima populus Ingolstadien-
 sis de more. varia templa obiret, Catechistica
 etiam

etiam schola, perpetuo agmine personantibus
vijs musico concentu, sub signis apparuit ma-
gno certamine pietatis. Eodem tempore, in vi-
cinis aliquot pagis, patres nostri non infructuo-
si fuerunt: conciones habitæ: confessions audi-
tæ ad quadringentas: et vero cum flexissent in
quoddam Bauariæ oppidum; iamque rumor
peruasisset fore, vt ad confessionem omnes adi-
gerentur, nostri, vt occurrerent famæ ita aduer-
sæ, cum Parocho egerunt, conuocato coram po-
pulo refutaret, quæ nullo auctore certo iacta-
bantur: neminem cogendum: confitendi, non
confitendi liberam omnibus potestatem fore:
neque vltra vnum aut alterum diem calidum
mendacium valuit. igitur illic etiam conciona-
ti: & audierunt non paucos sponte confitentes.
doctrina Christiana magno cōcursu hominum
tradi cœpta: compositæ inimiciæ: odia restin-
cta. Ceterum cum propter flagrantem horam
Caniculæ grauiora studia proferrentur; nostro-
rum industria in varijs religiosorum cœnobijs
vtiliter versata est: eoque nomine sibi, & Socie-
tati vniuersæ monachorum animos deuinxerunt:
ex eo effectum, vt e varijs Bauariæ mona-
sterijs, in Collegio cōuictorum, pæne quinquaginta numerentur. De re litteraria illud scri-
bere habeo, eam, & numero auditorum, & dili-
gentia numquam feliciorē fuisse. In Acade-
mia crebro de rebus Theologicis, & Philoso-
phicis disputatum, quibus exercitationibus

frequētes interfuere iuniores serenissimi Principes , & præclarum eruditionis specimen interdum dedere:quinque Theologica laurea donati:e quibus tres Pontificij alumni:libri varij, & ad re Catholicam inuandam appositi nostrorum opera prodire : e quibus non pauci ad diuersa loca transmissi,magno,vti speramus,multorum emolumento : offuciæ hæreticorum crepuerunt in igne.Duo desiderabantur ad meliorem Collegij statum , quo pluribus posset prodesse : paulo ampliores redditus , & capacius sacellum : vtrique incommodo remedium pro tempore allatum est . Monasterium quoddam ad nostras rationes accessit , & templum biennio ante inceptum,consecratum hoc anno quarto calendas Nouembris . Sed de vtroque seorsum nonnulla dicenda . igitur ex occasione Monasterij excursus est in loca subiecta , & præuia exomologesi conuenere ad synaxim centum sexaginta: superstitiones etiam multæ sublatæ: hæreticus quidam,qui complures iam annos pro Catholico se gerebat , amissa simulatione se cum Ecclesia reconciliauit . Iam, vt adijciamus de absolutione templi , & de eius initijs aliquid dicendum . Nemo auctor ipsius ædificandi fuit, nemo pollicitus est impensam: debile ipsius principium , mediocres progressus , celer exitus & facilis: ab sancta Cruce appellationem habet . Porro die consecrationis varia carminum genera , & ænigmata dici lo-
coque

coque congruentia parietibus affixa, eleganti
 pictura. Pransi in Collegio serenissimi Principes
 iuniores, e quibus Ferdinandus sub vesperas
 ad frequentissimum populum orationem
 habuit Latinam, singulari omnium approbatione:
 & ne quid deesset ad illius diei celebritatem,
 in area Collegij conuictorum data est tragædia
 Iezabel, admirabili applausu spectatorum.

MISSIO BRVNOVIENSIS.

BRVNOVIUM oppidum est inferioris
 Bauariæ: huc missi sacerdotes duo
 sub initium Quadragesimæ: & quamquam
 principio nonnihil commoueri videbantur, an
 iactis vocibus maleuolorum, oppidani suspici-
 caces, paulatim tamen deleniti sunt nostrorum
 consuetudine: & suspicio abscescit. Quarta
 vnus, & sexta quaque feria, diebus item festis,
 concionabatur ad populum: doctrinam Christi-
 anam alter exponebat, ita assentiētibus ho-
 minibus, & accurrentibus, vt e quadam æde
 satis ampla migrari in aliam capaciorem fue-
 rit necesse: fructus par vtriusque labori. inue-
 terati abusus sublatis, accersitis institutis me-
 lioribus: quale fuit illud recitandi Rosarium
 Mariæ Virginis: iam enim præclara ea consue-
 tudo ita exoleuerat, vt si conspiceretur aliquis
 cum Rosario, irrisui esset. aures datæ confitē-
 tibus quadringentis quinquaginta. famosa mu-

lier a turpi vitæ ratione ad honestatem adducta. ludimagistri ad iuventutem tum litteris, tum bonis moribus rectius informandam edocti. nosodochia visitata, non absque miserorū solatio fructuque: illud vnum plerique mirabantur, quod nostri non minus familiariter cum tenuibus, & egentibus, quam cum honoratis, & opulentis hominibus versari consuefcent. Ceterum quam grata ciuibus & accepta fuerint nostrorum obsequia, cum alias non semel, tum maxime in eorum habitu demonstratum est: nam Senatorius ordo non magnifico solum epulo, nomine totius ciuitatis, illos excepit, sed & liberale viaticum se curaturum affirmavit. recusarunt ipsi, cum hoc dicto, satis se ab illis habere, si intelligerent labores suos eorum ciuitati non iniucundos, nec inutiles fuisse.

COLLEGIVM DILINGANVM.

MEDITATIONIBVS Societatis, præter monachos quinque, Parochus vnus, & tres adolescentes, cum fructu exculti: in Societatem recepti nouem .. Sodalitas Deiparæ virginis tripartita est: conflatur scilicet e maioribus, minoribus, monachis: triplex genus hominum; triplex appellatio: maximus omnium in pietate, & litteris profectus. Post acceptas ab vrbe leges, exactior disciplina.

Quidam

Quidam a praua flagitiorum consuetudine abreptus nocturna imagine hominis stricto ense cædem minantis . Monachi ferme sexaginta . e nostra enim educatione extitere Abbates perutilis cœnobijs suis: e quibus subinde alios mittunt ad eundem ludum . ad Collegium conuictorum etiam summi Pontificis Seminarium pertinet, quod ex Theologiæ dumtaxat, vel ex Philosophiæ, auditoribus constat: aliquot in messem Domini hoc anno emissi, varijs in locis apud Principes viros & frequentes populos fructuose agunt: vt appareat non ad speciem solum, quod mussant nonnulli, sed multo magis ad vsum Seminaria publica instituta . Illud vero de discipulis vniuerse dici potest, esse non de sua tātum, sed & de suorum salute sollicitos: ita, si quem e nostris per eorum patriam transire contigerit, dant litteras domum, ne tam exoptatam de peccatis confitendi occasionem præterire patiantur . In litteris etiam progressus non exigui: quod, & testantur multi promoti ad Academicos gradus, & publicæ disputationes. Cum in vicino oppido Lutherana schola assertiones nonnullas aduersus bona opera euulgasset, quidam eius loci auditor ad nostrum hominem sibi cognitum exemplar misit, ad significans permultis gratum fore, si de nostris quispiam eo disputatum se conferret: iuerunt duo, Theologis aliquot auditoribus comitati: ad eorū ingressum aspectumque,

vt potè ex improviso, admurmurante toto cōfessu, magna omnes admiratio, & expectatio cepit: cum a Præside, superbia an formidine, nō inuitarentur, ipsi tandem modeste se offerunt, & inuitatos dudum sese profitentes pagina transmissa, petunt disputandi locum. Heu imperitia: vt sæpè in deposcendis aduersarijs audaces, ubi absunt: cum aduenere, in detrectandis meticulosa. quid agat forex suo indicio deprehensus, & desperato effugio? fluctuatur, hæsitat, vultu, colore, ac motu corporis pariter, atque animo varius, negat a se quemquam inuitatum, esse alios audiendos, non superesse spatium: denique terit tempus: ægre tamen, pro sua modestia, nostri, vt argumentarentur extorsere. Inter disputandum, mirum dictum quam multa aliena, absona, absurda, nebulo effutierit: quam non solum Catholicis, sed etiā sibi pugnantiā, difficile est enim contra veritatem stare. pro mendacio: denique eo descendit, vt negaret Fidem necessariā esse ad salutē. actū tamen in tota disceptatione, modeste, sine iurgijs, & clamoribus. mirū fuit oppidanis, cū viderunt suos Prædicantes, qui in suggestu tam magnifice de se, & cōtemptim de Catholicis loquebantur, vt vel spiritu difflaturos gloriarentur omnem machinam illorum, repente viso vno vtque altero Iesuita, ita corruisse, vt haud secus quam iōti pestifero sidere pauerent. Extra Academiam ciuibz etiam opera nostra numquam

quam defuit. In templo magnus omnino confidentium numerus, & communicantium, non urbanorum modo, sed externorum quoque, eã ob causã vel e locis longinquis ad nostros conuenientiũ. confessiones de tota vita audita plurimæ: ab hæresi soluti ultra viginti: scripta hæretica, superstitiosa, impudica, exusta. inimitiæ sublata. cum Parochis quibusdam actum de concubinis eiiciendis, deque recte vita instituenda: multi qui a dæmone putabantur obsessi, ad nos missi, consilijs & salutari confessione adiuti. Quidam, qui magica superstitione, ture, cereis incensis, mactatione gallinarum alijsque impietatibus dæmonem venerabatur: alius item, qui cum eodem bis proprio sanguine sanxerat fœdus, ad veram religionem directi. Itum sæpe in leprosum domum, & valetudinarium, cum aliquo fructu: ad ægrotos etiam in vrbe, e quibus phrenetici duo, cũ ad se redissent, paulo ante mortem peractis omnibus quæ decent religionem Christianam, petita & impetrata a circumstantibus venia, diem suum obierunt. Catechismi explicatio quæ in Parœcia, superiore anno, nobis commendata est, sua eam auctoritate, & liberalitate Episcopo. promouente, felices progressus habet: eius ære, plurimi libri, imagines, Rosaria partim in vrbe, partim in pagis cum fructu distributa. Iudi moderator Germanicus, quo promptius suis cum pueris Catechismum frequen-

quētare, ab eodem donatus: eiusdem iussu, Catechismi tempore, Prætor vrbanus, plateas, & compita lustrare solet, vt nequis sit interea qui lasciniæ deditus aut inertix, illam horam præterfluere sinat. Hæc domi acta. foris etiam non nihil. In pagis vicinis frequentior sacrorum vsus introductus: multi in fide firmati: cuidam persuasum, vt deponeret Iudaicas superstitiones. Ginsburgū, vt alijs etiam annis, itum diebus ieiunij maioris, ibique habendis sermonibus ad populum, audiendis confessions, ægrotis inuisendis, vtiliter laboratum. eodem tempore Vertingam primum euocati: trecentæque illic confessions plus minus exceptæ: aliaque nonnulla ex illius populi salute gesta sunt. Vicinis nobilibus, a quibus accersebamur, consilio æque, & obsequio præsto fuimus. Ferijs æstiujs sacerdotes duo Almangauiam ab Episcopo cum litteris, & viatico missi, eam præcipue operam dederunt, vt Catechismi docendi traderent rationem in Paræcijs, scholisque, & alijs locis: publicis deinde priuatique sermonibus multa effecerunt: simultates sopitæ: mores emendati: vitia extirpata: renouatus cultus antiquæ religionis. Quodam loco accidit, vt cum multi confessione expiati se compararent ad Eucharistiam postridie sumendam, mulier de repente corriperetur pedum doloribus peracerbis: sic vt non nisi scipionis, & alio-

& aliorū adminiculo duceretur, potius quam graderetur ad templum. mirabile dictu, sumpta Eucharistia, cuius incredibili desiderio tenebatur, liberata omni molestia inter medios gratantes domum abiit exultans. sub idem tempus, alij sacerdotes duo, in varijs Sueviæ monasterijs non sine fructu hæserunt: ac ne toties contrita persequamur, cum ad cœnobium virginum ipsius rogatu Antistitis exhortatio habetur, tale apertū est ostium rei bene gerendæ, vt sub Calendas Nouembres accerseretur sacerdos ad omnium confessiones: erat in ijs vna, nescias naturæ vitio, an dæmonis instinctu, alijs molesta, quibus, & sæpe intenuerant eadē: eadem Patris nostri sermonibus ita demitigata est, vt ceteræ mirentur. Apud cœnobium etiam, quo tantum patet aditus virginibus illustri familia (Canonissas appellant) eadem præstita munera Societatis. Sacerdos alius e nostris, in thermis cum ageret, frequentissimi Missæ sacrificio, & hebdomadaria quorundam confessione communionēque, eius loci incolas ad pietatem accendit. Inde, per uigilantiones hibernæ, quibus iuuenes inter puellasque, saltationes, cantiones, computationes, exercebantur, semina malorum, exactæ. Puella quædam eius loci decumbebat destituta omni fere sensu, hortatur sacerdos eos, quorum intererat, vt ad opem diuinam confugiant, postridieque sacro intersint: paruerūt illi, & puella me-

la melius habere cœpit. deinde omnino conu-
luit. Eluagam hoc etiam anno sæpius itum.
Quadragesimam totam duo ibidem sacerdo-
tes perquam vtiliter occupati fuere. Catechif-
mi schola, quam Principis munera vehemen-
ter ornarunt, numquam frequentior. absterse-
runt sordes conscientiarum centum homines su-
pra mille: liberati ab hæresi non pauci. Deni-
que Eluacensis populus, Dei beneficio, quotan-
nis fit melior, & doctior. Est oppidum Eluan-
ga proximum Reuerendissimo Præposito su-
biectum, situm in finibus hæreticorum, ipsum-
que propter negligentiam Parochorum infe-
ctum hæresi magnam partem. Missus eo alius
sacerdos, per partem veris ieiunio sacratam,
& posuit operam, in ea gente adiuuanda, non
solum vtilem, sed necessariam. hæreticorum
libri inflammati: rudes in fide instructi: ne op-
pidanorum filij apud vicinos hæreticos edu-
cētur, publice cautum: religionem Catholicam
respexere ducenti. His alijsque officijs illum
populum ita demeritus est pater, vt abeuntem
comploratione prosequerentur. Ceterum his
nostrorum laboribus, admirabilis Dei beni-
gnitas, & piorum hominum, virorumque nobi-
lium, maxime ipsius Principis, spectata sæpius
liberalitas egregie respondit.

COLLEGIVM MONACHIENSE.

AD TERNAS conciones accessit Italica
 rogatu serenissimi Ducis . Doctrinæ Chri-
 stianæ, quæ traditur in templis quinque, nihilo
 fere minor, quam concionum fructus : sed cum
 ob veteris aulae sacellum Italo concionatori
 concessum , deesset vni Catechistæ locus, se-
 renissimus Princeps Ferdinandus rogatus de
 suo, quod habet apparatissimum, non solum li-
 benter dedit, sed multa etiam addidit munu-
 scula, quibus puerorum ætas allici solet: homi-
 nes vices mille noxis soluti: hæresi tres & qua-
 draginta : obscenorum auctorum, & damnato-
 rum libri combusti: mulieres sex ab impurita-
 te vitæ ad honestatem traductæ: odiorum ra-
 dices, quæ partim tacite, partim aperte serpe-
 bant, cum fibris euulsæ. Quidam luculentæ pla-
 gæ, quam in facie acceperat, iniuriam condo-
 navit : alij præstigijs dæmonum liberati: a me-
 ditatis sceleribus, ac præcipue a consciscenda
 sibi morte nonnulli deterriti: fuerunt & qui-
 dam, qui diuinitus se admonitos fuisse dixerūt,
 vt susceptis longi itineris difficultatibus apud
 nos peragerent confessionem. ad ægrotos, &
 animam agentes aditum frequēter, magnoque
 cum fructu. ad mortem propter maleficia dam-
 natis allatum solatium, & subsidium . Quo ex
 numero, mulier acta ad supplicium, cum torte
 obuium

obuium habuisset auctorem comprehensionis suæ, cominasculans frontem, Tibi vero, inquit, libenter ignosco, ago etiam grates: plus enim mihi inimicus profuisti odio, quam amici omnes profuissent obsequio. Ad subiectos interdum pagos excurritur, & dum adulti confessione expiantur, erudiuntur pueri doctrina. Magna autem pietas Monachienſium: declarant eam cum cetero anno, tum vltimis præcipue diebus sanctioris hebdomadæ, venerantes in templo nostro instructissimum Domini sepulcrum: nec vinci se patitur Dux cum coniuge serenissima: quo tempore vidisses (nec temperasses a lacrimis) pueros Angelorum ornatu, certa de Domini cruciatibus capita, distincte, & explicate prælegentes: nam quid dicam de crebris quorundam verberationibus? per integram horam vnus grandior natu, vel prohibētibus alijs, sese cecidit: minoribus cum præfinitum esset spatium non ita longum, breuitatem temporis verberum grauitate pensarunt: votiuis peregrinationibus anniuerſarijs adiuncti aliquot e nostris vtilem operã posuere. Domini Præpositi vocatu duo Oetingã missi, cum primaria Sodalitate, post Christi ferias resurgentis: post ascendentis enim ad Montem Sanctũ iuere quinque: in qua peregrinatione nihil ad exemplum illustrius fuit trium Principum iuniorum præsentia, quos serenissimus parens accersierat: ibant pedites, & pellici, Rosarijs e

collo

collo pendentibus, vt habitu a ceteris sodalibus nihil differrent. Mandatu Ducis Christianissimi, pro Ecclesia, & afflictis præsertim Galliæ rebus, tridui supplicatio indicta: vt viri mulieresque irent ad templa diuersa. Sex id temporis habitæ conciones: quattuor a nostris: has supplicationes consecuta est comprecatio horarum quadraginta, distributis vicibus in Sodalitates, & Clerum: spectata præter ceteros religio adolescentium vtriusque Sodalitatis. clausit ordinem cum omnibus suis aulicis Dux ipse, qui horis duabus, fixis humi genibus, ita attente orauit, vt ceteri omnes fatigarétur. Nec vero tantum suis prælucebat subditi pietate, sed profuit etiam non parû seueritate. Graue proposuit edictum principio anni in eos, qui verbo violarent numen diuinum. iussit id promulgari a concionatoribus pro suggestu: dein tertio quoque mense, ne quis causetur obliuionem, ipsius memoriam populo renouari. Hinc multis magister officij supplicij metus. Scholas nostras frequens, & delecta iuuentus nobilitat. floret etiam, & augetur cõuictorum contuberniû: etsi propter locorum angustias complures excluduntur: ad litterarum cognitionem, & studium religionis pari cursu contendunt. Inter omnes primas tenent qui Deiparæ Sodalitio nomen dedere: sunt enim etiam intenti proximorum saluti: adducunt alios ad patefacienda peccata, alios ad deponendas iniurias.

iurias . sunt qui præcidant multis causam flagitij, nec desunt qui egenorum paupertatem liberalitate solentur. Extremum illud esset, vt diceremus aliquid de eximia voluntate, & magnificentia erga nos optimi Principis : sed quoniã nulla eloquês gratiarum actio reperiri potest, quæ adæquet minimam partem illius magnitudinis, in admiratione tacita reponatur .

COLLEGIVM AVGVSTANVM.

CONCIO quæ in templo nostro sub initium Quadragesimæ haberi solebat, mutavit in Catechismum . confluunt pueri puellæque, ipsi etiam adulti : sed inter pueros & puellas æmulatio permagna, certamen vero etiam visendum. victores exultant, victi concidunt : sed ita, vt alio die paratiores reuertantur : auget cupiditatem voluptas cantionum, & munusculorum frequentia : eiecerunt se a prauis opinionibus de religione viginti nouem : non pauci suscepto multorum miliarium itinere ad nos venerunt exoneratæ conscientia : nutans in fide, & defectionem cogitans, ne laboretur erectus . Quædam ab hæreticis inducta, mox poenitens facti, instructa, & ad illorum laqueos cautior facta. virgines duæ inter hæreticos aliquot annos versatæ, numquam adduci potuere, vt eorum cœnam degustarent : alia, ieiunij tempore, carnes per vim ori ingestas contempnis

temptis minis præmijsque, admirabili constan-
tia eiecit. Quidam inops rei familiaris men-
tisque, cum se in profluentem proiecisset, semi-
animis extractus, vtriusque rei remedium, Deo
dante, a nostris accepit. Prætereo adulterina
cōiugia, & illegitimos toros separatos, disidia
inter coniuges composita, libros de rebus tur-
piculis, & periculosis in ignem coniectos, du-
bios retentos in fide: aliaque sollemnia. ægro-
ti in nosocomijs, & alijs etiam domicilijs vr-
banis, dies noctesque visitati: apud eosdem ne-
cessitate urgente excubiæ actæ: adultis caren-
tibus Confirmationis sacramento, & præ pu-
dore abstinentibus persuaferunt nostri, vt ab-
stinere vereantur: quod pudere præstet, quam
pigere, vbi prætermisio necessarij officij est
periculosa. egenis ac tenuibus familijs piorum
hominum liberalitate benigne factum. In pa-
gis duobus suburbanis Catechismi explicatio
numquam intermissa: in eorum altero, absente
Parocho, concionum confessionumque par
fuit fructus. alio loco, puella, furore, an diabolo
impellente, nullum signum habens sanæ mentis
tranquillitati reddita. Ac ne plura his similia
confecter. Pater vnus in graui negotio euo-
catus, illustis viri coniugem non solum repe-
rit a viro alienatam, sed prope a mente deser-
tam: ac primum detractis superstitiosis nugis
cum inuolucris aureis, quas habebat ad collū,
ac reposito in eorum locum simulacro agni

cælestis, in cera consecrata, bene sperare iussu-
tum deinde confessionem de tota vita vt insti-
tueret admonita: nec spes illa, aut confessio
frustra fuit: prouoluta ad genua mariti, mæ-
rens, & lacrimans, vt in gratiam reciperetur
postulauit: magna vis pecuniæ sacerdoti obla-
ta reiectaque est: illud depoposcit, testificandæ
non ingratae erga Deum voluntatis, daret ope-
ram, vt correctior esset Clericorû disciplina:
erudiretur populus præceptis Christianis: ac,
si quis irreligiose vsurpasset nomen diuinum,
gravi pœna sanciret: id se facturum pollicitus
est regulus, quin etiam chirographo firmavit.
Ceterum sacrum instrumentum ita auctum, al-
tareque maximum tot muneribus, & operibus
exornatum, vt eorum magnificentia, & libera-
lem ostendat piorum voluntatem, & excitet mi-
rantium religionem: nec defuere aliquorum
dona, quibus Scholasticorum pauperum, qui
aliena viuunt misericordia, & Collegij egestas
toleraretur. Ad discipulorum pietatem pro-
mouendam constituta Sodalitas perpetuæ Vir-
ginis, & paucis numero mensibus spem omnem
vbertate superauit. Has ob res, quarto ante
idus Septembris, post datum a sodalibus scenæ,
ac populo, vnum e miraculis Matris sanctissi-
mæ, recitatum est decretum confirmationis in
frequenti corona virorum illustrium, tanta ap-
probatione omnium, vt e Scholasticis tantum,
delectu habito, nonaginta amplius censeantur.

- Actus

Actus etiam dialogus, vt fere quotannis, in renouatione studiorum tanta spectantium voluptate, vt admirabile esset. Progymnasmatū Latinitatis auctore Patre Iacobo Pontano volumina duo (tertium enim adhuc est sublima) ita grata, & vtilia acciderunt, vt a pueris non solum ediscantur passim, & recitentur in disputatione, sed doctorum etiam virorum terantur manibus, & commendentur: id ei rei signum: quod ter vno anno impressum est Ingolstadij volumen primum: hoc quanti sit, facile ex illis intelligitur, qui fuerunt superstites librorum suorum. Fridbergensis domus suburbana, de qua proxime scripsimus, ornatu templi, & horti cuiusdam accessione, amplior, & illustrior facta.

LANDSPERGENSE COLLEGIVM.

ENOVITIORVM grege, exacto probationis biennio, ad varia huius Prouinciæ Collegia septemdecim missi: ceterorum qui exercentur, magna spes, indoles, industria: illudque peculiare studium, vt tales sint, quales eos esse nostrarum legum disciplina, & Superiores volunt. mittuntur interim ad pagos, & consuescunt imbuere puerorum mentes, & agrestium: rudimenta illa, & incunabula nostræ Societatis. Peregrinationes ad pia loca, & remota susceperunt duodeuiginti, haud scias ma-

iore defatigatione corporum, an animorum
exercitatione: nam præter laborem, & incom-
moda itineris, magna etiam verborum contu-
melia, & iniurijs, ab hæreticis affecti: quæ ta-
men omnia, illorum vicem magis dolentes, for-
ti pectore tulerunt. varijs etiam in locis, oc-
casione oblata, afflictis & egentibus fuere ma-
gno solatio. Parocho in primis grauitè ægro-
tanti, quem Nouitius sacerdos (reluctantibus
licet domesticis, & præstigiatores appellanti-
bus) eo perduxit, vt eiecta concubina, e qua nu-
merosam prolem susceperat, aperuerit omnia
peccata, quæ vel a pueritia meminisset: et si cõ-
ualuisset, receperit ordinaturum melius vitã,
honesto quodam viro præsentè, data dextera,
in id quod petebatur, fidei obligandæ. Hæc de
Nouitijs. Conciones tum in nostro templo, &
in Parœcia magna, tum etiam in pago ciuitati
proximo, frequētes fuere: auctusque numerus
frēquentantium sacramenta: verum ne quis in
confessione rite atque ordine obeunda, præ-
tendere possit ignorantiam, traditus est publi-
ce modus, quo quisque totum diem secum scru-
tetur, factaque ac dicta omnia noctu remeti-
atur: eam rationem complexi homines circiter
ducenti: cum Ecclesia in gratiam restituti hæ-
retici nouē: libri damnatæ perfidiæ oblatis, ab-
sumptique flammis. Quidam grauissimis con-
scientiæ stimulis agitati, deque salute animæ
desperantes, atque ex eo numero præcipue tres,
libe-

liberati molestissima cura, & ad spem meliorem erecti. Mulier, quæ toto fere triennio, quo sacris abstinuit, ipsa suum cor edens, & vitans vestigia hominum, errabat misera in campis, dæmone interim instigante, ut vim vitæ suæ afferret, vel aqua, vel laqueo, nostrorum suasu sibi, & hominum cœtui restituta. Alia vehementer vexata a dæmone, & vir quidam, ut arbitrabatur, a Lamijs nocturnis, remedium inuenire: ab aqua lustrali illa, hic a consecrata imagine agni. destitit vnus a consilio sibi consciscendæ mortis: ab incepto alius præbendi alteri venenum. vna denique mulier, cum a pueritia deperisset adolescentulum, irritato voto, in furorem versa, cacodæmoni, qui ei se obtulerat in eius specie quam amabat, pecuniam pollicens, & alia munera, si Deo Mariæque renuntiaret, ut sunt faciles plerumque mulieres, præsertim vbi aurum refulserit, succubuit: eius deinde cōsuetudine vsa est ad annos quindecim: cum interea nō abstineret a flagitijs infandis: hæc tandem, Dei ductu, cum accessisset ad nostros, eiusdem benignitate, rescisso fœdere ab immani tyrannide liberata est. Prætermitto hic, ut in transcursu, impedita diuortia, concubinas amandas, res restitutas, pauperum, curisque anxiorum necessitatibus consultum, ægrotis vinctisque subuentum. hæc & alia, singillatim prodi possent, si vellem: sed nos cum delectu modum seruabimus.

COLLEGIVM OENIPONTANVM.

POENITENTIVM multitudo concionum fructum ostendit. Peccata apud nos expiarunt hominū septemmillia trecenti quatuor: hæretici aliquot persanati: meretrices e profundo libidinis, & desperationis extractæ: vir adductus, vt pellicem quam habebat, vxorem duceret, recreatus e graui morbo: nonnullis, quos malignus hostis furijs agitabat, indictis precibus, & particula cōsecratæ ceræ, auxilium allatum. Idem remedium cuidam adhibitum, qui, cum ex futurarum rerum prædictione existimationem sibi conciliare vellet, ad dæmonem adhæserat: hunc cum morbus adfixisset lecto, sine spe valetudinis recuperandæ, atque, vt indicabat ipse, voce, nutu, motuque corporis, desperata animæ salute, audiuit tamen vnus e nostris, nec multo post Deus sanitati restituit: & agnouit ille beneficium, animæ, magis, quam corporis incolumnitate lætatus. Furia nescio quæ sic puerum inuaserant, vt desertos per locos, siluasque deerraret lymphatico discursu: is cum vi adductus ad nostros esset, animaduersum est habere schedulas, in quibus notæ non intellectæ, & monstrosa nomina descripta: illis sublati, sacer agnus collo appensus puerum furore liberauit. Quidam insimulatus furti, capitisque damnatus, cum pudore
simul,

ſimul, & dolore anxius, incluſo ſpiritu, pœnam morte tentat præcurrere, Dei matris, cui ſe commendarat, auxilio prohibetur a facinore, mox etiam innocentia compertus abſoluitur. Quidam, præcipiti fere ſenectute, vt requiem, aut finem reperiret dolorum, quibus acerrimis torquebatur, iam ſe ſecundum, vrendumque medicis permiferat, adit ad eum ſacerdos noſter, cauſa officij, perſuadet profeſſionem fidei, damnatorumque librorum inflammationē: ipſe autem his rebus magis, quam curationi medicorū, valetudinem acceptam refert. Sequeretur nūc, vt de datis cōſilijs, ſublatis odijs, reſtitutis rebus, explicato decantatoque Catechiſmo, aliquid diceretur: ſed illa ſollemnia. In pago finitimo trimēſtre ſpatium poſitum exequendis, non ſine fructu, muneribus Societatis. Sodalitas Parthenia iam pridem inſtituta, nouiſque legibus hoc anno formata, diligenter præſtitit officium ſuum: reperti ex his qui voto ſe obligarunt perpetuæ religionis. Optimates, ac Principes frequentes ad nos: plurimi eo tempore, cum hiftoriam filij prodigi populo exhibuimus: & vtile fuit multis ſe cognitos habuiſſe in aliena perſona,

HALENSE COLLEGIVM.

QVO PAVCIORA de hoc Collegio ſcribantur, ſecit caſus repentinus. ſacer-

dos noster ex audita vnus confessione in nosocomio, contracto morbo, decedit : vulgatum id publice : scholæ clausæ : dilapsi discipuli : nostri partim occlusi domi, partim dimissi : sacerdotes tamen duo, quorum alter erat a sacris reginæ, alter a concionibus populo, segregati in propria scholarum domo, eximij fuere. Pentecoste gymnasium aperuit : & auctus numerus auditorum, reginæ in primis beneficio : hæc enim ad cætum alumnorū, de quibus alias perscriptum, septem alios, eiusque exemplo Brixinensis Episcopus, decem, adiungendos curarunt. Anniuersaria studiorum instauratio nobilitata est argumento e beati Gregorij dialogo, de puero quinquenni e sinu parentis, ob irreuerentiam diuini nominis, auulso : profuit ea res spectatoribus, non tantum placuit. e Congregatione Reginæ Angelorum vnus Romam profectus inter Capuccinos adscribendus : alter se in aliud cænobium contulit, causa religionis.

COLLEGIVM LVCERNENSE.

SACRIS exercitationibus Patris Ignatij, plures, & cænobitæ præsertim, suo, & plurimorum bono instructi. duodecim amplius hominum millia apud nos sacrosancta mysteria obiere : confessiones generales ducentæ sexaginta circiter recensitæ : viginti quinque ab hæresi

hæresi absoluti: inter quos sacerdos vnus, idē-
que monachus, qui cum religione amiserat, &
castitatem, ducta contubernali, quattuorde-
cim annos in Lutheri cæno volutatus. quibus
omnibus, quam attritæ vires veteris hostis,
comprobabunt exempla, quæ subijciemus pau-
ca de multis. feminæ aliquot lasciuiores vitæ
ad honestatem reductæ: quidam peccatis gra-
uis, & annis, cum leuandæ conscientiæ multas
regiones obisset, Lucernam tandem appulsus,
Deo ducente, multarum molestiarum remediū
peccatorum patefactione quæsiuit. Mulier
ab exitio voluntario, & ab horrendis spectris,
diuini agni beneficio in cerea effigie, liberata.
non defuere qui emerſi e gurgite falsarum opi-
nionum præoptarunt exilium patriæ, ne in eas-
dem relaberentur. quibusdam persuasum ieiun-
ium quadraginta dierum, quod arbitraban-
tur seruari non posse. opifex vnus in hæretico
loco diu versatus, numquam adduci potuit, vt
vetitis diebus carne vesceretur. hic quoque
non canam eandem cantilenam, rescissos cō-
tractus iniustos, aut æquis legibus téperatos,
redditas pecunias, superstitiones ereptas, tra-
ditas flammis notas magicæ artis, pauperes in
valetudinario, & carcere inuisos, auditosque.
Præter virgines duas, quæ virginitatis voto se
obstrinxere, quattuor aliæ nostris confiteri so-
litæ monasticam vitā professæ. ex his vna ma-
xime nobilis, & opulenta. Presbyteri, & vr-
bani,

bani, & pagani, partim confessionibus eorum excipiendis, partim explicandis officijs vitæ Christianæ, quod fit semel atque iterum singulis hebdomadis, instruuntur diligenter ad muneris sui functionem: curatum apud eosdem, maxime apud paganos, ad quos crebro excurritur, vt sacra supellex cultior mundiorque habeatur. ita iam noua quædam est facies omnium templorum. res Scholastica feliciter procedit. flos iuuenum egregius. ex his Capuccinorum (quibus magna nobiscum familiaritas intercedit) religionem amplexi tres: quattuor ad alios ordines se applicarunt. enituit cuiusdā singularis in castitate tuenda constantia, cum impudicam mulierem ab se abegit acutissimo clamore. sollemnis instauratio studiorum celebrata est eleganti dramate de duplici via, virtutis, & voluptatis. maiore hebdomada extrema ad Domini monumentum, eadem, aut maior celebritas, & se cædentium sodalium religio. quæ alijs annis. die dominicæ cænæ Nuntius Apostolicus duodecim pauperum pedes, & lauit & osculatus est, populo admirabundo: eosdem deinde lauto excepit epulo, donauit argento. Præfatus idem apud nos, cum vtroque Prætorē vrbano, alijsque viris illustribus in ferijs Pentecostes, interfuit declamationi publicæ cum magna beneuolentiæ significatione. & fuerunt etiam in nos dona et publica, & priuata. Templi ædificatio paulisper pependit, concidente

cidente fornice altaris magni. et si hic casus videtur propemodum fuisse optandus, vt elegancia quædam, & decor adderentur, quæ deesse videbantur, formæ prioris ædificationis.

MISSIO LAUFFENSIS.

ZVINGA Præfectura est Rauracorû, Basileæ finitima, quæ oppidum Lauffenum, cum quinque pagis complectitur: sub ditione quidem Episcopi Basileënsis, sed Lutheranae sectæ, annos abhinc sexaginta ferme pertinaciter adhæsit: Basileensibus submittentibus Ministros verbi, qui rudes incolas turbulentis, & venenatis, declamationibus, inuito Episcopo, lætauerunt: donec anno superiore, compositione cum Basileensibus facta, facta potestas vtriuslibet religionis amplectendæ. igitur Episcopus, gerens curam gregis, interposita auctoritate Nuntij Apostolici, sacerdotem vnum e nostris impetrat iaciendis fundamentis. Missus est Septembri mense anni superioris, pater vnus, in concionandi munere aliquamdiu versatus: cuius aduentus ita perculit ministri Lutherani animum, & vicinorum Basileensium, vt sollemnē precationem, vota que publica suscepisse dicantur, pro populo Lauffensi: sed Deus fauit rei suæ: Episcopus enim conuocato populo e suggestu, breui oratione indicauit causam aduentus, dein reliquit nostro concionandi locum. a concione

cione idem Episcopus, quod numquam antea quisquam viderat, sacris operatus est. pomeridianis horis Lutheranus Minister declamare voluit ad populum, verens scilicet ne allicerentur veritate doctrinæ: carpsit quædam e matutina nostri concione, nec tamen satis memoriter tenebat: quin etiam inferere se per domos, & circulos, vt obfirmarent animum in Lutheri dogmate, etiam atque etiam monens: sed ficta celeriter occidunt: paulatim populus patris oratione, familiarique congressu eo adductus est, vt libenter audiret concionantem: quod, et Senatus fecit, multum licet Ministro reclamante. Interea pagos etiam noster obire concionabundus, & rusticanos homines imbuere Catholicis præceptis: nec vanus labor: accedente auctoritate Præfecti Zuingensis, viri Catholici, qui additus erat præsidio nostro sacerdoti, omnes pagi se in Episcopi potestate dixerunt futuros. Tum vero Episcopi precibus, & rei perficiendæ expectatione permotus Pater Prouincialis, alterum sacerdotem subsidio misit: igitur coniunctis studiis vtrique effecerunt, vt exeunte Quadragesima trecenti accubuerint mensæ cælesti. Infremuit Minister, et ad illas machinas hæreticorum descendit, ad contumelias: quam ob rem offenso populo, ipsoque Principe, pro sua potestate expulit hominem Episcopus, alterumque ei suffecit non admodum a Catholicorum præceptionibus abhorrentem.

sic

sic vero admonet populum, vt ne magistratui publico repugnet, & consulit interdum nostros de capitibus vtriusque religionis. Verum ne singula delibemus, placuit tandem diuinæ bonitati, sub fine Autumni, vt voti participes essemus. sed ad omnium conuersionem, exitum quem datura fuit industria nostrorum, casus tulit. Cœmeterium retinere cupiebant hæretici, Episcopi decreto prohibebantur, Minister urgebat. tandem vbi vident rem confici non posse consultius existimarunt, qui adhuc persistebant in perfidia, vt sua coniungerent cum consilijs Catholicorum: ita communi voluntate, & assensione omnes sese Romanæ Ecclesiæ subiecerunt, veramque fidem tueri ostenderunt se vel effusione sanguinis paratos, & nullo vmq̃a tempore ab officio cessaturos. eodem die Lutherano Pædicanti cathedra, & Ecclesia interdixere: insequenti die Dominico tanta confluit ad rem diuinam concionemque virilis, & muliebris sexus multitudo, vt templo capi non posset. Nunc igitur, Dei beneficio, oppidum Lauffense cum tota Zuingensi ditione recepit integerrimam fidem, summamque laudem repositam putat in cura parendi.

FRIBVRGENSE COLLEGIVM.

CATECHESIS duplici idiomate Gallico, & Germanico diuersis locis magno affluen-

affluentium cœtu, fructuque celebratur: ex omni numero, puer magnam laudem habet, quem parens, neque promissis allicere, neque minis, ac verberibus cogere potuit, vt iret ad urbem Tigurinam, vbi esse intelligebat cōciliabulum damni. Statæ conciones duobus in templis haberi solitæ ita probantur, vt multæ, et diuturnæ aliquorum preces tertiam extorserint. Sunt, & qui postulent quartam pro Gallis, quorum numerus in hac vrbe non exiguus: sed nondum illis satisfactum ob iustas causas. Toto in super aduentu Domini, vernoque ieiunio, patres duolustrarunt pagos, Germanicum, & Gallicum, magno commodo incolarum vtriusque. inter sex ac viginti, qui insipientium sectæ renuntiarent, fuit Prædicantis cuiusdam Heidelbergen sis filius, qui Patris Canisij fama excitus, longo difficilique itinere ad nos contendit: interrogatus causam mutatæ voluntatis, inconstantiam dixit, & discordiam hæreticorum. is nunc memor a Deo accepti beneficij, Compostellam abiit peregre ad beati Iacobi, vt se voto exoluat. Nobilis matrona, bonorum, quæ inter hæreticos habebat, non leuem iacturam facere maluit, quam deducere in periculum, ad quam nuper redierat, Catholicam fidem. alij non pauci in secta sententia confirmati, & aduersus insidias aduersariorum instructi: superstitiones abolitæ. Duo, qui errore mentis, an desperatione, vitam sibi adimere cogitabant, iamque

vnus

vnus sibi cultrum adegerat in ventrem, alter te præcipitauerat in vndas, salutaribus præceptis instituti, & restituti pœnitentiæ: iniuste acquisita reddita: fenebre malum compressum: lites diremptæ: et his similia. mulier, quæ viro relicto, nomen vxoris cum fide perdiderat, nostrorum consilio vsa, ad maritum supplex, iusta sceleris æstimatione reuertit: histriones aliquot, & saltatores, cum huc venissent Quadragesima, fora vrbs, & cõpita circumibant cum tympanis, & tripudijs, instrumētis luxuriæ, renitente magistratu: quærebant vnum aliquem, quo pulsante tympanum incitarentur ad saltum: cum recusasset non nemo, causatus offensam Iesuitarum, inuentus est audaculus, cui tanti non fuit: ad eius modulationem se in numerum mouentes, ex sacris fecerunt profanos dies: sed non diu lætati. tres ex eorum grege repentino obierunt. accersiti ægrotis auxilio fuimus, & solatio. vir quidam genere & scientia nobilis, febre correptus, cum quemdam e nostris ad se vocatum disserentem audisset de rebus diuinis, sic animo affectus est, vt solus cum solo sermonem miscuerit sæpius, consimili argumento: eundem, cum per noctem, oblata esset nescio quæ species vestis ad luxum excultæ, agnouit pelliæciæ hostis: eum igitur vt conculcaret, decreuit in posterum vti vestitu, qui non esset inter æquales excellens: suscipere peregrinationem Lauretanam: cælibem vitam agere, vxore defuncta:

functâ: neque id promissum sanctius, quam præstitum fuit. Castellanus item magna inter suos auctoritate, paucis diebus ante extremum, piorum libellorum quos nostri suggererant, crebra lectione, ita mutatus est, ut nihil aliud magis habuerit in votis, quam ex illorum præscripto vitam finire. Præclara vero huius populi erga sacras Agni Dei imagines religio est, quibus donati, nihil sibi dæmonas, & cantatrices obesse posse, persuasum habent: quam illorum fidem Deus euidenti miraculo confirmauit. Vir senatorius aliquot sibi muneri datas huiusmodi plangunculas condiderat in arcam vestiariam: qua reclusa cum vxor aliquando vestes exponeret ad usum, flammula, ex ardenti cereo, decidit in floccos thecæ pulueris tormētarij: hic perterrita mulier, & impos mentis, ut fieri amat in subitis casibus, occlusa arca accurrit ad cereum, comprimendo igni: immane dictu, theca lignea incendio absumpta, incluso pulueri, & circumpositis vestibus pepercit: narrauit hoc ipsa, & vir eius, augendæ venerationi, multisque rem ipsam ostenderunt, ut affirmationi suæ facerent fidem. Proepiscopi magna in nos beneuolentia: eius rogatu in anniuersaria Synodo orationem habuit vnus e nostris, pleno confessor. Friburgensis Parochus, Clerique Decanus, pijs commentationibus in Collegio exerciti: salutaria quædam consilia veteri religiosorum familiæ roganti data: ut mira-

mira-

mirabile sit labentem olim disciplinam in optimam viuendi formulā tam cito potuisse conuerti. Senatu vtimur nostri amantissimo. accidit autem, vt controuersia quadam non ita pridem delata ad arbitrium paucorum, qui nobis non fauebant, causa caderemus: sed cum Senatorum nemo sustineret illam sentētiam ad nos perferre, nobis res integra permansit. cœpti Collegij ædificationem interrompere bellici tumultus: sed multorum ciuium insignis liberalitas erga nos eluxit: eis, vt aliquo modo grati essemus, ad pium vsum sacramētorum, rectamque morum informationem, libellos aliquot promulgauimus: inter quos iucunda maxime, grataque fuit huic populo, duorum Heluetiorum, sanctorum doctorum & apostolorum vita litteris consignata: qua tantopere delectantur, vt auctori gratiam retulerint cum singulari munificentia. Scholasticorum frequentia auxit magistrorum industriam: in repetitione studiorum Comœdia data. Congregationis Marianæ sodales sunt. ceteris exemplo. ijs diebus, quibus laborat sæculum omnis lasciuia licentia, ad sacrum montem pulcherri-
mo ordine incessere, decantaruntque litanias numini placando. Altera item virorum instituta olim Sodalitas, hoc anno nobilitata multorum accessu. Hos felices nostrorum conatus non desunt qui introspiciant ægris oculis: et fregerunt genuinum: sed qui fructus? suam

inuidiam coarguerunt, non arguerunt nostram infamiam.

RATISBONENSE COLLEGIVM.

ANTE QVAM refero statũ Collegij, pretium fuerit attingere aliquid de vrbe ipsa. Ratisbona, Augusta olim Tiberia, vrbs est perampla, & antiqua, quondam Bauariæ caput, nunc sponte, imperij legibus subiecta: Danubio alluitur, in quem duo alij fluuij peræque nauigabiles, urbem iuxta, se exonerant: pontem lapideum habet, & principem ædem quadratam, labore, & opere, ante alias: qua ad occidentem, & septentrionem vergit, vineis vestitur amœnissimis: qua meridiem spectat, & orientem, porrigit se in perpetuam, & æquatam planiciem agri, ita opimi, & fertilis, vt cum oblitum videat Germania, non timeat annonæ caritatem. fuit olim Christianæ pietatis altrix, & popugnaculum veteris religionis: nunc, etsi degenerauit a priscis illis sanctisque maiorũ institutis, Luthero addicta, adhuc tamen tam multis templis, cœnobijs, Collegijs Ecclesiasticis, diuersisque religionum familijs, conspicua est, vt ipsis reliquijs spem faciat breui ad pristinum cultum nitoremque redituram: id quod etiam laborat serenissimus Bauariæ Dux Gulielmus, introducto Collegio nostro: cuius rei narrationem a principio

pio querſam. Anno huius ſæculi octogefimo ſexto, menſe Aprili, aliqui e noſtris eo deſtinati, concionari in ſummo templo, aliaque munia Societatis exercere feliciter cœperunt: et primum ſereniſſimus Princeps ædes attribuit, quas ubi noſtris uſibus minime accommodas intellexit, mutauit cum amplioribus, ea lege, ut tractu temporum, coemptis domibus, quæ inſulam efficiant, Collegium extrueretur: ſed cum res lente procederet, caſus inopinatus, ut perduceretur ad exitum, mirabiliter eſt conſecutus: cum enim monaſterium ſancti Pauli à beato Volfango quondam huius urbis præſule fundatum, prope deſolatum eſſet ob mortem Antiſtitæ feminæ nobilis, Dux, & Proepiſcopus, iunctis opibus cōſilijsque vehementer contenderunt ut nobis traderetur, & tandem perruptis difficultatibus, quæ negotiū diſtinere videbātur, hoc anno, tertio Calendas Martias, nouo Collegio initium ſollemni ritu, & apparatu factum eſt: quam celebritatem, viri principes, & religioſiſſimi, omni ciuitate ad ſpectandum effuſa, præſentia ſua illuſtiorē reddidere. igitur re diuina a Ratiſbonenſi Proepiſcopo facta, & decreto Pontificio, quo, abrogato monaſterio, inſtituebatur Collegiū, Ducique Bauariæ commendabatur, publice recitato, Reuerendiſſimus Commiſſarius (nomē hoc eſt Eccleſiaſtica potēſtatis a Pontifice acceptæ) Sixti Quinti Pontificis maximi auctori-

tate, Patri Prouinciali nostro, prædictum Sancti Pauli monasterium, vna cum omnibus facultatibus, & redditibus annuis dedit. inter ceteram sacram supellectilem, est calix, & vestis, quibus, sexcentesimo abhinc anno, utebatur beatus Volfangus, in sacro faciundo. Hac potestate accepta Pater Prouincialis orationem habuit, vt res locusque ferebat: subsecutus est concentus musicorum gratias Deo agentium, & faustæ amicorum gratulationes: viris denique primarijs epulum datum. Ergo, hoc tempore, qui de nostris Ratisbonæ morantur, in rem Catholicam diligenter incumbunt. incesserat rumor, haud dubium quin a maleuolis, concionatorem nostrum pro suggestu edixisse, se, vertente anno, in Lutheranorum profencha concionem habiturum: inuestigatus est a magistrato fons & caput maledicti, compertum est ab hæreticis fluxisse: quod cum faciunt suam magis imperitiam illustrant, et nostram fidem. et iam aliquibus lux Catholicæ veritatis illuxit. Hoc Iacobus Andreæ, Lutheranae sectæ apud Zubingenses buccinator, cum persentisceret, libellos famosos aduersum sacerdotem in vulgus dedit, ad quos totidem libris editis responsum est a nostro, vt clauus clauo pelleretur. Addita deinde est altera concio in templo nostro Sancti Pauli, tempore Aduentus. In formanda quoque iuuentute, ne hæreticorum diligentia superaremur, instituta explicatio

Chri-

Christianæ doctrinæ, in templo Sancti Cassiani, loco satis amplo, & commodo: neque multo post litterarum etiam ludus apertus: a quo Societatis munere, etsi magistratus animo esset valde alieno, Dei tamen concessu, voti compotes effecti sumus. Itaque Octobri mense, ut facere possemus principium docendi, Reuerendi Patres Scoti e familia Benedictinorum, omnem iuventutem suam, quam multos annos sedulo erudierāt, nostræ disciplinæ tradiderunt. præcessit oratio Latinā habita a scholarum Præfetto. iuventus quattuor classibus distributa. Præter confessiones hebdomadarias, diuinis epulis apud nos pasti quindecim supra sexcentos: ex eorum numero totius vitæ rationem reddidere instar sexaginta: hæresim exuere octo: ab infami concubinato se recipere non pauci. Tres ad monasticā vitam rediere, quam deseruerant. Afflictis hominibus, atque ægris, salutaribus consilijs auxilijsque frequenter prouisum. a magistratu cuiusdam oppidi euocati, ut adessemus cuidam capitis damnato, non vnus tantum, sed etiam, pro re nata, consulimus saluti multorum. Et poterant hæc, aliaque distinctus scribi, non acervatim componi: sed audientes quæso meminert, ad singula Societatis Domicilia edisserenda festinari.

P R O V I N C I A R H E N A N A.

PER ABANTVR socij ter-
centum quadraginta quattuor.
Coloniæ, supra Tyrones duos,
triginta octo: Treuiris in Col-
legio vndequadraginta: in Pro-
bationis Domo, quæ est illi ad-
iuncta, Nouitij triginta: Moguntia sexaginta,
duo: Herbipoli quadraginta septem: Molsheim,
& Fuldæ, viceni quini: Heiligenstadij, exceptis
duobus in missione agētibus, quindecim: Con-
fluentia nouemdecim: duodecim Padelbornæ:
Monasterij septemdecim. Sex mercedem acce-
perunt laborū suorum. Vocati ad opus viginti.

COLLEGIVM COLONIENSE.

COLONIAE in summa æde binæ: ceteris
C in templis, septem octove conciones, die
festo, habentur. harū opera abiecere perfidiam
multi: mulier in his nobilis, quæ, quadragen-
ria licet, accessit ad sacramentum Confirma-
tionis, & ad idem faciendum familiam omnem
perpulit exemplo. Quantum examen fuerit in
nostro templo pœnitentium, ex eo coniectura
est, quod vnus sacerdos, paucis diebus, ducen-
tos audisse affirmat de tota vita. A flagitiosa
con-

consuetudine remotæ mulierculæ quattuordecim. Virgines duæ e cœnobio sæculum cogitantes ad faniora reductæ. quinque se Deo in religiosorum familijs dedicarunt. acres inimicitæ sæcularium iuxta, & religiosorum hominum, cum pace mutatz. multorum inopia corrogatis eleemosynis propulsata. desperati ad ducti ad spem fructumque vitæ melioris: inter hos vnus, qui iam collum laqueo insertauerat. Mulieres duæ, in quas agere poterat dæmon ex syngrapha earum sanguine conscripta, tam immani nexu solutz: earum alteri dæmon identidem chirographum ostentabat: sed freta præsidio diuini agni, cuius imagine munierat pectus, cum reddi sibi iussisset, tandem paginam aspexit in fauillam & cinerem conuersam. nec minor fructus e doctrinâ Christianâ: quæ tradita in tēplis, xenodochijs, compitisque, magna populi approbatione. adolescēs e colluue Lutheri, cuiusdam e nostris sedulitate in erudendis pauperibus, ita affectus est, vt intra semiho ram, cum certo periculo fortunarum, pertæsus in scitiam suam, ad Catholicos emerferit. eodem officio permota mulier, e sæce Anabaptistarum resipuit; & salutaribus aquis abluta est in plenissimo templo. Hebræa etiam, antequā baptizaretur, a nostris præparata, & instructa. In scholis maximam laudem virtutis, & eruditionis obtinent, qui Partheniæ Sodalitati nomina dederunt, siue minori, in qua adolescen-

tes quadringenti : siue maiori , quæ centum viros doctrina pietate , grauitate , nobilitate præstantes habet : ex illis decem optarunt sibi varias religionum familias : septem , post acceptum Magisterij insigne , & vnus præterea aptus ad ministerium domesticum , cooptati in Societatem nostram .

TREVIRENSE COLLEGIVM.

LVCTVOSVS in primis Collegio fuit immaturus obitus Patris Ioannis Gibbonij, Rectoris : extremum diem clausit in vicino quodam monasterio, & ad altare beati Bernardi, qui primus eius monasterij auctor fuerat, honorifice sepultus : vir regendi, vt in Societate, peritissimus: amari cupiebat, timebat timeri: non dominationem, & seruos, sed rectorem, & socios cogitabat . sic facile sine querela obedientiam inuenias, & auctoritatem tueare. Fructus ex agro dominico non pauci . e seditiosis sectis extulere se nonnulli: restitutum magnum pondus argenti . mulier ægrota, post nuncupatum votum confessionis, valetudini reddita. sacris exorcismis , & sacrificio Missæ, ex ædibus primarij viri formidolosa spectra depulsa. Quidam pecuniosus , nostrorum opera , multorum millium aureorum summam, ad ciuium , religionum, Ecclesiasticorum, subleuandam inopiam, Monte, vt vocant, Pietatis instituto, testamento

mento legauit . a turpi viuendi consuetudine abducti milites, alijque: muliercularum superstitiones disiectæ: deuotiones, quibus se diabolo addixerant, reuictæ: harum maleficia latius patuere: et in idem barathrum traxerant viros, doctrina, opibus, dignitate non pœnitendis: in quibus iuuandis, cohortandisque vt seueritatem supplicij subirent animo libenti (viui enim comburuntur venefici) quanto opere defudent nostri, cognitum est vrbi, Præfectoque: hic quidem publice affirmauit, velle se tam molesto et periculoso officio defungi, nisi ad conuersionem animarum, suam operam Iesuitæ conferrent . exercitijs spiritualibus dedere operam decem : daturi erant plures, ni contagium metueretur: eadem de causa gymnasium aliquamdiu desertum. Ceterum quanta sit pietas auditorum, vel ex hoc colligas, quod discipuli superiorum classium, captiuæ mulieris a Mauris redimendæ, steterunt pro foribus templorū stipem rogantes. Catechismi explicatio, ex auctoritate illustrissimi Principis, felices habuit progressus: is cum interfuisset aliquando, ita captus est vtilitate operis, vt epistolam miserit in vniuersam ditionem, qua omnes iubet Parochos, curionesque, ponere horam sub prandio in exponenda doctrina. addidit Decanus, velle se per litteras admoneri quot mensibus de rei successu: eum latissimum esse cognouimus. At Tyronibus nostris plerisque, quod sæpe fit,

fit, non ita facilis in Societatem nostram contigit ingressus, Ponetur narratio vnius, causa exempli. Colonia adolescens ad Magisterij gradum promotus, adscribi cupiebat in ordinem nostrum: erat ei mater vidua, nec tenax prisce religionis: cum hac, aliquot ante mensibus, crebris sermonibus egerat de vanitate, & inconstantia rerum humanarum, præparans videlicet, quod medici faciunt, ad acrem ictum: at non intelligebat illa, siue dissimulabat: tandem iuuenis, cum satis pertentasset animum mulieris, consilium aperit: fulminata mater hac pronuntiatione veluti impronisa, in lectulum decedit: tum in furorem versa, lacerare crines, non mittere vocem, non admittere alloquium cuiusquam: ab hac velitatione rursus eam adolescens vespere aggreditur: non erat tutum periculum in mora: perstat illa hoc amplius in recusando, miscet precibus indignationem, & minas: ubi furdæ ad omnia mulieri aures, clam, domo, atque vrbe egreditur miles Christi; et, Dei impulsu, per eam portam, quæ sola carebat exploratoribus, quibus aliæ omnes matris iussu obsidebantur. elapsam statim illa animaduertit: recta ad Senatum: eius opem suppliciter implorat, accusat Iesuitas, qui filium mulieri, & orbe, spem fessæ ætatis, & solatium eripuissent. euocantur duo e nostris, harum rerum conscij, ut putabatur: quibus dimissis, quod apparet esse extra culpam, viator publicus cum adolescen-

lescentis auunculo mittitur, qui retrahat fugientem. paruit non imprudens iuuenis: et quamquam bidui iter processisset, nequa periculi tempestas nobis immineret, Coloniam reuertitur. ducitur ad Consulem urbis, & principem Senatus: qui præfati, ignoscendum muliebri dolori, eum causam dicere iubent: nec fuit probare difficile: cū igitur perorasset, matrem (iam enim conuenerat cum affinibus cognatisque) submisso vultu veniam petit: at illa accidens ad genua, & flens vbertim, filium, ne se deferat, precatur. hic contra, eodem habitu corporis, opponēs precibus preces, exigit tam sancti consilij assensum: sed cum lacrimæ adhuc, & questus irriti ducerentur, exurgens, effatur, Obediendum magis Deo, quam hominī. et verbum facto secutus, non contempta matre, sed mortali, neque in longum prospiciente, cælesti patri vocanti postposita, remenso itinere, quod iampridem spe deuorauerat, ad nos victor euolauit.

COLLEGIVM MOGVNTINVM.

ESYNAGOGIS peruersa docentium extulere se quattuor, & viginti: in his adolescens, ab extrema Saxonia, Græcis litteris Latinisque apprime doctus: qui se ad lumen veritatis venisse profitebatur Patris Canisij Catechismo faciem præferente. alius item ex ijs

dem

dem regionibus, non dissimili causa: verum hic per morbum redire in patriam coactus, ne dum intepuerit, duos se maiores natu incendit, eosque secum Moguntiam, præclarus Christi mercator, adduxit: qui & cum Ecclesia reconciliati: mox, ætate licet prouecta, in disciplinam nostram traditi, ab eodem perductore collectitia eleemosyna sustentantur. Sanctimoniales duæ, relicto sæculo, quod voto factoque repetierant, ad cœnobium rediere. non nulli a pellicibus auulsi. virginum monasteriũ extra urbem, ita formatum est nostrorum præceptis, vt exularint iurgia, magis molesta, quia domestica, magis frequentia, quia muliebria: & in eorum locum pax & legum obseruatio cesserit: quas, vt intelligeremus vere pœnituisse, & bona fide redisse in gratiam, illud fuit argumento, quod prostrata Antistita, nec sine lacrimis veniam petens, ceteras permouit exemplo. Elementa Christianæ legis, intra, extraque urbem, pueris tradimus: nec est rubori etiam adultis discere, sed nescire. Illud in pago quodam ita fuit vtilẽ, vt videatur res Catholica reuixisse: ignorabant videlicet pagani, quid facere, quid vitare deberent: nullum fere erat discrimen sacrorum, & negotiosorum dierum: nulla, quoquo tempore, ciborum, aut cœnæ abstinencia: de peccatis confitendi nec peritia, nec voluntas: ita propter errorẽ atque insciẽtiam, nihil rite fiebat, atque ordine: sed omnia in te-

in tenebris iacebant. aduentus nostrorum, Deo illuminante, attulit lucem: tum primum se ipsi respexerunt, et, quæ prima spes boni adipiscendi, damnaverunt malum, seque ultro tradiderunt illis in viam Domini dirigendos. exarserat duos inter nautas, in traiectu fluminis, gravis rixa: & vt est genus hominum maledicendo exercitum, post iacta vtrunque probra, expediabant contos, pugnae speciem moliebantur: sed repressi ambo Catechistæ nostri opportuno occursu, data fide acceptaque, rediere in mutuam concordiam. Res Scholastica optime procedit: auditores octingenti: et (quod commune est omnibus Collegijs) Parthenij excellunt: non leue signum, quod in tributione præmiorum, ab ima classe ad summam, ij solum promeriti palmam, qui de Congregatione essent. ex ea nonnulli se cœnobiorum legibus obstrinxere. vt hinc etiam appareat Sodalitia Virginis, officinas esse pietatis.

COLLEGIUM HERBIPOLITANVM.

EX HIS, QUI e falsarum opinionum fallo transtulere se in Catholicam cymbam, Frius Anabaptista, maritus licet, ac parens liberorum, baptizatus est. Persuasu nostrorum multi hæreticorum libri traditi flammis: qua peste cum purgata essent & nosodochia, quæ octo sunt in hac vrbe, curatum est, vt introducere-

tur

tur lectio meliorum. sed in his etiam valetudinarijs vtiliter laboratū: agrorum vnus ita efferratus erat odio inimici, ira que ex iniuria accepta, vt quando vlcisci illum non posset, a se non manus abstineret: blāda hunc oratione, nostri, & ad collum appensa sacra imagine agni. tranquillarūt. Faber quidam ferrarius, post varias obitas Germaniæ vrbes, in patriam redit, vxorem ducit, hortatu Parochi fit Catholicus, ante nuptias percipit Eucharistiam: sub hæc visus corripī dæmone, & morbi genere inusitato, vt omnes miserarentur: cum caderent in irritum remedia, acceriantur nostri: et prædixit dæmon eorum aduentum. igitur, vt patuit quid agitare hominem, seque præmunierunt oratione, ac ieiunio, consuetis exorcismis pugnam aggrediuntur: sed omnis eorum conatus ludibrio erat: applicant sacrosanctam hostiam, & reliquias sancti Laurentij: tum vero vociferari diabolus clamoribus dissonis: se discessurum polliceri: deinde cunctando, prolattando, moras nectendo, & affirmando legionē esse, partem præisse, reliquos secuturos, adhuc miserum obsidebat: imperat abitum sacerdos per Christi humilitatem: &, pro imperio eius, cui etiam inferna subiiciuntur, exegit diabolum, hominemque liberauit. narrauit deinde faber, se aliquando, cum, suadente contubernali perito magicæ artis, legisset quemdam eius librum, vidisse ingentem cateruam dæmonum

num, aspectu horribili, eoque territum, abi-
cisse librum repente, & a visu Furiarum se ab-
straxisse: tamen putare, se tunc ab illis occupa-
tum, neque ante hoc tempus animaduertisse.
quippe fortis armatus, quam diu hæresis cole-
batur, erat in suo regno securus: vbi fortioris
expetitur auxilium, Catholicorum vexillo
sublato, extrudi metuens exacuit iram. Disci-
pulorum numerus, quam alijs annis, frequen-
tior, & virtus non minus illustris: ita iuuant
pauperes pecunia, informant doctrina, opera
fouent: ædem sacram aliquot milliaribus dis-
sitam pie aliquoties visiterunt, toto in itinere
orantes: certe, adolescens quidã diuturna con-
flictatus febris, voto huius peregrinationis con-
cepto, ope beatissimæ Virginis reualuit. præ-
cipuã laudem habent, qui in Collegio Chilia-
næo versantur: ex alumniis quidem quotannis
submittuntur aliqui ad paræcias desertas: &
iam in plerisque prolapsa religio restituta.
Non iniucundum, opinor, erit, audire alterca-
tionem quamdam inter Ministrum verbi, & no-
strum alumnum. His ius habebat paræciæ a
Principe concessum: eam Minister occupaue-
rat: hora ientationis Lutheranæ, quam isti
cœnam appellant, alumnus init templum,
flexis genibus ante altare preces fundit: ad-
est perfidus caupo, cedere adolescentem iur-
bet, cœnæ administrandæ: negat ille hoc
ad eum pertinere: is contra instat, & vrget:
con-

contentio oritur, populus accurrit: tum alumnus ætate firmior, & viribus, nec ingenio solum promptus, sed vsu etiam exercitatus, concionem ascendit, & talem orationem habet ad homines circumfusus, vt omnes admirarentur. enimvero nō irascitur Minister, sed furit, quiritatur, concit turbam: vbi multa agitati nihil procedit, cantharum abripit cum promulside, & minuto cum popello in cauponulam ientatum diuertit. hic finis fuit festiue altercationis. Institutio Christiana in vrbe pagi que frequēs, & fructuosa. obitæ villæ, castella que, bello hæresibus indicto: & alicubi baptisteria altaria que trophæorum loco statuta, Caluino eiecto. in coacta Synodo vnus e nostris interfuit, rogante Episcopo, grauique oratione exciuit omnes ad perfectam obseruationem legis diuinæ. Ceterum, cum iniecto a maleuolis igne, tria nostra horrea conflagrassent, non exiguum damnum liberalitate optimi Antistitis hoc anno resarcitū est: datis enim litteris Collegij ædificationem confirmauit: iterumque constituit, vt floreni nobis in annos singulos sesquimilleni traderentur. attribuit præterea hortum amplum amœnumque, propter aquarum peremnitatem & opacitatem arborum, laborum calorumque ætate leuamentum. idem ante vigesimum sextum Calendas Maias primum lapidem in fundamenta Collegij deiecit: et lætantur boni ædificari propugnaculum Catholicæ religionis.

SPIRENSE COLLEGIVM.

VBI PAR materia laborum, par operum fructus. et repetuntur quædam multis locis, quia multis locis eadem facta. Spiræ ad cœtum recte sentientium rediere vnde quinquaginta. in his vir nobilis multorum pagorum, nomine cuiusdam Principis, Præfectus: matrona etiam illustris in supremo morbo, filij precibus adducta, non paruum incitamentum confessio Prædicantis, inter libum hæreticorum, & panem communem nihil interesse: idem sacerdoti sacrum Christi corpus ad ægrotam deferenti, tintinnabulum prætulit, & facem. vir præterea rusticanus vi quadam furiosa ita agitatus, vt omnes homines odisset, obuium quemque læderet, in ipsum Deum iaceret maledicta, diuinorum beneficiorum mysteriorum sibi redditus, & humanitati exercitijs spiritualibus instituti quattuordecim: inter hos quidam summo loco, qui, & matrē, & duas matronas pari claritudine generis, earumque omnem familiam ad rectam fidem conuertit. ad cœnobium apostata reuersus, Sacra supellex cumulata. rei etiam domesticæ nonnulla accessio facta, vel quattuor florenorum millibus, quæ Episcopus assignauit.

COLLEGIVM FVLDFENSE.

INSTITVENDAE pueritiæ ratio in præceptionibus Christianis excitauit etiam Parochos, probato exemplo, vt iam non solum tēpla vrbis, & compita doceantur resonare Catechisimum, sed & campi etiam ipsi, & siluæ desertæ. exitit suus quoque a concionibus fructus: ad imperium Romanæ Ecclesiæ se reuocauere viginti quinque: quidam, etsi primum animo perculsus, tamen vel instigante consuetudine, vel castigante praua conscientia, cum in vicinum pagum abisset, hausit bolum Lutheri: nec mora, contremuit omnibus artubus: & audire visus vocem intus loquentem. Expue miser, expue animæ venenum. interea, & timor quidam obstupescerat mentem, nec recreari vnumquam potuit, nisi manso eiectione. iuit continuo ad nostrum sacerdotem, vt cum Ecclesia rediret in gratiam. alius per nostros ad priscā fidem conuersus, cum reuertisset ad suos auersos a religione, increpabatur, vt amens, stultusque, etiam a mulierculis: e quibus vna vltra sexum temeraria, exprobare ei cœpit cultum Sanctorum, & simul ore sacrilego. Quid ista vobis Maria, idololatræ, quæ vobis vna est omnia, quid ferat, etiam si velit, auxiliij? Cui ille, miseret me temeritatis tuæ: sed nec diu eris inulta. vaticinium fuit. paucis post diebus infelix agitur

tur in furorem, deturbatur a mente. Ceterum hic etiam illa, quæ sunt cum alijs communia. ægri in supremo certamine adiuti. viri primarij reconciliati. coniugum duorum, & quattuor familiarum discordiæ sedatæ. qui se diris deuouerat, vt inimicnm vlcisceretur, ad meliorem mentem retractus. Discipulorum, vt fructus maior, ita numerus frequentior. Qui sunt sub patrocinio Virginis se ad omnem virtutem exercēt: ij maxime, qui educantur in Seminario Pontificis. datæ sunt populo, in patente area, fauente cælo, non raro, poeticæ actiones: & perinde inclaruit scena splendido apparatu, vt insonuit plausu. e Scholasticis porro, Sancti Benedicti ordinem sex, nostram Societatem vnus, complexi. Serenissimus Archidux Maximilianus Cæsaris frater, cum in Polonia esset, Collegij nostri sacerdotem per litteras euocauit: is cum socio, infesta licet hieme, iter accelerat. octiduum subsistere cogitur Noribergæ: nec cessauit interea a muneribus Societatis: mercatores Italos, aliosque Catholicos, audit, pascitque epulis diuinis, sacris quotidie operatus in æde Teutonica, magno gaudio piorum: denique cum ægre peruenisset in Poloniam, multam operam Principi ipsi, sed & aliquot præterea aulicis, atque vtilem præbuit.

COLLEGIUM HEILIGENSTAD-
diense.

SACRAMENTA frequentantium, ut in paruo oppido, nō paruus numerus: centum plerumque recensiti. magnus eorum ardor, qui repudiarunt falsa commenta opinionum: ij. hoc anno septem supra triginta. Catechismus traditus in pagis circiter sedecim. accidit aliquando, ut totus pagus effunderetur in festas choreas, vtriculario praeunte: interueniunt nostri, & indicunt vtiliorem ludum: hærere primo homines attoniti, ut fieri solet in re subita: dein facile parentes monētibus salubria, perducti in templum, mutauerunt inanes choreas cum Catechistica disciplina. Monasteria tria exeunte Quadragesima lustrata, auditaque. Dissidebant inter se sacerdotes duo odio capitali, idque malum manabat quotidie latius, in perniciem religionis. dirempta est omnis controuersia, rogante summo magistratu, nostris adnitentibus. Octo in vno contubernio viri, nomine potius quam re Christiani, ad frugem reuersi nostrorum consuetudine, a quibus & instruebantur monitis, & docebantur exemplis. affligebatur mulier a spiritibus malignis, in tantumque vexabatur, ut cum teneretur, quattuor robustos homines defatigaret: Deus tribuit precibus nostrorum, ut expelle-

pellarentur dæmonia, tonantibus exorcismis. cuius rei fama cum esset peruagata vicinas terras, multi ad Collégium delati sunt furiosi homines, & fanatici: sed eos cum comperissemus atra bile teneri, curauimus medicorum præceptis sanandos, successu æque felici. Puerum quemdam parentes institui voluerunt ad hæresin, vt hoc veluti præsidio dignus haberetur patrimonio ipsorū. sed cum in hac vrbe versaretur, vel in tenebris deprauatæ hæreseos interluciente Catholica disciplina, nouit quid inter utrāque interesset: igitur cum iam processisset ætate, a patre renocatus, tantum abest vt Lutherum profiteri velit, ipsum etiam patrem reducere laborat ad Catholicam fidem.

MISSIONES ERFVRTENSIS & Hildesiana.

QVAE DE ERFVRTENSI Missione communiter dici possent, supplebuntur breui cuiusdam facti narratione. Saxo quidam a puero Catholicus, qui & aliquando sub Duce Parmensi stipendia meruerat, e magico libro voluit addiscere artem (si modo ea ars est, & non vanissimi cuiusque ludibrium) pecuniæ congerendæ: igitur cum forte rus proficiscitur, experimentum capturus, ei se socium addit quidam, habitu hæretici impostoris: qui multa ab eo sciscitatus (apparebat enim in al-

ta cogitatione defixus) ad extremum adiecit, scire quid animo agigaret: et refert miranti: addit, breui ditissimum futurum, si obsequatur sibi: hic interfatus Saxo, quærit, num sit diabolus: non negat. at ille territus eius nomine, aspectuque, signo Crucis frõtem armans, Christianus sum, inquit, nihil mihi tecum volo esse commercij. hic ira elatus dæmon, sub mortis denuntiatione exposcit assensum: iniecta homini mens, haud dubium quin a spiritu bono, vt ad sacerdotem nostrum adiens, auxilium expeteret, & consilium: eo admonente (res enim hæc postea prodita est) expurgata peccatis cōscientia, Eucharistiam sumit: recruduit tamen diabolica pugna: raptatur per aquas, per vias inuias, per loca abrupta: interdum ita capitur oculis, vt vel ipso meridie penetrare se nequeat in templi ianuam late patentē: alias cum se sturdiosius compararet ad sacram synaxim, interminatus est grauissime dæmon, id si faceret, vel in medio populo viuum discerpturum. hoc vbi audiit sacerdos, respondere iubet, se nihil habere aliud in votis, nisi, vt morem gerat diuinæ voluntati: proinde, si id Deus imperet, non recusare. telum hoc fuit acerrimum ad expellendum dæmonem. nam frendens simul, ac minitans, breui se exorsurum telam, quam sacerdos non ita facile detexat, euauit, odore fœdissimo relicto. fecit, quod dixit, bestia truculenta: paulopost parauit scenam inuidiosi

crimi-

criminis, quæ omnes concionum piorumque operum fructus vno turbine abstulit. sed huius rei historiâ cōuenit in aliud tempus reseruari.

HILDESII vero, vt similia coniungam, ipsis Bacchanalibus, rusticus quidam ob euersum a filia vasculum ceruiciæ, talibus furijs exarsit (nempe sublata erat lætitia diei) vt imprecaretur sibi malum dæmonem, nisi eam accerrime multaret: nec cunctatus captator animarum, cnius calliditas, vt cauda scorpion, semper in ictu est, rapere maluit, quam expectare: miserum occupat. ipse, vt domum redit a symposio, arrepta securi, toruo vultu omnes facessere iubet: neque erat quisquam, qui ad armatum, ac violentum auderet accedere. vnus tamen, haud paulo fidentior, vibranti securim, & iactanti se vacua in aula, propior factus, In Iesu nomine, inquit, hic sedeo: si ea vis est animo, feri. frendere visus alter, & ira fateri impotentiam. accurrunt interea alij, & securim ægre de manû extorquent. porrigunt piacularem aquam, renuit: accendunt cereum sacrum, diffiat: adhortantur, dicat, Iesu in corde meo, obmutescit. vbi casse teritur tempus, certatim atrocissimis verbis in dæmonem inuehuntur. Non est hoc tuum diuersorium, monstrum execrabile: mox aderit Parochus, qui te exturbet. Sic est, respondet dæmon, breue id faciam. post duas horas, per coactum vomitum odoris intolerandi, cum fumo, & caligine immane cre-

pans, abscēssit. rei magnitudo, seu simplicitas
 rusticorum, vulgauit factum: et valuit hoc quo-
 que ad hæreticos reuincendos: qui bonorum
 numerum augeri iniquo animo patiuntur, sed
 profuere conciones, quæ a sacerdote nostro
 habentur: ad quas etiam aduersarij ventitant,
 sic prorsus, vt fastidiant clamores rabularum
 suorum. octo excusserunt prauas opiniones. la-
 bantes nonnulli reuocati ad perseverandum in
 proposito, palam iam profitentur Catholicos
 ritus, vt malepolorum sermunculos contem-
 nant. Quædam viduitatem prætulit nuptijs ho-
 minis Lutherani. Ancilla constantia parendi
 legibus Ecclesiasticis de ieiunio quadraginta-
 diali, dominum vescentem carnibus in suam
 sententiam traxit. Persuasum est cuidam Col-
 legio clericorum, vt nemini pateat aditus, nisi
 præuia fidei professione: adolescētula duæ vir-
 ginitatem Deo voverunt vna in cœnobium ab-
 dita. alia a patre hæretico semel atque iterum
 monasterio extracta, vno nostro interprete,
 supplex ad alterum cœnobium reditum impe-
 trauit. extra urbem virgines viginti duæ ab
 Antistite consecratæ. Ceterum, institutionem
 Christianam non pueri modo, puellæque, sed
 mulier etiam e Clero populoque auidè frequen-
 tant. pueri Catholici illud sibi studio & laudi
 habent, vt blanditijs ac munusculis alliciant
 æquales hæreticos: ad Catechismum est hoc
 utile etiam ad exemplum: curiones enim in cu-
 rijs

rijs suis facere idem cœperunt , annuente Præ-
doso, Episcopo Mindenſi . inuentus est vnus
nuper conuerſus, qui vno alterove dempto, om-
nes curiales ſuos Catholicos effecit . Taceo de
litibus ſublatis , de viſitatis ægrotis, de alijs,
quæ ſuſpicari poteſtis . et inter hæc tamen, non
deſunt ſeditioſi homines & turbulēti, qui clam
palamve, noſtros, affixis etiã carminibus, pro-
ſcindunt . ſed ſtudio Canonicorum ſummi tem-
pli eorum audacia compreſſa eſt .

MOLSEMIENSE, ET CONFLVEN-
tinum Collegia .

MOLSEMII, in perpetuo licet belli mo-
ru, & vaſtitate agrorum, operam dedere
noſtri, ne vlla in parte officio decſſent . Paro-
chis intra urbem, extraque, concionibus, con-
feſſionibus, alijsque rationibus, allatum ſubſi-
dium . ſacerdotes aliquot, pijs commentatio-
nibus fructuoſe informati . adita virginum cœ-
nobiaz earumque nonnullæ, quæ anhelabant ſæ-
culum, repreſæ . quidam ab hæreſi expiati .
octo oppidis pagisve, octauo quoque die ex-
plicatus Catechiſmus: quam ad rem vtilis fuit
editio ſeptemdecim millium exemplorum, li-
beralitate virorū Eccleſiaſtica dignitate, æque,
ac pietate præſtantium . Scholæ cum conuictio-
rum domicilio eundem curſum tenuerunt . A
iuuētute noſtra adducta eſt in orcheſtram tra-
gœdia

gædia noua, cui nomen, & argumētum, beatus Georgius : ea sic recreauit spectatores, ipsumque in primis illustrissimum Principem Episcopum Argentinensem, vt singulos actores sumptuosis libris donarēt. quanto hic Princeps amore prosequatur Societatis hoc Collegium suum, idoneis verbis dici non potest : in summa annonæ caritate, et nouam Collegij fabricam absoluit, & collegarum inopiam frumento leuauit : insuper, domum cum templo sacelloque Deiparæ virginis, ob vicinitatem magno vsui nostris futuram, attribuit. est templū ipsum, ob loci sanctitatem, multis abhinc sæculis, supplicationibus percelebre : sed temporum bellorumque iniuria neglectū iacuit diu : proin adhibetur diligētia a nobis, vt cum eius instauratione, augeatur & colentiū veneratio.

AT CONFLVENTIAM plures solito confluxerunt ad conuiuium diuinum, etiam e locis valde remotis, inquinatisque, vt præceptis Ecclesiæ satisfacerent. confessiones generales audita plurimæ. meditationibus nostris vtiliter dedere operam multi, Ecclesiastici, religiosique. rudimenta Christianæ legis domi forisque pluribus locis tradita : cum interim, vt puerorum ætas decepta non caperetur, pia aliquot munuscula, & sigillaria ostenderentur. Morem nostrum Parochos æmulari voluit Archiepiscopus Treuirensis, eosque vnum in locum congregatos edoceri a nobis de ratione
docendi

docēdi. Sodalitati annuntiata Virginis ab eodem sacrorum Antistite nuper exornata decretis amplissimis, sacerdotum multorum, e quibus plerique capita rerum; illustis, & magna accessio facta. in virginum cœnobio exhortationes instituta, & confessiones excepta. Mulieres prostituta pudicitia honeste collocata. Duo, quibus humana specie diabolus se spectandum præbuerat: quos varijs terroribus agitauerat, liberari. mulier ab insania reuocata. Tenuēs videbuntur hi fructus, in comparatione eorum, quibus obtrigit fertile solum: sed mementote nos in sterili laborare.

COLLEGIVM MONASTERIENSI.

COMMODVM pedem fixeramus in Monasteriensi Collegio, cum caput extulit, quæ metuebatur pestilentia, & cum absumpserit multos, nostris omnibus, Dei beneficio, & salubritate loci, pepercit. fructus extitit tum frequentium sermonum ad populum, tum publicarum disputationum Latina lingua, de controuersijs nostræ religionis: ille non pœnitendus: quod multi tranquillitatem quærentes animi æstuantis, ad nos accesserunt. quidam ab inueterato pellicatu recessere. Romanæ Ecclesiæ manus dedere nonnulli: et iam more receptum est, ut ciues, cum argumentorum laqueos, & strophas hæreticorum exire non possunt, illud habeant

habeant dicere, eundem ad Iesuitas, qui omnia expedient. Catholici vero, si quos inuenire erroribus obnoxios, ut nos consulant magnopere hortantur, perductores eorum, si ita malint, futuri: respondet spei euentus. Catechesis Calendis Ianuarijs incepta procedit ex voto. et quoniam deterrimorum librorum hic omnia plena, impressa sunt Catechismorum exemplaria quamplurima, & in vulgus tributa. In gymnasio lectissimam iuuentutem humanitatis litteris imbuimus: ea, post semestrem spatium, secunda fama, sic excreuit, ut mille quadraginta capita censeantur. ita vacuefactis hæreticorum ludis, quibus abundat Vestphalia, vicinos magistrillos, ranunculosque in popinis clamitantes, in nostri nominis inuidiam atque obtrectationem egregie concitauimus. Sed hæc interdum etiam risus materiam dedit. Tenebrio quidam e suggestu acerbius & contumeliosius inuehebatur in Societatem, illaque sarragine loquendi ebulliebat quædam, quæ ferre aures religiosæ non possent: sed eius vituperatio, laudi nobis, compellatio, Societati etiam honori fuit. nam ubi nominabantur Iesuitæ, circum sedens populus, honoris causa, caput aperiebat: irritari hoc magis latrator, & Iesuitas iterum, tertioque ac sæpius maledictis incessere: toties populus, ubi eorum nomen audisset, detecto capite venerabatur, ut par pro pari referret: tandem cum verba iacerentur, & suo, & illorum

illorum labori, cum stomacho atque ira pepercit. etenim Gymnasiarchæ ingenua illa confessio emanauit, vt nostris non cedat in tradendis litteris Græcis Latinisque, concedere in moderatione iuuentutis: quā non virgæ, aut flagellorum metus, sed frequens peccatorum confessio a vitijs freno coerceat, ad virtutem calcari impellat. vere dictum. nam pubis Monasteriensis ea est disciplina, indoles, et, quod in rebus humanis summum est, innocentia, vt cum ciues ipsi mirentur, tum etiam publicus magistratus, per virum grauem, nobis gratias egerit. et plerumque fit, vt cum ad nos mittantur iuuenes agrestes, & detrectantes paternum imperium, cicurentur. ita porro tenaces sunt pietatis, quam imbibere, vt eam, quamquam irrisi, tueantur, & verberibus affecti. pater Lutheranus filio eximia virtute, die vetito, suillam obtrudit, adolescens repudiat modeste: iubet pro imperio, non auditur: minatur plagas, arripit fustem, tum vero filius domo se proripit, nec redit nisi multā nocte, vna conscia ancilla: egreditur & pater, filium quærit, nec inuenit. postri die ad nos: reposcit pignus minitabundus, quod non cōmiserat: nec vero habebamus. nos mitigare iratū adorti, lenitate orationis eo deduximus, vt placaretur filio, nec posthac ei vmq̃uā, in eo, quod pertineret ad religionem, molestus esset. Studiorū renouatio bis celebrata, & binæ præmiorum distributione, non sine scena plausuque,

fuque, iuuentus, & ciuitas allecta. Canonico-
rum magna erga nos beneuolentia, quam & re-
bus ostendunt. eorum exemplum sequuntur vi-
ri opulenti. ab illis donati horto saluberrimo,
ab his omni materia, templo instruendo. quin
etiam domus, quam satis magno conduxera-
mus, plane facta est iuris nostri. bibliotheca au-
cta libris, & sacrarium muneribus magni pre-
tij. At nos tantæ liberalitati, quanta possumus
industria, mutuaque voluntate respondemus.

SEDES PADELBORNENSIS.

MAGNUM OPVS, ac difficile ferere in
agro Padelbornesi, siue propter maciem
terræ, siue propter coalescentes spinas inimi-
cas sementi: sed tamen enata alicubi herba,
nisi cælestes imbres et pluuias, hominum noxæ
suspenderint, in segetem frugemque ventura.
hic certe, seu multorum consensu delirantium,
siue odio veritatis, ita infensi sunt nobis pleri-
que, atque infesti, vt eos nullo vincere officio,
nullo obsequio mitigare queas: adeo natura
comparatum est, vt quem non ames, seu bene,
seu male facta, perinde premant. Sunt quidem
aliqui Catholici, sed parum amici nobis, aut
metuunt videri: ita a colloquijs nostris, nedum
a concionibus abstinant: sed tamen opera stu-
dioque discipulorum, quos quinque classibus
ad humanitatem informamus, & illecebra can-
tionum

tionum Christianæ doctrinæ, effectum hoc anno, vt ad templum non pauci accesserint: et si negant fieri posse sine aliqua inuidia nominis, & honoris iactura. subornarat huius vrbs Prædicans Lutheranus, acuto hominem ingenio, nec vulgari doctrina, vt audiret Ecclesiasten nostrum, diligenterque obseruaret, si quid effunderet leue ineptumve, quod postea in circulis vellicarent. magna vis diuinorum verborum, quæ de pleno pectore erumpunt. captus est concionibus, qui captatum venerat concionator: et qui missus fuerat, vt læderet, in compitis & conuiujs laudabat: vsque adeo, vt Senatus vetuerit in posterum ingredi nostrum templum. enimvero Prædicans id ferre non poterat: sed is quoque debacchatus in venerationem Sanctorum, a sacerdote nostro, in magna ciuium corona, tam aperte conuictus est, vt clamarint omnes, in tota Saxonia nihil esse ineptius, aut imperitius eorum Ministro. Fuit etiam quidā, qui a prima ætate imbutus veneno hæreticorum (quod in discipulos nostros refundere cupiebat) studebat intelligere, vt sciret, an vt refelleret, Catholica decreta: audiit partem in concionibus, partem in familiari sermone, & volutione librorum, probauitque: sic vt eiecerit deinde pestem, quam in animo habebat. eius exemplum duo alij secuti. Plures fluxæ fidei, aut dubiæ, ad constantiam erecti. Nōnulli, e discipulis præcipue, ita firmati,

ti; vt blanditiarum illecebræ, & machinæ minarum, ad eos demouendos adhibitæ; non impedimentum illis fuerint, sed experimentum Catholicæ religionis: super hæc libri aliquot suspecti, expiati igne. Mulier proiecti pudoris nocturnis diurnisque visis a dæmone diuexata, et cogitans, ferro, laqueo, vndis, vitam abrumperé, ad spem emendationemque vitæ perducta. e cæno libidinum aliqui emersere. Ceterum inter tot odia maleuolorum, aliquot amicorum, per paucorum licet, solatia: ij viri nobiles sunt, Ecclesiæque huius Canonici, & nostri olim Romæ in Collegio Germanico alumni: etenim amicitiam nostram præferunt cuilibet vel studio hominum, vel cognatorum propinquitati: omnino dant grande in nos amoris, & pietatis documentum: neque alio fere præsidio in his locis nititur fides: eorumdem liberalitate auxit instrumētum sacrarij, & ornatus templi. Bacchanalibus data fabula, pleno nobilium conuentui grata, probataque ipsi in primis Episcopo, qui eo die præclarum Societati testimonium Catholicæ religionis inter hæreticos conseruata dedit.

PROVINCIA

BELGICA.

ELGIUM TENVERE socij ducenti octoginta quattuor. Quot in singulis Domicilijs (ea sunt quindecim) singillatim ponetur. Duo e vita migrarunt. In Societatem dicauere se quattuor supra viginti.

LOVANIENSE COLLEGIUM.

LOVANII viginti septem. Vbi fere eadē, quā anno proximo, studia viguere. cum enim a grassatoribus viā insiderentur, nec esset tutus egressus vrbe, in vrbe ipsam, vrbanosque, nostrorum se industria conuertit. Theologus ager primitias obtulit Christo Iesu quattuor iuuenes, e quibus sacerdotes duo. Sodalitas Matris magnæ magnos facit progressus. ipsa aucta sodalibus centum octoginta: mirum quantum accensa est diplomate ex vrbe transmissa, quo, vt Romanæ adiungeretur, potestas fiebat. huic militant, præter Theologos, selectissimi quique iuris consulti, ac Philosophi. ex his, quidam cum ad eam vocaretur, nec vellet adscribi ante, quam, vt parentes saluaret, excurreret in patriam, captus est a prædonibus

nibus in itinere: putauit hanc esse pœnam cur-
 stationis suæ. igitur concubia nocte, cum reli-
 gione voti se Deo obligasset, custodibus altum
 dormientibus, dissolutisque vinculis, capessit
 fugam: mox incolamris opitulatrici Virgini vo-
 tum exoluit. Doctrinæ Christianæ explican-
 da ratio in vrbanis scholis reuocata, vno e no-
 stris docente: et spes est, vt tam vtile institu-
 tum propaget, alatque æmula consuetudo. Mi-
 les non infimæ sortis tanto animi dolore con-
 uersus est in peccatorum pœnitentiam, vt de-
 iectos in terram oculos ad cælum non auderet
 attollere: non in Dominica palmifera accipe-
 re ramentum, signum pacis, et victoriæ: quippe
 qui nondum haberet placatum Deum, & ab ho-
 ste victus fuisset: sequebatur supplicationem
 seorsum a ceteris, sibi ipse infensus: adeo super
 merorem, pudor quidam societatem vitare,
 & cœtus fugere hominum iubebat: vltimus om-
 nium templum ingressus, pectus, & os manibus
 verberans, ingenti luctu se ad pedes proijcit sa-
 cerdotis, spectante populo, orans, vt calcaret
 collum hominis ad flagitia præcipitis: odium
 se esse cæli, onus terræ, indignumque qui admi-
 ratûr ad cuiusquam colloquium, aut aspectum:
 et incendebat hæc fletu, donec clementissimus
 Deus tristitiam discussit, & humani nubila ani-
 mi diuina luce serenauit.

DOMVS PROBATIONIS

Tornacensis.

TORNACI quadraginta duo. Hic instituantur Nouitij, & recoquantur veteranes De vtrisque singillatim. Ac primū quādam de certamine illorum. carcerem vnus, & fastidia octo mensium, ea tulit animi magnitudine, vt tandem die suo natali ordiretur initia alterius vitæ. alter ex illustri Comitum familia, patientia, & dexteritate ingenij, ita tractauit domesticos, & familiares, moram cupitis afferentes, vt ijsdem sit vsus deprecatoribus ad Societatem impetrandam. fuit & quidam candidatus iuris ciuilis, qui cum per speciem mutandi cæli, causa valetudinis, Antuerpiam venisset, per actis exercitijs spiritualibus, spiritum, quem imbiberat, adeo prudenter dissimulauit, vt ne frangeret concitatum patris animum (cuius indignatio non parum nobis obfuisse) sed flecteret, cauto consilio, lenique agendi via, eo circumduxerit, vt impelleret in assensum. Melius porro studium est omnium, vt animum vincant, quæ est optima victoria: quin et diebus festis, vt primis ab annis insuescant muneribus Societatis, teneram ætatem erudiunt Christianis præceptis: addentes interim exempla promouendæ adultæ. nec sine effectū. Ancilla quædam hæresi infecta, audito miraculo de duobus

Anabaptistis conuersis in carcere, & sibi, & hero eadem peste laboranti saluti fuit. amiserat altera pudicitiam, nisi vteretur remedio, quod a Catechista acceperat. Sunt & scholæ puellarum, quibus de nostrorum consilio virgines præsumt pudoris magistræ. hinc ille fructus, vt pleræque abnuât iugum hæreticorum, & multæ religiosam vitam sint complexæ. his scholis referunt acceptam nobiliorum familiæ obedientiam ancillarum, filiarum modestiam. Hæc de Nouitijs. At veterani certis diebus urbanos adolescentes imbuunt, mandante magistratu: forasque egressi informant agrestes, admonentque confessionis integræ, inutiles pudore abiecto. Rustici multi, qui ob annonæ caritatem, vastitatemque patriæ, ad Hollandos Zelandosque profugerant, ad castra Ecclesiæ reducti. Quidam prætermisso in baptismo ritus in templo nostro suppluit, iubente Episcopo: qui & hominem sacro Chrismate confirmauit. Sacerdos noster Insulas (nomen est vrbis) missus in ferijs Christi resurgētis, præbuit aurem multis consentientibus: persuasit, vt rediret in cœnobium, desertori religionis. Ceterū exculsi plurimi meditationibus nostris, Præsules præcipue, & pastores animarum. vnus denique rusticus, aduersus potentioris impotentiam carcere creptus.

DVACENSE COLLEGIVM.

DVACTI quadraginta tres. Virgo Deo sacra e diaboli præstigijs, sacrilegij impietate, relinquendi cœnobij consilio, abstracta mulier cum se eiecisset e vago concubitu, paupertatem inhonestis opibus præoptavit. audierunt nostri paganos plurimos, & cœnobiaz nonnulla sacramentis firmarunt. At Sodaliitium Parthenium pro dignitate laudari non potest: numerat adolescentes circiter sexcentos. spectaculum ciuitatis, & pietatis incrementum: die festo sacrosanctæ Eucharistiæ processerunt bini, luminibus accensis, pulcherrima pompa: octodecim Societatem ingressi: vndecim ostiũ pulsant, vt admittantur: ea religio est omnium, vt opinio sit negligere pietatẽ, qui Sodaliitatem contemnat. e Scholasticis quidam a pueritia imbuti hæresi ad priscam religionem traducti.

COLLEGIVM AVDOMARENSE.

AVDOMARI triginta vnus. Præter Catechesim, diebus festis, ternæ conciones habitæ in celebrioribus locis: et salutaris multis fuere: quod morũ mutatio testatur, & frequentia sacramentorum. restitutum a tribus æs alienum non parui ponderis. trecentos

gædia noua, cui nomen, & argumētum, beatus Georgius : ea sic recreauit spectatores, ipsumque in primis illustrissimum Principem Episcopum Argentinensem, vt singulos actores sumptuosis libris donarēt. quanto hic Princeps amore prosequatur Societatis hoc Collegium suum, idoneis verbis dici non potest : in summa annonæ caritate, et nouam Collegij fabricam absoluit, & collegarum inopiam frumento leuauit : insuper, domum cum templo sacelloque Deiparæ virginis, ob vicinitatem magno vsui nostris futuram, attribuit. est templū ipsum, ob loci sanctitatem, multis abhinc sæculis, supplicationibus percelebre : sed temporum bellorumque iniuria neglectū iacuit diu : proin adhibetur diligētia a nobis, vt cum eius instauratione, augeatur & colentiū veneratio.

AT CONFLVENTIAM plures solito confluxerunt ad conuiuium diuinum, etiam e locis valde remotis, inquinatisque, vt præceptis Ecclesiæ satisfacerent. confessiones generales audita plurimæ. meditationibus nostris utiliter dedere operam multi, Ecclesiastici, religiosique. rudimentā Christianæ legis domi forsique pluribus locis tradita : cum interim, vt puerorum ætas decepta non caperetur, pia aliquot munuscula, & sigillaria ostenderentur. Morem nostrum Parochos æmulari voluit Archiepiscopus Treuirensis, eosque vnum in locum congregatos edoceri a nobis de ratione
docendi

docēdi. Sodalitati annuntiatae Virginis ab eodem sacrorum Antistite nuper exornatae decretis amplissimis, sacerdotum multorum, & quibus plerique capita rerum; illustris, & magna accessio facta. in virginum cœnobio exhortationes instituta, & confessiones excepta. Mulieres prostituta pudicitiae honeste collocata. Duo, quibus humana specie diabolus se spectandum praeberat: quos varijs terroribus agitauerat, liberati. mulier ab insania reuocata. Tenuis videbuntur hi fructus, in comparatione eorum, quibus obtigit fertile solum: sed mementote nos in sterili laborare.

COLLEGIVM MONASTERIENSI.

COMMODVM pedem fixeramus in Monasteriensi Collegio, cum caput extulit, quae metuebatur pestilentia, & cum absumpserit multos, nostris omnibus, Dei beneficio, & salubritate loci, pepercit. fructus extitit tum frequentium sermonum ad populum, tum publicarum disputationum Latina lingua, de controuersijs nostrae religionis: ille non poenitendus: quod multi tranquillitatem quærentes animi astantis, ad nos accesserunt. quidam ab inueterato pellicatu recessere. Romanae Ecclesiae manus dedere nonnulli: et iam more receptum est, ut ciues, cum argumentorum laqueos, & strophas hæreticorum exire non possunt, illud habeant

habeant dicere, eundem ad Iesuitas, qui omnia expedient. Catholici vero, si quos inuenere erroribus obnoxios, ut nos consulant magnopere hortantur, perductores eorum, si ita malint, futuri: respondet spei euentus. Catechesis Calendis Ianuarijs incepta, procedit ex voto. et quoniam deterrimorum librorum hic omnia plena, impressa sunt Catechismorum exemplaria, quamplurima, & in vulgus tributa. In gymnasio lectissimam iuuentutem humanitatis litteris imbuimus: ea, post semestrem spatium, secunda fama, sic excreuit, ut mille quadraginta capita censeantur. ita vacuefactis hæreticorum ludis, quibus abundat Vestphalia, vicinos magistrullos, ranunculosque in popinis clamitantes, in nostri nominis inuidiam atque obtreptionem egregie concitauimus. Sed hæc interdum etiam risus materiam dedit. Tenebrio quidam e suggestu acerbius & contumeliosius inuehebatur in Societatem, illaque sargagine loquendi ebulliebat quædam, quæ ferre aures religiosæ non possent: sed eius vituperatio, laudi nobis, compellatio, Societati etiam honori fuit. nam ubi nominabantur Iesuitæ, circum sedens populus, honoris causa, caput aperiebat: irritari hoc magis latrator, & Iesuitas iterum, tertioque ac sæpius maledictis incessere: toties populus, ubi eorum nomen audisset, detecto capite venerabatur, ut par pro pari referret: tandem cum verba iacerentur, & suo, & illorum

illorum labori, cum stomacho atque ira peper-
cit. etenim Gymnasiarchæ ingenua illa confes-
sio emanauit, vt nostris non cedat in tradendis
litteris Græcis Latinisque , concedere in mo-
deratione iuuentutis: quã non virgæ, aut flagel-
lorum metus, sed frequens peccatorum confes-
sio a vitijs freno coerceat, ad virtutem calca-
ribus impellat. vere dictum. nam pubis Mona-
steriensis ea est disciplina, indoles, et, quod in
rebus humanis summum est, innocentia, vt cum
ciues ipsi mirentur, tum etiam publicus magi-
stratus, per virum grauem, nobis gratias ege-
rit. et plerumque fit, vt cum ad nos mittantur
iuuenes agrestes, & detrectantes paternum im-
perium, cicurentur. ita porro tenaces sunt pie-
tatis, quã imbibere, vt eam, quamquam irrisi,
tueantur, & verberibus affecti. pater Luthera-
nus filio eximia virtute, die vetito, suillam ob-
trudit, adolescens repudiat modeste: iubet pro
imperio, non auditur: minatur plagas, arripit
fustem, tum vero filius domo se proripit, nec re-
dit nisi multa nocte, vna conscia ancilla: egre-
ditur & pater, filium quærit, nec inuenit. postri-
die ad nos: reposcit pignus minitabûdus, quod
non cômiserat: nec vero habebamus. nos miti-
gare iratû adorti, lenitate orationis eo deduxi-
mus, vt placaretur filio, nec posthac ei vmquã,
in eo, quod pertineret ad religionem, molestus
esset. Studiorû renouatio bis celebrata, & bina
præmiorum distributione, non sine scena plau-
suque;

tionum Christianæ doctrinæ, effectum hoc anno, vt ad templum non pauci accesserint: et si negant fieri posse sine aliqua inuidia nominis, & honoris iactura. subornarat huius vrbis Prædicans Lutheranus, acuto hominem ingenio, nec vulgari doctrina, vt audiret Ecclesiasten nostrum, diligenterque obseruaret, si quid effunderet leue ineptumve, quod postea in circulis vellicarent. magna vis diuinorum verborum, quæ de pleno pectore erumpunt. captus est concionibus, qui captatum venerat concionator: et qui missus fuerat, vt læderet, in comitis & conuiujs laudabar: vsque adeo, vt Senatus vetuerit in posterum ingredi nostrum templum. enimvero Prædicans id ferre non poterat: sed is quoque debacchatus in venerationem Sanctorum, a sacerdote nostro, in magna ciuium corona, tam aperte conuictus est, vt clamarint omnes, in tota Saxonia nihil esse ineptius, aut imperitius eorum Ministro. Fuit etiam quidā, qui a prima ætate imbutus veneno hæreticorum (quod in discipulos nostros refundere cupiebat) studebat intelligere, vt sciret, an vt refelleret, Catholica decreta: audiit partem in concionibus, partem in familiari sermone, & volutatione librorum, probauitque: sic vt eiecerit deinde pestem, quam in animo habebat. eius exemplum duo alij secuti. Plures fluxæ fidei, aut dubiæ, ad constantiam erecti. Nōnulli, e discipulis præcipue, ita firmati,

ti, vt blanditiarum illecebræ, & machinæ minarum, ad eos demouendos adhibita; non impedimentum illis fuerint, sed experimentum Catholicæ religionis: super hæc libri aliquot suspecti, expiati igne. Mulier proiecti pudoris nocturnis diurnisque visis a dæmone diuexata, et cogitans, ferro, laqueo, vndis, vitam abrumperet, ad spem emendationemque vitæ perducta. e cæno libidinum aliqui emersere. Ceterum inter tot odia maleuolorum, aliquot amicorum, per paucorum licet, solatia: ij viri nobiles sunt, Ecclesiæque huius Canonici, & nostri olim Romæ in Collegio Germanico alumni: etenim amicitiam nostram præferunt cui libet vel studio hominum, vel cognatorum propinquitati: omnino dant grande in nos amoris, & pietatis documentum: neque alio fere præsidio in his locis nititur fides: eorumdem liberalitate auxit instrumentum sacrarij, & ornatus templi. Bacchanalibus data fabula, pleno nobilium conuentui grata, probataque ipsi in primis Episcopo, qui eo die præclarum Societati testimonium Catholicæ religionis inter hæreticos conseruata dedit.

241

P R O V I N C I A
B E L G I C A .

ELGIVM TENVERE so-
cij ducenti octoginta quattuor.
Quot in singulis Domicilijs (ca-
sunt quindecim) singillatim po-
netur. Duo e vita migrarunt. In
Societatem dicauere se quat-
tuor supra viginti.

LOVANIENSE COLLEGIVM.

LOVANII viginti septem. Vbi fere eadē,
quæ anno proximo, studia viguere. cum
enim a grassatoribus viæ insiderentur, nec esset
tutus egressus vrbe, in vrbe ipsam, vrba-
nosque, nostrorum se industria conuertit. Theo-
logicus ager primitias obtulit Christo Iesu
quattuor iuuenes, e quibus sacerdotes duo. So-
dalitas Matris magnæ magnos facit progres-
sus. ipsa aucta sodalibus centum octoginta: mi-
rum quantum accensa est diplomate ex vrbe
transmisso, quo, vt Romanæ adiungeretur, po-
testas fiebat. huic militant, præter Theologos,
selectissimi quique iuris consulti, ac Philoso-
phi. ex his, quidam cum ad eam vocaretur, nec
velleret adscribi ante, quam, vt parentes saluta-
ret, excurreret in patriam, captus est a prædo-

nibus in itinere: putauit hanc esse pœnam curationis suæ. igitur concubia nocte, cum religionē voti se Deo obligasset, custodibus altum dormientibus, dissolutisque vinculis, capessit fugam: mox incolumis opitulatrici Virgini votum exoluit. Doctrinæ Christianæ explicandæ ratio in vrbanis scholis reuocata, vno e nostris docente: et spes est, vt tam vtile institutum propaget, alaturque æmula consuetudo. Miles non infimæ sortis tanto animi dolore conuersus est in peccatorum pœnitentiam, vt deiectos in terram oculos ad cælum non auderet attollere: non in Dominica palmifera accipere rami, signum pacis, et victoriæ: quippe qui nondum haberet placatum Deum, & ab hoste victus fuisset: sequebatur supplicationem seorsum a ceteris, sibi ipse infensus: adeo super merorem, pudor quidam societatem vitare, & cœtus fugere hominum iubebat: vltimus omnium templum ingressus, pectus, & os manibus verberans, ingenti luctu se ad pedes proiecit sacerdotis, spectante populo, orans, vt calcaret collum hominis ad flagitia præcipitis: odium se esse cæli, onus terræ, indignumque qui admittatur ad cuiusquam colloquium, aut aspectum: et incendebat hæc fletu, donec clementissimus Deus tristitiam discussit, & humani nubila animi diuina luce serenauit.

DOMVS PROBATIONIS

Tornacensis.

TORNACI quadraginta duo. Hic instituantur Nouitij, & recoquantur veterani. De vtrisque singillatim. Ac primū quædam de certamine illorum. carcerem vnus, & fastidia octo mensium, ea tulit animi magnitudine, vt tandem die suo natali ordiretur initia alterius vitæ. alter ex illustri Comitum familia, patientia, & dexteritate ingenij, ita tractauit domesticos, & familiares, moram cupitis afferentes, vt ijsdem sit vsus deprecatoribus ad Societatem impetrandam. fuit & quidam candidatus iuris ciuilibus, qui cum per speciem mutandi cæli, causa valetudinis, Antuerpiam venisset, per actis exercitijs spiritualibus, spiritum, quem imbiberat, adeo prudenter dissimulauit, vt ne frangeret concitatum patris animum (cuius indignatio non parum nobis obfuisse) sed flecteret, cauto consilio, lenique agendi via, eo circumduxerit, vt impelleret in assensum. Nilud porro studium est omnium, vt animum vincant, quæ est optima victoria: quin et diebus festis, vt primis ab annis insuescant muneribus Societatis, teneram ætatem erudiunt Christianis præceptis: addentes interim exempla promouendæ adultæ. nec sine effectū. Ancilla quædam hæresi infecta, audito miraculo de duobus

Anabaptistis conuersis in carcere, & sibi, & hero eadem peste laboranti salutis fuit. amiserat altera pudicitiam, nisi vteretur remedio, quod a Catechista acceperat. Sunt & scholæ puellarum, quibus de nostrorum consilio virgines præsent pudoris magistræ. hinc ille fructus, vt pleræque abnuât iugum hæreticorum, & multæ religiosam vitam sint complexæ. his scholis referunt acceptam nobiliorum familiæ obedientiam ancillarum, filiarum modestiam. Hæc de Nouitijs. At veterani certis diebus urbanos adolescentes imbuunt, mandante magistratu: forasque egressi informant agrestes, admonentque confessionis integræ, inutili pudore abiecto. Rustici multi, qui ob annonæ caritatem, vastitatemque patriæ, ad Hollandos Zelandosque profugerant, ad castra Ecclesiæ reducti. Quidam prætermisissos in baptismo ritus in templo nostro suppleuit, iubente Episcopo: qui & hominem sacro Chrismate confirmauit. Sacerdos noster Insulas (nomen est urbis) missus in ferijs Christi resurgētis, præbuit aurem multis confitentibus: persuasit, vt rediret in cœnobium, desertori religionis. Ceterū exculti plurimi meditationibus nostris, Præsu-les præcipue, & pastores animarum. vnus denique rusticus, aduersus potentioris impotentiam carcere ereptus.

DVACENSE COLLEGIUM.

DVACI quadraginta tres. Virgo Deo sacra e diaboli præstigijs, sacrilegij impietate, relinquendi cœnobij consilio, abstracta mulier cum se eiecisset e vago concubitu, paupertatem inhonestis opibus præoptavit: audiverunt nostri paganos plurimos, & cœnobionnonnulla sacramentis firmarunt. At Sodalitium Parthenium pro dignitate laudari non potest: numerat adolescentes circiter sexcentos. spectaculum civitatis, & pietatis incrementum: die festo sacrosanctæ Eucharistiæ processerunt bini, luminibus accensis, pulcherrima pompa: octodecim Societatem ingressi: vndecim ostium pulsant, vt admittantur: ea religio est omnium, vt opinio sit negligere pietatem, qui Sodalitatem contemnat. e Scholasticis quidam a pueritia imbuti hæresi ad præscam religionem traducti.

COLLEGIUM AVDOMARENSE.

AVDOMARI triginta vnus. Præter Catechesim, diebus festis, ternæ conciones habitæ in celebrioribus locis: et salutares multis fuere: quod morum mutatio testatur, & frequentia sacramentorum. restitutum a tribus æs alienum non parvi ponderis. trecentos

aureos redhibuit vnus, alter mille, tertius quater mille. Nobilis mulier perfidiosam haresim abdixit: et erat in oculis, qui antea idem fecerat, fratris exemplum concubinae aliquot, & domicilium, & vitam mutarunt. quædam, quæ vitam sibi eripere cogitabat vel aqua, vel laqueo, vt melius, sibi consuleret adducta insonserat in carcere, qui, vt confessione purgauit animam, postridie solutus est, in se spore deriuante culpâ, qui admiserat scelus. Nocentes præmuniti ad extremum supplicium æquo animo obeundum. Scholasticorum non paruus fructus. Sodali-
tium Virginis in dies augefcit: quod et dicen-
dum de sacro instrumento, deque Collegij ædi-
ficatione, ad hunc vsum a viro quodam nobili
tria florenorum millia collata.

COLLEGIUM ANTVERPIENSE.

ANTVERPIAE duodeniginti. In ea re maxime se exercuerunt nostri, vt erranti-
bus monstrarent viam, quæ sola ducit ad salu-
tem: id eo difficillias, quod iam ab vrbe dedita,
pacti in ea rem fœderis tēpus exierat. et aliqui
rectum iter ingressi: in his adolescens nobilis
parenti, vxor coniugi, duces fuere: alter attulit
secum libros, originem erroris, qui & in ignem
coniecti. Multa eiusdem generis præmitto.
Quin, et vrbe etiam, quantum licuit per latro-
cinia, nostrorum industria egressa, multis sa-

luti fuit: multi, illorum admonitu, facta teſta-
 habuerunt præcepta Catholica religionis. ado-
 leſcens quidam, ne offenderet apud patrem ab-
 errantem a regula, & præſcriptione fidei, opus
 faciebat diebus feſtis, & a re diuina abſtine-
 bat: ſed a noſtris edoctus crimen exhorruit;
 quin, et maluit perpeti verbera, quam Deo non
 parere: illud affirmans, vitam ſibi potius, & ſan-
 guinem, quam diuinorum præceptorum obſer-
 uantiam deſaturam. qua eius conſtantia fami-
 liares perſonæ, deteſtati errorem ſuum, ſacros,
 dies religioſius exegerunt. conciones, quæ ha-
 beri ſolent Decembri menſe, & Veris maiore
 parte, domi, foriſque frequentiffimæ fuere. De
 ſupplicatione ſacra hebdomada extrema ſatis
 eſt illud dicere, fuiſſe ſplendidiffimam, & ſimi-
 lem anni ſuperioris. Sodalitas Dei matris exci-
 tata plurimum conſociatione Romana. Tem-
 plo multiplex, & diues acceſſit ornatus.

TRAIECTENSE COLLEGIUM.

TRAIECTI octodecim. Eorum ſedulita-
 tem reſtatutur primū præſidiariorū militum
 modestia, quam exteri mirantur; deinde vicina-
 rum vrbiū æmulatio, quæ Catechiſmi fructu
 excitæ noſtros expetunt, & inſtruendos rudes
 (vt nuper fecerunt in Iudæa adoleſcentula)
 mittunt. In pagis vrbi adiacentibus præſtitum,
 vt rediret vſus, qui pæne exoleuerat, ſacramen-

ti Confirmationis, templaque iniuria tempo-
rum profanata restitueretur. Germanis agris,
qui e castris regijs in nosocomia huius vrbis
deportati fuerunt, ita prospectum est, vt non
corpori sua deesset, non animo medicina: quam
caritatem admirati Hispani, dum nostros de sa-
era æde extruenda sollicitos vident, vltro stipē-
diorum partem, renitentibus licet, pollicentur;
eosque imitati ciues, liberales se hactenus in
ædificatione cœpta præbuere. Primum lapi-
dem, serenissimorum Leodiensis, & Parmensis
voluntate, (hæc enim vrbs Catholico regi, &
Leodiensi Principi ex æquo pariet) delecti pri-
marij duo, sueta cærimonia posuerunt. Qui
sunt e Sodalitio Deiparæ, sub multam noctem
redempto orbi dicatam, nouo exemplo, flagel-
lis se ceciderunt, adiungētibus se Hispanis ple-
risquē, ad voluntariam sanguinis profusionem
attonita ciuitate. nec vero suis partibus defue-
re sodales, qui e Scholasticis coaluerūt, siue in-
fundendis precibus, siue in procuranda salute
aliquorum. Ceterum missi nostri Aquisgra-
num, Masecam, & Ruremundam: nomina oppi-
dorum. Masecz tres hæresim dedocti: confirma-
ti vacillantes: pax duas inter familias constitu-
ta: Iudæi magister Catholicus subrogatus, hæ-
retico expulso: ceteris etiam in locis æque vti-
les, vt eorum discessum morari cuperent tem-
pestate lacrimarum.

COLLEGIVM LEODIENSE.

L EODII triginta quattuor. Circumcisio-
nis dies, & illi deinde, qui sacri sunt Virgi-
ni annuntiata, & Dominicæ Cœnæ, notabili ap-
paratu, & frequentia civium, celebrati, fuit
etiam sua celebritas in dedicatione recentis
facelli. Mulieres quædam inopia coactæ, ma-
trisque, tum suasu, tum exemplo, multorum a-
moribus seruibant: has adhortatus sacerdos,
ut vni Deo deseruirent, adeo perpulit, ut ad ho-
nestatem traductæ desererēt primo parentem,
deinde etiam conuerterent. Serenissimus An-
tistes discipulorum animos, in repetitione stu-
diorum, cum delecti essent in singulis classibus
diligentissimi quique, muneribus accedit. Pij
commentationibus informati nonnulli ex Cle-
ro, solito cum fructu. Catechismus nouem Pa-
roecijs explicatus: sublatus chorearum vsus, in
oblatione virginum Deo dicandarum. Nobilis
virgo, quæ frequenti mysteriorum vsurpatione,
& asperitate cilicij, ieiuniisque carnem do-
mabat, spiritualibus armis debellauerat dæ-
monem noctu insidiantem, mundum denique,
cum in cœnobium, ut abderetur, a parente ex-
torisit prope miraculo, deuicit. Missus ad oppi-
dū huius diœceseos, Quadragesima, sacerdos,
operam præclare posuit in muneribus Societa-
tis: ita vero in Catechismo tradendo, ut magni-
tudo fructus superauerit assiduitatē laboris.

COLLEGIVM BRVGENSE.

BRVGIS tredecim. Et quoniam armis circumsonat hostis, prouisum, quantum fieri per eos potuit, pietati urbana; ut iuuentus adiuuaretur Catechismo: cuius studium sacrorum Antistes, & Senatus, promouent, auctoritate donisque. Cautum, ne quis ex Hollandis, Zelandisque reuersus innouet se ad religionem Catholicam, nisi antea mature instructus, id quod fecere nonnulli. Pœnitentium numerus auctus; Quattuor sacrarum virginum domicilia adiuta. Mulier, quæ adulterio venenum adiecerat, irrito conatu, adducta ad salutem animæ corporisque: superstitionis libri aliquibus detracti. Sollemnis est in hac vrbe, quinto nonas Maij, supplicatio: circumfertur sacer Domini cruor: sed cum religio vertisset in luxum, auctor fuit vnus e nostris, qui ad populum verba faciebat, ut lasciuia omnis tolleretur: ita nihil factum, visumque, quod non maxime conueniret. Posuerat priuatorum quorundam libertas (ut mos olim habebat in rerum statu meliorum) per præconem certamina, & præmia insolentia publicæ, qui cantando, saltando, cachinnando, mentiendo, ceteris anteissent: huic quoque leuitati occursum: urbanus Prætor præconem tridui inedia, auctores, largæ elemosyna in pauperes distribuenda, multauit.

IPREN-

IPRENSE COLLEGIVM.

IPRIS. yndecim. Flandrica Gallicaque concionibus; excitati plures ad obeunda quot mensibus sacramenta. Repressa, vt alibi, in sanctimonialium professione, lasciuia comes inopportuna saltatio. Monacha, quæ eiurata prima fide, innuptis nuptijs naufragium fecerat pudicitia, facinus tandem detestata, relicto scopulo cui adhæserat, arrepta tabula pœnitentia, inclamauit Episcopum, vt reduceretur ad portum. ægrorum corporibus animisque subuentum. Fuere, qui a desperata salute, deposita peccatorum sarcina, stupentibus medicis, conualescerent. excursus a quattuor e nostris ad diuersa loca: et quidem, exeunte anno, & ieiunio verno, Furnos Neoportumque: neque aliena rationi multorum, eorum excursio, seu commotio fuit, Ceterum e cœtu Parthenio tres adulescentes, in varias religiosorum familias adlecti.

COLLEGIVM CORTRACENSE.

CORTRACI sedecim. Laborauimus inter inuidos, sed eos existimauimus, vt plerumque, virtutis tormenta. Ex concione publica, crebris adhortationibus ad moniales, doctrinae explanatione quattuor locis, multiplex
fructus

fructus. Penetrauit etiam ad oppida pagosque Collegij labor, Tornacensi Episcopo, institutos primum a nostris sacro Chrismate confirman- te. certe Menenenses, quorum, vt rebellio Flan- driæ olim calamitosa, fides perutilis fuit, tan- tum profecere, vt se ipsi mirentur, & decreue- rint publice augere redditus vicini Collegij, vt ne desit sacerdos, qui eos pergat instituere die- bus festis. Harlebeca, olim ante omnes vrbes Flandriæ memorabilis, nunc etiam, vel ipsis re- liquijs veneranda, idem studij a nobis conten- dit, magna Canonorum, & Senatus volunta- te. Sed domum redibo, vt singillatim nonnulla quam breuissime percurram. Miles nobilis propinquus Præfecti Cortracensis, cum infert se medium duobus conserentibus manus, vt dirimat pugnam, accepit vulnus in capite: do- mum refertur: accitur mulier pharmaceutica, similibus, vt aiebāt, in rebus expertæ virtutis, & sacerdos: illa, vt corporis, hic, vt vulnera sa- naret mentis. non placuit sacerdoti compar- adhibens cantamina: iubet expelli: factumque est, Deo adiuvante, vt chirurgi sanioris ope sa- naretur æger cicatrice obducta. Duas sorores forma & ætate florentes militum libido abdu- xerat: sed minor postmodum pertæsa flagitij, vt reuocaret se ad honestatem, maiori fuit exem- plum, & magistra. Puella agitata monstis, ti- mebat furias, & terrebat parentes: mox reddi- ta illi quies, & pax domui, remedio confessio- nis.

nis. Graue odium inter duos fratres, & implacabile; nostrorum admonitu, Deique nutu, mutuo osculo complexuque finitum. Læserat quidam alium verbo nō acerbissimo, & quamquam veniam precatus, carcerem non effugit: hic cum grauiora metueret, pro egressu votum nuncupat Virgini Lauretanæ: idque illi cordi fuit. proripit se e custodia elusis custodibus: voto se liberat: in reditu cum denuo accerseretur, ne daret pœnas nostrorum precibus datum est. Ceterum sacra sigillaria cerea diuini agni magnam in his locis venerationem habent, tum propter vtilitates alias, tum maxime propter leuamen partus: hæc spes obstetricum, hoc remedium laborantium: ita a multis expectuntur. Congregatio vtraque Dei matris, amplificatur quotidie crescente numero. honesta mulier, ab ipso statim die nuptiarum auersata virum, vt non videretur compos mentis, sed nunc de se, nunc de illo extrema cogitaret, vbi maritū audiuit consecrasse se Virgini, abiecta omni, qua angebatur animo, sollicitudine, ad templum accurrit Deiparæ gratulabunda. Spē etiam ingentem ac subsidium in nostris scholis Cortracum habet, vt existant, qui religionem euersam quandoque restituant: ex ijs Episcopus in nostro sacello initiauit sacris circiter triginta: sex in varios religiosorum ordines transiere.

GANDAVENSIS VALENCENENSIS, Montensis, Sedes.

GANDAVI septem. Milites adiuti, emendata iurisiurandi, potandique, perniciofa consuetudine. concubinæ ablegatæ. tres a lupanari retractæ. perfugæ septem ad Ecclesiam reducti. adolescens spe ditioris coniugij dæmoni se addixerat, magnis ab eo promissis oneratus, quæ etiam litteris firmarat: sed insequenti nocte, vel visorum terrore, vel facti conscientia, mutatus cum esset ad pœnitentiam, ad nos confugit, factum aperit: cum porrigeret syngrapham igni tradendam, pars notarum eius inter manus contrectantium evanuit. Vir egregie doctus, & peritus linguarum, melioribus studijs tantum profecit, vt contempta vanitate, cui fuit addictior, maturo consilio Societatem nostram meditetur.

VALENCENIS item septem. Et boni aliquid attulere ciuitati. labat hæresis, quæ aliquando regnabat. Confessionum communio-
numque vis, non nostro solum in templo, sed in varijs etiam parœcijs, magna, & crebra, vt, qui comparant præsentia tempora cum superioribus, mirentur. in nosocomium introducta menstrua confessio. Mulier quæ pudicitiam habebat in propatulo, ad bonam frugem adducta. Templi, Sanctorumque imagines, vetustate, & negle-

neglectu squalentia, pristino nitori restituta. Non nemo a pellice auulsus. Reconciliati duo cognationis vinculo coniuncti, quorum vterque alteri eadem moliebatur. Itum ad oppida, vicosque adiacentes, factumque apud multos, ut oreretur cura rerum diuinarum: et alicubi conciliata voluntas pagi, quæ a nobis abhorrebat: beneficentia videlicet ad beneuolentiam iter ostendit.

MONTIBVS HANNONIAE quinque. Hic etiam mortalium animos obligauere beneficia, quod non potuerant olim promissa: et spes iam melior illuxit. Conciones Flandrica, Gallicaque frequentantur. euocatus noctu sacerdos ad ægrum veluti impotem sui, deprehendit eum, non ex mente laborare, sed ex capite: igitur curauit sanandum.

MISSIO CASTRENSIS, ET RESIDENTIA Bruxellensis.

DIVISVS fuit hoc anno per legiones castrensem labor, quod vniuersæ copiae, ob infirmiores Ducis valetudinem, in vnum locum non cogerentur. Concionibus, exhortationibus, in aleam, periurium, scortationem, peccata militaria, inuecti, tantum potuere dicendo, ut quod olim erat laudi, nunc dedecori habeatur. inuidit Sathas: excitauit Chiliar-
chum,

chum, qui dicitaret in eodem exercitu conuenire Martem & Religionem non posse: cauto silentio transmisit sacerdos, ne ferocem animū exasperaret: sed ille idem, paucis post diebus, erratum agnoscens quieuit: ita Dominicus quisque dies celebratur in castris cum frequentatione mysteriorum: et milites sunt ad bellumunia magis prompti, & ad militarem disciplinam. nec vnum solum (quod quidam dicebat pro miraculo habendum) sed multos; inuenias e viris assidue dimicantibus, inculpatæ vitæ. sacrosanctæ Eucharistiæ Sodalitas constituta. inimicitia diremptæ. pellicatus cum matrimonio mutatus. mulierculæ castris, vel sponte egressæ, vel virgis expulsæ. vna, Deo, & religioni sacra, plures annos voti immemor consumpserat in lustris: ventura erat in hæretici manum, cui & dederat fidem: sed illam cum Deus respexisset, amavit meliorem mentem. Res quædam etiam accidit, quæ vt habuit vicem miraculi, fuit omnibus exemplo. Voluntabantur in cœno libidinis duo, nec admoniti resipiscebant: cum spernerentur tonitrua hominum, quasi sine ictu, ecce fulmen a Deo. comprehendit flamma tuguriolum, quo tegebantur, & corpora eorum absumpsit: terruit aliud in alio: enascentes ex ambustorum corporibus cū strepitu muscæ coloris nigerrimi. ita factum est providente clementia diuina, vt poena ad quos perueniret, ad omnes metus.

GROENINGA vrbs est Frisiæ nobilissima, anabaptismi, alijsque præterea erroribus vt finitimæ pleræque obnoxia. eo a Præfecto Prouinciæ euocatus sacerdos, vt stationarios milites in fide siluescētes, & fere degenerantes excoleret, ita cupide exceptus est, vt superante multitudine opprimeretur. commodabat aures cōfitentibus, mane, & a meridie: sed & cum vespera noctem duceret, somnumque suaderet, fesso recrudescibat moles illa audiendi. breui admodum tempore quingenti absoluti. hinc illa, quæ sequi oportebat. fugatæ mulieres quæ formam prostituebant, vt venderent: nonnullæ in matrimonium ab amatoribus ductæ: e quibus vna vigesimum annum egressa, ante sponsalia sacris aquis abluta est. inualuit enim hæreticorum consuetudine, seu Præsidum incuria, hic error, vt in tota Prouincia multi careant baptismo. restincta odia. restitutæ res, quæ mala fide tenebantur, obstupefactis dominis insolitæ rei spectaculo, religione etiam motis. Permo- uit militum animos centurionum quorundam casus, qui confessionem eludentes, aut procrastinantes, confossi ab hostibus cecidere: abdu- xerant aduersarij, in omnem occasionem semper intenti, e nostris militibus quinque, spem- que fecerant libertatis eiurantibus fidem: ac primum tres, quibus vita potior fuit, interem- pti: duo reliqui, quibus mens melior, & con- stantior religio, cum beatis Claudio, & Nico-

lao, peregrinationis ad eorum templa sponſione ſe obligaffent, tandem ſoluti ſunt: nec deest cēturio, qui mortifero vulnere cum fuiſſet percuſſus, retinuiſſe vitam affirmat beneficio perceptæ Eucharistiæ. Duobus, qui falſo putabantur a dæmone obſeſſi, remedium allatum. Hæc inter, ſacerdos noſter, ſi qua dabatur requies a procuratione militari, non negligebat vrbana. Præſecti nobis amiçiſſimi familiam purgauit: duos adoleſcentes illuſtres, ex hæreticis natos, pluresque alios Catholice ac pie inſtitutos, publicis concionibus accēdit. Sordes porro ſacræ ſupellectilis, & ſqualor templi, damnabant negligentia ſacerdotes, neque ciues id tacitum ſerebant: perſuaſum centurionibus quibuſdam, vt detractam ex inſtrumento ſuo veſtem, argentumque magni pretij, conferrent in vſum diuinum. Ceterum, quoniam Epifcopo iamdiu caret Eccleſia, et vbi non adest oculus domini, res domeſtica perit, actum cum illuſtriſſimo Nūtio, regioque Senatu, vt deligeretur vir prudens, & doctus cum vicaria poteſtate. Demum cum rediſſet noſter cum publicis litteris, ſuper quodam negotio ad Patrem Prouincialem, mox repetit Friſiam: ſed eo in itinere, pæne omnibus, quibus ſe adiunxerat vt eſſet tutior, contrucidatis, euasit incolumis.

BRVXEĻĻIS octo. Totidem redierunt ad Eccleſiæ ſinum: inſtructi multi, quorum religio non ſatis firma: deliramenta ſuperſtitio-

num,

num, & magicæ artis instrumenta consumpta
igne, aut reiecta. Custodiæ adiutæ. fontium
scelera prius confessione expiata, quam furca.

Statutum in carcere, nostris petentibus,

sed annuente Senatu, altare, subsidio

vinctorum, libellique pij cate-

nis appensi, in otio diuer-

ticulum, siue in mæ-

rore sola-

tium.

P R O V I N C I A F R A N C I A.

PERTINENT AD HANC Prouinciam Domicilia octo, in quibus socij fuere ducenti septuaginta vnus. Parisijs in Domo Professa, & quæ ex ea extitit Missionis, nouemdecim: in Probationis Domo decem & septem: in Collegio septem supra septuaginta: in Collegio Mulsipontano septuaginta quattuor: in Virodunensi vndetriginta, in Niuernensi quattuordecim: in Augensi septemdecim: in Biturigensi viginti. Defuncti quattuor. Additi quattuordecim.

PARISIENSIS PROFESSA, ET Probationis Domus.

SACRAMENTA vsurpantium, vitamque melius instituentium, vt fit sæpe inter aduersa, & in publicis periculis, maximus numerus. Viduæ multæ, virginesque, abiecto luxu cultuque corporis, perpurgando animo orandoque solum intentæ: nonnullæ ex his honesto loco natæ, petitæ quamquam a multis, voto castitatis se Deo obligarunt. Fuerunt & quædam honestæ matronæ, quæ demptam sibi omnem sericam vestem templorum vsui misere. Abbas

illu-

illustris & locuples spiritualibus exercitati-
onibus excultus, totum se, cum rebus suis omni-
bus, regendum Societati dedit: quo ex tempore
magna in ipso eiusque familia mutatio facta.
Sed hæc priuata. Eamus ad publica. Mirum, fa-
cta eadē Catholicorum Principum in comitijs
Blesensibus, quanto opere cunctorum animi,
ad defensionem religionis, armis votisque exar-
serint. ad exemplum vnius e nostris sacerdoti-
bus, qui pueros puellasque e Catechismo, di-
sceretis ordinibus, aperto illos, has operto ca-
pite, ad quattuor vrbis templa supplicatum
adduxerat: multiplex supplicatio omnis æta-
tis, ordinis, sexusque, per octo menses conti-
nenter, in Parœcias singulas, decreta est noctu
diuque. et diuisa erant agmina incedentium,
vt quodque ætatē nouissimū, ordine primum.
plerique linteati, & quod augebat religionem,
cetera, corpore intacto: gestabant alij ferreas
catenas, quidam prægrandem Crucem: nec
deerant qui ferrent reliqua Christi supplicio-
rum imitamenta: matronæ sequebantur: dein
Clerus: plebs infima pompam claudēbat nihil
immutato habitu: sed tamen bini omnes, lu-
centes facibus, vultu ad præsentem calamita-
tem comparato. quin et semel atque iterum,
qualibet hebdomada, singulæ religiosorum fa-
milie, illæ etiam quæ eiusmodi onere erant im-
munes, nudatæ plerumque pedes & caput, con-
spiciebantur: et eodem gestu incessuque ordo

Theologorum & varijs Collegijs, dſubno numi-
 ni propitiando. adnotatum eſt, frigidiffima li-
 cet tempeſtate anni, vijsque oppletis niue, fœ-
 dis vè luto; in tenui tantum velamine, magnam
 dici noſtris que partem procederent, multi æta-
 te tenera & delicato corpore, neminem peius
 habuiſſe. Materia etiam oblata exercendæ ca-
 ritatis. Cum enim æſtate & proximis Catholi-
 corum caſtris faucij milites in xenodochia de-
 lati eſſent, adibantur, audiebanturque quotidie
 a noſtris, permagna vtilitate animorum. nec
 minor ciuium pietas in illis adiuuandis eluxit.
 medici ac vulnerarij gratis contulere operam:
 veſtem alij ac cibos, medicamenta vulnere, &
 fomenta corpori. Eadem officia in Heluetios
 Germanosque, per ciues, ac noſtros ſacerdo-
 tes, certatim præſtita. Sed & aliquid extitit a
 nobis in inuiſendis ægrotis Pariſienſibus, quod
 non longe abſuit a miraculo. Propinquus Epi-
 ſcopi Agennienſis, continua febris dierum quin-
 quaginta, inæquabili iam & formicante vena-
 rum: percuffus, deploratus a medicis iacebat:
 ſed reddita diuinitus valetudo, adhibito per
 noſtros liquore, quod e beati Andreæ corpore
 admirabiliter effluxit. eadem admota curatio
 ad Bernardum Præpoſitum familiæ Ciftercien-
 ſium in hac vrbe, quæ ex noua reformatione
 Foliantinorum nomen inuenit. Ad eum aſth-
 mate laborantem, a principibus vrbis, quibus
 erat egregie carus, ſubmiſſi erant medici plu-
 res

res quam duodecim, qui numquam discederēt: sed quoniam varietate sententiarum, seu malignitate morbi, vincebatur sedulitas imperantium, dum expectant medici, aut terunt tempus, æger ruebat ad mortem, stomacho excrecente, vt fractum murmur magis audiretur, quam sermo loquū conantis: & per angustias faucium traheret spiritum laboriose eluctantem: animam denique agere videretur. per id tempus, vnus e nostris qui aderat, paulum humoris admirandi instillat ori penitus arenti, refocillari visus infirmus, & stomachus detumescere. hic noster, Siluaneſensis Episcopi, qui & ipse assisgebāt, digitos mouens Crucem imprimit linguæ ægrotantis: at ille, Dei beneficio, liberius iam meante spiritu, Iesum nomine primum appellat, dein præ gaudio concinentibus ceteris canticum Zachariæ, excipit versum, qui tum canebatur, illis præeuntibus: demum paucis post horis restituitur sanitati, non humanis eam remedijs acceptam referētibus medicis, sed opi diuinæ. Missi ex hoc Domicilio duo, qui duabus in primarijs vrbibus prouinciarum diuersarum Quadragesima concionati, magno illarum ciuibus adiumento fuere: et quamquam statim post eorū discessum occupatæ vrbes a perduellibus; ipsi tamen in longo itinere ab innumeris periculis, Deo protecte, liberati sunt. Missus & tertius ferijs Pentecostes, rogatu Meinzi Ducis Rotomagum,

urbem in Normania principem, ne quid detri-
menti caperet res Catholica . is per semestre
spatium cines cælesti cibo verboque firmavit,
diuina etiam fauente clemētia, coniurationem
certis indagatam vestigijs, Senatui patefecit,
effecitque prudenter & caute, vt multum se Ro-
tomagenſes illius meritis Societati obligatos
putent . Ceterum cum hætenus desideraretur
Nouitiorum ſedes noſtris uſibus accommoda,
contigit vt Henricus rex vita functus (aliud vi-
delicet agens) ædificare ſit viſus . Namque in
ea vrbiſ parte, quæ hortis abundat, utpote cæ-
lo locoque liberiore, non admodum diſtante a
Domo Profeſſa, ædes amplas extruxerat, ne-
que adeo magnificas, quo ſecedebat interdum
a turba: has porro ædes Dux Meinæus admini-
ſtrator regni nobis vtendas fruendas dedit: at-
que huc tredecim ex altero Nouitiatu migra-
re iuſſi: quorum omnium illud eſt ſtudium, vt
multis ſe exercitationibus fingant dignos So-
cietate, optimumque inſtrumentum victoria-
rum putent victoriam ſui .

COLLEGIVM PARISIENSE.

BIPARTITA ERIT rerum ex hoc Col-
legio narratio: ante enim priuatas, & ve-
luti pacis (neque enim omnino integra pax)
deinde publicas ac belli, quam breuiſſime per-
ſequemur. Mortui e noſtris duo, ſacerdos vnus,
qui

qui apud Rhedonas Arcmorica Quadragesima concionatus, eodemque munere in Catholicorum exercitu, seu iter faceret, seu esset in statione, functus, multis vitæ periculis ereptus est, vt in Collegio acciperet a Deo finem laborum. Alter nondum sacris initiatus, qui nuper metitus Philosophiæ curriculum discendo, comparabat se iussus, vt docendo remetiretur: sepultus vterque in nouo nostro cœmeterio, facie aperta, more religiosorum. E multis expectantibus Societatem, vt in hac asperitate rerum, quattuordecim admissi: ex his vnus illustri admodum familia, inter conuictores educatus a pueritia, ita feliciter certauit cum parentibus (et erat pater Collegio infensus) vt vtriusque veniam sibi, illius gratiam nobis extorserit. Alij ad Societatem admirabiliter vocati. Adolescens pertæsus vitæ prioris, cum meliorem instituisset, nocte quadam, quæ secuta erat diem Dominicum, audit vocem hortantis ad perseverantiam: octiduo post, admonito similiter, et querenti, quis esset qui loqueretur, responsum est, cognominem esse ipsius Ioannem Euangelistam: additum, vtrum velit, Cartusianus esse, an Capuccinus; de religione fortasse deliberabat adolescens: qui et dixit, faciam quod Deus imperabit, tertio die Dominico, nocturno item tempore, quasi ex compacto, redit eadem vox stimulos addens iuueni, atque exhortans vt religiosam vitam magno animo capefiat: interea

in manum dat illi schedulam: Sunt istic nomina trium religionum: opta quam voles: ego amplius non reuertar. ita relictus Ioannes plenus admirationis & metus. in schedula erant trium ordinum nomina. et duos quidem argenteæ litteræ, nostrum (is erat tertius) aureæ exprimebant: quem & sequi constituit. Anceps alius, atque incertus quam institueret rationem vitæ, in illo fluctuantis animi æstu, ex sacerdotis sententiâ confugit ad Deiparæ templum, vbi tum Sanctorum Dionysij sociorumque reliquiæ vissebantur: hic cum oraret supplex, diuino illustrante lumine, portu consiliorum inuento, ad Societatem appellit. Impulsi etiam alij memorabili modo. Cum vocaretur quidam a Deo, aut dissimulabat, aut negligebat. sed inter preces fundendas iratum Dominum videre visus, eiusque iussu male accipi plagis, intrare compellitur. Alij, cum in graui morbo confessionem peregisset, personabant aures eiusmodi vocibus, vt iniret religionem: quibus monitis obtemperans, concepto voto Societatis ineunda conualuit. at alij quattuor ægrotantibus, eadem mente iniecta, quoniam exceßerunt e vita, concessum potius, vt voti fine, quam vt voto fruantur. grassatum enim hoc anno in his terris disenterix malum: qua & correptus quidam adolescens telorum cupidus & belli, nostris præsentibus moriendum sibi esse dicebat, quod vocaretur a milite, in armis candētibus:

et ar-

et arbitratus esse Angelum custodem, ad extremum vsque spiritum sibi assistere testabatur. Sed ne semper mortuos, et ægros, Scholæ nihil intermissæ, quod et mirum fuit in hac difficultate temporum, & vrbani alijs gymnasijs propemodum desertis. inter auditores, flos ille adolescentium beatæ Virgini dicatus maxime excellit. ad præscriptum Patris Nostri Ignatij, commentationibus pijs permulti instructi. Totius vitæ confessiones auditæ trecentæ. restitutiones factæ non paucæ. sex septem ab hæresi resipuere. Ceterum cum iam Doctores Sorbonici, alijsque Professores, quorum magnam partem nostri discipuli fuere, nobis familiariter vtantur, suosque auditores ad nos mittant gratia confessionis, magna spes tenet fore, vt vberiores quotidie fructus e iuuentute proueniant. etsi sperare etiam plurimum iubent qui sunt ætate firmiore. ex his Senator vnus in quadrimestri legatione publica, illud etiam operam dedit, vt Collegium nobis ædificaretur: qua re propemodum confecta, ex ea plus fructus cepisse legationis suæ testatus est, quam ex alijs multis ex sententia gestis. Atque hæc de rebus priuatis, & veluti pacis. Nunc ad publicas accedimus, & belli. Ter in summo discrimine cum bonis omnibus versati sumus. Primum nuntiata cæde Guisiorum in nocte natalitia: tātus enim tumultus repente excitatus est, omnibus ad arma concurrentibus, vt multi non
qui-

quidem sacris, sed sacramentorum perceptione abstinere: et si distulerunt potius, ut quod omissum erat in præsens, Calendis postea Ianuarijs, & Epiphanijs die, maiore fenore pensarent. at nos, in belli periculis, ad pacem exposcendam precibus conuersi, frequentibus sacris, & quinis quotidie fratribus communicantibus, aliquot præterea se verberantibus, post certos dies in orbem reditura vice, ad summam usque hiemem, biduique abstinence in singulas hebdomadas, Deo placando institimus, ut volens propitius respiceret rem Galliarum in summum discrimen adductam. Alterum commune nobis cum hac ciuitate periculum incidit, in ferias Apostolorum Petri & Pauli, quo tempore Hæreticorum copijs, regijsque coniunctis, totum bellum in hanc urbem incubuit. vastabantur agri, diripiebantur villæ, oppida vi doloque capiebantur, toto impetu ad caput regni bellique Parisios, frumento stipendioque instructus admouebatur exercitus: et acta res erat, nisi regis obitus interuenisset. Sed hic aliquid intericiam necesse est. Affluxere id temporis, in continentia urbis, copiarum Catholicorum: ad eas omni ratione iuuandas. missi e nostris per duas tresve hebdomadas quotidie deni, plures diebus festis, cum & cibos, & hortamina excubantibus ferrent: et accidit die quodam, ut incuria ne hominum, an penuria rerum, cum perstissent ieiuni milites ad diem usque inclinarent,

tem, colligere vasa, & mouere castra extemplo iuberentur: quod ita indignum visum omnibus, vt ni mature occurrissent nostri, quantulumcumque victu, vt in illis angustiis, ministrando, iam incitatis per occultum sermonibus lacerantes ciuitatem ad duces, non abstinuissent etiam liberioribus maledictis. eo maius subsidium, quo grauior necessitas fuit. Tertium periculum, ac pæne extremum, fuit in anniuersariis omnium Sãctorum, subita irruptione perduellium, occupatis suburbijis, amplis & opulentis, neque propius factum est quicquam, quam vt vrbs ipsa caperetur. sed suam ciuitatem custodijt Christus hostium impetu represso: eodemque die, nocteque proxima, tanta vis Catholicorum ad defendendam matrem vrbium signo dato confluit, vt subito pauore consternati hostes diffugerint nemine persequente: et si relictis vestigijs barbaræ crudelitatis, onusti præda, abductisque compluribus, qui pretio redimerentur. in tanta vrbis trepidatione exierunt nostri firmantes animos ciuium, minuendo metu: et ipsi etiam conuectarunt crates cæmentaue, quis portæ non clauderentur modo, sed etiam inædificarentur. Sed & eodem die, quidam e nostris discipulis qui migrabant in tutiora vrbis loca, relictis parentibus, sese nostris adiunxerunt, laborum socij periculorumque, vt auderent idem, patereturque, in rebus incertis.

COLLEGIVM MVSSIPONTANVM.

MAGNVM DIVINAE prouidentiae argumentum, circumsonante strepitu, qua belli, qua pestis, nostros omnes incolumes fuisse, vno excepto, quem diuturna paralyssis absumpsit. In vrbe conciones ordinariae habitae a tribus: a duobus vicinorum pagi obiti, & per speciem instruendae pueritiae, aduكتورum quoque aetas exulta. Instauratae scholae abscessu pestis: ipsoque initio conuenerunt quingenti. additus ex praescripto Patris Visitatoris Professor litterarum sacrarum. Celebrata aedes nostra, tum Primicerio Metensi Cardinalis Vicario ter conferente sacros ordines, multosque muniēte sacramento Confirmationis, tum frequenti confessione plurimorum. & ad aliquos pertinuit utilitas. Duae feminae non ignobiles Catechesi a nostris instructae, & viri praeterea tres, cum Ecclesia in gratiam rediere. Multi ab angore conscientiae, aliqui a superstitionibus, domus a lemuribus spectrisque, diuino beneficio, liberata. Curiones rustici de eorum officio condocerunt. Quidam desiderio liberorum, vouit si filium susciperet, Societati nostrae consecraturum: et votum id Deo cordi fuisse ostendit vxor, virilis sexus stirpem enixa. Ex Epirotis, qui hic collocati in praesidijs equo merebant, aliquis fructus perceptus. eiectae meretrices

retrices, odiaque . duellum inter duos ex pro-
uocatione certaturos cum pace mutatum. Ce-
terum munera aliquot oblata templo fuerunt
indicio aliquorum erga nos beneuolentiæ ac
pietatis. Serenissimi Principis filia peristro-
mate serico, argentoque intertexto, altare ma-
ximum: nec vilior materia pia quædam ma-
trona sanctuarium conuestijt. aucta præterea
argento facto, vesteque sacra supellex.

COLLEGIUM BITVRIGENSE.

GLISCENTE FLAMMA belli ciuilis,
ad propulsandum commune periculum, in
hac quoque vrbe, Christiana pietas magis exar-
sit: et magna extitit concionatoris nostri vir-
tus in spe ciuium accendenda. Constituta Pœni-
tentium Sodalitas (beati Hieronymi patrocini-
um, & a vestitu cœruleo vocabulum habet)
tantos progressus effecit, vt iam centum fer-
me & viginti capita censeantur: edomando cor-
pore, flagellisque, ieiunijs, & asperiore cilicio
sub obsequium animi redigēdo, omnes intenti.
plures ab illis supplicationes in hac calamita-
te regni, placando numini, obitæ: cum vel in
hieme media tunicati tantum, & nudis pedi-
bus incederent, sex septem millium multitudi-
ne prosequente. magna perinde Sodalitatis fa-
ma, vt sodalium religio: sic vt affluentiu nume-
ro locus destinatus conuentibus, quia videba-
tur

tur angustior, cum laxiore fuerit mutandus . in
eam porro, cum etiam adollescentes admitti cu
perent, nec laborum duritati videretur satis ap
ta ætas, nondum egressorum annum sextumde
cimum, ne voto fraudarētur, in assignata supe
riore contignatione , obeundis pie precationi
bus , subeundisque voluntarijs supplicijs , pri
uant vitam vel concessis voluptatibus : ita ge
nerosi furculi, quandoque in frugiferam arbo
rem inferendi, feliciter succrescunt. ex ijs non
nulli auxere familias religiosorum : sunt etiam
qui nostram affectāt. Atque hanc Pœnitentium
Sodalitatem in perpurgandis animis nostra o
pera vtentium sacerdos instituit concionibus:
idemque præstitit in reliqua iuuentute, vt Bac
chanalibus iuterdicerent sibi plures ludorū la
sciuiæ, quorū pretium magis fraus animorum ,
quam voluptas spectantium : tantaque hoc an
no, quanta numquam alijs, confitentium multi
tudo . Heluetius miles parentibus hæreticis,
cum altero milite altercatione congressus, cer
tamine irarum pugnam conseruit, sed stratus
vulnere, nihil habuit prius, quam vt accersito
vno e nostris patefaceret arcana pectoris, me
rito hæc sibi accidisse testificans , quod reces
sisset a menstrua sacramentorum vsurpatione:
tum venia petita ab interfectore , cumque illo
reconciliatus dextera data, & cum Deo, Eucha
ristia accepta , plenus spei ac fidei decessit.
Pueri duo deprauati a magistro non recta sen
tiente,

gente, nostrorum admonitu se correxere, excusati magis, quo ob ætatem improuidi.

VIRODVNENSE COLLEGIVM.

IN HOC METV motuque rerum, habitæ extra ordinem conciones, institutæ supplicationes sacræ, castigationes corporis susceptæ. et respexisse Deum preces humilium, hostium patefactæ insidiæ, et defensa ciuitas sæpius ostendit. Episcopum habemus nostri ordinis amantissimum, et cupidissimum salutis animarum: quam ad rem nobis vtitur administris. Cum e reliquijs sancti Nicolai, qui nomen dedit nostro templo, aliquid oblatum esset, thecam publice consecrauit, grauemque habuit orationem, in qua & facundia inerat, & auctoritas dicentis, de veneratione & imitatione Sanctorum. Vnus e Tyronibus phthisi laborans, breuem vitam cum æterna mutauit, die Parasceues, cum duabus ante horis, cum alijs, vt fit, in cubiculo obambulans, prædixisset sibi migrationem imminentem. Fraxinum, pagus est sex milliaribus distans: vbi quidam e nostris aliquot diebus versatus, bisque concionatus die festo, tantum excitauit in audientibus ardorem pietatis, vt certatim confluerint ad liberandam conscientiam onere peccatorem. recisâ odiâ quæ inueterauerant. restitutum æs alienum quod retinebatur mala fide,

factum vt rediret filius ad imperium patris,
quod iamdiu detrectabat.

COLLEGIVM NIVERNENSE.

NON MAGNVS NVMERVS diuina mysteria in templo nostro obeuntium, sed siue vim spectes inueterata in hac vrbe consuetudinis, quæ paulatim itur euulsum, siue rationem temporum, non pœnitendus. Spirituallibus exercitationibus imbuti duo: quorum alter capturus consilium de genere vitæ, vocem audiuit Italico sermone (fuerat enim olim in Italia educatus) religiosum institutum suadentis. Neque caruit etiã illud admiratione, quod cum Pater Rector Diuione (abest tridui itinere) huc rediret, incidissetque in milites Societati infensos, eoque suspendium minitantes, vbi ad eorum Ducem ipsiusque vxorem perductus est, ita flexit vtrumque prudentia orationis, vt exceptum comiter sueta auxerint erga domesticos liberalitate, et de suo, reddito viatico, quod ablatum a militibus reperiri non poterat (ea summa decem aureorum fuit) liberum, ac ne verbo quidem inclementiore appellatum, abire permiserint. Optimi Antistitis erga nos beneuolentiam testatur frequens in ædem nostrum (etiam si longule abest) aduentus, sacri audiendi. Discipuli fere quadringenti, tributim in sex classes, in quarum postrema cle-

elementarij : et ad pietatem erudiuntur : nunc quidem, quod antea factū erat a nemine, multi ambiunt nostrum ordinem: et inuentus est adolescens, quem pernoctantem in eodem cubiculo duæ mulierculæ pellicere non potuerunt sermone incesto: quod flagitium aures aspernarentur. Ceterum duo delata ad nostros (etsi fuerunt eorum pars aliqua) his litteris inferenda: quorum vnum altero admirabilius. Hoc primum. Quidam, seu inopia pecuniæ compulsus, seu sollicitatus auaritia, eo amentia prouectus est, vt cupidine potiendi quod vellet, se se dæmoni deuouere statuerit: id cogitans, extra urbem egreditur, in locum vacuū vastumque: hic contenta voce diabolum compellat, eius aspectum imperiumque expetere, syngrapham polliceri obsidem famulatus: adest ille, nec visus, eumque prope de sanitate ac mente deturbat: sed hic quoque, vt alij sæpe, malum, quod stulte optarat, tarda æstimatione perspexit, nec tamen sera. cōfugiens ad Dei auxilium cacodæmonem excussit. Sequitur alterum maioris operis. Virgo quædam annos nata circiter viginti, nobilis matronæ ancilla, etsi cupida olim seruiēdi Deo in virginum cœnobio, tamen semel anno eluere peccata confessione solebat: hæc cum sacerdote externo (quod postea extra confessionem cognitum est) ferijs Paschalibus se aperit, sciens volensque, an quod interrogata non esset, reticet crimina nōnulla:

mox conscia sceleris ad sacram Eucharistiam accedere non audebat: sed inuitatu sociarum pudoris ambigua ac metus, tandem eo flexit, vt ne videretur contemptrix sacrorum, sacrilegium contempserit: iudicium sibi manducauit: nec abfuerunt indicia numinis irati: quasi yrentem flammam demississet in stomachum, magno licet nisu non potuit euomere: et factū agnoscit scelus, nec tamen conuertitur ad pœnitentiam: quin potius: vt difficile est vbi semel prolapsus fueris, in lubrico consistere: alterum addit: gemmas magni pretij, nec exigui ponderis pecuniam dominorum, furto auertit, iamque postposito omni timore diuini iuris atque humani, ad plura flagitia se accingit. sed nullū facinus diu occultum. in furto deprehensa vim vitæ suæ afferre voluit. igitur inclusa in cubiculū, vt ab ea mente desisteret: hoc magis incēsa, impulsaque a dæmone ad Christum abiurandum, quod etiam sæpius fecerat: et pollicitus erat veterator effecturum omnia quæ vellet. subtractum erat e cubiculo omne instrumentum cædis: at illa certa moriendi, e reperia membrana funiculum sibi contextuit, moxque adalligauit ad collum: irritō conatu: vbi hoc non successit, in feruētē aquam immerfans caput, prohibita est domesticorum accursu. demum, crinibus vti voluit ad laqueum, diuina semper obsistente clementia, ne perageret incepta. iam pæne triduum inedia consum-

plerat,

pferat, nec spes vlla eius salutis domi, cura tantum suberat. accersuntur nostri: hoc vltimum miseræ remedium: nec adhibitum frustra: eorum alloquio factum est, vt se ægram animi mulier agnosceret. tum, quæ magna pars est sanitatis, vt sanari vellet: postridie cum venisset ad templum, purgata sanataque recessit: nec tamen omnino finis certaminis: nocte quadam, secundum quietem, virum vidit formæ oris et maiestate venerabilem, cuius aspectu recreata cum esset, dein excitata, conspecto altero tatro ac deformi, cohorrui: et nescio quomodo cum ad hunc conaretur se adiungere, vetuit alter, qui prior apparuerat: dein mente iniecta, vt se cruce consignaret, immane monstrum euauit. narrauit hoc visum honestæ mulieris, simulque ostendit non integre confessam. ergo expiata rursus cum esset, monenteque Episcopo percepisset hostiam salutarem, omni in posterum spectro ac timore liberata est. et nunc diuina mysteria rite admodum et pie frequentat, illius beneficio, qui peccatum sustinet, vt peccantem emendet.

AVGENSE COLLEGIUM.

AVDITORVM COETVM, qui in scholis ad sexcentos excreuerat, mense Iulio armorum strepitus exterruit. sed aucta pietatis studia et religionis, indictis supplicationibus.

ad templā, perque ipsa templa comprecationibus in vicem obitis, hosti arcendo, tamen et si ter bello appetita est vrbs, ter deditioe pacem redemit; a Nauarro primum, mox a Meinæo Duce, postremo iterum a Nauarro: etsi ab hoc, non omnino Gallica fide: in dedita vrbe et si crudelitas absuit, non absuit auaritia. Quo primū tempore hostis aduētabat, duo viri nobiles sese ad certamen prouocauerant: eos reconciliauit Pater Rector, cum pro concione legisset caput e concilio Tridentino de monomachia vsu interdicto. cesserunt interea nostri e capta vrbe, et (quamquam vagans vbique miles, et ad prædam intentus) sine infesto cuiusquam occurſu in Belgium venire. et aliquid in itinere, priuatis publicisque cohortationibus, attulerunt opis, oppidis, ac præcipue primaria vrbi quo diuerterant. tres in Collegio subſtitere ſolatio ciuium, & piorum adiumento. et si, Meinæo Duce circumuallāte urbem, portisque in hærente, a præſidiarijs militibus, qui viderent multos e ciuibz ad eos confugere, & relinqui muros incustoditos, periculo non caruere. tandem tamen Nauarro iterū imminente, de amicorum conſilio, relictus tantum socius vnus, qui ſeruaret Collegium: iſque adhuc cum rebus omnibus intaetus fuit. Ceterum in altera Nauarræ obſidione, incidit ſtratagema non reticendum. in vrbe reliqui erant milites non amplius triginta, exigui numero, ſed viuidi bello;

igitur

igitur, cum, expectant auxilia, ne contemptu
paucitatis acrius oppugnentur, disponunt mu-
lieres in moenibus, lucentes armis, et cuspidi-
bus praelongis: ea precipue parte, qua conspi-
ciantur hostibus, et praebeant speciem virium
auctarum: qua facie cum perterrissent hostem,
ipsi repente facta eruptione, magno impetu, &
clamore sublato, fugam stragemque late dede-
re, et desita erat obsideri urbs custodibus va-
cua, nisi Nauarrus a transfuga edoctus de
simulatione auxilij, repetisset oppu-
gnationem: admouebat sti-
mulum pudor, ne a mu-
lieribus videretur
eiectus.

tur ciectus.

COLLEGIUM FACDANENSE

ABELLORVM PETIT, 1697

Le Gouvernement annule les attributions de

Conferat Deo dignetur, intercedat etc.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

2. *Chlorophyll a* and *Chlorophyll b* content

8. Pour le long d'un cote

1870

University of California, Berkeley

... ..

When conflict occurs - the individual's actions

of the

...כבר נכתב, כדרכו, בלשון חזקת...

S. 4 PBO-

PROVINCIÆ LUGDVNENSIS.

RECENSITI NOVEM Domicilijs socij centum nonaginta duo. In Collegio Lugdunensi viginti quattuor: in Tarnonensi triginta unus: in Biltomenfi, Dolanoque viceni: bini: in Camberienfi nouemdecim: in Auenionensi, & Dniionensi singuli viceni: in Anicienfi quindecim: in Probationis Domo septemdecim. Decefsit vnus. Admiffi quattuor.

COLLEGIVM LUGDVNENSE.

IN BELLORVM METV, peftis, quæ sex feptemve annis fuperioribus æftate re-
cruduerat, Dei benignitate, intermiffit hoc anno. Defideratus tamen Petrus Natalis Parifienfis, multarum linguarum, & politioris litteraturæ, & quod longe maximum eft, probitatis & modæftiæ laude præcellens. Nouitiatus, qui hætenus a Collegio, excepto quod cœnationem communem habebat, cetera feiunctus, Collegiorum contributione ægre fufientabatur, nunc tandem, commodiffimam domum Collegio continentem, certosque redditus annuos habere cœpit, feorfum ab illo: pia liberalitate Aloifia

siæ De Anceluna grauissimæ femina, atque optima: quæ Probationis Domum hoc anno fundauit in Auenionensi agro: hac condicione, vt prementibus armis, Nouitiatum liceat ad tempus alio transferre, Superiorum arbitrato. Externa & publica pietatis officia multa & magna e Collegio manarunt. In tanta temporum iactatione exhibuerunt discipuli nostri in speciem fabulæ, e meditationibus Nostri Patrijs Ignatij, deliberationem de duobus vexillis: pueris, quasi Neophytis, inituris pugnam aduersus diabolum, cilicia & flagella, victricia arma, a Christo porrigebantur. habuit ea res commendationem, multosque Lugdunensium excitauit ad ea sibi comparanda. Paulo post, cū grauiora vrbi totique regno metuerentur, & exorando numini, indiceretur quotidie statio ad aliquod templum, sacrosancta Eucharistia in propatulo posita: visum est nouitio aliquo inuento discipulos nostros adornare, si augeretur religio plebis, igitur, albat omnes, præeuntibus, qui ferret effigiem Crucifixi, & alijs, qui Christi cruciamentorum insignia, prælucentes facibus, & plerique nudati pedes, asperrimo licet tēpore anni, litanijs recitandis, procedebant ad templum, vbi stata comprecatio: quod spectaculo primum ciuitati, deinde etiam exemplo fuit. secutæ sunt alijs diebus, prælata similiter Cruce, puræ virgines, candido amictu, et earum partem nudis plantis. his se adiunxerunt viduæ,

obuo-

obuolutis linteo capitibus, ne agnoscerentur. tanto magis incensa discipulorum æmulatio, ergo abiectis albis vestibus, horrenti sacco impliciti, pars corpori innexum gestare cilicium, quod ex humeris eminebat: pars manu scuticam, qua ubi ventum erat ad templum, se acerrime verberabant, ut sanguis efflueret. commotus deinde Clerus, & populus vniuersus: ibat quotidie clericorum aliquis, & religiosorum cœtus, grex virginum, & numerus puerorum: nec tenebant se domi matronæ nobiles, quæ et ipsæ velata facie, in vili veste, cum cilicio interiore, votis ac supplicijs inibant templum: separatoque loco virilis ac muliebris sexus omnis ætas communicabat. hæc erant piacula pacis exposcendæ: cum illustrissimus Legatus in Galliã venit. eius aduentu quasi ignis additus incendio. edixit stationem in nostro templo ad dies quindecim, in eoque, semel atque iterum, effusæ multitudini habitu pœnitentium sacrum panem porrexit, iuxta dantis, atque accipientium, ingenti sensu pietatis. Ceterum confessiones fuere, in nostro templo, toto anno, & singulis fere diebus, frequentissimæ. Mulieres aliquot turpi vitæ multam salutem dixerunt ab hæresi, a sacrilego mercatu sacerdotiorum, a magicis superstitionibus, resipuerunt nonnulli. magna denique morum mutatio, & malefactorum restitutio, facta est. Quod si cœnobiorum virginum commoda haberentur, non deessent pluri-

plurimæ, quæ virginitatem suam in perpetuum Christo consecrarent: ægroti, vincti, extremoque damnati supplicio, visitati a nostris, adiutique. de quibus cum dici permulta possent, hoc vnum selegimus, causa exempli. In celeberrima trapezitarum vrbis platea, quidam imprudenter disploso sclopo, pium virum vulneravit: coniectus inde in carcerem: ille lecto affixus: sed post longam & difficilem curationem, morti proximus cum esset, hortatu vnus e nostris, creptum hominem e custodia, ad seque adduci iussu, humanissime amplexatus, veniaque prosecutus, omni erroris culpa, pœnaque liberauit: a suisque impetrauit, vt perpetua obliuione, illam, quæcumque esset, iniuria, delendam censerent. Denique hoc anno, in tanta temporum calamitate, porticus, in qua duæ sunt contignationes, extructa: inferior, Collegij hortum attingit, qui propterea amplior effectus: superior, in suburbanos agros & Rhodanum, pulcherrimum prospectû habet.

COLLEGIVM TVRNONENSE.

TVRNONENSIS agri fructus, si superiorem vbertatem spectes, valde mediocres, si tristitiam præsentem temporum, ipsa etiam expectatione maiores. Beatæ Virginis Sodalitas hoc anno instituta, magno prouentu. Adulescētes bene multi, tum e castris Philosophiæ,

tum

tum ex alijs gymnasijs , ad Societatem oculos
adiecerunt. Domini Turnonij non tacenda in
nos liberalitas, cum matris benignitate certa-
uit. eius filia valetudo cum plane esset deplora-
ta , festinus quidam sacerdos noster Anicium
mittitur, ad sacra , votaue de puella ægrotan-
te , facienda . vix hic ingressus erat viam , cum
ire cœpit melius illius valetudo: et paucis post
diebus omnino confirmata est. multorum odia
relinctâ. ad gratiam non pauci, & concordiam
renocati . mulier a marito capitali odio dissi-
debat, vt neque cibum cum eo sumere, neque ef-
fe apud eum vlla ratione vellet : eoque proces-
serat acerbitatis, vt mortem sibi optandam pu-
taret. hæc, vnus de nostris vsa consilio, in vete-
rem gratiam redijt cum viro . quemdam præ-
terea virum fortem ac potentem, qui acceptas
iniurias vlcisci decreuerat , vnus e nostris
oratio ad mitiora conuertit . neque vero his
agri Turnonenfis regionibus, nostrorum labor
atque industria , circumscribi potuit . excur-
sum item in varia , atque longinqua oppida,
maxima oppidanorum flagitatione , et fru-
ctu . Pauca de multis attexam . Duo militum
Præfeti leni de causa graues inimicitias gere-
bant, nec nisi cæde expiandas : multique viri
nobiles, qui ad eos placandos venerant, irriti
discesserant: at Deus qui disponit omnia suauiter,
iniecit sacerdoti nostro pacificationis ra-
tionem plane admirabilem : rem diuinam fa-
ciebat

ciebat utroque præsente: cum esset consummationi proximus, fratrem qui administrabat, admonet, ut graui oratione conuersus ad audientes agat de concordia: hic genuflexus, efficaci sermone, ad religionem, & ad metum accommodato, terruit simul iratos animos, et accendit: obtestatur per Iesu Christi præsentiam, per lacerum verberibus corpus, per spinis confectum caput, per atrocia vulnera, plagasque acerbissimas, vnde plus amoris manauit, quam sanguinis: per supremum illum diem, quo seuerissimus idem iudex discet vitas, et crimina singulorum, hortatur, obtestaturque, ut iracundiam ponant: hæc dum frater intonat, ecce tibi a sacerdote fulmen: vertit enim se ad populum, et venerandum Christi corpus attonitis ostentans, ita perterrefecit illos aspectu numinis et voce, ut tum quidem, in mutuos ruentes amplexus, breui osculo, post modum, iisdem vescentes epulis, communi mensa, iram finierint. Sacerdos vnus in locis aliquot hæresi infectis, octoginta amplius confessiones generales excepit, magna ex parte nobilium. Ceterum tanta opinio nostrorum religionis, ac doctrinæ, ut hæreticorum Ministri, suis omnibus, nostro aditu congressuque interdixerint: qui secus faxint, arcentur concilio impiorum: ut pro sit etiam poena, quibus culpa non obfuit.

COLLEGIVM BILLOMENSE.

VIS DIVINA in custodienda ciuitate, conseruandoque nostro Collegio, iuxta apparuit. Ergo illa, in hostili incurfulibera, in pestilentia (merito Deiparæ Lauretanæ, cui vota fecerant) tuta atque incolumis fuit. at Collegium in his armis bellisque, sine vlllo fere vectigali (egregia virorum totius Prouinciæ nobilium, illustris præcipue Comitis Pandani, & fratrum eius liberalitate) non solum sustentatum, sed ornatum etiam, atque auctum est. villa quoque, quæ pæne sola nobis supererat, Marchionis Cauilliaci illustris feminae auctoritate defensa. nec omiſſa interea cura scholarum. apertæ ineunte Quadragesima, discipulis circiter quingentis: ijque, præuio dialogo pereleganti, allecti splendore præmiorum, dono Pandanæ Comitis, feminae illustris. aucta ciuium pietas in multitudine periculorum: declararunt supplicationes plurimæ, et quotidiana preces, circum templa. e concionibus fructus qui solet. Ecclesiasticis beneficijs inique possessis renuntiatum. æs alienum restitutum. in alia etiam vrbe, vbi noster Quadragesima concionabatur, aures præbitæ primarijs viris mulieribusque, atque vnius cœnobij virginibus, de patratiss criminibus in tota vita, confidentibus. a quibusdam concubinae exactæ. mo-

nachi aliquot, ad obedientiam Abbatis, vnde discesserant, reducti. hæretici nonnulli bonum consilium ceperunt. coniugati dissidentes reconciliati. lis grauis inter primores composita. alia denique ad Dei gloriam effecta. Sed non est currendum per singula, in ijs, quæ æstimata magis, quam audita delectant.

COLLEGIUM AVENONIENSE.

SCHOLASTICOS e selecta ac nobili iuuentute, frequentiores quam alias vmquam hoc anno habuimus. Qui sanctissimam Dei matrem sibi patronam adoptarunt, doctrina et morum probitate præcellunt: hi, super alia pietatis officia, custodias publicas persæpe adiere, et post sacrum factum ab sacerdote vno eiusdem Sodalitij, interdum concionem habuerunt, non sine fructu. idem in nosodochio, et orphanotrophio, præstitum: vbi etiam rudes, puerique orbi parentibus Christianæ doctrinæ elementis expoliti, et crustulis allekti. Quidam e discipulorum numero hunc in cœtum admitti vehementer cupiebat: sed cum dif ferri placeret moderatoribus, siue moræ intolerantior, siue familiarium inductus consilio, intepuit: et fortasse isset in alia omnia, nisi nocturnorum terrore somniorum, spectrorumque horribilium, excitatus esset. vbi redijt ad pulchrum propositum, sædæ imagines abierunt.

Ex

Ex ea Sodalitate duo Capuccinis adscripti: plures expetunt, vt in nostrum ordinem admittantur. Sacramenta vsurpantium numerus auctus: confessiones generales audita quamplurimæ. nec absuit fructus. in hac tempestate Gallicani regni, supplicatio a virginibus nudis pedibus obita, Crucis vexillum vna illarum præferente. neque aliæ virgines defuere: et viduæ etiam non pauca, quæ cilicio zonaque rigidior, humi cubatione, inedia, alijsque supplicijs afflixerunt corpus, numini propitiando. et e virginibus quidem vna cœnobium post diuturnam probationem ingressa. restitutiones aliquot factæ. dissidia multa sublata: atque in his nonnulla, quæ intestino morbo, familias vexabant. vir reconciliatus vxori, cui venenum parabat. alia item mulier marito: gener socrui, et cognatæ: frater fratri: nobilis vir alteri eadem claritudine: duo denique, qui duello constituerant finire discordiam. multi a turpi et flagitiosa vita abducti: atque in his, mulier, miraculo. habuit forte obuium hominem ignotum, qui cum obiectaret illi flagitium præteritum in confessione, admonuissetque, vt de eo confiteretur, nisi vellet detrudi in gehennam, ex oculis mirantis euauit. Nostrorum etiam industria factum est, vt complures feminae, abiecto auro, gemmisque inutilibus, honestum ornatum, quam splendidum vellent. duæ hæreticis deprauata ritibus, ad Catholicos, totidem

tidem a gurgite libidinis ad portum coniugij
 traductæ: plurimi ab armis Ecclesiæ pernicio-
 sis abstracti. Archiepiscopus noster, cuius sin-
 gulare studium in rem Societatis, alijque Epi-
 scopi vicini, nostrorum opera vtuntur. Valria-
 cum oppidum est, hæreticorum locis vndique
 cinctum, in ditione Vasionensi, nouem circiter
 millibus Gallicanis Auenione distans: huc mis-
 si diebus Dominiçi Aduentus, maximique ieiunij,
 duo, concionibus habendis, audiendis con-
 fessionibus, imbuendis puerorum animis ad of-
 ficia Christiana, perutiles multis fuere. Simili-
 bus muneribus aliquot oppida percurfa: quã-
 quam, eo tempore vix auderet quisquam pe-
 dem ponere extra urbem, cum hæreticorum fu-
 ror auctus cæde Catholicorum principum, si-
 nitimam omnem regionem armis circumsona-
 ret. hoc tempore multorum animi firmati
 imbellem fugam meditantes, admonitique, vt
 non solum vigilando, agendo, bene consulendo,
 sed votis etiam, et Christianis supplicationi-
 bus rem prospere cessuram existimarent. e
 quadraginta militibus, qui in prælio cecide-
 runt, vnus cum pro mortuo derelictus esset,
 atque exutus armis, adiutus a nostris non ante
 expirauit, quam de totius vitæ criminibus con-
 fessionem peregisset. alter insigni vir pietate,
 vt præstantiori militiæ nomen daret, institu-
 tus a nostris, et in Capuccinorum præsidijs lo-
 catus est.

COLLEGIVM CAMBERIENSE.

SCHOLARVM angustia laxata: et erat discipulorum numerus auctus, nisi interstrepuisset bellum, Sabaudiensium serenissimo Duce, Geneuam, hæreticorum receptaculum, oppugnante. Diuina obeuntium mysteria frequentia eadem, quæ superioribus annis: conciones audientium, quanta esse potest, pro captu templi. Cæpta est explicari doctrina Christiana exeunte Nouembri, rei nouitate perinde, vt utilitate quamplurimos conciente. Carceri, valetudinarioque, opera præbita diligenter, valetudinario magis: ita enim erat opus in multitudine moribundorum, & languentium: quippe frumenti inopia in has regiones late dominata complures in valetudinarium compulerat, effigies, aut vmbras potius, mortuorum spirantium. neque enim vna fuerunt huic populo irati numinis argumenta, excepit fames miseriarum vltima, et, quæ cum illa plerumque, perniciofa contagio: multa corpora mortalium absumpta: quæ cum inhumata passim iacerent per agros, lupos primum extiauerunt, dein, gustata humana carne, accenderunt in homines, vt nonnumquam relictis ouibus, pastorem inuaferint, lanxiantque. Ceterum; parum absuit quin Collegij reditus, vt in tali tempestate, imminuerentur: erant enim

qui prætexentes mandatum Ducis, decimas, et tributa imperarent: sed is, cum conuentus esset a Patre Rectore, ostendit sibi placere, vt vacationem ciuilis census, omniumque rerum immunitatem haberemus: idem, cum medio Nouembri ad nos venisset, interfuturus sacro, exposuit cupere se mitti aliquos e nostris in loca nonnulla, quæ, multos iam annos, propter vicinitatem Geneuæ, hæresis occupasset: quin et in sermone pollicitus additurum aliquid magnitudini ac dignitati nostræ ædis, quo amplior, sit et accômodatior nostris vsibus futura.

COLLEGIVM DOLANVM.

IN TEMPLO. maximo, ijs diebus, qui anniuersariam Christi Domini nascentis, morientis, reuiuiscantisque memoriam præcurrunt, conciones habitæ ab vno, magno concursu fructuque. eodem tempore, temploque, pomeridianis horis ab altero, edocti sacerdotes de officijs Christianis, confessiones auditæ permultæ. complures, a pellicum consuetudine, aliqui ab iniusta pecuniæ possessione, nonnulli, qui studiorum causa huc venerant, ab hæresi abducti. nec est prætermittenda pietas aliquot feminarum, quam omni genere officiosæ caritatis ostendunt. super cetera illud proprium habent, vt alias excitent ad ablundas maculas peccatorum, in nostro templo. Anti-

stita quædam vnius cœnobij apud nos confessa, orauit obnixè, vt mitteretur aliquis ad suas audiendas: et aberat cœnobium ab vrbe non parum: paucis post diebus iuit vnus, et opportunis cohortationibus edocuit virgines, vt in diuino famulatu angelicos spiritus æmulentur. Discipulorum quoque nostrorum magna erga Deum, sacrosque ritus obseruantia: ex ijs segregata Congregatio beatæ Virginis: nec defunt, qui nostrum institutum, si per ætatem ac Superiores liceret, audivissime cõplecterentur: additus stimulus, vbi se ad Romanam aggregatos esse intellexerunt. magnus etiam profectus in litteris: excitantur in concertationibus et declamationibus publicis, præsentia studioque ciuium Dolanorum. Tres e nostris in diuersas Burgundiæ ciuitates Quadragesima profecti. ex ijs vnus, priuatis et familiaribus colloquijs, primarios cuiusdam vrbs ad concordiam reuocauit. choreas, quæ ducebantur frequentissime, sustulit. explicauit ter hebdomada, quæ pertinent ad informandam conscientiam. multorum confessiones generales accepit. Sodalitium pâne collapsum restituit: persuasitque sodalibus menstruam sacramentorum perceptionem. ab altero, multorum, in Deum ac Cælites, licentia linguæ coercita. exposita doctrina Christiana. adducti homines vt excitarent facellum beato Roccho. dissidentes reconciliati. ab eodem, cum in alterum oppidum

pidum vocatus esset remotissimum, constab-
litum Sodalitium, iam pridem inchoatum in ho-
norem nominis Iesu : et aures datæ oppidanis
fere omnibus confitentibus peccata totius vi-
tæ . Tertius ierat in montana, vt ad varia op-
pida, animum atque iter intenderet : conue-
nes frequentes, ter singulis hebdomadis institu-
ti rudiores Catechismo: ad quem pueri manu-
sculis, adulti voluptate, quam percipiebant ex
puerorum diligentia, grandæui et prouecti di-
scendi cupidine, alliciebantur. pomeridianas
horas confitentibus dabat. bis, quotquot ibant
hebdomadis, sacerdotes instruebat. Sed et con-
stituta pax inter eos, e quibus vnus ita perui-
cax iræ, vt aliorum frustra fuisset omnis labor
in eo mitigando. reuocatus vsus, ter quotidie
salutandæ Deiparæ ad pulsum æris campani;
itemque vigilem seruandi ignem ante sanctis-
simum Christi corpus: qui olim aboleuerant,
Reuocatus idem sacerdos sub ferias Penteco-
stes auxit numerum pœnitentium. mulier con-
scientiæ stimulos, quos aqua potu esuque pa-
nis simplicis rerundere non poterat, confessio-
ne etellit. eodem altera beneficio a diaboli in-
sidijs, vt se in profluentem conijceret suaden-
tis, liberata. Sublatæ choreæ anniuersariæ e
vestibulo templi, vanaque consuetudo, qua
equis instratus floribus, candelasque ac-
censas gestans in fronte, inibat templum, du-
cente anicula, omni populo prosequente, ad

co manebant adhuc vestigia vetustæ superstitionis.

COLLEGIUM ANICIENSE.

VT IN HAC difficultate rerum et temporum, Aniciensis Collegij initia non prospera fuere. Conciones in templo beatissimæ Virginis, nostroque in sacello, quam utilissimæ: adducti ciues, vt quantum in ipsis est, exequentes cuncta humanis consilijs, spem tamen omnem ac subsidium in Dei clementia, frequentique vsu sacramentorum, haberent. mira erga nos illorum beneuolentia, lætitia vero, susceptum propter superiore anno Collegium, tanta, vt eam crudam veluti ac recentem nondum concoxerint: eam sperant, vbi res publicæ melius fluxerint, auctum iri promouent interea, pro viribus, cultu sumptuque rem nostram domesticam, et supellectilem sacram. nec minus ipsorum incrementum pietatis: ad sacrum conuiuium, in ferijs natalitijs, accessere circiter sexcenti: atque ex ijs aliquot priores vrbis. tenera ætas imbuta initijs disciplinæ Christianæ, tanta mortalium voluptate, et, vt fit in rebus nouis, admiratione, vt dictitarent vulgo, pueros puellasque septennēs doctiores esse, quam homines magno nam. Ceterum, cum in hoc tumultu adirentur a supplicandis templis Eucharistia proposita, eaque

magnifice adornarentur augendæ religioni ; nos etiam nostrum sacellum, pro nostra tenuitate, instruximus, non eleganter illud quidem, sed tamen, ut appareret mundities, et cura : et viderunt illud ciues, et magno etiam studio visendum putarunt. Iam quotidiana munia Societatis, et pæne vsu contrita, sileantur. Quid enim dicam noui, si memorem non raro itum in nosocomium, publicasque custodias? ibidem conciones, non fuisse inutiles? non paucos ab ineunte ætate repetita confessione expiatis? pecuniam non leuem ad dominos redisse? mulieres a turpi quæstu ad pudorem & sanctimoniam reuocatas? Sunt tamen, quæ sine piaculo taceri non possunt. Confessio ægroto cuidam, & corpori medicinam fecit, & animo. Alius, cum collo subnexuisset quædam ad minuendos ardores febrium, plus adiuuenti reperit in particula cerea agni cælestis. idem remedium mulier in pariendi doloribus experta. hæretici aliquot ad rectam sententiam reducti. impij impudicique libri nonnulli, ignibus addicti. Duo, qui parentes pulsauerant, scelus agnouerunt: nostris præsentibus, veniamque petierunt genuflexi. fiduciaria sacerdotia reiecta. energumena liberata. ab ignauo otio lusuque aleatores retracti. et quamquam in armorum strepitu bellique, intutum erat adire suburbia, tamen in oppido quodam, per quadraginta dies sollempnis ieiunij, vnus e nostris opera quotidie concionantis,

nantis præclare stetit. monialibus, sacerdotibusque confitentibus aures præbitæ. pia supplicationes indictæ. restitutiones factæ. hæreticorum libri exusti. Atque hæc de vrbanis rebus, externisque. Auditores habuimus fere quingentos, in sex classibus, præter eos qui docentur de finibus bonorum malorumque, in religione Christiana: numerus non paruus, si spectentur tempora, sed fructus, quam pro numero maior spectaculis deleniti quidam, quierant infensi: vario epigrammate, Episcopus Aniciensium, cum scholas inuiseret, exceptus. Ceterum, in preces intenta ciuitate, nostrorum quoque discipulorum pietas enituit. Super versperinas preces quotidianas in nostro sacello, semel atque iterum, albat, et nudati pedes, processerunt cum facibus, sacrisque monumentis redemptionis nostræ, tota ciuitate spectante, nec temperante a lacrimis, tantus est ardor tenerioris ætatis. non semel procacium muliercularum choros et circulos, disturbauerunt irruptione facta, vt turpes cantilenæ in litanias sacras verterentur. e multis qui ad ineundam Societatem animum appulere, vnus admissus: prudentius enim visum est matura deliberatione vt, ne aut illos postea pœniteat consilij, aut nostros celeritatis.

PROVINCIÆ AQUITANIA.

CONTINUIT SOCIOS centum et viginti. in Collegio Burdigalensi quinquaginta duos: in Tolosano triginta octo: in Ruthenensi et Auscitana Missione quinos denos. Cooptati novem,

COLLEGIUM BURDIGALENSE.

INSTAURATIO templi auxerat numerum pœnitentium: sed exortæ tempestati cedentes, ex vrbe discessimus. quæ de re prius quam dico, ne excidant e memoria, duo breviter perstringam. Burdigalam quidam appulerat, naueque egressus, quod esset ante lucem, expectabat dum portæ aperirentur: ecce inambulanti in pomœrio, homo ignotus in longo pallio, pecuniam sponte offert ingentem: miratus ille non quæsitam largitatem, tantoque magis dolum suspectans, recusat: verebatur dæmonem: et certe ita erat: ab eoque sublimi raptu intra urbem in nosocomij aream deportatur: hic præter expectationem repertus, rogatusque quomodo intro penetrasset pedem ianuis clausis, quod factum erat, exposuit: dein accersito sacerdoti vni e nostris narravit, se, cum inimicum

micum haberet, sæpeque sollicitaretur ad pacem, hac execratione vti solitum, Tum tu me diabole, quocumque voles, asporta: nunc videlicet, pace facta, id sibi accidisse. admonuit hoc exemplum multos, vt abstineant a simili execratione. Scotus adolescens ex frequentatione nostrarum scholarum, hæresim, in qua erat innutritus, abiecerat: graue id popularibus suis, dæmonique: et auertere conati, illi verbis, negataque pecunia: hic rebus, oblataque noctu specie horribili decrepiti senis, ac nisi desisteret sententia, malum minantis: sed et illos constantia vicit, et hunc effugauit salutiferæ signo Crucis obiecto. Nunc pauca de migratione. Nostrum quamdiu fuere Burdigalæ, etsi communiter accepti, vtileque, tamen, vt quidam erant in vrbe natura dissimiles, ac diuersa volentes, non carebant obtrektoribus: sed hi ostendebant magis nocendi voluntatem, quam nocere: hic tamen annus, aditum, qua nocerent, aperuit, cum sublatos habuere spiritus post cædem Guisiorum: qua videlicet nuntiata, non ocultare hæretici gaudium suum: partim Iesuitas miseros, omnique orbatos præsidio, irridere, specie miserantium: Quis enim iam vobis in vrbe tutus locus? ita ne per contumeliam eiiciemini? Partim conuiciari, et minari aperte: hi exterminandos dictitabant, agendos in patibulum, proijciendos in flumen, igni cremandos: et erant qui per sancte deicerent, non

ante

ante mortis limen adituros, quam senum denumve Iesuitarum sanguine sæuum odium expleissent : nec parcebant interim Catholicis ad templum nostrum aduentantibus: quasi hac nota a regijs (sic enim appellari volebant partem alteram) distinguerentur . quin etiam hoc additum ad eos perterrefaciendos, vt in eorum foribus, incipientes a nostris, creta minioque effingerent, et (si postea deleri contingeret) ferro insculperent, patibula: quasi ijs iam fuisset omnes addicti . illud omnino maturandum, vt quandoquidem iam res Catholica claudicaret, rueret omnino, Iesuitis eiectis, alteroque pede amisso . et noster discessus multis ante mensibus, voto factum præueniente, an insita hominibus libidine alendi de industria rumores, aliquorum sermonibus dilatus est: quem vbi audiuit hæreticus ægrotans in lecto, illico in medium cubiculum exiit, vt ostenderet perceptum gaudium ex nuntio, non solum animo gratum, salubre etiam corpori fuisse: at multis e locis ad Patrem Rectorem litterarum, quibus viri principes, vt ad se e nostris bini, terni; quaterni, et ad nonneminem etiam viceni mitterentur, effusis precibus orabant. Ceterum non est dubium hominibus viui pectoris, quin vera causa cur eijceremur, esset religio defensa, reliqua obtenderentur. et iacta sunt prius aliqua semina; in hunc ferme modum . Propinquæ erant feriæ beatæ Magdalenæ, quibus anniuer-

fario ritu exponunt discipuli nostri scriptio-
nes in publico, specimen pietatis ac doctrinæ,
quæ ab omnibus legantur. visum est hoc anno
augere celebritatem, ad vrendam hæretico-
rum inuidiam, et Catholicos confirmandos.
verum ne quis nobis obiectaret calumniam
ingenij, Pater Rector pridie eius diei, Prore-
gem Senatunque conueniens, certiores facit,
cautum studiose a præceptoribus, ne quid pro-
ferretur a discipulis, quod in regem regiosve,
quamuis callida interpretatione, flecti posset:
iaci tantum in hæreticos communia. exorat
proinde, vt eorum potestate id fieri liceat, ne-
que id cuiquam fraudi esset: igitur ipso die,
circumuestitur area peripetasmatis, peripe-
tasmata membranis, in quibus argumenta va-
ria, et ingenij monumenta, ænigmata, theses,
emblemata, aliaque, e quibus alumnum Socie-
tatis agnoscas. accurrit multitudo visendi stu-
dio; pars etiam carpendi. boni admirari, atque
extollere industriam adolescentium: crabro-
nes alij circumire; et figere aculeos. enimue-
ro ferendum non videbatur, Lutherò, Caluino,
Serueto, et alijs hæresum fabris ex officina in-
ferorum, quorum imagines illic depictæ, inuri
notas: et mussantes conquerebantur. At Ca-
tholici mirabantur, iuxtaque gaudebant: tum
conuersi ad hæreticos: Nihil agitis aduersum
Iesuitas: gliscit in periculis eorum dignatio,
et vt palma, nituntur contra pondus: vel a-
lumni

lumni eorum disciplinæ prouocant vestros magistros . Hoc altius penetrabat aduersariorum animos , quia vera ferebantur . ipsi etiam adolescentuli , si quos agnouissent seminatores zizaniorum (patebat id temporis liber aditus ad urbem) digito monstrabant , eosque ad disputationem , ac solutionem ænigmatum inuitantes , manu ac vi pertrahentes , irridebant illorum silentium , indicem imperitiæ ; testem impietatis . eo magis tacita odia , et erumpere gestientia , coquebant intus aliquid , cuius non ante tonitru audiretur , quam existeret flamma . aditi sunt , tentatique , Prorex et Senatus . nec difficile fuit trahere in partes , seu pretio , seu ambitione corruptos . prætendebatur quippe nomen regis : et duodecim aureorum millia dicuntur impensa . decretum est de nobis expellendis . ceterum , vt iure agere viderentur , tria calumniabantur : primo , quod pro suggestu regi non laudassemus : dein , quod visitantes hoc crimen , non haberemus amplius cōciones publicas , ne Politici (Politicos vocant quorum specie fulciendi regni , religio vacillat) offenderentur : postremo , quod nos si in urbe adessemus , obuiam iretur multorum consilijs , quos perniciofa libido teneret alienæ potentie gratificari . sed tamen non satis cause ad eijciendum . intendatur aliquod crimen : elicatur quæ sit Iesuitarum de rege , affectisque sententia . subodorari non erit admodum difficile ,

et multorum credulitas nostram opinionem affirmabit. Hæc illi, nihil magis metuentes, quam ne hæretici viderentur. Quibus ita compositis, multorum auribus oculisque obseruamur curiosius, si quid diceremus, faceremusve, e quo arcana nostra perspicere, et speculari sensus abditos possent. cum essent testæ omnia, et aduersum insidias clausa, quia palam effici nihil poterat, dolum machinantur. Vnus e Seuiris (publicus magistratus est, Iuratos appellant) in frequenti templo nostro ad confessionem accedit: nec multo post, quasi non accepta absolute, discedit indignanti similis, et minantitum recta ad Proregem, ac principes Senatûs: hic plenus iræ, seu recte simulans, incertum an apud conscios fabulæ inceptæ, de negata absolute conquiritur, quod a rege esset. omnes a prandio ad Archiepiscopum, imagine cognitionis: eo Rector Collegij, et sacerdos de quo erat quæstio, accersitur, cum vterque nesciret, quid causæ esset: sed vt venere, statim pernotuit. Seuir enim ille, sermone vultuque composito, quod ij faciunt, quibus malum potius sub lingua, quam in lingua, sacerdotem nostrum criminari, vt vno videlicet accusato, socios omnes inuisos, deinde etiam suspectos reddat. tria verbo obijciebantur, magna ad speciem inuidia, nulla culpa: denegata absolutio, quod regiarum partium esset: offensi multorum oculi animique, in pleno templo: non ha-

bita ratio existimationis publici magistratus. hæc ille suo more exaggerabat: namque et facundia homini aderat (quam et e nostris, gratus discipulus, olim didicerat) et accipiebatur pronis auribus fauentium incepto. Ad ea noster paucis. Multos sibi auditos eo die, nec facile omnium meminisse: tum, sacramentum confessionis diuinum esse, atque arcanum: in quo quod quisque audiuit, ignoret tamen necesse est: habitum semper a se, atque habendum, honorem debitum magistratibus. Quod lenire debuit responsum, tamquam præcisa spe persequendi criminis, exulceratum animum magis accendit. postero die cum res relata esset ad Senatum, in consilio prudentium, veritas non indiguit patrocinio. iactata magis accusatio-
ne, quam peracta, accusator irrisui fuit. At ille non tolerans infamiæ, peruolat ad regem, suam causam agit, aufert decretum, ut quicumque concionantur posthac, regis defendant factum, eumque populo commendent. commune videbatur decretum, sed erat peculiare in nostros. nec dubium, quin si haberent concionem, aut obtemperatio esset obnoxia, aut prætermisio videretur superba. Sed iam ante, hoc periculum prospicientes, sibi silentium indixerant: quod cum lacerarent hæretici, Catholici ægreferrent, ipse etiam magistratus iuberet solui, prolata est publice e volumine notarum legum, lex illa, qua si intercedat bel-
lum

lum inter principes Christianos, in alterutram partem propensiores esse prohibemur. quo responso retusa lingua maleuolorum, sed non repressa violentia. minantur, nisi faciamus imperata, exturbaturos Collegio, bonisque. at nostri, magno animo, immensum patere orbem, cunctaque bona in Deo sita: proinde omnia potius, et vitam ipsam, quam quicquam non salua conscientia faciant, esse amissuros. ubi minæ irritæ, descenditur ad blanditias: subornantur amici, ut id nostris persuadeant: verum his quoque frigentibus, vltimum telum insonuit. die Sabbati venit in Collegium iudex rerum priuatarum, et regis nomine edicit, ut, quoniam Collegium esset prætorio proximum, ad multaque vtile his temporibus regi, intra viginti quattuor horas vrbe cederemus, essemusque in loco nostro ad Sancti Macharij, qui ab vrbe distat viginti millibus: non nisi confecto bello redituri: ut edictum percrebuit, volant, e vicinis oppidis, Dynastarum litteræ nostros repentium: et domum nostram Catholici, cum multis lacrimis et lamentatione flebili: diceres certamen maioris edidisse. Magistratus cum cernerent tantam vim ciuium ex omnibus ordinibus in Collegio, verentes ne quid conciretur turbæ, sub noctem et ipsi veniunt, imperantes ut faceretur vnusquisque: sed auribus surdis: ni nostri, quod potestate illi non poterant, caritate obtinuissent. discipulorum
tamen

tamen ardor non ita facile repressus: quin et præsentibus Seuiris, scamna euellunt, effringuntque, quod negarent permissuros, vt in aliorum vsum verterentur: relatum ad Proregem: extemplo armati mittuntur, disponunturque circa domum ea nocte, ac die consequenti, prohibendo ingressu. ea res nostris, vacuo iam magis tempore, locoque ab interuentoribus, parando discessu, colligendisque sarcinulis, non inutilis fuit. etsi non defuerunt qui liberaliter obtulerunt viaticum, vestemque communem, vt in vulgari habitu fallerentur hæretici ad excipiendum attēti. cum discederemus, optimus quisque amicorum, et plerique ciues, vt quique amantiores religionis, ruere in nostrum complexum, doloremque gemitu testari: irridentibus contra quibusdam, et offerentibus sudaria, quis lacrimæ abstergerentur. O ignaræ mentes hominum, et nesciæ vicissitudinis rerum. Quo die nos Regis edicto. Burdigala pellebamus, eo die Rex ipse, qui edixerat, e vita depulsus est. Ceterum, ne nos amici prosequerētur, vnus e Seuiris, cum staret ad portam vrbis, prohibuit. at nos compingebamur ad Sancti Macharij, vt simul opprimeremur omnes (seu hoc suspicio multorum, seu fama tulit) nisi antea oppressus ille vnus fuisset. hoc porro nuntiatum cum esset, afflixit quidem animos aduersariorum, sed audito aduentare exercitum, rem nostram Machariensem fere euertit.

V. igitur

igitur qui commigrarant Burdigala, ante expectatum abiire, ne in hæreticorum potestate essent: idemque parantibus reliquis (ij erant septem, incolæ loci) tanta est mutatio facta animorum in oppido, ut quibus antea non nimis æquis utebamur, ultro ad nos venerint, atque ipse etiam Præses, pollicentes publica fide, nihil mali nobis, ipsis viuentibus, fore: neque enim cuiquam nostrum, nisi per eorum, sanguinem hauriendum. At Burdigalæ relictum ita triste desiderium sedulitatis nostræ, ut multi conquirentes solatia, ad videndum desertum templum, gymnasiumque non aliter irent, quam solebant olim ad audiendum: nonnulli ab vrbe discesserint, quod eorum aspectum exulcerantem animos ferre non possent. Ita ne, tanto labore sumptuque, Iesuitæ ædem suam Collegiumque hæreticis instaurabant? Iis videlicet vocibus liberi aliquorum questus audiebantur. Sed amorem illorum, in nos etiam absentes, experti duo e nostris, qui cum e Brasilia reuerterentur in Hispaniam, a prædonibus capti spoliati que in Burdigalensium portum appulerant, ignari nostri discessus: ita enim benigne ac liberaliter excepti sunt a Catholicis, certatim munera, vestem, viaticum, ceteraque necessaria, conferentibus, ut collaudata eorum humanitate, quamplurima fuerint remittenda.

PETROCORIENSIS, ET CAMAR-
facensis Missiones .

PETROCORII sunt in hac prouincia vetusti ac nobiles : missis iam diu litteris nostros expetierant : et duplicauerant preces, cum egrederemur Burdigala : ita satisfactum voto illorum . huc venerunt viginti , magna gratulatione ciuitatis , deductique incredibili frequentia omnium ordinum in Collegium publicum : omniaque abunde statim subministrata . ægre id fuit vicinis Burdigalensibus hæresi infectis : et audiuntur minæ : sed eas Petrocorij, præ studio Catholicæ religionis, atque erga nostros beneuolentia , contemnunt : nobisque adornant amplum Collegium ac stabile , ubi tuto esse possimus . quo cura industriaque maiore respondemus illorum beneficio et voluntati . Conciones , tribus continuis mensibus , ad diuturnam explendam sitim, accurrente populo , frequentissimæ . confessiones multorum hominum millium , vniuersæ vitæ fere omnes . restitutus priscus mos audiendi sacri, et exterminatus qui irrepererat impia verba iaciendi in Deum . et nunc dies festi , statæque cærimonix , coluntur ita pie , ac sancte , vt exuto fere irreligioso omni ritu , quasi ad messem ierint , non ad sementem faciendam , legentes fructum , grates agerent Deo, per quem factum erat , vt

meterent, quod non seminarant. Gratum etiam præbuere miraculum discipuli, cum edito Iubileo Pontificio, indictisque publicis supplicationibus pacis exposcendæ, in multitudine inundante ad sacellum nostrum, conspiciabantur angelica specie Christi Crucis insignia præferentes, et pulcherrima symphonia opposcentes preces diuino numini: ut quam veniam iure præsentis defensionis non possent, patrocinio antiquæ miserationis obtinerent.

C A M A R S A C V M oppidum est viri nobilis, qui e nostris Burdigala discedentibus, duos impetrauit, non sine eius voluptate, et vtilitate oppidanorum. namque (quod antea religioni vix erat) peierare, scelestæ lingua Deum violare, non habere sacris, negotiosisque diebus discriminata opera, desiere. nobiles nonnulli in fide firmati. persuasum tribus, ut designarent domi sacrarium fundendis quotidie precibus, reique diuinæ audiendæ. frequens sacramentorum vsurpatio introducta. cum duabus familijs pari nobilitate, iam triennium dissidentibus, nostrorum rogatu monituque, effectum, ut posito diuturno odio in gratiam redirent: et quoniam parum differt a similitudine tacita concordia, placuit, ut matres familias se vicissim inuiserent domi, æqua lætitia ipsarum, et totius oppidi gratulatione: duæ etiam mulieres non ignobiles reconciliatæ: hoc profecto iucundius, quod earum vna,

in

in templo ab altera veniam petijt , multis inspectantibus , non ignara in simili certamine esse optimum vinci .

MISSIO ALBATERANA .

APPENDICULA Burdigalensis eiectionis , Albaterana etiam Missio fuit : atque huc tandem , longo circumitu , hæreticis obsidentibus militarem viam , difficile emerferunt duo , et cupidissime accepti . plerumque oppidi est hæresi corruptum . hoc magis nostri vires intendere , diuisis inter se officijs . concionatorem alter egit , alter Catechistam : neutrius labore pœnitendo . Vnus e Toparchis , dissimulato intellectu , an quod ita putaret postulare rationem rei familiaris , apud se hæreticum habebat : admonet noster , quale portentum aleret domi , neque id vtile esse . at ille , Reduc si potes errantem in viam : id erit honestius , quam eiectionum . Itur ad hominem , iacebat in lecto aspectu horridus , facie squalidus , contractis nervis , oculis introrsum actis : diceres deformitatem corporis cum turpitudine certare ingenij , dignumque animo domicilium inuentum : erat hic multa claritudine generis (quo usus instrumento ad multa facinora) sed eam fœditate hæreseos obscurabat : ducebat familiam inter Caluinistas , et habebat aliquot adolescentes , quos infatuaret docendo . Leniter

primo noster, et molli brachio, sed premebat
tamen hæreticum: ille cedebat, paulatim sese
in arctum includens: tandem eo redactus est,
vnde effugere non posset. quo animaduerso,
exclamat furenti similis, allatrare Toparcham
ipsum, nostros lacerare, in circumstantes con-
uicia iacere ore spumanti: cum obloqueren-
tur nostri, obstrepere, obstruere aures, inter-
fari aliquid ipse contumeliosis vocibus, non
tam vt daret responsum, quam vt ipsi ne exau-
direntur: nec dubium fuit, quin arguerit timo-
rem detrectatio certaminis: a quo discessit no-
ster, clara quidem fama, sed sterili victoria:
igitur ad alios iuuandos opera conuersa. Con-
firmati aliquot vacillantes: ruentes erecti: do-
cti alij veritatem: sed pudore quodam, seu ma-
turityte deliberationis, errorem abijcere di-
stulerunt: spes est, vt quo segnius incipiunt, con-
stantius persequantur. etenim nostri operis
scopulus et mora, Toparchæ mater fuit: hæc e
popularibus suis alios pudore et probris, mul-
tos laude et hortatu accendens, minis et polli-
citationibus, qua auctoritate, qua efficacitate
orationis, nostrorum conatus interuere, et
quos numquam nec visu, nec congressu digna-
ta est. Sub huius vmbra hæretici in his parti-
bus latent, eique se præbet filius, veneratione
magis materni nominis, quam voluntate, ob-
sequentem. in his tamen difficultatibus, nostri
quantum potuerunt, visitandis ægrotis, adiu-
tandis

randis morientibus, audiendis valentibus, cælestique pane reficiendis, Societatis munia non intermiserunt. et ingenti solatio fuit, vir magna pietate et prudentia excellens, Abbas, ex iniqua nobis parente, carissimus filius, quo fere vno stant Albaterræ Ecclesiastici, laicique, qui fidem Catholicam tuentur. neque id ignarum hæreticis, eius agros prædiaque bello inuadentibus, et vastantibus ferro. Ceterum, opera egregie posita pueritiæ instituendæ. res noua initio visa, et pro habitu animi vnicuique accepta: laudare Catholici, et admirari: calumniari improbi, et obterere. ter hebdomada explicabatur doctrina Christiana, mittebatur per urbem ædituus, qui ære tinnulo diei horæque admoneret: certum in locum fiebat ingens puerorum concursus, tanto ardore discendi, vt quasi diuinarent breuem nostram commorationem, breui omnia perceperint: ipsi interea enarrare domi, quæ audierant: domesticos instruere: iusiurandum neque vsurpare, neque pati posse: si quem audirent negligentem numinis, deterrere grauitate supplicij obiecta: libros quoscumque conquisissent, auctores improbitatis, comburendos asferre. frequens illis fuit cum hæreticorum liberis de rebus fidei concertatio: vt dolerent parentes, nostrosque socios non tam lacerarent ex occulto, quam contumelia, palam, iurgioque lacefferet. tanta est hæreticorum in hoc oppido licentia.

Sed nos eorum procacitatem maleuolentiæ incitatam stimulis, fregimus patientia, et taciturnitate sedauimus. Iam Catholici admirati filiorum fructum in Catechismo, vltro eosdem obtulerunt litteris imbuendos: recusationem ademit vitata suspicio exiguæ beneuolentiæ, vel fugæ laboris. enimvero excanduit ludimagister, iramque et probrosis sermonibus, et missis litterulis ostendit: sed hunc quoque modestia placauimus: ita, quos educabat domi adolescentes nobiles, et ingenio præstantes, ad nostros deducebat. visendum porro fuit, et summa voluptate visebatur ab Albaterranis, cum bis hebdomada (neque enim par erat sæpius fieri, propter distantiam locorum) adolescentuli bini progrediebantur ad templum sacro audiendo, ita composito corporis habitu, incessuque, vt lætarentur omnes, et qui maxime vellent lædere, non laudare non possent. Visum deinde, vt iuuetus adeo docilis, ad perceptionem salutaris Eucharistiæ institueretur: iam appetebat dies sacer omnibus Sanctis: octauo, ante exposuimus rationem recte confitendi, præceptaque et admonita rite communicandi: confessi in peruigilio: die festo, quemadmodum et alijs diebus, procedentes ordine ad templum, ita rapuerunt omnes ad admirationem sui, vt viri mulieresque certatim accurrerint, auidis oculis inusitatū spectaculum haurire cupientes. Nec tantum in oppido labora-

boratū, sed etiam in vicinis pagis: et labori fructus proportionē respondit. Cum euocati deinde essemus per litteras, amanter, et caute, pramonuimus nostri discessus, quem ita grauitertulere, vt locus ipse, in quo eramus, repletur lacrimis puerorum: ipsi etiam parentes tacitum dolorem continere non possent: tum difficile fuit persuadere multis, vt ne iniquo animo ferrent, si non acciperemus eorum dona, neque pateremur, vt nos longius ab oppido prosequerentur.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

TOLOSA QVQVE creuit Būrdigalæ ruinis. Accessere socij triginta, et, quæ Deo habenda est gratia, per medios licet hostes (a quibus alij multi spoliati vinctique) sine vlla noxa . neque hoc sine eiusdem numine, quod Agenni (vrbs est Tolosam inter et Būrdigalam) vir est honoratus et pius, qui liberali hospitio accepit nostros, adiutosque opibus, et tutos itineris duce, non aliter dimisit, ac si eorum omne periculum præstare deberet. atque is est, qui anno superiore vnum e nostris, captum ab hæreticis redemit aureis sexaginta: qui alios duos nec regredi nec progredi valentes, omnibus vijs ab hoste circumfessis, quinque menses apud se habuit, coluitque multâ comitate, in speciem fratrum: et nactus deinde
 oppor-

opportunitatem temporis, ipsemet suis equis Tolosam adduxit: qui denique tres adolescentes euntes ad Tyrocinium (sed insequenti equite iussu parentum, vt comprehenderentur in via, non satis tutos) noctu in castellum propinquum, dein quinto post die deuijs itineribus et flexis, declinantes viatorum occursum, ad nostram sedem deducendos curauit. Igitur Tolosæ auctus nostrorum numerus, auxit et fructum. centum, anteaactam vitam confessione aperuere: multi ad varia religiosorum cœnobîa se recepere: complurium repressæ libidines: odia placata: vnus inimicum excipere, alter vxorem confodere cogitabat: vterque a patrando scelere deterritus. Adolescens septem octove annis diuinorum mysteriorum præsidio caruerat, quod in vrbe hæretica esset, sed tenax tamen religionis, non potuit vmquam, nec blanditiarum lenocinio, nec minarum terrore mutari: is nunc relicta patria, parentibusque, Tolosam venit, vt agens inter Catholicos et compenset iacturam præteriti temporis, et sibi prospiciat in futurum. Verum, vt hic inuiolatam fidem inter hæreticos, ita et virgo, quæ nostrum templum frequentat, pudicitiam in media libidinum flamma seruauit. Dolo perducta erat in cubiculum viri præpotentis, diuque tentata precibus, abhorrebat a flagitio; adijciebatur summa duum millium aureorum, contestatio amoris, proponebatur solitudo, silen-

lentium : quod nemo sciret , vix factum videri .
 at illa obijciebat contra pulchritudinem pudicitia , et sponsum virginum Deum , omnia tuentem . Quin , potius iugulari me iube , quia nec pretij magnitudine , nec mortis supplicio adduci potero , vt aut sponsa Christi esse desinam , aut incipiam esse impudica . tu vide quam turpem rem animo agitasti ; te enim decebat non magis maiorum nobilitate , quam moribus , pluribus antistare . Admiratus iuuenis virginem virilis animi , noluit amplius sollicitare , quam ita intelligebat in pudoris Dei que amore constantem .

M I S S I O A V S C I T A N A .

QUO IN STATV esset Missio Aufcitana , diximus anno proximo . nempe duos e nostris versari in ea messe , efflagitatum ab vrbe Collegium , missasque super ea re litteras ad Patrem Prouincialem , vt cum Patre Generali cōficiat . Cum res adhuc in expectatione esset , principio huius anni , ciues vrgerē , vt suscipiatur cura instituendæ iuuentutis , propter discessum externorum moderatorum , institutore carentis . et res erat ante oculos , vt contradici non posset . Sub festum Epiphaniorum , in magna inopia frumenti , librorum , supellectilis , rerum omnium , quinque classes apertæ : ex quo et nostris magna materia patientiæ , et ciuibz
 beni-

benignitatis oblata est. ij, etsi caritatem anno-
næ auxerat bellum, et grando fere interemerat
spem omnem præsentis anni, propterque re-
pentinos hostium impetus prope fames time-
rerur, victum tamen ac vestitum, vt his tempo-
ribus, abunde suppeditarunt. ac primis quidem
septem mēsis nouem e nostris, dein cetero
anno, duplicato numero fuere. Tres, quadragin-
ta diebus ieiunij verni, in tribus oppidis Aufci-
tanæ diœceseos concionati: quod et interfuit
priuatæ multorum salutis, et publicæ. nam vsu
compertum est, omnibus circa oppidis dissimu-
lantibus, seu desciscentibus, pacemve ab hoste
redimentibus, tria hæc indixisse hæreticis bel-
lum, inuictis animis, aduersus ea, quibus cete-
ra terrebantur. id cum virtuti concionum tri-
butum est, tum etiam frequenti esui agni cæle-
stis. ceterum in his oppidis nihil iam desideres
Catholici ritus. Sigillariorum ex ære, ceraue, fa-
crorum Rosariorum item, globulorum piacu-
larium, imaginum cubiculariarum, lustralis
aquæ in ædibus priuatis, vsus introductus: vt ra-
ros iam reperiās e viris etiam primarijs, qui
non Rosaria, more gentis, pro armillis ferant.
librorum verò, e quibus impiæ opiniones, aut
mores impudici, magnus numerus extortus. ca-
pita legis Christianæ in oppidis, ipsaque in vr-
be explicata: et quoniam de plano præ multitu-
dine, non exaudiri vox Catechistæ, coactus in
superiorem locum ascendere. Canonicoꝝ se-
cunda

cunda erga nos voluntas: neque his concedit Proepiscopus. illi maiorem ædem meditantur: temporarium interea struunt sacellum, ornantque. at Proepiscopus cœptam domum proximam Collegij ædibus adiunxit: non mediocrem deinde pecuniam obtulit comparandis libris, et promisit daturum suam bibliothecam nostræ instruendæ. confessionum generalium, numerum inire haud promptum sit. sed huius sacramenti virtus, interdum absoluta anima corpus quoque liberantis, in ipsius Archiepiscopi domo declarata est. Nobilis adolescens. graui morbo implicitus, desperatis rebus, ad confitendum de peccatis animum appulit, paulo post habere cœpit melius, et recreatus omnino venerationem auxit salutiferæ confessionis. ea causa urbem intra, extraque, ad ægrotos frequenter accersimur, ipsoque in itinere magno in honore, etiam ab hæreticis habemur. quod cuidam sacerdoti accidit, qui cum diuertisset ad hæreticum notum, ac nobilem, ab eo liberaliter acceptus, habitus, dimissus est: cum solutione pecuniæ, quam Collegio debebat, vicinis stupentibus. sed hæc dicta quasi in ordine: nunc sparsim aliqua delibetur. Nōnulli, qui obtentu valetudinis, iubente quidem medico, sed Parocho nesciente, vescebantur cibis alioqui illicitis, adducti vt id facerēt permissu Parochi, fuerunt ceteris exemplo. Mulieri, quæ voluntario ieiunio conficiebat corpus, sed (vt perui-

caci.

cacitate humani ingenij, nobis placita complectentes, debita plerumque negligimus) diebus festis abstinebat a templo, persuasum a nostris, ut ne astu diaboli abruptam potius contumaciam, quam securum obsequium vellet. Curio, quod interuersis curiæ redditibus, curiales deseruerat, nostrorum admonitu curionatum abdidit. Aleatores, ganeones, impuri, impudicique, diuini nominis numinisque contemptores, coerciti. infames mulieres eiectæ. Actum quodam in oppido, vbi hæretici multi, cum aliquibus, quibus luxus corporis, et desidia cordi, ut esurialibus ferijs ab escis vetitis, etiam in aliarum inopia, abstinerent. Eodem in oppido firmati debiles in fide, et labantes erecti : fructu præcipuo Catechismi : cui primo interesse etiã hæretici cum fremitu, deinde cum tacito consensu. Urbanus carcer, et xenodochium adita: ægrotorum, vincitorum, aliorumque pauperum confessiones exceptæ. Vesana mulier, et vt rumor erat, a dæmone correpta, sacrosanctæ Eucharistiæ mysterio refecta est. Abducti aliqui a fenore exercendo. Cum haberetur conuentus virorum nobilium, in quo iureiurando se quisque obstringebat futurum, fide erga Ecclesiam Romanam, vsque ad vltimum inuicta, vocari placuit sacerdotem nostrum, qui oratione habita eorum esset concordia probator, et testis. quod et in alio oppido factum, multis abnuentibus. Redeamus ad ordinem interruptum. Sac-

cellum, quod nobis apparari diximus, apertum est die Virginis annūtiatæ, magno ciuium concursu: attamen maiore, per eos dies, quibus rite indicta statione, supplicationeque ad certa vrbis templa, propter Gallicos tumultus, ad nostros erat veniendum: augebat religionem fax plurima accensa, et spectata pietas Scholasticorum nostrorum, siue communicantium, siue litanias concinentium. Communicandi autem vsus, octauo aut quintodecimo quoque die, iam frequens in vrbe: idque factitant primores ciuium, maxime Scholastici. horum tanta ad religionem propensio, tanta docilitas, tanta erga nostros beneuolentia, vt cum obsequio ducantur magis, quam imperio, nihil simile magistri se inuenisse testentur: matutino domi orant Deum, vespertino sedulo introspiciunt conscientiam. pædagogia et contubernia quotidianis litanijs personant, excipientibus reliquis, vno præeunte. Inuenti qui oblatos redditus Ecclesiasticos repudiarunt metu peccati. Omnino spes est, vt tenelli malleoli crescant in vires, quarum maturus fructus, quamlibet diligentis vinitoris voto, laborique respondeat.

R V T H E N E N S E C O L L E G I V M .

VT LEVIS SCAPHA maiori adiuncta nauigio, eodem cum illo rapitur cursu, seu portum intratura, siue scopulo allident da,

da, sic res plerumque priuata idem subit periculum, quod publica: nec facile vtramque discernas. Hactenus Ruthenense Collegium, incolumi vrbe, priuata incommoda non sensit: nunc eadem laborante, damno propior fuit. ita in calamitate publica defuit vectigal annuum, quod præbatur in Comitijis prouinciæ. noster tamen idem fuit tenor, urbem intra extraque, non infructuose laborando. Vrbs Mauriacensis, vnde superiore anno discessimus, interuifa: adiutique doctrina Christiana, et concionibus, et pueri, et parentes. eadem opera atque vtilitate, oppida diœceseos Sancti Flori adita nonnulla. At Ruthenis, remittente peste, repetita studia litterarum, maiore discipulorum ardore, quam numero: quadringenti, nec multo amplius, fuere. Quadragesima verba facta ad populum quotidie, mandatuque Antistitis lustratæ tabernæ librariæ, librique damnati, in media vrbe, loco celebriore combusti. Deiparæ Congregatio ac religio, multorum opificum accessione, aucta. Confessiones de omnibus vitæ peccatis auditæ quinquaginta. Mulier a marito falsis appetita criminibus, miseriarum remedium, non corpore iaciendo in flumen, quod facere moliebatur, sed abluenda anima peccatorum sordibus, de nostrorum consilio, quæsiuit. Duos inter fratres, aliosque complures, discordiæ sedatæ. Nobilis mulier vigesimum iam et quintum annum Caluinum secuta

ta cum ancillis duabus, Deo fauente, nostro-
rum ope resipuit: et iam huius eleemosyna Col-
legium iuuatur. sequuntur quædam miraculis
non absimilia. Hæreticus in Prioratu Collegij,
altare beato Ioanni, vbi etiam eius reliquæ,
sacrum, cum moliretur euertere, attactus re-
pente comitiali morbo (Sancti Ioannis in hoc
tractu appellant) ab incepto, malo coactus, ab-
stinuit. Conspirauerant in quadam domo, ad
vnum ininterficiendum, rustici fere viginti, et
cætum illum nefarium ad supremam vsque no-
ctem extraxerant, cum interea tacta de calo
domus, prostratæque omnes iacuerunt in pavi-
mento, quasi ob metum defixi: tandem post ho-
ram, vbi surgendi potestas fuit, hic pectus, ille
brachium, alius manum, pro se quisque partem
aliquam corporis correptam cæco igne lamen-
tari: admonet vnus e nostris discipulis, vt adhi-
beant aquam piacularem: factum: dolor abscef-
sit. Ex adolescentibus qui ad nos ventitant,
vnum erysipelas inuaserat, lue grassante, vt
mortem adduceret: nec a medico spes vlla: ad-
monitus a nostris remedio eiusdem aquæ reua-
luit. Laborans mulier e partu, atque, vt res do-
cuit, conceptu iam præmortuo, particulam cæ-
lestis agni, quam a nostris acceperat, tumentem
vtero religiose admouens, fetum edidit exani-
mem: chirurgus, qui iam ferrum et vncum expe-
dierat, vt vi extraheret, admirante:

P R O V I N C I A A R A G O N I A.

VIVUNT NOVEM LOCIS
socij dueenti quadraginta sep-
tem. in Domo Professa Valenti-
na triginta: in Collegio triginta
septem: in Gandiensi triginta:
in Casaraugustano quadragin-
ta octo: in Bilbilitano vndecim: triginta quat-
tuor in Barcinonensi: in Gerundensi viginti-
sex: in Balearico vigintiduo: novem in Domo
Probationis Tarraconensi. Quinque ingressi
Societatem. Egressi e vita octo.

VALENTINA PROFESSORVM Domus, et Collegium.

IN DOMO PROFESSA Valentina ni-
hil defuit nostrorum studio, arque industria,
habita conciones non paucæ, in templo maxi-
mo, et nobilibus Paræcijs vrbis, magno prouē-
tu. aditus carcer, auditusque: et adiuti suppli-
cio damnati: quo etiam tempore ad densam
multitudinem habita cohortatio efficax, cum
suspensa fontium corpora, plena adhuc animæ,
ac spiritus, astantem turbam, vel mouerent
spectaculo, vel terrent exemplo, lustrata etiā
viciha oppida, et tempestiuis remedijs multo-
rum

rum salus restituta. Ceterum coemptæ opportunitæ aliquot ædes dilatandis agnustijs templi.

DISCIPVLO RVM numerus crescit, et, vt sæpe alter ex altero oritur, etiam fructus: ex utroque deinceps Collegij fama. Verberatio, hebdomadaria sexta quaque feria vim suâ obtinet: neque omittitur Catechismi explicatio per vicos et compita. subuentum et paupertati collectitia eleemosyna: inuenti viri nobiles, qui singuli trecenos aureos ad hoc opus contulerunt. additis Collegio amplius ager, non leue foundationi adiumentum.

COLLEGIVM GANDIENSE et Cæsaraugustanum.

GANDIENSIS accessit Philosophicum curriculum. rudimentis Christianis informati pueri, ac neophyti: horum, vt in reliquijs Saracenorum, non paruus est numerus. fuit etiam in finitima oppida fructuosus excursus.

CAESARAVGVSTAE magnus ardor sociorum: inuisunt ægrotos, assistent animam efflantibus, lustrant, audiuntque, singulis hebdomadis, detētos in carcere: ad patibulum vsque damnatos prosequuntur: sparsum diuini verbi semen in summo templo, et in alijs celebrioribus: et apparuit vbertas fructuum. Dimissi sacerdotes in finitima loca, eodem euentu, illud præter cetera insigne, et frustra ab

alijs tentatum, oppidum, propter quorundam discordiam, diductum in duas partes, ad concordiam redisse: et grates actæ Societari a lacrimantibus præ letitia. Ceterum in vrbe quoque, et in oppidis, Catechismi vsus extitit, ac fructus. Scholaſticorum Sodalitas auctior facta.

BILBILITANVM, ET BARCINO- nense Collegia.

ETSI NVLLAE in Bilbilitano scholæ, adolescentium tamen Sodalitas sub Dei paræ patrocínio condita: et magna religio omnium, ac disciplina. adiuta cetera vrbs, pagique adiacentes, vt vnico verbo complectar plurima, muneribus Societatis.

BARCINONE haud paulo maior laborum materia, non solum propter gymnasium percelebre, vbi duo Theologiæ magistri, sed quoniam, et in excursionē pacificatæ ciuitates duæ, magno bono vtriusque: et in vrbe ipsa duo procures, cum summa admiratione regni, et huius vrbs, Episcopi que gratulatione. Accessit aliud, quod magis indicauit nostrorum studium in salutem proximorum, et auxit ciuium amorem: pestis. semestri spatio duodecim milia sustulit: vt vrbs ipsa importuosum quoddam mare videretur, non tam propter corporum nauium fractarum, quam propter hominum stragem, vbique iacentium. hac tempe-
state

state nouem e nostris proiecerunt se in fluctus
vt alios ab æterno naufragio eriperent : sex
mersi ex ipsis , tribus enatantibus quidem ,
sed inuidentibus felicitatem illis , qui extre-
mum posuissent spiritum in perseuerantia ope-
ris, et ostensione Christianæ virtutis .

GERVNDENSE COLLEGIVM.

MIRABILIS e matutinis pomeridianis-
que sermonibus ad populum fructus , vt
annua confessio verterit in menstruam: et mor-
taliū quamplurimi sint venia mutati . Capi-
ta doctrinæ Christianæ exposita a primoribus
patrum nostrorum, præeunte Patre Prouincia-
li, ciuitate admirabunda : et pudore suffusis,
præ auctoritate magistrorum, illis qui doce-
bantur . Obierunt duo patres diæcesim vni-
uersam, et excitatus vsus sacramentorum . in
vno oppido, cum e suggestu accusasset sacer-
dos paucitatem communicantium, insequenti
die festo accessere ad communionem sexcenti
quingenta. pacificati dissidentes : peccan-
tes correcti . ingressis nostris quoddam oppi-
dum, diditus est rumor aduersus famæ illorum:
metuebat scilicet dæmon procellam imminen-
tem : sed cum breui veritas diluxisset, magnif-
que beneficijs affecissent oppidanos, vt pauci
fuerint, qui non se cum Deo reconciliarint, e-
uanescente mendacio, duplicata gloria disces-

fere. Ceterum, cum qui erant in carcere, ut in anno aduerso frugibus, conficerentur fame, auctores fuere; ut designaretur aliquis stipi ostiatim emendicandæ: magnum victorum subsidium: et diuitum, ut liberaliter frumentum, argentumque suppeditarent, incitamentum. nec refecta solum illorum corpora cibo, sed etiam animi pane cælesti.

DOMVS PROBATIONIS TARRACONENSIS, et Collegium Balearicum.

TARRACONENSIS ciuitas nostri ordinis amantissima, ideoque studiosissima diuini cultus, auxit caritatem, cum in metu vicina pestis, Pater Rector vocatus in Senatum promisit nostrorum operam; vel cum præsentis periculo vitæ, nemini defuturam. grates a ciuibus actæ: quibus etiam persuasum, ut, quoniam pestis est ultio irascentis Dei, deleant peccata materiam iræ. cessabit enim punire parentis virga, si nihil inuenerit in filio, quod puniatur. duo coniugij nomine prætexentes flagitium, conuertere se ad honestatem. idem fecerunt mulieres nonnullæ impudicæ. coactum æs ad inopiam subleuandam. Quadragesima in perillustri oppido concionatus vnus, præclare multa instituit, restituitque. patrem, filiumque exercentes odia, qualia fere solent esse proximorum, implacabilia, reduxit in mutuam con-

cordiam: sic ut, cum veniam peteret supplex
filius, non sustinuerit preces mistigatus pater,
et in mutuos ruerint amplexus, oppido colla-
trimante.

IN BALEARICO magnus ad doctri-
nam, virorum etiam, mulierumque concur-
sus huius, et concionum tanta utilitas, ut vn-
decim sacerdotes confitentibus non iatisfa-
ciat. Nova Collegij edificatio hoc anno cœpta,
(cum vetus angustum esset) sic vrgetur piorum
liberalitate, ut excitatis parietibus, prope e-
tiam sit absolutum tectum. et tamen id

longum insularis insita cura morta-

lium animis, ea propere per-

ficiendi, quorum uti-

litatem præce-

pere

S A R D I N I A.

EGVNT IN SARDINIA
centum duodecim. in Collegio
Sassaritano quadraginta duo;
triginta duo in Caralitano: in
Probationis Domo viginti: in
Ecclesiensi Collegio octo: to-
tidem in Algarenfi. Duos cum abstulisset Deus,
submisit nouem.

COLLEGIUM SASSARITANVM,
et Caralitenum.

IN SASSARITANO, humanarum, di-
diuinarumque litterarum studia florent: et-
fi humanarum quoque intra domesticos pa-
rietes institutum est Seminarium, vbi magistri
futuri informantur. Toto anno non in nostro
solum templo, sed in alijs quoque, populus pro
concione instructus: et consecuta ea morum
mutatio in plerisque, vt esset index rerum sin-
gularũ texendus. sed hæc vos existimare, quam
me scribere melius est. Deiparæ Congregatio
in eum numerũ excreuit, vt congreginauerit.

DE CARALITANO eadem diceren-
tur: sed tenebo institutum. Sacro die Circum-
cisionis, qui aperit annum, ad frequentem vi-
rorum cœtum feminarumque, in templo no-
stro,

firo, concionem habuit Episcopus. Alensis, quamplurimis diuinæ pietatis atque erga nos beneuolentiæ notis, insignem. Diebus maioris ieiunij quattuor e nostris concionati in varijs templis.

DOMVS PROBATIONIS, ET reliqua Collegia.

DOMVS angustiarum laxatarum. sacra suppellex aucta, numerusque confitentium.

IN ECCLESIENSI ternarum conciones diebus Dominicis, ut sileam alia tempora, habentur: mane prima luce ad inopem verecundamque turbam (etsi ditiores etiam non fastidiunt) ubi multum diei processit: et vespere, iam die consumpto. E supplicatione multiplex fructus.

ALGARENSI Collegio initium datum, primo lapide in eum ab infulato Episcopo, sollemni more coniecto: ea res, quoniam alia quadam ex causa fuit, etiam memorabilis, breuiter repetetur. vaticinatus erat vir quidam ignobilis, et pastoriciam vitam agens, Algarensi vrbi exitium ante diem tertium idus Nouembres: atque, ut sunt superstitiosi interdum animi, cum corripiuntur metu, multis persuaserrat: admonebat vates indicendas supplicationes, fundendas preces, aliaque, numini propitiando, sed vergebatur Antistes leuitatis notam,

si ha-

si haberet fidem somnio hominis ignoti : aut
 incuria; si omnino negligeret : igitur medium
 consilium tenuit : hortatus est populum, vt ne
 peccando offenderet Deum, et veteres macu-
 las confessione aboleret . ineunte Nouembre,
 inter tonitrua et fulgura, ingens procella ef-
 fluxit, decussit nonnullorum ades, et in his e-
 tiam partem nostrarum : nec deerant quæ la-
 bem minitarentur . pauebat iam tota ciuitas,
 et querebatur diuinum non credita cecinisse .
 lætabantur quidem nostri hoc timore conuer-
 sos multos ad pœnitentiam, superstitionem ho-
 minum, et credulitatem, vt nescio quæ somnia
 haberent pro oraculis, ægreferebant : adeunt
 Episcopum, orant ponendo primo lapidi Col-
 legij edicat diem illum (is erat festus Sancto
 Martino) quem exitialem rusticus vrbi prædi-
 xerat . verum dies, sereno celo, et Sole illustri,
 inter superiores, et aliquot qui deinde conse-
 cuti sunt, turbidos, vanam fuisse prædi-
 ctionem hominis ostendit : auxit
 que ciuibus lætitiā, dictitan-
 tibus, prænuntiationem
 exitij in initium rei
 salutaris fuisse
 conuer-
 sam .

PROVINCIA CASTELLANA.

DE HAC VNIVERSE nihil accepi:reperi computando (præter eos qui in Compostellano, de quorum numero nihil diserte perscriptū) socios quadringētos sexaginta duos. Valisoleti in Domo Professa, et in Collegio, quadragenos: in Numantino viginti sex: in Salmanticensi quinquaginta vnum: in Locroniensi, Segouienti, Palentino, videnos octonos: in Montisregalis triginta tres: in Medinensi, Burgēsi que tricenos: octodecim in Ouetensi: in Probationis Domo Villagarsiæ triginta octo: in Bellimarense sex: in Pampelonensi quattuordecim: in Aretualensi, quod nuper inchoatum, nonem: in Abulensi tredecim. Vnus confecit diem vitæ extremū. Adiuncti in Societatem vigintiduo.

DOMVS PROFESSA VALLI-
foletana.

NVLLVM OFFICIUM a nostris defuit, in ijs, quæ sunt propria Societatis. confessiones plurimæ: pacificationes utilissimæ: redintegrata inter coniuges concordia: multi diuino obsequio addicti. Deseruerat quidam

dam religiosorum familiam, in qua vixerat diu, inhæserat mulieri, quæ et facta ei mater trium liberorum: sed, Dei beneficio, opeque et consilio nostrorum, e beneficijs emersus redijt ad habitum, et mentem priorem. nonnulli etiam sacerdotes, atque vnus diaconus, e vili ministerio, quo tolerabant vitam, inopia cogente, nostrorum auxilio erecti. cœnobita vnus, non solum permittente, sed ipsomet rogante Cœnobiarcha, traditus est nobis regendus. conciones omnino salutares: ex ternæ interdum, et quaternæ: tribus interim exceptis, qui pagatim concionabantur. adiuta etiam sacris sermonibus, vt multorum precibus satisfacere-
mus, Domicilia virginum. Carcer persæpe aditus, cum magno victorum, eorumque qui ad triremes, vel ad patibulum ducebantur, bono. opera cuiusdam e nostris restituta piorum iurisconsultorum patronorumque Sodalitas pæne euerfa: eius munera subsidio solatioque victorum hæc sunt: bini per hebdomadas, recurrente vice, pransis explicant doctrinam Christianam: suscipiunt eorum causas: ægrotantibus succurrunt: adducunt sacerdotem causa confessionis. Instituta altera in rem muliercularum, propter pauperiem formamque periclitantium: inuenti denique, eodem auctore, quorum onus professioque est inertem turbam, et incuriosam, diebus festis, ad sacrum, et Catechismum adducendi: accedit interdum verbis,

pecu-

pecuniæ pondus, non leue incitamentum: iisdem nosodochia curæ magno cum fructu. Data etiam initia in hac vrbe Seminario Anglicano, auctoritate Catholici regis: eam ad rem perficiendam adiecerunt nostri consilio studium, et gubernandi laborem. Ceterum ad quattuor oppida missions quattuor factæ: et in vno, sedatæ discordiæ virorum nobilium, quorum reconciliationem frustra inceptam omiserant multi pudore irriti conatus. Pellicem ablegauit vnus, cum qua sex annos vixerat turpi exemplo. Multorum subleuata paupertas. Nosodochij cuiusdam res et rationes, restitutæ, magno commodo ægrotorum. neque illud tæcendum, quod in vna missione, iuncti indissolubili concordia Episcopus, Canonique, qui antea dissidebant. At nos experti sumus largam beneficentiam nonnullorum. Quidam iuuenis aureos nongentos: huius exemplum secutæ duæ, vna aureos trecentos, mille altera, et quingentos, testamento legarunt. hac pecunia redempti sunt census.

VALLISOLETANVM, NVMANTINUM, Salmanticense Collegia.

TRRES IN VALLISOLETANO Theologiam docent: quinque humanioribus literis iuuentutem informant: magna vtrunque spes, et fructus. sed cum Collegij inopia plerisque

que nota esset, ad aliquot annos assignatum ve-
ctigal aureorum trecentum . Externi multi pijs
exercitationibus instructi . Sodalitas Virginis
magnum præbet vrbi specimen pietatis, cari-
tatis, corporis despicientiæ: cum obeunt my-
stera, cum dant operam valetudinarijs, cum
ter singulis hebdomadis Quadragesimæ cor-
pus affligunt verberibus in nostro templo.

E NV M A N T I N O nouem in vicina lo-
ca de more missi . Hebdomadaria hic quoque
per Quadragesimam terna diuerberatio: sed di-
scipulis, cum primoribus ciuitatis, alijsque, qui
exploratum venerant, communis. nexi in car-
cere adiuti .

A T S A L M A N T I C A E in visendis cu-
studijs publicis, præbent se comites multi disci-
pulorum, e prima nobilitate: habemus enim iu-
uentutem ad religionem valde propensam: ita
cum plures optarint varia cœnobîa, tredecim
nostrum ordinem maluerunt . In varia oppida
excursionibus quattuor factæ: concordati discor-
des: in vna trecentæ amplius confessiones ge-
nerales exceptæ: litanias beatissimæ Virginis
cum commendasset noster e suggestu, ita per-
mouit auditores, vt cum auide expeterentur
ab omnibus, quattuor millia exemplorum non
satis essent.

LOCRONIENSE SEGOVIENSE,
et Montis regalis Collegia.

LOCRONII, urbem intra extraque opera compluribus nauata: apud Calaguritanos restituta odia, et ad frugem reuocati permulti. Expetuntur a Locroniensibus scholæ, earum vtilitate perspecta. Vnus reliquit Collegio moriens aureos mille: tantumdem ferre pecuniæ alij sponte obtulerunt.

IN SEGOVIENSI circa moribundos plerumque operæ enituit: sed, et statuta pax inter equites, magna lætitia ciuitatis, quam pæne distraxerant. e discipulis multis, qui perebant Societatem, vnus voti compos effectus. breues aliquot missionses, et frugiferæ factæ.

IN MONTIS REGALIS vigent studia litterarum. Præter scholam de officijs Christianis, et alias, quibus pueri docentur, cœptum est curriculum Philosophiæ: auctus numerus discipulorum, vt iam numerentur mille trecenti: e quibus plurimi a primis vsque incunabulis puerilibus doctrinæ, ad eam vsque scientiam, quæ apta est sacerdotio, se peruenisse lætantur. Iam quoniam, vbi præmia dantur meritis, ibi est æmulatio meritorum, indictum est cettamen ingenij, carminisque: plus quadringenta poemata extiterunt: et in maxi-
ma

ma corona, celeberrimaque pompa, donatis victoribus, reliqui excitati. in doctrinarum contentione, pietas non neglecta. complures contemptis honoribus, exuto amore cognitionis, vt vnum Deum sequerentur, reliqua posthabuere. Ceterum, et expeditiones aliquot dierum quinumdenum susceptæ perutiles multis: tres, quæ mensem traxerunt, vt dierum numero, magnitudine fructuum antecellunt. penetrata oppida horrida atque inculta, et cultiores mores perdocti oppidani concionibus et exemplo.

COLLEGIVM MEDINENSE.

FRANCISCA MANSONA fundatrix Collegij mortua est: ea cum sibi finem vitæ adesse intelligeret, testamento cavit, vt annuus honor foundationis nemini mortalium haberetur, sed Dei genitrici: proinde offerretur ceruus ipsius imàgini, quæ colitur in nostro templo. quod cum fieri cœptum esset, illustri apparatu, in ferijs beatorum Petri et Pauli, auxit frequentis vrbs lætitiā, et sanctissimæ Virginis venerationem: oblata etiam a viro quodam nobili duo millia aureorum alieno æri soluendo. neque intermittitur ædificatio Collegij. Vnius obitum nostris compensarunt quattuor in Societatem recepti. Ceterum hic quoque, nostrorum labor in multorum commo-

commodis egregie versatus. finitæ aliquorum controuersæ, et discordiæ, quarum affinitas ad plures pertinebat. pœna capitis nostrorum hortatu duobus remissa. cetera, etiam si non ponantur, ex recordatione superiorum annorum, nemini incognita.

COLLEGIUM BURGENSE. PA-
lentinum; Legionense,

BURGIS QVOQUE in componendis inimicijs nostrorum opera fructuose desudauit. hoc enim præcipuum in Hispania curriculum industriæ, est tamen quiddam proprium Collegio Burgenfi. Decrêtum est in Comitij regijs, vt in præcipuis aliquot Hispaniæ urbibus Mathematicæ explicentur: capita huius urbis, quæ est Castellæ caput, (multi licet sese non offerrent solum, sed etiam inferrent) prouinciam nostris detulerunt. ædificata schola in Collegio, ære publico: quo non iuuenes modo, sed et viri illustres, e tota vrbe confluant discendi cupiditate.

PALENTIÆ urbanæ conciones, et excursionones anniuersariæ, quamplurimis profluere: commentationibus spiritualibus multi dedere operam cum fructu. Templi ædificatio aliquot ab hinc annis incepta quotidiana accipit incrementa.

LEGIONENSE Collegium auctum curriculum

riculo Philosophiæ, numeroque discipulorum. multus omnium labor, et profectus: eorum præcipue, qui sub clientela beatæ Mariæ Virginis. est vrbs ipsa ad radicem montis, quem circum, supraque, imposita oppida frequentia: difficili quidem aditu, sed nihil impernium caritati. ita præter duos missos ad præcipuum quoddam oppidum ieiunio quadraginta dierum, qui et se porrigebant in conterminos pagos, compendio animarum: duo alij amandati in montana et siluestria, lustrare oppidula, villas, pagos, ad diœcesin pertinentia: hoc magis copiosam esse, quo sementis laboriosior fuit: ex magna hominum multitudine quos excoluerunt docendo, nemo fere non purgavit generali confessione animum, excisis stirpibus vitiorum, quò facilius virtutum semina singuli exciperent, et vberiores fruges efferrent. instructi deinde Parochi ad custodiam agri commissi, ne aut obliuiscuntur satâ, aut inter fertiles segetes infelices auenæ succrescant. Nunc dicerem de repressis simulatibus, ni viderer in hoc Collegio diutius immorari commemorandis rebus, quas in alijs cursim percensui.

OVETENSE, COMPOSTELLA-

num, et reliqua.

OVETENSIS Collegij ædificatio, liberalitate Magdalenæ Villosæ fundatricis, vrgetur

vrgetur in dies, et perinde speratur futurum ad diuturnitatem stabile, quam ad speciem iucundum. nec minus belle creuit ædificatio spiritualis, in explicatione Christianæ vitæ, et doctrinæ. in carcere constituta Sodalitas aduersus periuriâ, et licentiam linguæ: restitutaque consuetudo pæne collapsa, alternis saltem diebus, apparatus prandium ad pauperes mittendi. æque constitit missionum fructus: trium præcipue in tria oppida, toto ieiunio Quadragesimæ: in quibus illud non silendum, conglutinatam amicitiam duorum virorum nobiliū, qui infestissimis animis in mutuam perniciem ruebant.

EX COMPOSTELLANO plurimum operæ positum in rusticis adiuuandis: et quamquam incolarum plerique repentino Anglorum aduentu erant perterriti, auditi tamen a duobus bis mille de peccatis confessi. Duo alij obierunt saltuosa quædam castella arduo accessu, traductique homines ad rerum diuinarum cogitationem. ex ijs mille detexerunt crimina totius vitæ.

PAMPELONENSIS, Bellimarenfis, Abulensis Collegiorum, et Domus Villagarsis in exercendis muneribus Societatis communia: nec frustra repetenda. Qui Abulæ erant hoc amplius. patefactus diaboli dolus, quo adolescentem mirabilium concupitorem, et facilem inanibus irretierat, vt etiam specie san-

340 PROVINCIA CASTEL.

Civitatis multis imponeret.

AREVALENSIS principia recte habent:
 utilis puerorum informatio, variorumque in-
 stitutio hominum, ut sciat unusquisque quid
 deceat officium suum. in gratiam reducti mul-
 ti, qui inter se discordabant. exitum etiam in
 adiacentia oppida: itaque aucta pietas
 in vrbe, forisque, vr Ferdinandi Tel-
 li Gusmanij fundatoris, et ma-
 ior fiat quotidie beneuo-
 lentia, et libera-
 litas illu-
 strior.

134

PROVINCIA
TOLETANA.

OMPLEXA EST Domici-
lijs quattuordecim socios quin-
gentos vigintiunum. in Toleta-
na Professoru Domo quinquaginta-
septem: in Collegio Com-
plutensi duos supra centum: in
Madridiensi sexagintaunum: in Toletano qua-
tuordecim: in Ocaniensi viginti septem: unde-
viginti in Conchenfi: septemdecim in Talabri-
censi: in Placentino undetriginta: in Securi-
tano quattuordecim: in Villaregiensi Domo
Probationis septuaginta: in Collegio Murcien-
fi quinquaginta: in Huetensi vnde viginti: in
Bellomontensi vigintitres: in Carauacensi vi-
ginti. Naturæ concessere quindecim. Auxere
Societatem tres ac triginta.

DOMVS PROFESSA TOLETANA.

EQUATTVOR, qui e vita cessere, vnus
fuit Pater Alphonsus Deza, qui cum quin-
que fere annos, auctoritate magis quam impe-
rio, Domui præfuisset, grauissimo correptus
morbo, paucos dies decubuit, et occubuit. ne-
scias maior ne cura ciuitatem, nostrosque, eo
egrotante, an mortuo, dolor incesserit: fuit e-

aliquorum obitu relanguerat: huius illud erat propositum, vt in peruigilijs Christi nascentis, et existentis ab inferis, obæratî nexique, re cum creditoribus composita, dissoluerentur: sed vnius e nostris oratio effecit, vt restituitur, et opus inceptum ad gloriam Dei: atque hoc ipso anno omnes debitores, cum satis esset factum eorum æri alieno, e vinculis emissi. quæ in re non parum enituit benignitas Cardinalis Toletani. Dux Feriæ in nobis amandis fouendisque antiquum suum obtinet. is obiturus oppidationis suæ, vnum e nostris habere voluit comitem viæ, et socium laborum; in ijs quæ pertinent ad officium Christianum: nec consilium illius vanum, aut nostri sacerdotis opera inutilis fuit. Ex hac Domo, quod factum est quinque annis continuis, itum Quadregesima ad Pontem Archiepiscopi (oppidum est huius dioceseos) omnesque ad cælestem mensam rite præparati, et ad mutuam concordiam multum adducti.

COMPLVTENSE COLLEGIUM.

ECENTVM VIGINTI duobus, qui fructuose exerciti commentationibus Patris Nostri Ignatij, summæ spei adolescentes viginti sex in Societatem nostram adscripti. De publicis custodijs verbo instructis, confessione purgatis, menstruo conuiuio relectis: de

ijisdem fere muneribus erga pauperes in xenodochijs, de doctrina Christiana, viciatim pagatimque tradita, de exercitationibus litterarijs, de ceteris denique officijs nostri ordinis, quæ dici possent, sunt cum annis superioribus communia. huic proprium, quod, vbi auditum est de obitu Patris Alphonsi Deza, qui multos iam annos sacram Theologiam in hac florentissima Academia summa cum laude docebat, tanto cupido cepit omnes religiosorum ordines celebrandi eius exequias, vt communi parenti parentare velle viderentur: præ ceteris extitit studium Academiæ: nam et decreuit honorem patri amplissimum, et edixit omnibus, quos habet subiectos, contra iurisiurandi formulam commissurum, quicumque faciendo funeri non interesset. igitur conuenere in nostrum templum, qui dabant operam litteris, ex omni aetate atque ordine, quanta non alias multitudo, et ipse Gymnasiarcha stipatus nobili Professorum et Collegarum corona, tanta cum pompa, et significatione maestitiae, vt religiosum licet hominem, et absentem mortuum, prosecuti sint ijs sollemnibus pietatis, quæ tantum debentur extinctis in ipso munere docendi. Sed memoria Patris Alphonsi, vsque in antiquorum ingeniorum comparationem euecti, constituebat illum præsentem ante oculos omnium, et ius fasque videbatur cunctis, vt lacrimis non minus, quam laudibus debitis desiderium

rium commune testarentur . Sed a pompa vocor ad pompam , a tristi ac funebri , ad festam lætamque : ad eam , qua Sancti Didaci circumlata reliquæ celebri spectaculo . Ornata erat vrbs tota ad imaginem templi , semper quidem et alias frequens , eo autem die ita referta omni hominum genere , e locis circumiacentibus , vt vix capere posset . qua ferebantur reliquæ , spectacula multa , ac subita meniana erant edita , sedes nobilium : nec minus disposita altaria per vias , pulcherrimo ornatu , vbi intetquiescerent , qui ferebant . auxit venerationem dici pompæque Philippus rex , cum filiis , et sorore Augusta : erat ipse cum suis in tabulato præcelso , contra altare , materia pretiosum , et lucens face plurima , quod struxerant nostri : qua longe porrigebatur paries , vestiebatur regali peripetasmate , super quod extensa carmina multigena , argumentum rei , et legentium oblectamentum . Congregatio Deiparæ constituta anno superiore in Collegio nostro , in dies fit melior atque auctior : aucta etiam nostra domus , et supellex templi , atque ædificatio suburbana . sed hæc omitti possunt : illa non debent , quæ effecta , cum Dei auxilio , in excursionem frequenti ad oppida vicina : quamquam hæc quoque cum modo , Consaburo vrbs est Carpitanoꝝ peruetus et clara , beatum Gregorium Ostiensem Episcopum , cuius viuentis mortuique experta est sæpe patrociniū , tutela-

telarem habet : ipsius die anniuersario vocatus est vnus e nostris ad concionandum, tanto concursu hominum, vt cum intra templum, capax licet et amplum, plurimi non admitterentur, suggestu posito in limine concionari debuerit : et secutus tantus animorum motus, vt sacerdotem cuperent apud se versari ad aliquot menses: verum discedendi necessitas vrgebat. Pridie Ascensionis Dominicæ ad oppidum venit, Manzanares vulgo appellant : erat in hoc oppido, cum curiales dissiderent a curione, a clericis monachi, optimates a popularibus, tanta animorum voluntatumque distractio, vt discordantibus membris, nihil aliud timeres nisi corporis interitum. triduum hic posuit pater, et adiuuante Deo auctore pacis, flexit omnes ad concordiam : atque ex mutuo nexu diuersitatis effecit complexum insolubile. Hinc profectus in alterum oppidum (Vallem rupium indigitant) comiter et officiose admodum exceptus est. et propius aberat dies Pentecostes: verum, tantum tenebat oppidanos desiderium audiendæ concionis, vt feria quinta priore, fuerit habenda, tanto in hominum cœtu ac silentio, vt nec similem vmquam attentionem concionator, nec populus ipse viderit frequetiam, par extitit fructus. Confirmatû Sodalitium, institutum anno, ab eodem sacerdote, et Mariæ Virgini sacrum. sodalium porro munus est intendere animum in salutem proximorum, propria

pria non neglecta. multorum præterea amicitia reconciliata bono publico: et aliquot mulieres ita conuersæ ad pudorem, deserta nequitia, in qua diu habitauerant, vt admirabile sit, quantum lumen virtutum ex illis tenebris enituerit. Cum sesquimensis in hoc oppido noster esset commoratus, Almagrum se contulit. Almagrum oppidum est Oretanorum, frequentia ciuium, et soli vbertate inclytum, et caput militiae Calatrauensis: hic quotidie sermo habitus ad populum: bis hebdomada explicatæ quæstiones de officijs Christianis: diebus festis tradita capita diuinæ legis, alliciente cantu. instituta piorum Sodalitas, cui a præcipua Christi corporis veneratione cognomen est: eius cura menstrua Octouirum est, quattuor e Clero, totidem e plebe: nec credibile quanta fuerit omnium lætitia, quo primum die indicta supplicatio nouæ Congregationis. Narrari hic de excursionibus alijs eiusdem sacerdotis, complura possent. sed nos breuitatem sequimur, perstringentes fere communia, sed tamen necessaria non omittentes.

MADRIDIENSE COLLEGIUM et Ocaniense.

MADRIDI habita conciones in sacro cello regio, sacrarumque cœnobio virginum

ginum nudis pedibus incedentium (vbi Maximiliani soror Augusta) et nostro in templo, alijs denique locis, quo nostri vocantur: nec verbum vacuum reuertit ad dominum. vitæ emendatio in multis, generalis etiam confessio, et frequens Eucharistiæ perceptio, secuta est. mulierculæ aliquot meretricium cum cœnobio matrimoniove mutarunt. reliqua cum alijs annis communia.

A T O C A N I A E sacerdotis cuiusdam in adiuuandis proximis virtutis indefessæ, funus quam maxime potuit popularibus studijs concelebratum est. Domi forisque conciones frugiferæ institutione fidei, præeunte cantu, et præmio consequente, formati pueri rudesque in foro frequenti. virgines multæ angustias cœnobij opulento coniugio præoptarunt. Puero-
rum virtus nostris magistris adolescit. auxit cupiditatem discendi elegans drama splendidumque, datum per eos in publico, magna spectantium gratulatione. Reginæ Angelorum Sodalitia duo, virorum, adolescentiumque, et studio et numero crescunt. De adolescentibus hoc addam: lætum esse ciuibus, gratumque, cum matutinis sacris ad ostensionem sacrosanctæ hostiæ, calicisque salutaris, nudato capite, reiectoque pallio, expediti extollunt accensas faces, in morem regiæ cohortis: ex his nonnulli in varios religiosorum ordines se contulerunt. Conuictorum, quorum domicilium adiunctum
ædibus

adibus nostris, minor quidem frequentia hoc anno, sed maior industria fuit. Adulta ætate, nostrorum Seminarium qui in Prouincia ad humanitatem informantur, in hoc Collegium translatus est: atque eorum profectus expectationi respondet. Ceterum, quoniam Ocania cingitur quasi corona nobilium oppidorum, nisi frequenter nostri in paratum agrum et fertilem, diuini verbi semina iecerunt.

COLLEGIVM MVRCIENSE et Carauacense.

IN MVRCIENSI Collegio placuit figi domicilium Theologorum. et iam sedecim censentur. nec deseruntur studia Latinæ linguæ. Bacchanalibus data est Tragœdia apparatus et magnifica, beatæ Vrsulæ, et sociarum undecies mille: sub idem tempus, vnus ex illis virginibus caput in templo nostro collocatum. Sacrum instrumentum auctum: et spes est Collegij rerum meliorum: nunc enim premitur ære alieno, Cum inimicis in gratiam, et cum Deo, nostris adnitentibus, rediere nonnulli. admirabile spectaculum præbuere duo facinorosi homines, damnari ad mortem: ij vsi consilio auxilioque nostrorum, tanta lacrimarum vi, propter recordationem Dei offensi, tanta rursus lætitia, propter debitam scelerum pœnam imminentem, gradiebantur ad suppli-

supplicium, vt alacritate subeundæ pœnæ voluntariam pœnitentiam testarentur. Piorum cœtus, in procuratione xenodochij et carceris suscepta vtiliter perseuerat, eamque ad rem vtitur ope nostrorum. singulis mensibus nexi confessione purgantur, recreanturque Angelorum pane, mox etiam conuiuio frugali.

CARAVACAÆ in erudienda iuuentute, pueritia instituenda, audiendis, adiuuandisque ægrotis, obeundis pagis, opera fructuose impensa.

BELLOMONTENSE COLLEGIVM.

SCHOLAE QVATTVOR, discipuli amplius sexcenti, plures futuri, si aut annonæ, aut disciplina nostrorum laxior fuisset: at nostri instituti est, vt non numerentur auditores, sed æstimentur: pluris enim est paucitas astricta legibus, quam multitudo licentia impunita. Et huius tamen paucitatis non exiguus fructus. Existit ex ea Sodalitium Deiparæ, religiosorum rudimentum hominum, siue incrementum. Præpositus quidem Franciscanæ Prouinciæ Seminarium suum appellat gymnasium nostrum: e quo, vno anno, accepit adolescentes viginti: vnus in Societatem adscriptus: nec desunt alij qui eodem desiderio tenentur. Ceterum reliquo etiam oppido opera data: octo sacerdotes destinati audiendis confessionibus.

fectionibus Quadragesima : ex his vnus totius
vitæ sexaginta amplius accepit. de fructu om-
nium , etiam me tacente iudicari potest . Lu-
panar , magna perniciēs oppido non ita ma-
gno , nostrorum admonitu sublatum , difficili
admodum principio , sed non improspero fine.
custodiæ quorundā beneficio subleuata : adiuti
suspēdiarij subsidio solatioque nostrorum . Cū
omnia fluere ex sententia , mors intercessit
Domine Franciscæ Ponticæ a Leone fundatri-
cis nostræ , quæ illustri loco nata , virtutū expe-
rimentis , et nobilitatem generis , et infirmita-
tem sexus , supergressa est . omnes illa procos
exosa , propter Christi amorem , virginitatem
seruauit : tantaque patientia , et robore mentis ,
vix intermittentes languores corporis , et an-
gore animi tulit , vt admirationi esset . mortua
est cum annum ageret trigesimum : reliquit no-
bis annum censum aureum millenum , oliueta
præterea duo , et tria vineta non inculta , atque
in his fundum ornatum instructumque , cuius
supellex , etiam soluto ære alieno , mille aureis
æstimatur . funere magnifico eius corpus ela-
tum sepultumque est , vniuerso ducente Clero
cum precibus , Belloque montensi Senatu , et po-
pulo , non sine lacrimis persequēte . Nouemdia-
les fuerunt exequiæ , et per dies singulos con-
cio in nostro templo , honori mortuæ : nec ma-
gis solatio superstitum , quam æmulationi po-
sterorum : eius enim exemplum secuta alia no-
bilis

bilis virgo, post suam, ac sororis mortem, legauit magnam pecuniam alendis adolescentibus, qui dare operam litteris paupertate prohibentur.

COLLEGIUM HVETENSE.

INEVNTI IVLIO sex e nostris ad animarum messem profecti, suos manipulos retulerunt. Sedatae lites, odia composita, plebs rusticana Christianis initijs instructa. Quosdam in oppido vir accepta alapa ita exarserat, vt dictitaret iracundiam non nisi sanguine posse restingui: at eam sacerdos molli sermone ita infregit, vt ipsemet vltro accideret ad illius pedes, cuius vltionem meditabatur. In altero vir reductus in gratiam cum Parocho, a quo periculose dissidebat. Rursus in alio vnus erat ita infestus infensusque Curioni, vt pestifero mendacio accusaret illum violatae confessionis: atque id eo animo, vt eius exemplo ceteri a confitendo deterrerentur. hunc quoque ita placauit Deus, vno e nostris interprete, vt petierit veniam multis praesentibus: et retractatio criminis in satisfactionem cesserit. Vxores duxerant duo inuitis parentibus, propterque eam causam inter illos irae ac rixae: sed hi etiam nostrorum opera reconciliati. Mitigatus similiter sacerdos, qui vnum iam annum cum quodā e ciuibz gerebat inimicitias plusquam

quam ciuiles. Ceterum, vt aliquid de vrbe ipsa, Scholastici omnino quadringenti, pluris fructu, quam numero faciendi. ineunte anno recitata oratio perelegans ad eos excitandos, ex eunte, data comœdia, admirabili artificio, augendæ pietatis. Instituta etiã Congregatio sacerdotum magno delectu: ex ea speratur fructus, si ad Romanã aggregetur præcipue, quod flagrante studio contendit.

SECVRITANVM, PLACENTINVM,
Talabricense, Collegia.

EX SECVRITANO egressi socij in vicinos pagos: et fuit pretium egressus. In quodam oppido constituta Sodalitas, cuius cura et industria in Eucharistiæ cultu. primarij duo viri discordes pacificati.

NECMINVS laboratum in Placentino. Dum excurrunt nostri, mulieri, quæ voluntaria morte subtrahere se properabat atrocitati mariti, persuasere, vt retineret vitam, seseque cum illo reconciliaret. Duo item, priuata odia, e quibus magni tumultus metuebantur, publicis vtilitatibus remifere. quod et impetratum a duobus alijs paribus, eodem euentu.

TALABRICAE grauis peste, et contagione annus, morbo nostros affecit, eisdemque materiam attulit opis afferendæ laborantibus. et vtroque tempore eorum religio spectata est, Ter ad varia loca sacerdotes dimissi, ad ea

præsertim, quæ hæcenus inculta: et spem affert
seges vberissimi prouentus: ea ne luxuriet, tem-
pestiua repetitione prouidendum est.

COLLEGIVM TOLETANVM, ET reliqua.

IN TOLETANO Collegio Scholastico-
rum disciplina et pietas efflorescit: multi se
in portum religionis contulerunt, ventos alij
ferentes expectant. itum frequenter a nostris
ad ægrotos, in publico valetudinario, domive
decumbentes: cum sacerdos egressus esset do-
mo, causa negotiorum, euocatus repente est
ad hominem moribundum, quem vox sensusque
defecerat. dat se ipse in preces, Deum orat tan-
tis per ad se redeat ægrotus, dum prospiciat a-
nimæ. exauditus est. experrectus æger muni-
uit se Ecclesiastico omni instrumento, demum
placidissime obdormiit. Sodalitium beatissi-
mæ Virginis, quod pane consenuerat, instau-
ratum est vnius e nostris, concionatoris indu-
stria, tam lætis incrementis, vt fere præstiterit
exaruisse, quo tam feliciter requiesceret. habi-
ta est eo die opportuna concio in templo, cu-
ius parietes decorabantur carmine, sericoque,
apparatu pulcherrimo.

CONCHENSE COLLEGIVM tum
domi erudienda pueritia litteris, Christianis-
que elementis: quod sit læta ciuitate, celebri-
que pompa: et quattuor mulierculis e turpiore

vita

vita collectitia sipe honeste collocandis (vt duo aureorum millia dominis restitutâ, aliâque similia, mittantur) tum etiâ foris, non inutiliter laborauit. In Celtiberiâ finibus populi sunt; re non multum ab nomine abludente, Infatuatos appellant. ita locorum asperitas hominum quoque ingenia efferauit. rarus apud eos sacerdos: religiosorum ordo fere nullus: ignotum omnino nomen Societatis. rogante Episcopo Conchenfi, ad cuius procurationem pertinet, duo ex nostris eo destinati, alloquio cōgressuque, cum partem temporis nullam ab ijs adinuandis sibi vacare pateretur, breui ita profecerunt, vt ex feris immanibusque mites reddi debint ac mansuetos. Igitur auditæ conciones: auide cōfessio vsurparum: percepta religiose Eucharistia a multis: nec quicquam sine lacrimis: grates quippe agebant Deo, cuius beneficio tãquam emerfi e tenebris illata luce latabantur.

V I L L A R E G I A Tyrones informat, perficit veteranos: vtrumque magna diligentia: frequenti enim exercitatione non languescunt otio, et comparant se ad assiduos labores in vinca Domini tolerandos. Schola puorum et vtilitate crescit, et numero. Vocamur etiam ad oppida vicina, non sine fructu. Ceterum Fundatrix nostra adhuc superstes, aucta re domestica domoque, cumulauit suam erga nos beneficentiam. nostrum est gratias illi apud Deū agere, et fateri beneficia, quæ accepimus,

P R O V I N C I A

B A E T I C A.

LVIT IN quattuordecim Do-
micilijs socios quadraginta-
duos, supra quadringentos
In Hispalensi Domo, et Cordu-
benſi, Granatenſique Collegijs
sexagenos: in Collegio Hispa-
lenſi ſexagintaquattuor: in Montelano ſeptua-
ginta: viginti ſeptem in Vaezapo: in Mala cen-
ſi, et Xerenſi videnos: in Marcenenſi, Gadita-
no, Triguerenſi, duodeuicenos: in Sedibus Ecce-
zenſi, et Cacórlana quaternos: tres in Vbeda-
na. Sedecim participes Societatis effecti.

P R O F E S S A D O M V S H I
ſpalenſis.

ET SI SVVS EST noſtrorum fructus in
ipſa vrbe, ita vt plurimum, duo triaque ho-
minum millia participant caeleſti cibo: bona ta-
men pars colligitur e pagis propinquis: nam
et in multis uſurpatur pietas deſueta ex longo
interuallo, et in aliquibus inueterata vitiorum
conſuetudo aboleſcit. illuſtris porro Oſunen-
ſis miſſio fuit: in ea poſitus ſeſquimenſis. Ca-
techiſmus in foro exponebatur, et in templo:
vtrouque admirabili concuſſu: poenitentium

nume-

numerus tantus, vt opera cum die incepta, ad multam vsque noctem perduceretur: et adhuc inauditi aliquot relinquerentur: eorumdem tanta vis pœnitendi, vt nullam recusent pœnæ seueritatem: ita nouis Christi militibus, cili-ciorum fuit, et flagellorum armamentarium instruendum. fructus non solum labori nostro-rum, sed etiam voto par fuit. reconciliati plurimi: et sub ipsam concionem, latante au-ditorio, non pauci: pagellæ aleatorix, librique obsceni offerebantur sponte, vt igni traderen-tur: nocturni lasciuiiores cantus in pudicos piosque mutati: caute deinde, et sapienter pro-uisum, ne incepta adeo salutaria post nostro-rum abitum euanescerent. Ceterum vrbs ipsa omnem lapidem mouet, vt obtineat Collegij foundationem.

HISPALENSE COLLEGIVM.

DE CVRRI. cœptum hoc anno studium Dialecticum: septuaginta amplius sunt in cursu: latum ingressum latiore fecit sua præs-entia Gaditantis Antistes: datum specimen persæpe Theologiæ, Philosophiæ, Rhetoricæ, ingenti plausu: in templo maximo incitandis ingenijs studiosorum præmia bis publice data: e quibus nostri discipuli magnam partem ab-stulerunt. ipsi porro octingenti. Rosarium quo-tidie, et litanias sanctissimæ Virginis recitant

genuflexi, in gymnasio, magistro presente. neque intermiserunt usurpationem flagellorum per Aduentum, et Quadragesimam. aliquot se in varijs religiosorum familijs, quattuor in nostra, diuino obsequio manciparunt. Sodalitij Parthenij leges nuper ab vrbe transmissæ religiose seruantur. Magnus etiam non solum in studijs litterarum, sed in adiuuandis etiam proximis, ardor animi, impetusque nostrorum; Nautica turba, et inops, docentur a Theologia studiosis capita legis Christianæ. quod etiam factum ab vno sacerdote quotidie in varijs ludis, vbi pueri instituuntur. Diebus festis conueniunt in Collegium viri circiter quingenti, qui interrogantur docenturque de rebus cognitu necessarijs. Salubre multis inuentum: quo et peccata vitantur, et vinculo quodam coniunguntur animi confluentium: sic, vt vbi aliquis ex eo numero emoritur, quamuis tenui ac paupere censu, ab omnibus effertur, iustoque decoretur (quo alioqui fortasse cariturus erat) honore sepulturæ.

C O R D V B E N S E, E T G R A N A T E N - se Collegia.

NON NOVA EST, sed tamen magna, pietas discipulorum Cordubensium (censentur septingenti quinquaginta, in quibus Parthenij excellunt) siue in vsu sacramentorum, siue in exercendis muneribus caritatis. tanto
maius,

maius, vt par est, apparet studium nostrorum. Ex ijs, qui dant operam Theologiæ, diebus Dominicis, aliquot adeunt Parœcias, de more explicantes pueris summam religionis. quod etiam circum compita, ab iisdem, et in carcere, sedulo efficitur. Sacerdotum duorum quadrimestris expeditio magnas vtilitates attulit oppidis multis, pagisque, quos percurssauere docendo. Ceterum ante diem vndecimum Calendas Octobres, circiter meridiem noctis, orta atrox tempestas, cum sæuo terrore fulminum, impetuque ventorum, magna calamitate affecit prædia suburbana, deiecitque turrim Collegij cum ære campano: quæ, et subito casu incubans fornici cuiusdam facelli, eum concussit minuitque. At ciuitas iniseratione commota largam contribuit pecuniam damno refarciendo.

GRANATENSIS gymnasij exercitationes litterariæ ab accommodato dialogo repetitæ. Domi, decem e nostris priuatis scholis informantur ad studia humanitatis, ipsi videlicet mox magistri futuri: incumbitur etiam ad lucra animarum: mane, diebus festis, obeunt nostri capacem urbem, et infimam plebem occuparam nihil agendo, opportune importune instantes, compellunt intrare templum audientæ rei diuinæ. exeunt et a meridie, vt erudiant indoctos, quos adducunt deinde ad templum numero ingenti: ingressos excipit vnus accom-

modata cohortatione, seu narratione pij exempli . sunt , et parati sacerdotes, qui dent aurem confitentibus: et fratres nostri, qui cogitantes confessionem præparent ad recte confitendum. datur etiam opera in valetudinario decumbentibus . Hæc inter, tres profectioes susceptæ : de quibus ordine aliquid dicendum . Itum est Oſcam: nomen est vrbis antiquæ: vbi sunt commorati ad dies quinquaginta, concionando , audiendo dies noctesque continuato labore, Catechisinum docendo, nosocomia, et custodias publicas inuisendo, discordes pacificando : quod postremum opus , quo desiderabatur magis, vtilius fuit . Percursâ etiam a sacerdotibus duobus septem castella, vicique huius ditionis: bimestre spatium fructu superante : et præsidio multis subsidioque fuere: in his cuidam, qui finem miseriarum præcipiti in puteum corporis iactu quærere cogitabat : quamquam profuit quoque, vt liberaretur ab infania, auxilium beatæ Annæ, quam in magno curarum æstu suppliciter inuocabat . Puella probri insimulata, ita crimen Christiano animo tulit, vt ignosceret eius auctori: illam sibi dictitans speciosam fore vltionem, si daret operam, vt vita refelleret maledictum . Denique adita castella Granatæ, inædificata montibus, Maurorum olim receptacula, nunc Christianorum quidem domicilia, sed rudium adeo, vt elementa nostræ religionis omnis ætas sexusque

que pariter ignoret: septimo quoque aut octauo mense, interesse contingit rei diuinæ: semel anno concioni: raris vtuntur Parochis, qui, et ipsi indigent magistris. exceperunt nostros benigno vultu: et quamquam in docendis illis, ac dedocendis, super ceteras difficultates, rerum inopia laboratum est, tamen magnitudo vtilitatis fallebat sensum laboris. excursio bimestris fuit: nec obiri potuere omnia oppida, seu quoniam ipsa multa, siue quia imminabat hiems, insuetis corporibus vix ferenda. amorem suum erga nostros demonstrauerunt maxime oppidani in eorum discessu: cum confusis vocibus flentes orarēt reditum maturiorem. Ceterum Granatæ deterriti quidam a viro innocente flagitij inculando, quod supra bonum atque honestum facere decreuerant. Denique eo die, quo pro concione enarratur historia Mariæ Magdalene in pœnitentiam versa, tetigit Deus mentem mulierum aliquarum ambitiosæ pulchritudinis, vt eius exemplum sequerentur. abiecit vnus propositum interficiendæ vxoris: nec defuere in templo, qui odiū se deponere testabantur mutuis amplexibus.

MONTELANVM, VAEZANVM,
Malacense, Collegia.

IN MONTELANO genus quoddam febris, quæ vulgabatur contactu, incidit in ple-
rosque

rosque nostrorum, neque vllum extinxit. Consuetudo prælegendi e pijs libris aliquid vespere diebus festis in externorum conuentu, non intermittitur. In quodam oppido quadragintadialis expeditio, importunas consuetudines abolendo, illicitas pactiones rescindendo, eos qui tenentur in carcere, adiutando, perutilis fuit. Multi e nostris discipulis in diuersis cœnobijs religionem complexi.

EX VAEZANO etiam missiones vtilis factæ. At in vrbe, Aduentus, Quadragesimæque singulis hebdomadis, quarta quaque sextaque feria ad nos discipuli Academiæ publicæ confluunt, corpori flagris affligendo: iidem duobus e nostris hortatoribus, et ducibus, diebus Sabbati adeunt carcerem, vt victos subleuent solenturque. excursions suburbanae breues, sed fructuosæ fuere.

MALACENSI oblata materia declarandæ caritatis. Quo enim tempore classis Hispaniensis, naufragio factò, ferebatur Oceano, delatæ huc sunt naues Neapolitanorū duæ, turribus ac tabulatis alleuata in speciem castrorum: morbidi milites, et rerum omnium egeni, vtraque vehebantur: tum nostri, omni eorum procuratione suscepta, partem ad Collegium ducunt, partem ad valetudinaria, et ad piorum domicilia: dederuntque operam, præparantes quod erat futurum vsui ac rebus ægrotantium, vt nihil eis deesset: ita bre-

ui om-

ui omnes conualuere: prosperum deinde nacti ventum, solvere in Italiam de acceptis beneficijs nobis gratias agentes. suam etiam benignitatem ciuitas ipsa in ædificatione templi Collegijque ostendit.

COLLEGIVM MARCENENSE, Gaditanum, Triguerense, Xerense.

DE MARCENENSI, Gaditanoque, præter vñtata, illud vñum dixerim: ex vtroque binas profectioes ad numerosas binas ciuitates cum fructu extitisse.

IN GADITANO, graui periculosoque morbo correpti multi, Dei beneficio, euasere. excurrere interim in oppida vicina concionabundi, et inueterata aliquorum odia, qui multis abhinc annis, non mutuum modo colloquium, sed etiam aspectum vitauerant, restincta. Vnus qui notam falsi criminis cum terre non posset, ter collo restem circumdederat, vt infamix remedium a laqueo impetraret, ad meliorem mentem reductus. Ceterum, cum caritas annonæ sollicitam haberet ciuitatem, pauperes laborantes fame, sacerdos pro concione commendauit: ipse dein, cum exisset facturus periculum ciuium liberalitatis, permultum frumenti corrogauit paupertati sustentandæ. Pueris elementarijs in hoc Collegio et Marcenensi nauatur opera diligenter. nec est paruus labor in tanta strepentium multitudine. in Marcenensi

cenensi scilicet quadringenti: ita plerumque cum indulgentiâ non est intellecta, adhibenda seueritas, vt sentiatur: qua tamen in re, tencrum non infirmatur æuū, sed informatur ingenium.

DE XERENSI intelligi possunt eadem, etiā si non dicantur.

ECCIZENSIS, CACORLANA,

Vbedana, sedes.

ECCIZA vrbs est Batica frequens, et opulenta, inter primas: Aftygin antiquis dictam volunt: in hac, cum templo carerent nostri, diuque vsi essent alieno, vt liberarent Parochum molestia, domi suæ ad tempus fecere, cui esset nomen a Sancto Fulgentio, quo Ecciza vrbs suo olim Episcopo gloriatur. et est, vt nunc quidem, angustum, instructum tamen, et accommodum vsui nostrorum. hoc ita acceptum fuit ciuitati, vt super oblata munera, voto se obligarit, quotannis diem anniuersarium ita celebraturam, vt sollemni pompa veniatur ad templum. Ceterum, cum indituri essemus sacrosanctam Eucharistiam in tabernaculum, idque facere vellemus priuato officio, non est permissum: indicta communis supplicatio, et celebris, qualis visitur festo die sanctissimi sacramenti: omnesque religiosorum ordines, prosequente vniuersa ciuitate, confluxere ad nos, mirabi-

mirabili gratulatione: ciues præterea a Catho-
lico rege, ex publico agro, ad quadriennium
impetrauit tantum seponi, quantum satis sit
ad conficiendos millenos aureos, adiuuandæ
ædificationi Collegij.

CACORLANIS nimium longum vide-
tur, dum sedes mutetur cum Collegio; et iam
rex facultatem cōcessit. quam ad rem multum
profuere commendationes, et vota vicinorum.

NEC MINVS Senatus Populusque Vbe-
danus ampliorem nostrorum numerum expe-
ctat: egerunt cum Iacensi Episcopo de vrgendo
negotio: is ad quinquennium septena millia as-
signauit. ac uere cinium studia nostri magni-
tudine officiorum: neque enim alijs artibus

retinetur, quam quibus ab initio

parata est, populorum

beneuolen-

tia.

P R O V I N C I A

P E R U A N A

VO PRIMVM ANNO an-
nalescribere cœpimus, resque
duorum annorum octogesimi
sexti septimique coniunximus,
anno videlicet abhinc tertio,
non paruus à me labor susce-
ptus est in explicandis capitibus, quæ non e di-
gestis commentarijs, vt fert consuetudo, sed ex
multarum exemplis litterarum, fuere confi-
cienda. Nunc distinctius accepi res anni octo-
gesimi septimi: annorum præterea duorum, con-
sequentium, octauæ et noni: de quibus iunctim
scribemus. Ac de octogesimo quidem septimo
non repetam, quæ sunt clare perscripta: si quid
esse videbitur, quod afferat maiorem lucem
narrationi, seu voluptatem audientibus, addi-
to breui admonito, ne lateat quod agitur, suis
locis reddemus: sed, meo more, simpliciter tan-
tum, vt res ipsa intelligatur. igitur, ab hac velu-
ti præfatione, rem ipsam aggredior.

LABORARVNT in Peruana Prouin-
cia, posteriore anno: recentiore enim nume-
rum magis animus audire expetit: sex Colle-
gijs, Residentijs tribus, tribus item Missioni-
bus, socij centum octoginta nouem. In Colle-
gio Limensi cum adnexo Nouitiatu octoginta
septem:

septem : in Cuschenſi tres et viginti in Potoſſino, et quod proxime acceſſit, Chitenſi, terni-
deni: in Arequipenſi duodecim : decem in Iu-
lienſi: in Sancti Iacobi duo: in Miſſione ad San-
ctam Crucem quinque : in Tucumana tres: to-
tidem in nouo regno Granatenſi. Priore anno
demortui ſex. Poſteriore decem. Illo, in eorum
vicem ſubſtituti viginti quattuor: hoc vero, no-
nem. Sed auxit numerus ſubſidio ſociorum ex
Hiſpania venientium, qui omnes incolumes læ-
tique Limam appulerunt, peruigilio beati An-
drea: tribus exceptis, qui Carthagine flexe-
runt in Granatenſe regnum : et quodam alio,
qui cum Panamæ remaniſſet, paulo poſt morte
ſublatus eſt. In hac porro nauigatione, ſiue in
nauī ipſa, ſiue, cum aduerſa tempeſtate quie-
ſcendum fuit, in aliqua terra, excitandis ad Dei
amorem, erudiendisque conuectoribus, remi-
gibusque, verbo et exemplo, noſtrorum indu-
ſtria et vigilantia, quæ debuit : diceres Colle-
gium, et puſillam urbem vna nauigare: ita di-
ſtributis temporibus, muneribusque, diuiden-
te horas nautico ſigno, nullum fere prætermi-
tebatur, quantum patiebantur anguſtiæ loci ac
temporis, quaſi urbanam erga multitudinem,
officium noſtræ Societatis. ad Dominicam in-
ſulam cuni claſſis applicuiſſet, nautæque, quan-
tacumque quiete temporis ſimul corpora reſi-
cerent, animosque longa nauigatione defatiga-
tos, noſtri in littore pſicalitem aram expoſue-
runt,

runt, vbi vno sacrificante, communicarunt ceteri, insigni prorsus spectaculo. nemo enim aspiciebat, quin cogitaret, non sine lacrimis, immatulatam hostiam, et incruentum sacrificium offerri Deo, in illo tractu; vbi truces homines ac feri, lüporum animos et inexplebiles sanguinibus habentes, ipsorum etiam barbari barbarorum, humanis corporibus vescerentur. Carthagine, a matrona quadam nobili et opulenta, ægre et cunctanter; nec nisi Prætoris iussu excepti sunt: apud eam cum essent, ita emollierunt immitem animum mulieris, comitate et alloquijs officia prouocantes, vt recedentibus non solum recusaret omnem mercedem domus conductæ, sed vltro cunctas opes, ipsumque adeo filium puerum optimæ indolis quem habebat vnicum, Societati offerret. Atque hæc vniuerse. Nunc singula persequamur.

COLLEGIVM LIMENSE.

A MAXIMO HVIVS Prouinciæ Collegio quasi a capite ac seminario, plurima in proximorū salutem officia extitere: multique nostris, sacris ordinibus initiati, ad adiuvandos alios in varijs locis, vt succederent veteranis nouitijs, fessis integri, de more submissi. ac sedecim quidē anno priore: quo etiā sacerdos vnus, post quā sex et triginta annos in Societate expleisset, grāde omnino spatiū mortalis æui, defatigatus

tigatus magis, quam saturatus laboribus pro Christo susceptis, ad eorum præmium euolauit. Nullum est Societatis munus, quod non diligentissime obeatur a nostris. Triplici hominum generi operam nauant; Hispanis, Indis, Aethiopibus. Horum capita amplius decem millia censentur. rudi omnes et agresti homines ingenio, et ad caeleste conuiuium compellendi. Indorum mitius est genus, et ad pietatem propensius. ad hos atque ad illos, diebus Dominicis quaternæ conciones, in templo forisque, corrogantibus vñdecumque fratribus quantam maximam possunt multitudinem, habentur. Vtrorumque Sodalitates domi nostræ et prælucent sodales reliquis virtute, et exemplo: horum admonitu, nostri occurrunt plerumque multorum nequitia, obscenis ludis, ebrietati maxime: est enim gens plurimum effusa in vinum, quo plerumque incallescendo, excitantur sanguinea rixa. Catechesis Quadragesima feruet, cum sequestra æstate litterarum studia proferuntur: et si posteriore anno, ad aliquod tempus res Scholastica intermissa, sæuiente peste: reuocata deinde, pluribus discipulis morte amissis. Congregatio quæ sibi beatæ Virginis sine macula conceptæ præscripsit nomen; nouis aucta decretis Pontificijs, ad peccatorum veniam consequendam, donataque insuper vno capite e sacro choro vñdecim millium virginum, quæ morte vicerunt, permagnos in

pietate et doctrina processus habet. Seminarij Martiniani, quod inceptum perfectumque est suum nostrorum, maior nunc cura suscepta: degunt in eo iam duo e nostris, ut ope consilioque adiuuent res Seminarij, animosque conuictorum: et spes est reditus propediem auctum iri. nam præter aureos millenos quingenos statos ac sollemnes, duo millia a rege Catholico perscripta dicuntur. ita imminuta cura rerum externarum, amplior erit collegarum numerus, et arctior illius Collegij disciplina. Non parum etiam auctum vectigal nostri Collegij, accessione hereditatis, quam vir nobilis moriens, et cum vxore in templo nostro sepultus, testamento reliquit. ea, nisi altera interuenisset, huius Collegij fundationi, superioribus annis, satis videbatur futura. multum etiam accessit ad ornatum templi: impensa omnis aureum tribus millibus æstimetur: non minoris: nec vestem numero intextam auro, quam vir pius et locuples misit ad amictum sacerdotis, et altaris, sacro faciundo. Est e numero nostrorum fratrum, vnus mirus artifex pingendi, ut eius nomen toto regno inclaruerit. is præcipua Christi Domini mysteria rettulit in tabulas viginti sex, altas vlnis vndenis, quindenis latas, quibus et ædem circumuestijt, tanta cum elegantia et cura, ut intuentium oculos longa teneant admiratione defixos. magna autem communiter omnium erga nos beneuolentia:

sed

sed et nonnulli infesti: e quibus vnus cum in sacerdotem nostrum quattuor ante annos graue crimen confinxisset, et perseueraret in contumacia, repentino correptus morbo, eundem accersijt, a quo cum esset supremis tribus sacramentis instructus, vocibus morientibus, retractauit dicta, idque voluit litteris consignari: conualuit postmodum, non sine miraculo, seque abdidit in cœnobium religiosorum. Nec minus hoc miraculum, quod quidam narrauit. Cum abstersisset confessione maculas mentis, eo ipso die, immemor propositi sese rursus sedauit: nocte quæ consecuta est proxime, tale est ei visum obiectum. Angelus tutelariorum duos libros manu habebat, in vnum referebat nomina æternis flammis addictorum, innumera: in alterum celo dignatorum, per pauca: atque ex hoc expunxit nomen ipsius, et transcripsit in illū: at is subito dolore ictus deleturum se lacrimis, et confessione peccatum quod admisit, pollicetur: cum faceret fidem, statim se translatum in priores tabulas esse conspexit. Sed hæc videlicet contrita, et cuilibet tempori communia. repetemus quiddam anni posterioris proprium: ab hoc veluti exordio. Alter annus agitur, ex quo atrox pestilentia hanc orani vniuersam insedit: Carthagine primum se extulit, quæ Lima abest leucis septingentis versus Septemtriones; inde Chitū se extendit, Perosiumque ac Peruanam omnem regionem,

qua ad Austrum vergit, peruagata est: sic ut
 Chilense etiam regnum, haud procul freto Ma-
 gallanico, per horrificam stragem via sibi fa-
 cta penetrarit. iisdem fere locis, ut proxime est
 scriptum, non ita pridem tremuerat terra: ut
 vere constet philosophari. affirmantes post ma-
 gnos terrarum motus fieri plerumque pesti-
 lentiam: sanum malum, ac funestum, quale
 numquā fuisse meminere homines: atque haud
 scio an litteræ testentur. Aliæ pestes, de qui-
 bus audiuimus aliquid, aut legimus, certos in-
 tra terrarum tractus angustis finibus se tene-
 re: hæc leucas amplius mille ducentas, a Gra-
 natenſi regno ad Chilense, longe lateque per-
 naſit: illæ varietate temporū aut locorum ob-
 languerunt: quippe nec durarunt diu, nec vni-
 quam fere aliter, nisi hieme exarsere: hæc vlli
 tempeſtati non ceſſit, circumque fere omnes
 terras depopulata est, ſitu licet ac natura di-
 ſtantes: earum aliæ nimio æſtu torrentur: aliæ
 rigescunt frigore: ſunt quæ perpetuis im-
 bribus inundant: arent aliqua, ne leui quidem
 guttula inſperſæ: ſunt diuerſa inter oppida va-
 ſtæ ſolitudines, longa telluris marisque ſpatia
 interiecta: hæc omnia peſtis vno habuit ordi-
 ne, nec cuiquam loco pepercit. aliæ denique
 nullam hominum ætatem, aut condicionem ex-
 cimiā habentes, vna lue quamplurimos com-
 prehendere: hæc, quod mirum ſit, in indigenas
 dumtaxat ſaniens, corripuit omnes, quibus-
 dam

dam tantum exceptis, exacta ætate: Hispanos, et qui ex alijs gentibus erant accolæ, præterijt. Pustulæ erant immundæ, et papulæ ardentes, quibus quasi inustis, vt fit cum sacer ignis serpit per membra, rubebat corpus, et in prominentia vlcera in solidam crustam concredebant: eodẽ malo aridæ fauces, et ab alto trahentes grauem spiritũ; commissa querela premebantur, vt exilem vocem et eluctantem vix redderent, infusum liquorem vix acciperent, et plerumque in os canaliculo inserto: sic periire multi anima interclusa: non pauci amisere vtraque lumina oculorum, multo plures alterũ, tabe erodente, genus morbi dixisses, grauius, quam vt oratio exprimere, acerbius, quam vt natura hominum perferre queat. tætrum e corpore odorem iaciebant omnes, nec nisi compressis naribus tolerabilem. et erant applicandæ aures ad fœda ora confitentium, vocis via septa vlceribus cocunte. rem omnino miseram, et ante hoc tempus inauditam. erant qui pellem sibi toto e corpore, erant qui e vultu, qui e manibus, membranam crusta obductam et fannie deriperent. exuias tristes. infelicia simulacra, non homines videbantur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnosci, ægrotis domus repletæ, et funeribus, acerborum causam luctuum dolorũque, ac plurimam imaginẽ mortis, visu audituque simul attonitis afferebant. nec minus miserabile erat, quod vbi quis-

quæ agrotare cœpisset, mæore statim ac desperatione prostratus, non magis recuperationem valetudinis, quam celeritatem mortis optabat. et nemo fere assisitebat, præter nostros, morienti, quod quidam contagia morbi metuerentur. quod si quis, officij causa, pudore victus aut misericordia, accederet, eodem gurgite abripiebatur mergendus: augebat faciem miseriarum, quod horrida cadauera, et miseranda, sine funebri cantu, aut campanarum pulsu, nedum sine exequijs, et pompa, festinatissimis manibus exportantium obruebantur terra, ne mortuorum causa, moribundi deferrerentur. trimestri spatio tria amplius millia Indorum Limæ extincta. Pleni fuere immensi laboris, hoc tempore, socij: super insitam curam, necessitate ipsa, quæ segnes quoque impelleret, stimulos addente. cum lucis principio egredientes domo sacro peracto, sacrosanctum oleum deferabant, inungendis infirmis: redibant cum Sol meridie se inclinasset: exibant iterum, et regrediebantur sub noctem: idem recurrebat opus: cum Aurora diem ducente: quamquam ne nox quidem vacua erat, quæ subinde accersebantur. Quod si, quæ hic a nostris ad Dei gloriam gesta, enumeranda essent, non maior appareret illas malorum ciuitatis, quam filia bonorum operum. quotus enim quisque ex affectis, non totius vitæ maculas confessione cluit? non omnia sacerdotis mandata libenter,

ter, prolixè, celeriter exhaust? male parta restituerè, a turpi pellicatu feremouere; cum inimicis redire in gratiam, infidelem animù, et quem hactenus Christianum nomen nudum obumbrauerat, lustralibus aquis purgare, communia erant. Magna vero res est, et vltra quam credi potest, admiranda, quantopere expeterent Indi sacramentum extremæ Vnctionis: quã sine illo exire metuerent. quod omnibus in locis similiter animaduersum. in Nosodochio, vbi per duos menses fuit sacerdos cum socio, auxilio laboratium, cum quaternos denos plus minus quotidie fœda lues auferret, Indus quidam, qui iam ex morbo videbatur conualuisse, contenta voce sacerdotem orat, ne patiatur se discedere non ante perunctum. cum sanæ mentis non haberetur, An non videtis, inquit, virginem pulcherrimam, quæ me in viam inuitat, admonetque supremæ vnctionis? non vanum fuit visum, aut irritum votum. vbi mos gestus petenti, decessit. et quamquam mihi destinatum est persequi breuitatem: hoc tamen loco reponam aliquid, licet ad annales minime pertinens, et leuè fortasse memoratu, quod opinor non erit ingratum nostris, qui scrutantur secreta naturæ. Mulier grauida, cui, correpta cum esset morbo, detractus est sanguis venarum sectione, et cucurbitulis, fœtum edidit prope maturum, qui in paruulo corpusculo, iisdem locis, quibus mater scarificata est ferro, cicā-

tricum imaginem referebat. fuerit hæc brevis
egressio. E nostris, contacti peste quotquot
orti in his regionibus, præter fratrem vnum,
qui cum dies noctesque assideret decumbenti-
bus, eosque, ad corpora leuanda sanguine, et
manu curaret, et ferro, propter multorum sa-
lutem remansit intactus: de qua alioquin actû
erat, ipso laborante. Tres tamen e nostris, sa-
cerdos vnus, et fratres duo, peste amissi: etsi,
per idem ferme tempus, tres alij varijs affecti
morbis, sacerdotes duo, et frater vnus obiere.
Grauis in his omnibus iactura, sed in Patre
Hieronymo Portillo, vtique grauissima. Is pri-
mus Societatis nomen in has oras inuexit, ante
hos annos duos et viginti: is rem nostram mul-
tis in locis fundauit, auxitque. insignis vir pie-
tate, ac meritis, magnaque apud omnes aucto-
ritate, quam ei cani quidem et rugæ, sed multo
magis integre sancteque acta superior ætas af-
ferebat: haud facile multos inuenias, qui se in-
uictos magis præstiterint a labore: tantæ vero
fuit, in conuertendis ad Deum hominibus, in-
dustriæ ac dexteritatis, vt ingentem nostris re-
liquerit luctum, et æmulationem virtutum:
quantum vero Indis marorem ac desiderium,
declarauerunt lacrimæ mulierum, virorumque
templum illud vbi sepeliendum erat corpus, mi-
seranda lamentatione complentium. Ceterum
in diuersa loca excursus sæpius a nostris. Cum
pestis consensisset domi, et foris esset adulta,

sacerdotes duo missi cum socio, ex Archiepiscopi præscripto, oppida quadraginta peragrarunt: quod si prætermisum fuisset, magnam partem qui decesserunt, sacramento confessionis, extrema omnes vñctione caruissent. igitur dum alter sacerdos, socio sermonum interprete, dat aures confitentibus, alter venatui animarum intentus cum iter facit per loca inuia et abrupta, aberrat a via, nec sine numine: incidit in hominem semiuiuum, ac vix spirantem, quem simul atque auditum absoluit a peccatis, sacroque oleo ad pugnam extremam inunxit, vitam destituit. et quamquam sæpe illorum vita, in longo et laborioso itinere, cuius difficultas narrari vix potest, in extremum adducta est, laborem fructu pensante libenter omnia tolerabantur. nec minor fructus aliorum in alijs expeditionibus. Designatus Procurator huius Prouinciæ cum Romam nauigaret, in naui quæ vehabatur, plurimum profuit conuectoribus suis. super cetera instituta, illud fuit non contemnendum, multorum mercatorum diuitum ludendi licentiæ coercendæ: vt nefas esset ultra certam quamdam summam lusum extendere: vt in Dei nomen violantes aut Cælitum, imponeretur multa, mox animarum, quæ purgante igne luit commissa, alleuamento futura. Eundem sacerdotem præsentis mortis periculo eripuit bonitas diuina: maius æneum tormentum, dum in portu Panamæ, magnavi disploditur, lætitiæ signifi-

gnificandæ, diffiluit repentino impetu, sed proximum non attigit. Duo item patres cum socio Potosium destinati, sollemnibus Christi corporis ferijs, Guamangæ (vrbs Cuscum versus distat lencis octoginta) pedem fixerunt. dies hiæ posuerunt octo. Indorum vnus animos, alter Hispanorum, concionibus excitans, confessions expurgans: tam vtiles iucundusque vterque vtrisque, vt eos ab se ciuitas inuita dimitteret: de domicilio Societati constituendo cogitaret. et assignabat vnus domum, ac trecenos aureos nummos, alter quadringenos: reliquum ciues ipsi concedebant: Indi ad ædificationem templi Collegijque operam et laborem pollicebantur. visum est non reiicere quidem, sed differre ad tempus, vt cresceret dilatione cupiditas, et hoc veluti experimento notior fieret constantia petentium. ita autem probarunt nostri operam suam Indis Hispanisque, vt eorum aduentus semper fuerint apparatus, et discessus acerbi.

CUSCHENSE COLLEGIVM.

INTER EOS, QUI dederunt se nostris meditationibus ad pietatem excolendos, quidam fraudatæ pecuniæ summam, quæ accederet ad aureorum duodecim millia, restituit. Per multorum iræ rixæque placatæ. Vidua primaria, quæ lucrosam sibi litem, sed iniustam.

sextum

sextum iam annum aiebat, graui oppressa morbo, exigua in spe trahebat animam, et agi videbatur de illa, deque re aureorum trecentorum millium in iudicium adducta. ad eam cum se admitti cuperent nostri, aditu prohibebantur: bono tamen dolo cum irrepsisset sacerdos, frustra habitus, domum reuertitur: nempe ad expugnandam muliebrem pertinaciam septam auaritia, maior erat machina adhibenda: insequenti nocte pauidam et vecordem conscientia spectrum mariti perterrefacit: e vestigio sacerdotem accersit: de eius sententia, multis presentibus, testatur, nihil sibi esse iuris in eam causam, quæ habebatur controuersa: quin et aduersarijs quantum insumpissent, iussit rependi. paucis post diebus valetudini restituta est: et nunc sacrosancta mysteria in templo nostro religiose frequentat. Prauæ consuetudines, quæ a paruis seminibus, irriguæ voluptate, ita altas radices egerant, vt viderentur excindi non posse, stirpitus euulsæ. hoc dum fit, fieri non potuit, quin offenderentur animi aliquorum: et fuit, qui de nostra fama detrahere cogitauit: idem autem percussus morbo, in eoque usus consilio auxilioque nostrorum, mentem ad saniora conuertit. Indorum salus (in vrbe quinquaginta millia; extra urbem intra trigessimum lapidem ducenta millia numerantur) strenue procuratur: et laborem compēsat tum fructus, tum ipsorum erga nostros beneuolentia

ria. confitentium priore anno (nam de posteriore dicetur suo loco) admirabilis concursus. ut, dum qui prius venere, prius expediuntur, plerisque quintumdecimum diem expectare contigerit: interea illorum animi Catechesi, et cibo corpora instaurabantur. et si apud nos quotidie triceni pauperes, sæpe etiam quadrageni aluntur: in his cæci aliquot sunt tanta memoria, ut (cum omnia didicerint quæ pertinent ad doctrinam Christianam, multa teneant exempla, quibus et illa gens maxime capitur, et præcepta firmanantur) rudiores instituunt. ij dimissi in varia oppida curionum rogatu, eisdem negotio præficiuntur. Sed iam communia omittantur. Manarij, gens est armis ferox, et seruitij insolita, montibus munita et siluis, quarum solitudinibus animi quoque instruuntur: sagittas armant veneno: atque ita gemino vulnere hostem insectantur: et non numquam ingentem stragem Hispanorum edidere. Huc penetrauit vnus e nostris, Deoque duce effecit, ut aliqui eorum Christiana sacra complecterentur. ex ijs viginti, accepta fide publica, ad Coiam (ipsorum lingua reginam sonat) accesserunt. est hac vltimi regis filia, e nobilissima Ingarum stirpe, cum illustri pioque in primis viro Martino Garzia, e gēte Loliæ, qua Patrem nostrum, Ignatium cognitione attingit, matrimonio iuncta: ad hanc igitur cum venissent, eique munera obtulissent,

quæ

quæ secum afferébant, ostenderunt legationis causam non esse aliam, nisi vt secû adducerent aliquos e Iesuitis, quibus magistris ad fidẽ vterentur: proinde orare eam, et obtestari, vt quãdoquidem e suis olim regibus duceret genus, ipsorû ne legatio frustra esset: pollicita est illa, se, quantã posset operam daturam: agit ea de re cum Patre Rectore: mox etiam Manarij ad Collegium missi, et accepti peramanter a nostris, donatique: discessere deinde, vt referrent quid esset actum: redituri propediem, vt adducerent quos impetrassent: duos interea pueros Dynastarû filios obsides reliquerunt. Quod si ad eos datur aditus, qui hæctenus fuit interclusus, spes quædam nos obtentat fore; vt magnû Euangelio ostium aperiatur. Ultra enim Manarios patefeunt regiones peramplæ sedentium in tenebris, et ymbra mortis: nec nisi per illos est transitus: sed lux ipsa mundi viam se sequentibus: hi porro lucem in eam credituris ostendent. Templum octo ante annos inchoatum, absolutum est ea dignitate et amplitudine, vt hoc nouo terrarum orbe, fere nihil illustrius. ad illud supplicatum est in ferijs Christi corporis, tantâ gratulatione populorû, et multitudine, vt prope excedat fidem. concurrebatur quasi ad communem lætitiã, vel e remotis locis, ab Hispanis Indisque: et celebritas pompæ, et species templi insatiabilibus oculis lustrabatur a cunctis. Per ipsos octo dies, inter apparatus ciuita-

ciuitatis, et sollempnia religionis, ludi magnifici ac splendidi erant instructi: simulacra edebantur pugnae, aliaque ludicra Indorum, patrijs insignibus veterum res gestas referentia, sed bidui tantum spectaculum fuit, horridum, caput attollente Inuidia, quae, ut saepe fit, vrget, qua potest, infamia intactos. data est in scena conuersio beatae Magdalena, tanta actorum venustate et elegancia, ut admirantium oculis lacrimae excuterentur: pronuntiatae orationes Hispanae Latinaeque apud Hispanos, Indicae apud Indos, a pueris Hispanis Indisque, æqua dicentium laude, et audientium approbatione. variae excursioniones de more huius Collegij factae: magnique fructus percepti ex Indis: ut facile est persuadere illis, qui se amari intelligant. et si etiam ipsi sunt Societatis nostrae amantissimi. leue est quidem quod sequitur: sed quoniam non ingratum erit auditu, nec ita longum, non erit narrare absurdum. Cœnobita quidam, ut ipse nobis postea retulit cum iucunda quadam hilaritate, cum iter faciens prima nocte diuertisset ad oppidum Indorum, ex similitudine nigri habitus tegente caput galero, et tenebris, acceptus pro nostro, humaneque tractatus est, res omnes, quae essent necessariae ipsi, iumentoque, multis hominibus certatim conferentibus: et intellexit ille errorem: sed quoniam utilem experiebatur, modestia vultus, et moderatione sermonis dissimula-

mulabat ; verum , vt difficile est alienam personam diutius sustinere , nescio quid prodidit hominem ; et simulatio patefacta : tum labi paulatim officia , et homines ipsi defluere : atque is , cuius modo cubiculum non capiebat cupidos obsequendi , ita derelictus est ab omnibus , vt et a quo ministraretur aqua , puerum desideraret ; tantum est erga nos studium Indorum : quod et alias declararunt . Cum enim auditum esset , de matre vnus e nostris , quem ipsi vnice diligebant , demortua in Hispania , eius exequias , nobis inscijs , publice celebrarunt , sacerdoti etiam externo , qui id nobis narrauit , vt pro ipsius anima aliquoties sacrificaret , largam pecuniam obtulerunt . Hæc atque alia , Indorum erga nos beneuolentiam significantia , tanta sunt , vt noster labor in ijs excolendis , et obeundis oppidis , pro debito fere haberi possit . In quadam perlustratione oppidorum , sacerdoti nostro quiddam accidit , cuius narrationem paulo altius repetemus . Canonius Cuschenfis , vir qui ætate et consilio ceteros anteibat , cum pro Episcopo diocesim inuiseret , in sacerdotem quemdam , prout erat commeritus , animaduertit : quod cum iste , vt est fontium natura , qui supplicio affecti odere iudicem , grauius ferret , reponendæ iræ cupidus scenam in eum acerbi criminis parat , ex quo non modo fortunarum et opum , sed vitæ et famæ in periculum veniret , cum ferueret

ueret accusatio, in accusatorē incidit noster, qui Cuschum iter intendebat causa iudicij: suspicatus id quod erat, hominem seducit remotis arbitris, et primum varijs sermonibus eius animum tentat: ad perterrefaciendum, grauiā affert exēpla, quibus a Deo affecti homines maledici: tum comiter sciscitatur, an quæ detulisset de Canonico, vera essent: cum vultu illē, atque voce, æstum præferens animi, incerta implicaret responsa, nec obscura apparerent indicia trepidæ conscientiæ: dein aperte hominem commonefacit, ne alterius famam lædendi libidine, suam ipse animam perditum eāt, sicue tantum concipiat scelus, quo, incertum an noceat alij, certissimum sese in exitium trahat. At ille modo numen horrescere, modo odium, ultionisque cupiditatem in consilium adducere, ratione illud, hoc ira suadente: sese miserrimum omnium, ac scelestissimum appellare: nunc frontem ferire, nunc femur: sapius tamen eo reuoluebatur, vt diceret, malle se crudeliter excruciatum milles mori, feralibus inferorum flammis addici, quam inultum impunitumque desistere ab incepto: turpique opertum infamia, et probrosum, digito ostendi in omni vita. erumpebant interim lacrimæ, et, quasi tortore aliquo conscientia interius cruciante, non loco, non mente consistere. implere hortum (ibi enim res agebatur) fremitu, gemituque, vt appareret certamen animi fluctuantis.

Quatri-

Quatriduum est in hac contentione consumptum: cum maxime arderet dimicatio, et propius noster abesset a victoria, aduersarium vacillantē admonet, vt confessione culpæ pacem veniamque a Deo impetret genibus flexis: cum perstaret nihilo. secius: Hic mane, inquit noster, dum ab eo precatum: valebit fortasse apud Deum; si minus persona, at certe causa rogantis, simul hoc: simul cōcedit in cubiculum proximum, et flagellum in manu, et in corpore plagæ: quarum exauditus crepitus hominem repente mutauit, non sine Deo: exeuntem sacerdotem medium amplectitur, flens flientem: Me me, inquit, pater: adsum, qui feci: quin tu sine nocentem verberari: et flagellum de manu extorquet. Tum vero idem ingressus cubiculum, sic atrociter, nec finis memor, nec modi, se cedere, vt quater nostrum fatis esse clamantem non audierit. ita irruptione fuit opus: et vis adhibenda. at ille deficientibus viribus, iacuit semianimis. cum affusa aqua reuocasset spiritum, sub vesperam, in partē domus quam maxime reducta, in locum remotum, atque abditum, ipse et sacerdos conueniunt, cum Prætorē oppidi, publicoque tabellione, et tribus præterea testibus. Hic ille crucifixi imaginem manu tenens, et prouolutus in genua, multis cum lacrimis precatur veniam a Deo; aperit culpam, et Canonicum, quem insectabatur, et quemdam præterea Indum liberat inuidia cri-

minis falsi. tum facta peccatorum confessione, conditoque testamēto, in quoddam cœnobium se abdit: id stabile ad pœnitentiam, id fidei vinculum ratus. vulgavit hoc fama per totum regnum: Prætor is qui interfuerat, testes eius relitteras, atque indices ad Proregem dedit: unde etiam aucta existimatio Societatis. quamquã eam solitis artibus dæmon oppugnare non destitit. sed nihil fictum diuturnum: veritas patuit: et, vt cerneretur, qui procerum regni erga nos esset animus, ea tempestas videtur exorta. damnatus impostor, qui et se ipse indicauit morbo correptus: eique pœna, nostris deprecantibus, quod oppido gratum quamplurimis fuit, imminuta. At sacri Quæritores; quorum apud hæc gentes maxima potestas, edixerunt, ne quis in posterum religiosam aliquam familiam propter inuidiam verbis obte- rat, neue cuiquam religiosorum propter similitatem obstrigillet. Atque hæc fere priorẽ anno. Nam posteriore pestilentia defauit; quæ et nostrorum auxit laborem; et vtilitatem deprompsit. igitur, cuius hæcenus audiebatũr strepitus in suburbanis, sub mensem Septembrem torrentis more incubuit in urbem: conuersi animi frequentibus nostrorum concionibus ad numen placandum, edictis supplicationibus ad tẽpla: et cũ iam multi oppressi essent morbo, sacerdos publice cohortatus est omnes, vt ægroti cura, et largitione sustentaretur.

cuius

eius ora
curation
nuerunt
rim, vt
minos. f
et quali
fitas fer
laborã
gena, se
ter se n
opis in
gere: q
mero c
tur me
stinati
crima
tati
sacra
cleis
bus f
sacul
aqua
dis
alia
nito
Tot
bus
dig
rum
mo

eius oratione commoti mercatores, eam procurationem sibi depoposcerunt, quam et sustinuerunt egregie per integrum mensem. Interim, ut in re misera, pulchrum erat videre, dominos famulis seruietes, consistentes ad lectum, et quasi essent ab agris, quæ morbus, aut necessitas ferret, seduloque, et assidue ministrantes laborantibus: et plerisque in domibus quinquagena, sexagena mancipia iacebant. at nostri, inter se regiones urbis partiti, ne qua supremæ opis indigeret, agros audire, oleo sancto inungere: quamquam hoc posterius, superfluere numero cōfidentiū, prætermisum: equo vehébantur medici, aliptæque animarum, iuuandæ festinationi: nec iam a mulieribus, puerisque lacrimantibus vocabantur, sed trahebantur certatim ad lectulos ægrotorum: ipsi autem non sacra solum præsidia, sed pugillares etiam e nucleis pineis, et e saccharo pastillos, ægrotantibus ferre: erat enim quidam e nostris, qui in sæculo fuerat medicamentarius: hic super alias aquam linendis oculis, rosaceā, mulsam, abluendis faucibus, exiccandis pustulis, vnguenta, aliasque confecturas parabat: eaque omnia ianitor multo mane quotidie petentibus dabat. Toto hoc tempore multæ res acciderunt, e quibus carptim nonnullas, et ut quæque memoria dignæ videbuntur, absolvam. Quidam in vitiorum cæno diu multumque volutatus incidit in morbum: tum secum peccata recogitans, et

diuinæ diffidens clementiæ, fratris vxorem, cum qua turpiter vixerat, interimere, et cruentas deinde manus sibi afferre statuerat. igitur cum grauitè illam vulnerasset, sese in profundam paludem tentauit immittere: inde tamen reuocatus esset a quibusdam, quos factum non latebat, omnem respuebat medicinam: donec tandem admisit sacerdotem: itaque conuersus est in pœnitentiam, vt postmodum conualescens dissolutam vitam cum religiosa mutaret. Alter cum multos iam annos in plura flagitia se ingurgitasset, morti proximus volens confiteri, obstructis faucibus non poterat: imponit eius capiti sacerdos reliquiariam thecā, in qua frustillum sanctæ Crucis: tum ille liberiorè spiritu meante. Vbi istud, inquit, quod habes manu, pater, meo capiti infedit, loqui possum. tum confessionem peregit. Cum ad alium, qui varijs terre batur cacodæmonum monstris accessisset sacerdos, ipso in ingressu auditæ confusæ voces, mutuo excedere hortantium: simulque ingens motus excedentium. at ille peccatis pariter absolutus, molestiaque omni liberatus est. Vnus cum eodem morbo teneretur, Indorum superstitioni obnoxius, sese e lecto prorapiens, domum nostram se contulit, vt si moreretur, per ianuam baptismi ingrederetur in cælum: alius Indus Christianus, quasi mori certus, singulorum domos obibat, apud quos se offendisse olim recordabatur, pa-

cem

cem, ab illis veniamque, mox etiam commeatum petebat: quod in crastinum esset migraturus. veram fuisse præfagitionem mortis, rei exitus comprobavit. Sed et iuuenis quidam peste tactus, ac metu mortis, dum admissas culpas deflet, Deumque orat, ut sibi condonet, pro magnitudine misericordix ipsius, videre visus virum aspectu habituque venerandum, in eius fletum irrumpentem, et contractis supercilijs affirmantem, nihil esse quod speraret vllius liberationem culpæ, aut veniam errati: misericordia videlicet diuina in iracundiam versa, Tum vero ægrotus sese miserum lamentari, sublataque spe veniæ, de animæ salute actum esse dicere: aderat parens, consolabatur ægrum animi, auertendo cogitationem a seueritate iudicis in clementiam patris: dum vel extremus halitus sit homini, in Deo sperandum. marentem interea, et inopem consilij, arctior somnus amplectitur: ex quo non nisi post horas septem excitatus, rupit hanc vocem. Gratia magna Iesu Christo, qui me ex inferorum tenebris eripuit, et e profundo lacu. Narravit post hæc nonnullos a se visos, et duos præter ceteros (quos postea remotos longe in distantibus locis, certis nuntijs et litteris acceptum est diem suum obiisse) deploratis nouissime rebus, miserum lacrimantes, cum horribili eiulatu. addidit etiam a se alia audita visaque, quæ persequi longum esset. Ex Indis, quorum opera in

domesticis rebus utimur, domi nostræ decessere tres: eorū vnus ob vitæ innocentiam, miræque simplicitatē omnibus carus, supremis temporibus correptus est somno, vt plerisque mortuus putaretur: experrectus deinde exposuit se per quietem vidisse amœnissimos hortos voluptarios, in quibus pulcherrima virorum agmina mulierumque, in veste auro cruceque conspicua, plurima luce coruscantium: in his aliquot e nostris sibi cognitos memorabat. Cum sacerdos noster hoc tempore inuectus publice in peccata causam malorum, admoneret homines, vt exterriti aliorum pœna, conuerterentur ad penitentiam, quod aduersa casuum non noceant, nisi præualeant illicita: quorum animos sanare debuit, exulcerauit: vt quisque erat sibi scelerum conscius, se notari putabat: nec clam ferebant iram aduersus admonentem: sed cum aliquot ex illis repentina morte corripuisset diuina ultio, in officio reliqui fuere. Ceterum in diuersa loca expeditiones susceptæ, earumque fructus fileantur: vnus quidem sacerdotis industria nonaginta a pellicibus auulsi, hoc sit positum gratiæ exempli, ex quo reliqua cōiectes.

COLLEGIUM POTOSINVM.

MONS POTOSIVS, ad cuius radices Potosium oppidum, cui nomen dedit, argenti metallis abundat, neque in alia parte

terra-

terrarum, tot sæculis, tanta fertilitas : eam ob causam Hispani hic multi, Indi longe plurimi, occupati in opere faciendo : cuniculis per magna spatia actis cauatur terra ad lucernarum lumina: multisque mēsis ab operis non cernitur dies. eruuntur lapides, e quibus quartam quamque partem argentum reperias. operarij descendunt ad fodinas, rursusque ascendunt per scalas, penfiles e corio crudo, ostingentorum graduum millenumque, candelam sinistra, dextro humero portantes pondus permisso argēto: quin etiam interdum illa altitudine, ac longitudine ascensus, oboritur vertigo oculorum, tenebraeque, et lassitudo etiam tanta, ut deficientibus animis viribusque, decidāt nonnulli : et reperti sunt, qui sese abiecerunt cum onere, ut voluntaria morte depellerent mortis metum. Quingenti, anno superiore, nocte, cui dies Deiparæ nascēti sacer illuxit, dabant operam lapidi cædendo, cum interea collapsi fornices obstructo ore cuniculi, viam spemque omnem ademere exeundi. et iacebant in mærore, ac tenebris, timore iam, atque opinione sua æterna nocte damnati. fama est obtulisse se illis dæmonem imagine Dynastæ, ut in se manus conuerterent, suadentis: melius consilium ut se beatæ Virgini, cuius imago Copacabani colitur, commendarent, menti sedit: et videre illam visi, noua cum luce oculis speque animis exorta, ita hac illacque discurrētibus dimotus

lapis aditum ad aliam fodinam ostendit: qua singuli ingressi: neque enim erat capacior: et mox ad optatum cæli lumen emerferunt: non sine miraculo. eo ipso die, sollemni supplicatione, vt grates agerent liberatrici Deiparæ, ad eius templum inter media gratulatiua agmina processere latantes. Breuis facti narratio (etsi extra rem Collegij) quia pertinet ad honorem Matris magnæ, prætermittenda non fuit. Nunc propria videamus. Vniuse nostris consilio vnus restituit aureorum vndecim millia: alter sex millia: terna millia non pauci: bina millia multo plures. breuia hæc dictu, sed non leuia æstimatu, si quis cogitarit, quam sit difficile, alienum, non dico reddere, sed facere capiendi modum, vbi nulla est mensura cupiendi: sublata inimicitia multorum, compressa etiam pugna duas inter partes: et stabant vtrinque armati quinquageni. Vir quidam, quemmersum in freto rei familiaris, desperationis fluctus agitabat, cum captata solitudine apud Deum deploraret de miserijs suis, et, vt sūt immodici in calamitate mortalium animi, conquereretur se quasi neglectum, hanc vocem audire visus. Domo mea consilium pete: illa est refugium calamitosorum: hic ille sumpta fiducia, At quæ est domus tua? Societas Iesu respondit. Igitur confestim ad nos spei plenus: nec fessellit euentus. Idem fere accidit alteri, sed dissimili fine. Flagitij hic erat multis, et facinoribus

ribus cōopertus, nec se mutabat in melius impunita peccandi licentia: cum die quodam sub vesperam descenderet e monte argentifero, vidit hominem eo habitu, quo esse solent patibulo candidati, vocanti similem, manuque innuentem: sequitur inops consilij: cum paulum processisset, ad se redit: terrore subito Crucem Christi signat in fronte, et imago dilabitur: intellexit dæmonis ludibrium: e vestigio ad Collegium, ita exanimatus, ac tremens, vt neque vox, neque mens, neque lingua cōsisteret: postquam terror refedit, eius causam aperuit: neque ante discessit, quam peccatis absolueretur: dein leuitate humani ingenij ad flagitia plerumque præcipitis, metu recedēte, priora scelera cumulat nouis: auctor est mulieri, qua turpiter utebatur, vt maritum interimat: æque occultum diu fuit parricidium: dedit pœnas infamis vxor cum duobus conscijs: ipse aliquamdiu se occultans, comprehensus tamen mortique addictus, vt narrabat, inter suprema, prodigij fidem impleuit. firmatus est ab vno e nostris sacerdotibus, quem acciri iusserat. Hic idem sacerdos, cum iter faceret aliquando, diuertit ad semirutas reliquias veteris cuiusdam ædificij, vt apparuit, Deo ducentem: nempe ibidem erant Indi circiter sexaginta: apud quos cum de more sermonem habet de rebus diuinis, reperit inquirendo, duos et viginti Christianæ religionis expertes. igitur adduxit

duxit omnes nostrum in prædium, quod aberat
 milliaribus sedecim: hic illos vigintiduos infor-
 mauit, abluitque baptismo: reliquos sacra con-
 fessione purgauit. sed et eodem loco frater
 vnus e nostris curator rei domesticæ in Indum
 incidit morti proximū, nondum Christi fide su-
 scepta; hic vbi interrogatus, præuiaque Cate-
 chesi instructus, baptizatus est, breui post tem-
 pore animam dedit. duo præterea sacerdotes,
 in excursionibus, septuaginta duos supra du-
 centos Christianos fecerunt. quodam in oppi-
 do Indus, furoris intolerandi, qui apud oppida-
 nos leues, et superstitioni obnoxios diuinum si-
 bi honorem poscens, se pro Deo venditabat,
 graui affectus supplicio est, vt errore alij libe-
 rarentur. sacerdos noster hoc loco, causarū qua
 spectant ad fidem, quæstionibus præst: is cum
 concionatur in foro, hominem Luthero infe-
 ctum, (eum ne, de cuius infania modo dixi-
 mus, an alium, e capitibus transmissis non satis
 liquet: sed illum, vt suspicer inclinatur animus, et
 punitum propterea, quod atrocitati facinoris
 execrandi adimebatur liberatio pœnæ, etsi da-
 batur regressus ad pœnitentiam) ad meliorem
 sententiam reduxit. Idem sacerdos iuuenem
 Anglum cum Francisco Draco archipirata ar-
 eta propinquitate coniunctum (allisa naui ad
 ostiū Argentei fluminis captus, cum alijs mul-
 tis perducebatur Limam) obuia comitate, nec
 falsa amoris significatione ita emolliit, vt pau-
 lo post

lo post Limæ hæresim eiuravit. Hæc fere prior-
re anno . Iam et de posteriore quædam subij-
cientur . Puer Indus vix quartumdecimum an-
num egressus , cum accepisset in quadam con-
cione (quinz habentur dies festis) quicum-
que non profiteantur Christianam fidem ad in-
ferorum supplicia detrudendos , concionatori
retulit , parentes suos adhuc versari in Genti-
lium erroribus: eosdemque postea obtulit salu-
tari aqua lustrandos . At matrona quædam
iamdiu innutrita cælestium præceptorum di-
sciplinis, nescio quam ob causam, an abiectione,
et humilitate animi muliebris , amissa spe
cælestis vitæ, de præsentī etiam decedere pro-
perabat. igitur restim suspendit e tigillo , mox
obdita parte funiculi, altera firmiter in nodum
coacta , immisso capite laqueum induit : sed
dum pede altero fulcimentum repellit , vt re-
stis deiectu ponderis adstricta spiritum exclu-
dat, pulcherrimos iuvenes aspicit duos in can-
denti veste , cumque illis vnum e nostris sacer-
dotem , non incognitum sibi : his incusantibus
factum, mulieremque admirantibus, cur se per-
ditum ireret , cum iactura tot bonorū fructuum ,
quos seminarat in vita, funis disrumpitur: et ca-
dit ipsa similis mortuæ , multum sanguinem
ore et naribus eiectans. vt recepit spiritum, di-
scussa oculorum mentisque caligine, visum re-
putans secum, et faciem pericli, quod erat stul-
ticia commissum, pœnitētia correxit. Magnum
hoc

hoc : maius quod sequitur . Indus quidam inquieti vir animi , et ad extremū perditus , cum crescentibus in dies vitijs , eo processisset , vt nullum sibi videretur receptum habere ad pœnitendum , in dolorem vltimum furoremque conuersus , mori destinarat : sese in fluuium rapidissimum iacit : sed cum relabentium vndarum impetu , atque innoxio volumine , in littus fuisset reiectus , certus relinquendæ vitæ , in siluam penetrat nutricem ferarum , vt quem respuerant aquarum fluctus , vorarent bestię . immane dictu , et quod prope superet fidem , tigridēs , leones , pantheræ , aliaque id genus animalia , quibus scatebat silua , humanum licet sitiant sanguinem , et carnibus vescantur , cum viso homine paulum consisterent , fugam rapiebant . at ipse in se crudelior , quam ipsæ fuissent immanes feræ , præ ardore iraque non composui , cum leonam vidisset catulis incubantem , accessit impudentius , vt eam irritaret catulis abreptis : sed illa , non violentia mota , non iniuria accensa , raptorem sequitur lento passu , perinde vt se feram esse obliuisceretur , matrē meminisset : dum tandem , ipso confidente , apprehensos mordicus catulos in vastam solitudinem retulit concito cursu . Stupor animum , et quidam veluti torpor tenuit membra mirantis : tum vero ad se rediens . Quid cogitas hominum profligatissime ? ecqua erit finis miserrarum tuarum ? si res carentes sensu te repudiāt ,

refu-

refugiūt, rationis expertes? nēpe maculari metuunt aquā ab sorpto: ferā attactō corpore tam infando: quin tuas ipse sordes confessione abluīs, et vitam emendas? hāc ille secum. Sed grauiſſimum eſt imperium conſuetudinis: cum extitiſſet noua peccandi occaſio, effudit omnem memoriam optimarum cogitationum: in grauiora ſe ſcelera immerſit: dein iter facienti oblata eſt ſemel atque iterum facies horrenda: et vox accidit ad aures. Quantum ſuppliciorum te com meritum putas tantis ſcleribus? iam tandem tibi gladium per viſcera exige, et infelici dextera occumbe. his viſis auditisque, ad nos accurrit, ita perturbatus et pauens, vt non color, non vultus ei conſtaret: nec prius abiit, quam alteram inſtitueret rationem vitæ, priore detecta. Ceterum hic quoque a noſtris, et conſilio prudenter, et exitu feliciter, prouiſum eſt, vt quæ inſtabat peſtilentia, quam minimam ſtragem daret. nouem noſocomia inſtituta. corrogata ad hanc operam aureorum millia viginti duo. cautum, vt affecti omnes huc reciperentur: ad eoſque curandos viſendosue admitterentur tantum homines prouectæ ætatis: adoleſcentes arcerentur ingreſſu, huic morbo magis obnoxij. Quæ a nobis hic geſta, ſuperſedeo communibus. addā de immaturo exitu Patris Barptolemæi Iacobi. Non ita diu in hoc Collegio fuit: quattuor videlicet meſes, non amplius: ſed ſi computes fructus, difficile ad fidem

fidem est existimare totidem annis tam multos extare potuisse. percallebat Indicarum diuersarum gentium linguas duas: a suauitate loquendi nomen sibi inuenerat apud populum: Mizqui Simi appellabant: quod apud illos sonat melleam linguam, nempe, quod de Nestore et Xenophonte accepimus, ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio: sed ita tamen, ut cum delectatione aculeos, etiam relinqueret in animis audientium, vel hoc tantum erit argumentum: quod cum in suo huc aduentu octoginta duntaxat reperisset in Sodalitio piorum, quod domi nostræ cogitur, plus mille quingentos in decessu reliquit: amorem erga eum totius populi, in quo adiuuando, contagione pestis animam effudit, vniuersorum dolor, et celebritas funeris declarauit: tanta autem templum ipsum, viasque ferentes, inundauerat multitudo cupiditate videndi, ut quo componi posset, fores fuerint occludendæ: nec aliunde magis argumentis, quorum vita iucunda est mortalibus, eorum mortem esse acerbam. Sacra supellex aucta lychnucho pensili argenteo, et lipsantheis duabus: singula dona binis aureorum milibus æstimantur.

AREQVIPENSE ET PACENSE

Collegia.

HAEC DE AREQVIPENSI accepta sunt. Vir nobilis colaphum mercato-
ri in-

ri incusserat: eam ob rem coniectus in carcerem. at mercator vsus consilio nostrorum cum illum conuenisset, veniam ab eo suppliciter petere occupat, multis admirantibus, liberatque vinclis. Aliæ insuper sublatae sunt discordiæ maioris periculi: auditi multi de tota vita. commendati complures. in varia loca excursum, multiplici fructu. Hæc priore anno. Vberior rem materiã posterior præbet. Indus erat quidam ita incuriosus salutis, vt quæ commisset crimina, hariolo Indo exponeret, grauesque pœnas ab eo impositas persolueret, more Gentilium: hunc quoque tetigit clementissimus Deus: ergo cum subisset pœnitentia, tantus eum dolor cepit facinoris admissi, vt non nisi diuenditis facultatibus omnibus non modicis, distracta etiam veste pauperum subsidio, petitum veniam accesserit. At mulieris Indæ cura laudatior: communicabat frequenter, orabat Christum sponsum, vt quo integriore corpore, et liberiore anima a fordibus, migraret ad cælestes nuptias, euocaretur in feriis Catharinæ martyris: hoc enim erat et ipsi virgini nomen. exaudita ipsius vota ostendit euentus. dicta die percepit Eucharistiam summo affectu, dein redijt domum: at in templo nostro sacra continuabantur: cum extolleret sacerdos cælestem hostiam venerandam populo, dareturque, consuetum eius rei signum, audiijt ipsa: tum repentino delibuta gaudio. Tuum ego, inquit,

quit, o Iesu benignissime, corpus sapius suscepisti, nunc me in cælum transfer, vt tuo iucundissimo aspectu fruamur. eaque illi suprema vox fuit. felicem dixeris virginem; non tantum vitæ religionem, sed etiam opportunitate mortis. Sex e nostris diuersis temporibus adiacentia prædia, oppida etiam longe dissita obierunt: et difficile iter emensi, plures casus superarunt. Sed accesserunt solatia fructuum perceptorū. multos e vitiorum canoq, multos e superstitionum tenebris eduxerūt. trecenti amplius, breue intra tempus, Deo acquisiti: e quibus nonnulli magistratum inter suos gerebant. aliqui ætate iam confecti; ad illum diem reseruati, beneficio diuino. Vni cuidam claudomancoque, vt impertitum est baptisma, conuersi statim ad vsum pedes, manusque. quæ res miraculo omnibus, multis etiam incitamento fuit. Haud facile exprimas nostrorum aduentus ad quasque terras Indorum: multo minus discessus. ibi lætitiæ videas, hic mæroris certamina. in vtroque immodici Indi. nihil compositum ad ostentationem. sed hæc cur distinctius ponantur nihil necesse habemus.

NEC SVAE ETIAM defuerunt excursionēs e collegio Pacensi. Aliqua eorum capita ordine memorabuntur. Multi, qui nihil, præter nomina, et acceptum olim baptismum, habebant Christianorum, instructi, et petita a Deo per confessionem acceptaque venia mutati.

tati. Indus, vt natura est gentis, intemperans,
effuderat se in omnes libidines, quas haud ita
pridem male coercitas, qualiscumque Christia
nae professionis reuerentia tardauerat: huius
dormientis fauces ita dæmon aliquando op
pressit, vt cum sanguine videretur exitura vi
ta: mulier, quam canis ingenti magnitudine
laniaturus accesserat, beatissimæ Virginis
opem inuocauit: hinc affuit Dei mater, illi
Christus: et vterque remedium præscripsit
peccatorum confessionem. Audite nunc exem
plum memorabile, quod propter rei atrocita
tem per totum regnum fama vulgauit. Qui
dam ad turpem concubinatum Indam femi
nam pellegerat: quam cum aliquando ad infau
stum torum vi minisque compulisset, prouecta
nocte cælum tonitru concuti, tremiscere ter
ra, densasque inter tenebras micare ignes, et
per fenestrarum rimas effundi, vt ferirent oçu
los animosque adulterorum: cædit interea scis
sis nubibus largifluus imber, cum grandi gran
dine crepitante super tectum: hic mulier subi
to pauore correpta, Virgo, inquit, Maria fer
opem: tuere me obsecro. at vir ferox, et impius,
mediam complexus. Tace, sis, stulta: scilicet au
xilium vllum ferre potest Maria. abscedit ex
tremam vocem fulmẽ subitum, quod intonuit,
et adhuc loquentem auellit ab amplexu mu
lierculæ, quattuorque aut quinque passus eje
cit extra lectum: et flamma corripit arida nu
trimenta:

trimenta: surgit mulier perterrita, miserum
 inclamat, excitat, peruellit: nempe exanimā-
 tum metu, non exanimum putabat: trahit digi-
 tos pedum, corruunt: pedes ipsos, diuelluntur:
 hoc illa magis pertimuit: conantem domo egre-
 di, et mortuum extrahere, impediēbat ignis in-
 trorsum repellēs: ad extremum vociferata hor-
 rendum, conciuuit vicinos: et āgre protrācto
 informi cadauere, reperiunt hominem, mirum
 rictu, hiantē ore, sine vllis dentibus, sine lin-
 gua: omnia prāterea membra ita soluta, et flu-
 xa, vt vel leniter contrectata, manum sequeren-
 tur. Hic finis impuri impudicique hominis fuit.
 at mulier alieno malo edocta, quamquam extra
 periculum, non extra metum, cum vndequa-
 draginta millia passuum confecisset, ad no-
 strum templum se contulit; melioris vitæ insti-
 tuendæ. Ipsum porro templum quod a sanctis-
 sima Trinitate nomen accepit, perelegans ta-
 bernaculum, aliaque nonnulla, quibus nup̄r
 auxit, liberalitate piorum, visenda habet. Al-
 tero anno, Inda quādam mulier sexaginta mil-
 liaria pedibus emensa, ad nos accessit causa ba-
 ptismi: hac prafatione vfa, quod cum graui af-
 flicta retur morbo, maxime āgram habuerit il-
 la cogitatio, ni Christiana esset, relinquendum
 corpus inhumatum, prādam alitibus ferisque.
 Quodam in loco cognitum est adhuc montes
 ipsos prisca formidine venerationem habere:
 huc cum venisset sacerdos cum Cacicio (no-

men est veterum Antistitum Maumetanæ superstitionis) rogatu incolarum, aqua lustrali expiatis montibus, statuit vidtricis trophæum Crucis. Quin etiam Cacicius, cum ex oppidanis aliquot pauentes vidisset, et abstinentes ascensu, ridens eorum irritum metum, primus ascendit. et, Quam timenda, inquit, maiorum numina, quæ pedibus nostris proculcamus. inter hæc grates Deo agebantur, qui illato lumine, tam crassas tenebras ex ipso pectoribus expulisset.

CHITENSE COLLEGIUM.

QUO MAGIS progredior in Peruanâ Prouinciâ, maior mihi aperitur campus: sed sequar compendia; vt ea percreseam, quæ vos intelligam non nolle: a superbia quis, et per se cognitis abstinerebo. Quid sit Chitum, quam longe ab vrbe Lima: quò priuim tempore nostri introducti: scriptum est litteris, quibus duos annos cõiunximus. Igitur non exerceri hic cœpta munia Societatis, mirum quantum nos amare cœperunt fere omnes, præcipue Indi. Hi vero libentissimis animis ad nos venerunt, vt audirent verba salutis: cum antea, id vt facerent, nulla vi subigi possent. gaudent videlicet affabilitatẽ sermonis, et humanitatẽ perspecta: difficile est exacto affirmare numero contentes: matutinis pomeridianisque con-

cionibus qui intersunt, summa amplius septenum millium concepta. nec dispar est magnitudo fructuum. hoc vno verbo plurima comprehenditur. sit vnum atque alterum exemplum promultis. ex vna domo decem pellices extrusæ. Sodalitium institutum: id enim compertum ad Indorum animos excitandos valere quam plurimum. nemo admittitur, nisi post longa experimenta: scrutantur apud quos delitecant conubina; et hortantur expellere: conuocant homines ad concionem: sunt præsto ægrotis, eosque opere adiuvant, et lautiore cibo. in sollemni pompâ sacrosanctæ Eucharistiæ, processere sodales, agmine composito, cum candidis facibus, veste ipsi intima rubrâ, extima alba, conspicendi: eo ordine, silentio, incessu, vt effluerent lacrimæ ex oculis admirantium: quo etiam die, data est, magno apparatu, trægœdia de conuiuio Assueri regis. Sed hæc, et alia tam digna exempla, tam breuiter, nisi maioribus vrgerer, non referrentur. Nunc, quoniam in rerum commentarijs qui missi sunt hoc anno, est diserte perscriptum de terræmotu Chitensi, deque eo rettuli nonnulla, prout acceperam, biennio ante in Collegio Limensi, quæ congruerunt, vt præmonui principio huius Præuinciæ, non repetam: farciam, si quid erat omis- sum, ne nostrum officium desideretur. Cum vndaret terra, et fluctus more volutaretur infesta, vt dudum perscripsimus: non domos so-
-molo
lum,

lum, sed montes etiam ipsos, collesque subuertit. Indorum multitudinem, quæ eo tempore in reducta valle Baccho operans, recenti multo obruebat calorem mentis, collis supernatans operuit, magnaue inuoluens vmbra faciem loci prioris abscondit. Alibi Indos ducentos quinquaginta simili strage obrutos affirmant, Nulla fuit familia, quæ alios mortuos, alios discerptos non luxerit. ex vna tantum domo, illustris femina, cum septemdecim filiis nepotibusve oppressa, trimula dumtaxat puella, quam nutrix ægre extulerat, superstite. Et fuit terra mota tam ingenti clade, vt sæpe, prænuntia pestilentia: nimirum Deus, qui suspendit interdum plagam, quo feriat fortius, flagello insonuit, vt præsentem ætatem coerceret metu, posteram incitaret exemplo. Sed quoniam hac de peste, eiusque natura, satis superque diximus in Limensi, non habemus necesse repetere. dicam illud vnum: in vrbe Chito, intra spatium bimestre recensæ esse mortuorum capita amplius quater mille, exceptis infantibus, quorum vix centesimus quisque effugit, pellicum porro permagna strages: interiере supra duo millia: deterior enim magis sexus quam virilis absumptus. Ceterum multi, propinquante morte, horrendis monstris exterriti: nec defuere, qui cum efferrentur feretro, reuixerunt, magna admiratione metuque exportantium. sed et vnus experrectus sacerdotem magnopere

hoc : maius quod sequitur . Indus quidam inquieti vir animi , et ad extremū perditus , cum crescentibus in dies vitijs , eo processisset , vt nullum sibi videretur receptum habere ad pœnitendum , in dolorem vltimum furoremque conuersus , mori destinarat : sese in fluuium rapidissimum iacit : sed cum relabentium vndarum impetu , atque innoxio volumine , in littus fuisset reiectus , certus relinquendæ vitæ , in siluam penetrat nutricem ferarum , vt quem respuerant aquarum fluctus , vorarent bestia . immane dictu , et quod prope superet fidem , tigrides , leones , pantheræ , aliaque id genus animalia , quibus scatebat silua , humanum licet sitiant sanguinem , et carnibus vescantur , cum viso homine paulum consisterent , fugam rapiabant . at ipse in se crudelior , quam ipsæ fuissent immanes feræ , præ ardore ira que non composui , cum lænam vidisset catulis incubantem , accessit impudentius , vt eam irritaret catulis abreptis : sed illa , non violentia mota , non iniuria accensa , raptorem sequitur lento passu , perinde vt se feram esse obliuisceretur , matrē meminisset : dum tandem , ipso confidente , apprehensos mordicus catulos in vastam solitudinem retulit concito cursu . Stupor animum , et quidam veluti torpor tenuit membra mirantis : tum vero ad se rediens . Quid cogitas hominum profligatissime ? ecqua erit finis miserrarum tuarum ? si res , carentes sensu te repudiāt ,

refu-

refugiūt, rationis expertes? nēpe maculari metuunt aquæ abſorpto: ſeræ attactō corpore tam infando: quin tuas ipſe ſordes conſeſſione abluis, et vitam emendas? hæc ille ſecum. Sed grauiſſimum eſt imperium conſuetudinis: cum exiſſet noua peccandi occaſio, effudit omnem memoriam optimarum cogitationum: in grauiora ſe ſcelera immerſit: dein iter faciēti oblata eſt ſemel atque iterum facies horrenda: et vox accidit ad aures. Quantum ſuppliciorum te commeritum putas tantis ſcleribus? iam tandem tibi gladium per viſcera exige, et infelici dextera occumbe. his viſis auditisque, ad nos accurrit, ita perturbatus et pauens, vt non color, non vultus ei conſtaret: nec prius abiit, quam alteram inſtitueret rationem vitæ, priore detecta. Ceterum hic quoque a noſtris, et conſilio prudenter, et exitu feliciter, prouiſum eſt, vt quæ inſtabat peſtilentia, quam minimam ſtragem daret. nouem noſocomia inſtituta. corrogata ad hanc operam aureorum millia viginti duo. cautum, vt affecti omnes huc reciperentur: ad eoſque curandos viſendosue admitterentur tantum homines prouectæ ætatis: adoleſcentes arcerentur ingreſſu, huic morbo magis obnoxij. Quæ a nobis hic geſta, ſuperſedeo communibus. addam de immaturo exitu Patris Barptolemæi Iacobi. Non ita diu in hoc Collegio fuit: quattuor videlicet mēſes, non amplius: ſed ſi computes fructus, difficile ad fidem

fidem est existimare totidem annis tam multos extare potuisse. percallebat Indicarum diuersarum gentium linguas duas: a suauitate loquendi nomen sibi inuenerat apud populum: Mizqui Simi appellabant: quod apud illos sonat melleam linguam, nempe, quod de Nestore et Xenophonte accepimus, ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio: sed ita tamen, ut cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis audientium. vel hoc tantum erit argumento: quod cum in suo huc aduentu octoginta duntaxat reperisset in Sodalitio piorum, quod domi nostræ cogitur, plus mille quingentos in decessu reliquit: amorem erga eum totius populi, in quo adiuuando, contagione pestis animam effudit, vniuersorum dolor, et celebritas funeris declarauit. tanta autem templum ipsum, viasque ferentes, inundauerat multitudo cupiditate videndi, ut quo componi posset, fores fuerint occludendæ: nec aliunde magis argumentis, quorum vita iucunda est mortalibus, eorum mortem esse acerbam. Sacra supellex aucta lychnucho pensili argenteo, et lipfanothercis duabus: singula dona binis aureorum milibus æstimantur.

AREQUIPENSE ET PACENSE

Collegia.

HAEC DE AREQUIPENSI accepta sunt. Vir nobilis colaphum mercato-
ri in-

ri incusserat: eam ob rem coniectus in carcerem. at mercator vsus consilio nostrorum cum illum conuenisset, veniam ab eo suppliciter petere occupat, multis admirantibus, liberatque vinclis. Aliæ insuper sublatae sunt discordiæ maioris periculi: auditi multi de tota vita. e-
mendati complures. in varia loca excursum multiplici fructu. Hæc priore anno. Vberior rem materiã posterior præbet. Indus erat quidam ita incuriosus salutis, vt quæ commisisset crimina, hariolo Indo exponeret, grauesque pœnas ab eo impositas persolueret, more Gentilium: hunc quoque tetigit clementissimus Deus: ergo cum subisset pœnitentia, tantus eum dolor cepit facinoris admissi, vt non nisi diuenditis facultatibus omnibus non modicis, distracta etiam veste pauperum subsidio, petitum veniam accesserit. At mulieris Indæ cura laudatior: communicabat frequenter, orabat Christum sponsum, vt quo integrior corpore, et. liberiore anima a sordibus, migraret ad cælestes nuptias, euocaretur in ferijs Catharinæ martyris: hoc enim erat et ipsi virgini nomen. exaudita ipsius vota ostendit euentus. dicta die percepit Eucharistiam summo affectu, dein redijt domum: at in templo nostro sacra continuabantur: cum extolleret sacerdos cælestem hostiam venerandam populo, dareturque, consuetum eius rei signum, audiijt ipsa: tum repentino delibuta gaudio. Tuum ego, inquit,

quit, o Iesu benignissime, corpus sæpius suscepi, nunc me in cælum transfer, vt tuo iucundissimo aspectu fruar. eaque illi suprema vox fuit. felicem dixeris virginem, non tantum vitæ religionem, sed etiam opportunitàte mortis. Sex e nostris diuersis temporibus adiacentia prædia, oppida etiam longe dissita obierunt: et difficile iter emensi, plures casus superarunt. Sed accesserunt solatia fructuum perceptorū. multos e vitiorum cænq, multos e superstitionum tenebris eduxerūt. trecenti amplius, breue intra tempus, Deo acquisiti: e quibus nonnulli magistratum inter suos gerebant. aliqui ætate iam confecti, ad illum diem reservati, beneficio diuino. Vni cuidam claudomancoque, vt impertitum est baptisma, conuersi statim ad vsum pedes, manusque. quæ res miraculo omnibus, multis etiam incitamento fuit. Haud facile exprimas nostrorum aduētus ad quascunque terras Indorum: multo minus discessus. ibi lætitia videas, hic mæroris certamina. in vtroque immodici Indi. nihil compositum ad ostentationem. sed hæc cur distinctius ponantur nihil necesse habemus.

NEC SVAE ETIAM defuerunt excursionēs e collegio Pacensi. Aliqua eorum capita ordine memorabuntur. Multi, qui nihil, præter nomina, et acceptum olim baptismum, habebant Christianorum, instructi, et petita a Deo per confessionem acceptaque venia mutati.

tati. Indus, vt natura est gentis, intemperans;
effuderat se in omnes libidines, quas haud ita
pridem male coercitas, qualiscumque Christia
nae professionis reuerentia tardauerat: huius
dormientis fauces ita dæmon aliquando op
pressit, vt cum sanguine videretur exitura vi
ta: mulier, quam canis ingenti magnitudine
laniaturus accesserat, beatissimæ Virginis
opem inuocauit: huic affuit Dei mater, illi
Christus: et vtrique remedium præscripsit
peccatorum confessionem. Audite nunc exem
plum memorabile; quod propter rei atrocita
tem per totum regnum fama vulgauit. Qui
dam ad turpem concubinatum Indam femi
nam pellexerat: quam cum aliquando ad infau
stum torum vi minisque compulisset, prouecta
nocte cælum tonitru concuti, tremiscere ter
ra, densasque inter tenebras micare ignes, et
per fenestrarum rimas effundi, vt ferirent ocu
los animosque adulterorum: cædit interea scis
sis nubibus largifluus imber, cum grandi gran
dine crepitante super tectum: hic mulier ubi
to pauore correpta, Virgo, inquit, Maria fer
opem: tuere me obsecro. at vir ferox, et impius,
mediam complexus. Tace, sis, stulta: scilicet au
xilium vllum ferre potest Maria: abscidit ex
tremam vocem fulmē subitum, quod intonuit,
et adhuc loquentem auellit ab amplexu mu
lierculæ, quattuorque aut quinque passus eje
cit extra lectum: et flamma corripit arida nū
trimenta:

trimenta: surgit mulier perterrita, miserum
 inclamat, excitat, peruellit: nempe exanimā-
 tum metu, non exanimem putabat: trahit digi-
 tos pedum, corruunt: pedes ipsos, diuelluntur:
 hoc illa magis pertimuit: conantem domo egre-
 di, et mortuum extrahere, impediēbat ignis in-
 trorsum repellēs: ad extremum vociferata hor-
 rendum, conciuuit vicinos: et āgre protracto
 infirmi cadauere, reperiunt hominem, mirum
 dictu, hiantē ore, sine vllis dentibus, sine lin-
 gua: omnia prāterea membra ita soluta, et flu-
 xa, vt vel leuiter contrectata, manum sequeren-
 tur. Hic finis impuri impudicique hominis fuit.
 at mulier alieno malo edocta, quamquam extra
 periculum, non extra metum, cum vndequa-
 draginta millia passuum confecisset, ad no-
 strum templum se contulit, melioris vitā insti-
 tuendā. Ipsum porro templum quod a sanctis-
 sima Trinitate nomen accepit, perelegans ta-
 bernaculum, aliaque nonnulla, quibus nup̄r
 auxit, liberalitate piorum, visenda habet. Al-
 tero anno, Inda quādam mulier sexaginta mil-
 liaria pedibus emensa, ad nos accessit causa ba-
 ptismi: hac prāfatione vsa, quod cum graui af-
 flicta retur morbo, maxime āgram habuerit il-
 la cogitatio, ni Christiana esset, relinquendum
 corpus inhumatum, prādam alitibus ferisque.
 Quodam in loco cognitum est adhuc montes
 ipsos prisca formidine venerationem habere:
 huc cum venisset sacerdos cum Cacicio (no-
 men

men est veterum Antistitum Maumetanæ superstitionis) rogatu incolarum, aqua lustrali expiatis montibus, statuit victricis trophæum Crucis! Quinetiam Cacicius, cum ex oppidanis aliquot pauentes vidisset, et abstinentes ascensu, ridens eorum irritum metum, primus ascendit. et, Quam timenda, inquit, maiorum numina, quæ pedibus nostris proculeamus. inter hæc grates Deo agebantur, qui illato lumine, tam crassas tenebras ex ipso pectoribus expulisset.

CHITENSE COLLEGIUM.

QUO MAGIS progredior in Peruanâ Prouinciâ, maior mihi aperitur campus: sed sequar compendia, vt ea percreseam, quæ vos intelligam non nolle a superuacuis, et per se cognitis abstinerebo. Quid sit Chitum, quam longe ab vrbe Lima: quo primum tempore nostri introducti: scriptum est litteris, quibus duos annos cōiūximus. Igitur, vt exerceat hic cœpta munia Societatis, mirum quantum nos amare cœperunt fere omnes, præcipue Indi. Hi vero libentissimis animis ad nos venerunt, vt audirent verba salutis: cum antea, id vt facerent, nulla vi subigi possent. gaudent videlicet affabilitate sermonis, et humanitate perspecta: difficile est exacto affirmare numero contentes. matutinis pomeridianisque con-

cionibus qui interfunt, summa amplius septenum millium concepta. nec dispar est magnitudo fructuum. hoc vno verbo plurima comprehendere. sit vnum atque alterum exemplum promultis: ex vna domo decem pellices extrusæ. Sodalitium institutum: id enim compertum ad Indorum animos excitandos valere quam plurimum: nemo admittitur, nisi post longa experimenta: scrutantur apud quos delitescant conubina; et hortantur expellere: conuocant homines ad concionem: sunt præsto ægrotis, eosque opere adiuuant, et lautiore cibo. in sollemni pompa sacrosanctæ Eucharistiæ, processere sodales, agmine composito, cum candidis facibus, veste ipsi intima rubrâ, extima alba, conspiciendi: eo ordine, silentio, incessu, vt effluerent lacrimæ ex oculis admirantium: quo etiam die, data est, magno apparatu, trægœdia de conuiuio Assueri regis. Sed hæc, et alia tam digna exempla, tam breuiter, nisi maioribus vrgerer, non referrentur. Nunc, quoniam in rerum commentarijs qui missi sunt hoc anno, est diserte perscriptum de terræmotu Chitensi, deque eo relictuli nonnulla, prout acceperam, biennio ante in Collegio Limensi, quæ congruerunt, vt præmonui principio huius Præuincię, non repetam: sciam, si quid erat omissum, ne nostrum officium desideretur. Cum undaret terra, et fluctus more volutaretur infesta, vt dudum perscripsimus: non domos so-

lum,

lum, sed montes etiam ipsos, collesque subuertit. Indorum multitudinem, quæ eo tempore in reducta valle Baccho operans, recenti musto obruebat calorem mentis, collis supernatans operuit, magnaue inuoluens vmbra faciem loci prioris abscondit. Alibi Indos ducentos quinquaginta simili strage obrutos affirmant, Nulla fuit familia, quæ alios mortuos, alios discerptos non luxerit. ex vna tantum domo, illustris femina, cum septemdecim filiis nepotibusve oppressa, trimula dumtaxat puella, quam nutrix ægre extulerat, superstite. Et fuit terra mota tam ingenti clade, vt sæpe, prænuntia pestilentiae: nimirum Deus, qui suspendit interdum plagam, quo feriat fortius, flagello insonuit, vt præsentem ætatem coerceret metu, posteram incitaret exemplo. Sed quoniam hac de peste, eiusque natura, satis superque diximus in Limensi, non habemus necesse repetere. dicam illud vnum: in vrbe Chito, intra spatium bimestre recensa esse mortuorum capita amplius quatermille, exceptis infantibus, quorum vix centesimus quisque effugit, pellicum porro permagna strages: interiire supra duomillia: deterior enim magis sexus quam virilis absumptus. Ceterum multi, propinquante morte, horrendis monstris exterriti: nec defuere, qui cum efferrentur feretro, reuixerunt, magna admiratione metuque exportantium. sed et vnus experrectus sacerdotem magnopere

expetijt confessionis faciendæ. Tempestas hæc
 magnam nostris materiam præbuit caritatis,
 magnam patientiæ exercendæ: ubi remisit in
 vrbe; concessere in loca proxima, quæ confi-
 stabantur, per æquo labore et fructu. Indorum
 sodaliū pietas maxime enituit: aderant agro-
 tis, eosque auxilio et alloquio iuuabant: mor-
 tuos insuebant in funebrem tunicam, et sepul-
 turæ mandabant. nullum omnino Christianum
 officium ab illis prætermisum, licet præsentī
 periculō. At nobis decem aureorum millia in
 ædificationem domus, et comparationem su-
 pellectilis attributa: in annos singulos assigna-
 ti aurei septingeni: et factum est scholarum ini-
 tium, a tenui, vt ferme omnia, principio. nunc
 quidem discipuli centum quinquaginta, ea feli-
 citate ingenij, vt quamuis magna pollicean-
 tur. et dederunt primitias duo in Societate re-
 cepti. Sequenti anno secuta rerum conuersio,
 quæ tamen in melius cessit. Cum enim mi-
 grandum nostris esset in ædes commodiores,
 exorta est tempestas, et turbo: et iam cesserant
 veteri domo: ita vtrunque exclusis, habitadum
 fuit satis anguste: interea quattuor bipartiti
 Pastum. Concamque (nomina sunt vrbium) et
 ad alia etiam oppida se extendere. consecuta
 illa sollempnia, sedatæ inimicitie: peccata com-
 pressa: vaga multorum libido sanctissimis ma-
 trimonij legibus coercita. quibus rebus affecti
 Pastenses litteras ad Præsidentem Chitenſis re-
 gni

gni composuerunt, orantes, vt coniungens auctoritatem suam cum voluntate ipsorum, impetraret a nostris longiorem commorationem. Hæc inter, discussa est illa caligo, quæ tenebat et nostri, Calendis Ianuarijs anni octogesimali noni, in laxiorem domum, magnæ gratulatione ciuitatis, et apparatu celebri, adducti restauratæ scholæ, quæ defluerant: Philosophiæ etiã explicari incepta: e diuersis religionum familijs aliquot auditores habemus. Fecunda seges, et vber in hoc regno, è quo aditus ianuaque ad regiones etiam disimulissimas, quæ dicuntur inalbuisse ad messem: vt ex communi quidem voto, sed quod maxime tempori conueniat, orandus sit dominus messis, vt mittat operarios in messem suam. Ceterum priore anno Pater Ioannes de Hinosa decessit: is quanti fieret viuens ab vniuersa ciuitate, pompa funeris procurata a Clero, et dolor vniuersorum ostendit.

SEDES IULIENSIS.

IULIENSE OPPIDVM incolis frequentissimum, in Paræcias quattuor distributū excolitur a nostris. De eo, quæ proxime scripsimus, valde admirabilia, transmissa etiã nuper: et quidem prudenter. nam cum vererentur, ne amitterentur litteræ superiores, et defraudaretur Societas cōmemoratione rerum ma-

gnarum, maluerunt in eam partem peccare
 quæ esset cautior. Ego actum non agam: nisi
 quod reponam hymnum, quem vti accepistis,
 beata Virgo docuit hominem, quem liberauit
 inflatione tibi arum. Dudum verba ipsa non
 acceperam: nunc accepta reddo, eodem fere
 numero, atque ordine, quo descripta sunt In-
 dica linguæ: sunt enim talia, vt propter breui-
 tatem metri referant anapæstum: et seruauì,
 quantum potui, simplicem illam dictionem, re-
 motam ab omni lenocinio. vtinam conatus
 euentui respondeat. Sunt autem de Christo pa-
 tiente.

Pater eni noster, genitor noster,

Rigidis clauis in Cruce fixus.

Cor transfixum cuspide amoris.

Cruor e toto corpore manans,

Omnes circum proluit artus.

Cernis ne caput, decline caput,

Caput hoc, flauæ simile aristæ.

Vident, vt cingunt spinea ferta,

Vsque ad tenerum fixa cerebrum.

Patris, heu, nostri cerne capillum,

Sparsum, incompium, sanguine fædum.

Oculi tristes, lumina mæsta,

Rosæâ lacrimas large effundunt:

Fluxisse putes molle corallum.

Heu, confudit iam decus oris,

Pallorque genis sedet exanguis.

*Etiam ne manus, patris ne manus,
Patris nostri pulchrane manus,
Ferro affixæ sanguine rorant?
Os mellifluum patris nostri,
Pro me misero iam conticuit.
Extra Solyma mania terra,
Crucis exiuit mole gravatus:
Et pro scelerum mole meorum,
Extra Solymam crucifixus obit.*

Ex filo ipso videtur longior fuisse hymnus, sed hominem rusticum cepit obliuio reliquorum. templum porro illud, Deiparæ sacrum, tamque multis et magnis inclytum miraculis, visitur in celeberrimo olim fano Ethnicorum superstitionis, et quotidianis pæne prodigijs auget Christianorum numerum, firmatque sobolem succrescentem. est autem ita sanctum apud omnes, ac religiosum, vt a maculoso, et impuro adiri, nefas putet: maculæ prius eluuntur apud nostros, et crimina expiantur. hinc magna domi frequentia, animos confessione purgantium, et corpora reficientium cibo. Larilares populi sunt agrestes, et barbari, vitam vagam, inopemque persequentium, quam venatu sustentant: miseros ob hoc vnū dicas, quod referāt feras: nisi essent miserores, quod Christum, quem agnoscere est vita æterna, adhuc quidem minime agnoscunt. Sex principes il-
lius

lius gentis ad nostros miserunt, se de ipsorum sententia consilium vitæ capturos: expetierunt locum oppido extruendo: eo sexaginta viri, cū vxoribus, et liberis, cōmigrarunt: ac spes est fore, vt propediem exuti barbaris erroribus, moribusque, Christum induant, et viuendi disciplinam mitiorem. Ceterum mittuntur nostri varias in partes, et narrant mira relatu: vt de aliquibus adductis ad extremum vitæ ludificatione diaboli, sed subito visu affatuque cælestium admirabiliter ereptis: aliaque id genus complura, quæ quoniam, quotannis audiuntur, quamuis præclara, prætermitto. ita enim comparatum est, vt frequens consuetudo non parum detrahat de rerum magnitudine: et homines rara magis, licet parua, quam magna, si sint consueta, delectent. Alterius anni pestilentia, et laborem auxit nostrorum, et fructum. igitur, cum pestifera tempestas, toto effusa Peruano regno, in Iuliensem quoque agrum affectaret viam, nostris visum est dare operam, vt obuiam iretur aduentanti, præmunitis animis cælesti remedio, ac supplicationibus pijs. adhibitam cohortationem publicam, vt in præsentī malo, tantus sequutus est ardor animorum, vt sacerdotes omnes, affectorum non secus, et cupientium morbum anteuertere, interdiu, noctuque, sine vllō discrimine, vel a prima ætatē repetitis confessionibus, obruerentur: quanta id diligentia fieret, curaque, vidis-

ses

ses ex non occulto mærore, et claris lacrimis
confitentium: eadem erat omnibus sollicitudo,
aut potius formido iniecta: quin, et in confusa
multitudine inuentus est, qui alta liberaque vo
ce, vt exaudiretur a cunctis, et crebro singultu
interficiēte verba, se accusaret, quod, cum tot
accepisset a Deo beneficia, memor et gratus
non fuisset: quod sacerdotes non perinde vene
ratus esset, vt eorum dignitas, et sanctitudo po
stulabat: quod denique plura admisisset, qui
bus multorum oculi, aures, animique offende
rentur: orare proinde, vt veniam petenti da
rent ipsi, et a Deo immortalī coniunctis pre
cibus impetrarent. non facilis existimatio est
(vt efficacius mouent exempla, quam verba)
quam sint hoc viso quasi face subdita, flam
mati animi prius incensi. responsum est vni ab
omnibus, vt vnicuique conscius subiciebat
dolor, diuersa quidem voce, sed fletu consonan
te. Ex agris etiam commeabant rustici, pasto
resque: et qui per ætatem non poterant pueri,
senesque, humeris subuectabātur: fuere aliqui,
qui largo pretio emerunt ventionem, vt qualibet
iactura rerum, defatigatione corporum,
peruenirent ad locū, vbi leuarentur animi one
re peccatorum: quibus audiendis sacerdotes,
cum occupatam operam haberent, fratres sin
guli per nosodochia distributi, in solandis æ
gris curandisque, nihil cessabant: ita et sanati
multi, nec quisquam mor tuus, qui non ante ani
mum

num peccatorum sordibus expiasset. Ergo dū augetur numerus cælestiū, et in obscuritate tēporum elucet Christianorum industria, dæmonis inuidia exarsit. conueniunt ministri iniquitatis, capita conferunt venefici, percurstant lectulos ægrotorum, occulte inspirantes venenum. Nimirum, hanc luem ingruere, conspici acervos funerum, numerosque languentium, propter auitam religionem relictam: ad quam scilicet reuertantur: hoc solum esse remedium. Hac illorum oratione, magis pestifera quam ipsa esset pestis, vt in calamitate sunt plerique superstitiosi, infecti sunt nonnulli, qui antea non satis integri: horum augebat amentiam, quod finitima oppida, in quibus adhuc vestigia antiquæ superstitionis, erant intacta, nec vllum cōspiciebant funus: cum immanem in modum sæuiret clades Iuliensis. sed excitauit se ipse Deus, cui curæ mortalium vltio: et tarditatem supplicij grauitate pensauit: requiescente Iulia, vicina oppida pestilens annus infestabat, per id tempus, quo intermissa satio, minabatur etiam famem. Ceterum super multos, quorum perspecta est in Deum fides, vt in casuum aduersis, eluxit pietas viduæ opulentæ, ac nobilis. Vnicum habebat filium, et posteritatis spe, et magna ingenij morumque indole carissimum: agebat annum duodecimum: quæ ætas maxime petebatur a peste. ob hoc mater magis sollicita. illuc cuncta vergere, vt prospiceretur

retur adolescentuli salutem: et adhibuit quidem humana præsidia, quæ excogitarat ingenium vñ edoctum: sed spem omnem ac fiduciam in diuinis habebat: Arietes quinquaginta (sunt maiore corporis habitudine, quam nostri, forma camelis non valde dissimiles) in pauperum vñ distribuos dedit: rem præterea diuinam faciendam curauit: cui interfuit ipsa, non vt olim, comitante cœtu matronarum nobilium, sed stipante turba mendiculorum, quos ipsa conquisierat, vt per eorum ora transmitteret preces ad Deum, exaudiendas, vel tuendo filij corpori, ne inuaderetur morbo, sic enim dicebat, vel si aliter visum, animæ leuanda. filius post paulo peste corripitur: nec propterea secius mulier in officio: orat sacerdotem, vt quandoquidem domo ipsa egredi non possit ægroto affixa, adducat quotidie quā multos velit pauperes, pro salute filij liberali stipe donandos. Deo acceptum donum, votumque: cum aliorum, qui simili afficiebantur morbo, et terrimus spiraret odor oris et corporis, ipsius adolescentuli ita erat suauis ac iucundus, vt exotica vnguenta crediderint nostri, qui illum inuisebant: verum, cum deinde scrutarentur omnia, compererunt non ex arcula vlla, aut e pyxide, sed e corpore ipso efflari, atque e spiritu ægrotantis: qui deinde sanitati redditus, ingenti parentem, atque oppidum totum letitia cumulauit. Sed et pueri Indi, & cæcena-
tum

tum erudiuntur a nostris) magna affecerunt oppidanos voluptate , cum magno apparatu exposuerunt in scena , in fabulæ morem , quod patrociniū receptorum hominum in fidem et clientelam suam Angeli præstent .

PANAMANA SEDES, ET SANCTI
Iacobi.

PANAMA vrbs est in isthmo, duo maria, a meridie et septentrionibus finitima, arctis faucibus dirimente: quem in locum, commercium multarum gentium, mutui usus quotannis contrahunt ad tres menses. magnus hic nostrorum labor, siue in negotiatorum æquitate tuenda, et rerum contractarum fide, siue in audiendis confessionibus ex utroque mari confluentium. quamquam, anno superiore, spectata est eorum fiducia, atque constantia in Deum. cum enim aduentare diceretur classis archipiratarum Angli, trigintaque miliaribus non longius abesse, et qui ætate erant, aut sexu imbecilli, quidquid poterant rerum opumque secum asportantes, in tutiora dilaberentur: nostri vrbe non cesserunt, auxilio solatioque remanentium: nec vero destiterunt, ante paschales ferias, adornare eadem aramque sepulcrum Christo Domino, sollemni instructu: quod cum alia templa facere timor prohibuisset, mirum est, quam res illa fuerit omnibus, seu visenda.

ſenda propter ſpeciem, ſive propter opinio-
nem contempti periculi iucunda. Ceterum
prauæ aliquot conſuetudines abolitæ. Aethio-
pes, quorum hic magnus eſt numerus, confeſ-
ſione purgati, et concionibus imbuti. neque
ipſius vrbis terminis noſtrorum caritas ſe con-
tinuit: in vltiora etiam ſe porrexit. Cum ad
portum, qui appellationem traxit a nomine
Dei, Hiſpanienſis claſſis vtraque appuliſſet, et
bellica, et oneraria, eam ad prouinciam duo
deſtinati, ita preſſi ſunt multitudine negotio-
rum, vt fere opprimerentur. illud admirabile,
nec ſilentio prætereundum: cum enim tanta ſit
grauitas huius cæli, vt ab externis, corpore
ſuſtineri vix poſſit, ex quo et ſepulcrum Hiſpano-
rum nominatur: tantaque eſſet vis ægrotan-
tium, vt maximam partem, noſodochio lectu-
los non ſufficiente, in nuda humo iacerent,
grauis ſacerdotis noſtri oratio, et multo ma-
gis exemplum (ipſe enim ſuum lectulum eo
comportandum curauit) ita permouit homi-
nes pecunioſos et nobiles, ipſos etiam princi-
pes claſſium, vt ad inopes ægrotosque certa-
tim ſtragula mitterentur, et fomenta: fuerit-
que id temporis, locus ipſe ſimilis inſtitutis ve-
terum Chriſtianorum: qui, quacumque ex oc-
caſione, inſirmos muneribus et cura ſuſtenta-
bant. ſacerdos item alter cum ſocio miſſus Me-
xicum verſus, cum claſſe, quæ aduerſus impe-
tum piratarum erat inſtructa: et fuit pretium
mittendi.

mittendi. ipso in cursu (Mexici ne, an alio in oppido, quo diuerterunt: nam de hoc neutrum habeo diserte præscriptum) sacerdotem quædam extrema iam senectute, Erasmi illius, numquam sine execratione nominandi, olim discipulum, valdeque cupidum nostros videnti, cum sacerdote altero reconciliauit, a quo grauitèr dissidebat, cum offensa multorum,

SEDES SANCTI IACOBI, Limensi Collegio adnexa, multiplex Societatis munus utroque anno egregie tutata est. puellæ, pueri, mulieres, viri, distributis temporibus, ad doctrinam Christianam instituuntur. Dominicis diebus sub vespèrum conueniunt plurimi, præcipue e Sodalitijs, qui post auditum sermonem de rebus pijs, sese flagellis acerrime accipiunt. Templum porro ipsum amplum est, et magnifice instructum, cui additum sacellum pulcherrime pictum, dicatum nomini beatæ Virginis, quæ Cæsaraugustæ in Aragonia colitur supra columnam: atque hoc ipsum, postridie Calendas Februarias, summa omnium gratulatione. statimque a concione inuentus est vir nobilis Aragoniensis, qui aureos centenos quotannis sacello assignauit.

EXPEDITIO TVCVMANA.

TVCVMANORVM regio latissima, spatio ac cælo in Orientem, Paraguais, qui sunt

sunt finitimi Brasiliæ, in Occidentem, Chilenfi regno obtenditur: Peruanis in Septemtrionem inspicitur: Australia eius per vastos, ac desertos locos ad fretum vsque Magallanicum excurrunt. Hinc ad omnes illas prouincias perfacilis aditus, per planiciem ita patentem, vt plaustrorum velocitate bina millium passuum millia superentur. magna temperies cæli: nec caret tempestatum varietate: sic tamen, vt calores magis, quam frigora sentiat. Ceterum, propter immensitatem camporum, adeo ventis obnoxia, vt eorum impetu arbores radicitus euellantur: eam ob causam, multis in locis colunt Indi subterraneas speluncas. nullæ hic venæ argenti, aut alterius metalli. gossipij magnâ vbertas, quod in filum adeo subtile artificij manu deducitur, vt sit etiam vtile in intimam vestem: nec Italicum linum desideres. incolæ frequentissimi: sed variæ linguæ: eorum præcipue, qui ad ripas fluminum. mitissimo omnes ingenio, et ad pacem potius, quàm ad arma propensi: verum si laçessantur, indomiti: sagittas et ipsi inficiunt veneno: plerique auitam superstitionem tuentur, diabolo addicti: pauci Christum induere: sed ita negligentes religionis, vt ignorent penitus, quod profitentur. ad has tenebras pellendas, quartum iam annum missi sacerdotes duo cum socio. sed et ex Brasilia accesserunt quinque: vt ex vtraque parte nouum hunc orbem videatur Societas esse cõ-

D d

plexa.

plexa. sedulo nauatur opera Hispanis Indisque. de Hispanis nihil agā, quos sacerdos vnus, qui hanc prouinciā sibi depoposcit, magnæ vir auctoritatis, facultate, a sacra fidei Quæstitoribus concessa, in officio continet, obiens vrbes quatuor, diuersis inter se locis, tota prouincia distantes. res Indorū persequar paulo diligētius. In vrbe Sācti Iacobi, vbi Episcopi, Prætorisque sedes, et caput totius regni, nostri sedē habent, domo temploque ædificatis: ex eoque varia in oppida fructuosæ peregrinationes susceptæ: ferme in hūc modum. Vbi ventum est in oppidum, cognoscunt primo de Cacicio (Cacicios iā scitis esse capita rerū) quot sint in oppido nondū facti Christiani: e Christianis, quot turpi pelli-catu implexi: illos vt abluant, hos vt rite coniungant. Principio diei omnes in templum cō-uocantur: facto sacro, vbi Christiani solum inter-sunt, ceteris admissis verba fiunt ad cun-ctos: tum ad meridiem vsque Ethnici instruun-tur: baptizantur a prandio ad vesp̄eram: dein Ecclesiæ ritu coniugia celebrantur, et aures dantur confitentibus. ad hanc rationem dies omnis consumitur. confessionum numerus ini-ri non potuit. sacra aqua tincti ab vno Patre Alphonso Barzana per illud tempus excursio-nis (ex quo de reliquis coniectes) sexies mille, sexcenti: copulati matrimonio ducenti supra quinquies mille: et hic quopue fructus caro constitit nostris. cubile illis plerumque, terra,

tento-

tentorium cælum, maidum cibus: frumenti genus est, pauperculus hominibus cum mutis animalibus commune . et tamen inter hæc omnia animis vigeabant . Pater idem Barzana cum Calsaquenses (nomina sunt populorum) Hispani subegissent, mitioribus præceptis ad Christi cultum erudiit, breui tempore imbuedos . His feliciter transactis, redijt ad urbem Sancti Iacobi, vbi et audiendis multorum confessionibus vel ab ipsa pueritia, operam posuit omnino salutarem. Septuaginta duo iam grandes natu Christiana sacra susceperunt . Post hæc cum super quinque linguas, Caca etiam (Calam scripsi in litteris superioribus, et ita legeram in commentarijs) sibi subsidium comparasset, qua in his terris plurimum vtuntur, ex ijs septingentos informauit ad fidem, quingentos triginta septem a peccatis absoluit: multo plures, a soluta libidine ad sacrum matrimonij vinculum adduxit . primum Barzanam patria ipsorum lingua audiuerunt Indi verba facientem, non secus illum admirantes, ac si de cælo lapsus fuisset . abiit deinde Tucumanum, ea est vrbs, vnde nomen prouinciæ, mira vbertate soli, et hominum luxuria . hic, præter alia ere Christiana gesta, Iubilei tempore octingenti amplius auditi, eorum maxima pars nuptiarum legibus astricti. hinc se ad Sulenses Indos contulit, Hispanis admirantibus . Homines illi sunt immanissimi : ni malis feras dice-

re in specie humana. sæda omnibus paupertas: maximæ opes arcus et sagittæ: reliqua negliguntur: venatu victitant: tanta prorsus audacia, vt non multis ante annis Hispanorum urbem succenderint: et adeunt interdû ad Hispanos, certis temporibus, operis faciendi: sed Hispanorum nemo se ipsis committere audet. ita indomita habetur gens, et omnino infociabilis. sed tamen Barzana, vno puero comite, obtulit se præsentî periculo, eius tantû fretus auxilio, cuius causa laborabat. igitur mitigauit Deus efferatam gentis sæuitiam, quo esset vtilior constantia sacerdotis. exceperunt barbari nostrum, saltantes pedibus ad strepitum cymbalorum modulantium: quin et cientes simulacra belli, magna lætitiæ significatione: et colere pari humanitate. Ipse autem ex ijs, varia per loca, adiunxit Christo duomillia septemdecim: nuptijs rite coniugauit mille quingentos sexaginta duos. sed tantum emolumentum non fuit sine opera impensa. trananda sæpe flumina: viæ inuiæ pedibus perrumpendæ: superanda itinerum longitudo, pertenui sæpe cibo, quem afferrent herbarum radices euulsæ: ea denique perpetienda, quæ vel iuuenem robustis viribus, ne dum Barzanam, affecta iam ætate, defatigare potuissent. etsi tantam rerum difficultatem, vt sæpe fit, morbus excepit. denique tummentibus, et vlcerosis pedibus, post non unum mensem redijt ad Sancti Iacobi, plenus laborum,

rum, et fructuum, erecto animo, corpore afflicto. venienti occurrerunt Indi Diaguitæ, facto agmine, vt ad se flecteret orantes: illum sibi magistrum dicentes, illum patrem, illum matrem, illum sibi, post Deum, omnia. Recepit Barzana, vbi se refecisset aliquot dierum quiete, ad illos rediturum. Lustrauit deinde, vbi se paulum confirmauit, pagos propinquos, et in ijs, nonaginta sex capita lucrifecit: aliaque gessit vtilia salutis animarum. quod et fecere alij in varias partes dimissi. ex hoc enim domicilio patet aditus in regiones diuersas: et certatim vndique expetitur. sed quota pars operariorum ad tantas terras? nuper cognitum est ingentem Hispanorum multitudinem in media barbarie contineri. Hi quinquagesimum ante annum, cum Malucas peterent, Magallanico freto superato, vi tempestatis facto naufragio in barbarum littus eiekti sunt: euadere sæpius tentantibus ignotorum montium asperitas obstitit, et feritas incolarum. Igitur barbaris permisti propagarunt vitam, et genus. nulla ex parte facilius ad illos transitus, quam ex Tucumano. et omnes eo tenentur eundi desiderio. Sed sacerdotibus duobus destinatis, reliqui sunt in statione ac vigilia, vt quocumque opus fuerit accurrât.

MISSIO IN PROVINCIAM SAN-
ctæ Crucis.

SUPERIORIBVS litteris traditum est,
tres e nostris, multorum accitu, ad prouin-

D d 3 ciam,

ciam, quam Hispani Sanctæ Crucis appellant, iter direxisse, sacerdotes duos cum socio communi. a quibus quantum sibi pertimuerit dæmon, vel ex eo conicij potest, quod annum plenum atque integrum posuerunt, opportunitatem transitus expectantes. Sed tota de hac prouincia, et moribus hominum, quædam necessario ponenda, exceptis ijs, quæ alias diximus, vt apud quos laborent nostri facilius intelligatur. Distat a Suquisachenſi et Potosina vrbibus, idest a fine Peruani regni, non procul: cingitur, Orientem versus, prouincijs latissimis, vbi homines crudelitatis infandæ: regio ipsa, vt olim scripsimus, æqua et plana: polum Australem conspicit ad gradus prope duodeuiginti: et quamuis torreatur caloribus, interim afflatur vento, sic frigido, vt afficiat corpora. bona incolæ sunt omnes et integra valetudine: vita longissima: quam multi ad centesimum vsque annum, nonnulli ad decimum præterea extendunt. venatui indulgent. solum gossipij ferax, vt diximus de Tucumano: infecundum frumenti vinique: abundat maicio, et oryza, communi cibo: frumentum enim et vinum a Peruano regno accersitur, longa difficilique vectura: sed præsertim vinum, per abrupta scilicet viarum, et ardua montium: vt vnus plerumque cadus centenis aureis æstimetur. hæc porro inopia vini est causa, cur nostri in sacrificando parce admodum de eo delibent: nec plus

plus, quam includeretur in nucis putamine: quam et Deus aliquando, non sine miraculo, suppleuit. fama enim est apud Paraguaios dimidium cadi non adeo magni per annos quindecim suffecisse quinis sacerdotibus quotidie facientibus: sic vt eodem semper esset in statu, et numquam imminui videretur. quod tamen vinum, simulatque ex Hispania nouum allatum est, confestim euanuit: vt appareret illud diuinitus contigisse. Sed redeamus, vnde discessimus. Ferarum generâ, ad Sanctæ Crucis, diuersa ab Hispaniensibus permulta. in ijs Struthio-cameli: quorum in nidis quadragena quinquagena oua reperiuntur, tantæ amplitudinis, vt in vnius diei victum satis sint hominibus trecentis: nec desunt viperæ, et pestiferæ serpentes. redditum est proxime de Sonalijs, quæ suū ipsarum aduentum tinnitu indicant, vt ne ob sint imprudentibus. huc addendum, quod sunt hebeti oculorum visu, cistertiam vnam: natura prouidente, vt quo virus illis nocentius, minorem habeant facultatem ad nocendum. Flumina plurima, et auctu pluuiarum imbriū late stagnantia, vt vtram in partem fluant non facile dignoscas. vrbs ipsa in accliu colle, ex quo et vniuersæ prouinciæ nomen Sanctæ Crucis in monte. alluitur riuulo ab initio Quadragesimæ ad diem vsque dominicæ Ascensionis pisculento. Hæc quoque, vt alia quædam, sunt posita in annalibus superioribus: sed si

quis utroque componat, illos comperiet presentibus vel illustratos, vel correctos fuisse: certe nihil iteratum sine causa. quod etiam admonui de Peruana prouincia scribere aggressus. mites sunt incolæ natura, nec inhumani: ceterum, si irritentur, intractabiles. Itatini finitimi feroces, ceteros mortalium habent contemptui, solos Hispanos in pretio, a quibus se iactant oriundos: gens acceptarum iniuriarum apprime tenax, ut nesciant obliuisci. Mulier quædam grauissimo affecta morbo, cum esset morti proxima, dolere vehementer cœpit, et conqueri: nec lacrimis parcebat: scitanti hero causam fletus (is erat Hispanus) quia, inquit, ante hos annos viginti a te colaphum accepi, cum essemus ad Paraguaos: eius iniuriæ dolor mihi adimit vitam. adeo verum est, quod vulgo iactatur, Qui facit iniuriam scribere in aqua, qui accipit in ære. Vestium nullus usus: feminæ tantum folijs, aut corticibus arborum aduehlant corpus: vbi traditæ sunt nuptum, minor cura tegumenti: cum tamen Hispanorum oppida adeuntur, sumitur amictus in egressu deponendus: vbi sæuit frigus, quod fit plerumque flante Austro, domi se continent, totos dies iuxta focum atque ignem agentes: exeuntes titionem gestant manu, eumque identidem applicant ad stomachum, flatu subinde vim eius reuocantes, ne obtorpeat. comam non nutriunt, sed diuerso tonsu se à ceteris Peruanis distinguunt.

synci-

synceput alij, alij occipitium, quidam dexteram
partem capitis, quidam sinistram acutis con-
chis, ad eum modum quo nos nouaculis, abra-
dunt. sunt etiam, qui circumtonso capite lon-
giores capillos relinquunt in vertice, eumque
morem, longa sæculorum serie, a viro quodam,
cui Paicumæ nomen, prædicant accepisse: eum
beatum Thomam Hispani arbitrantur, a quo
Indorum illud nomen non valde abhorret: et
perhibent Paraguaïs euangelium annuntiasse:
quin etiam quodam in lapide, si velis credere,
pedum ipsius vestigia monstrantur. cataclysmū
agnoscunt, eoque duos, Paitacurum, et Paia-
mandren, vt nusquam postea comparuerint, ra-
ptos fuisse. multæ singulis vxores, octo, decem,
plures, quot quisque potest alere. neptis auo nu-
bit. sunt et apud illos, quæ impediunt matrimo-
nium contrahendum, et quæ dirimunt contra-
ctum: sunt etiam, quæ iniustum licet, contra-
ctum non soluunt. sancta coniunctionis vincu-
la, et affinitatis. a fatu concepto, dum edatur in
lucem, secubant vir et vxor: carneque et pisci-
bus abstinent, sollemni ieiunio: vbi mulier pe-
perit, si quidem marē, auus superstes, aut alius
quiuis genere proximus, nomen imponit: ar-
cum et sagittas offert: si feminam, auia filo
quodam alligat suras, non sine cærimonia:
pater interea, per dies aliquot, in lecto quie-
scit: vbi surrexit, religio est animal ferire,
velle leui ictu: quod is ad infantem pertineat:
comesse

comesse quodlibet dentatum, etiam piscem: ad uxorem accedere, donec puer primis plantis vestigia insistat. ut puella excessit annum, parentes virum destinant (is est proximus a cognationis gradu secundo) ad illum addeunt, arcum, sagittas, et ligonem afferunt, symbola sponsalia: si accipiuntur, extemplo gener oppigneratus abducitur domum, ut proceret rem familiarem socerorum, donec puella nubilis fiat. quod, si adolescentulus petere occupet, fert se ad soceros cum fasce lignorum: si placet sponsus, uterque admittitur. nulla apud illos Deorum simulacra: dæmonem solum venerantur, ei primitias offerunt frugum messisque: in venatu piscatuque, quod studium apud homines præcipuum, ei se addicunt totos, deuouentque: non tam spe boni adipiscendi, quam mali arcendi cupidine. namque et eorum corporibus assidue nocet. Indus quidam ad alterum e nostris sacerdotibus accessit, verberibus male acceptus, liuenti corpore, et cruento: mox se a dæmone (Thoborococi appellant) ita tractatum, propter neglectas primitias dicentem, vox pariter et vita defecit. Sed id inter eos, qui Varai, id est bellicosi, nominantur, frequentissimum: quod nisi oculis vidissent nostri, superaret fidem. Certis anni diebus lymphata mente in siluas aguntur, vastamque solitudinem, et inconcinnis saltibus, vocibusque inconditis Candire inclamantes (de illo abiur-

dam

dam nescio quam texunt fabulam, iam inde ab eluione orbis terrarum) per præruptos scopulos, densaque arbuſta, per ardentes etiam prunas, et mortíferas serpentes incedunt, ſine vlla noxa. ex horum numero bacchantium, mulier quædam ad ſacerdotem deducta eſt: cum interrogaretur, an ſe dæmoni addiſſet, diras reſpondit mihi ſum omnes imprecata: ergo iam pœnas luis ſacerdos inquit. tum ad eius collum cum arculam alligaſſet, in qua Sanctorum reliquæ, furor reſedit. mox facta peccatorum confeſſione (erat enim Chriſtiana) penitus liberata eſt. Hæc porro narrabat, ſe, in illa infania, nescio cuius impulſu coactâ, vt hac atque illac diſcurreret, et Cædire nominatim ſæpius appellaret. Funerum ingens ſuperſtitio. Vt mulier viro tradita eſt, funebrem tunicam ſibi atque illi perpolite textit, in qua cadauera inſuenda. vbi deſperata eſt ægroti valetudo, propinqui plurimum arenæ congerunt, in qua deponatur ſemimortuum corpus: eum exiſtimant lectum eſſe quammolliſſimum: et aliquot ante mortem diebus moribundo adhuc viuente et videnti ſepulcrum effodiunt: dein cadauer rubro nigroque illinunt, horrendum in modum: diuerſis plumis exornant: arcum, et ſagittas, reliquaque arma apponūt, quibus olim vſus in bello: non nihil etiam cibi, et potionis: cadum ex maicio in ſimilitudinem vini corrupto: anatem præterea, et gallinam, et poſt vltimam con-

clama-

clamorationem, admonent vt festinet fugam, dū suppetit commeatus. coniunctissimus quisque attonso capite luctum ostentat. octauo post die a præcone indicuntur exequiæ: et conueniunt frequentes. sed pridie eius diei, vt habeatur hic mortuo honos, sese vino ingurgitant. post annum instauratur funus eodem ritu, et repetitur ornatus comptusque capitis, toto anno neglectus. Varai non adeo superstitiosi: nec tamen funerum negligentes. vt quis mortuus est, qui sunt ex eodem genere, ad parietem solumve allidunt caput, corpus etiam ex alto præcipites agunt, quasi quærentes mortē, per speciem mæstitiæ. mira diebus festis crudelitas: si quem in prælio ceperunt, eum per illos dies nigro purpureoque colore depictum, adornatum plumis, repletum mero, quo lætior contemnat mortem, alligant arbori: is, vel ab ebrietate, vel a desperatione, animo sumpto (neque enim se redimi vlla ratione pateretur) contumelijs iaciendis in circumstantes, probrisque fœdissimis, instigat vltro ad cædem, tum testulis coniectis in faciem carnificis, exprobrans virium infirmitatem, adeo incendit hominem, vt vix tandem, ligneum pugionem, duratum olim ad ignem, terque quaterque magna vi adigens in caput, medium diffindat: accurrunt statim mulieres, et (quod horreant aures) recentes a morte artus, et adhuc tepidos auide deuorant, laniatu infandō

tanta

tanta est diaboli potestas in illas gentes: narravit etiam Hispanus, magnæ vir auctoritatis, quiddam hanc ad rem mirifice pertinens. Nocturnus iter faciebat cum indigena viarum et sermonum perito: ad radices montis audit non procul, duos verba facientes: quærit de comite, qui sint: Indus (inquit ille) cum dæmone colloquitur. tum curiositate humani ingenij, cum accessissent propius suspenso vestigio, Indus solus repertus: et interrogatus ubi nam esset alter, qui loquebatur, diffugisse respondit ad eorum aduentum: tum oravit ut apud se requiescerent illam noctem. domus erat longa pedibus centum, et late patens, ut aliæ in illo tractu, nullis distincta contignationibus, aut cubiculis; nullum in ea instrumentum, aut suppellex, præter pharetram, et arcum, ac rete pensile pro lecto, cui, hiberno tempore, substernunt prunas ad rigorem frigorum molliendum. Cognovit Hispanus huc sæpe dæmonem se afferre: ergo cum clamculum in pariete IESVS NAZARENVS carbone scripsisset, audiuit iratum diabolum attulisse mortem domino, dein amplius eam domum ingredi non esse ausum. In hanc incultam et agrestem filuam, qui e nostris destinabantur, tertio idus Aprilis, huius sæculi anno octogesimo septimo Copachuncho (id est vltimum Peruani regni oppidum) cum comitatu militum viginti, caput casside, pectus thorace tecti, metu Cirignorum,

norum, cum calceis ex cannabe, quoniam magna pars itineris pedibus erat conficienda, capessuerunt viam: diuinum numen in rebus etiam paruis sæpius experti: nam iumento, quod portabat duos vini cados ad sacrum faciendum, ex alto decidente, crebroque allidente illos ad saxa, neuter cadus offendit: aliorum omnium cadi effracti: transferunt sacerdotes Vapaim flumen, vt assolet, rate, idest, connexis inuicem lignis ne dissoluantur: ea homines Indi, ad corpus adalligatis funibus, inter natandum trahunt: biduum positum in sarcinis vectoribusque transportandis: in postrema ventione, ligna multa aqua madentia, ruptis vinculis submerguntur: et traxissent secum fratrem nostrum, socium sacerdotum, si nare nescisset. perituris vtique sacerdotibus, si hoc contigisset illis ignaris natandi. ceterum cum fluuij, plana, vt diximus, loca inundassent, per continuas aquas erat iter faciendum, maximo cum labore, et discrimine vitæ, vix equis enatantibus. Nusquam diuina prouidentia defuit: nam cum pernoctare non liceret in aqua, ad iusta intervalla cuniculi (alti sunt cubitis binis, lati bis senis passibus) quos in sicco formicæ effoderant maiusculæ, diuersorium dabant: capiunt cuniculi singuli homines octonos denosue. equi, ne pedibus intumescant, connexis lignis superponuntur: nec deest pabulum, extantibus herbis in aqua, vltra bipalma-

palmarem magnitudinem: ipso in itinere, e
 comitatu duo baptizati morti proximi: alter
 tribus, ad summum, guttis, quæ remanserant
 in cucurbita: alioqui desiderasset baptismum.
 ex hac ianua cælū ingressi. Hæc repetita sunt,
 quoniam in superioribus litteris paulo alter
 erant rescripta. Ceterum quam gratus omni-
 bus nostrorum aduentus fuerit, vix æstimari
 potest. Domus erat apparatus et instructa, vt
 desideraretur nihil, multa admodum reijce-
 rentur. Pecuniæ hic apud Hispanos nullus vsus:
 res veterrimo ritu, permutantur: templum,
 domusque summa ciuium lætitia a primis fun-
 damentis ædificari cœpta, breuique ad tectum
 et fastigium peruenere. Quarto die ab aduen-
 tu, is fuit feria secunda Pentecostes, alter e pa-
 tribus sermonem habuit ad populū: nusquam
 maior gratulatio: manabant omnibus præ gau-
 dio lacrimæ, recordantibus, vigesimo iam et
 sexto anno, ex quo conditū esset oppidū, nemi-
 nem auditum fuisse concionantem. Die sacro-
 sanctissimæ Trinitati, cum sacerdos vterque
 in eam gratiam sacrificium Deo obtulisset, de-
 derunt se linguis, quas vtilissimas videbant
 fore, addiscendis: alter cum fratre socio Gor-
 gotoque, qua finitimi plures vtuntur: Varæ
 alter, quam Brasilia tota, Paraguaorumque
 et Itatinorum regio, alijque populi longe di-
 stinctissimi communem habent. igitur, Hispan-
 nis duobus vsi interpretibus et magistris, prima
 rudimen-

rudimenta ediscere, et ad compendiū redigere
cœperunt, in eisque ita profecerunt, homines
ætate licet prouecta, vt quartum intra men-
sem, Catechismum, rationem audiendi con-
fessiones, reliquaque plebi necessaria primi
reddiderint, magna omnium admiratione, et
vtilitate plurimorum. mirabantur autem non
magis Indi: qui eos arbitrabantur vel esse de
cælo demissos, vel ex se genitos, cum pueri es-
sent abductos in Peruanum regnum, nunc de-
mum rediisse: quam Hispani: quippe quattuor
mensibus tenere linguam, quam ipsi viginti an-
norum spatio vix percepissent. Nec tamen in-
terea nostri, dum Indorū ediscebant linguam,
nihil agebant. Hispanis confitentibus matuti-
no operam dabant: reliquum tempus consu-
mebatur in discendo: dein cœperunt diebus
festis Indorum agmen cogere ad templum:
mulieres erant mille quingentæ: par virorum
numerus. iam qui Christo nomen dederant,
peccata confessione expiabant: quod num-
quam antea factum: sic vt nemini, nisi ceteris
auditis, iterum liceret accedere. explicabatur
interea doctrina Christiana: res et propter vti-
litatem expetenda, et propter nouitatem iu-
cunda. et nunc, interdiu, noctuque totam vr-
bem strepentem audias Indorum virorum, mu-
lierumque (quinguageni centenique Hispanis
singulis deseruiunt) alternis, vel coniunctis
vocibus, Christianam doctrinam concinen-
tium.

tium. cum primum Gorgotoquen linguam sibi comparauit alter e sacerdotibus, in finitima, oppida excurrit: plurimorum, qui titulo tenus videbantur Christiani, confessiones excepit. Ceterum ne cuiuspiam victus causa esset molestus, permutatione acuum, vitreorum globulorum, et aliarum rerum ceteroqui parui pretij, quæ illic magno æstimantur, cibum sibi socioque parabat. eorum qui baptismo abluti, vel confessione expiati sunt, numerus iniri non potuit. ex illorum numero non paucis, qui confecti morbo seniore, post baptismum, eo ipso die, siue postero decessere, baptismus ipse prærogatiua fuit celestis triumphus. sed cum tres operarij non satis essent ad tantam messem, submissi alij sacerdotes, duo, quorum alter Gorgotoquen, alter Chanensium linguam cepit ediscere. Ceterum vnus ad Itatinos profectus est. Est Itatinorum gens effrata et barbara, quippe finitima Touis humana carne vescentibus, et iaciendarum sagittarum peritissima: vnus de eorum, Gacicijs, vbi audiuit a nostris profectionem paratam, attulit mœnera, farinam aliaque cibaria gentis, vt illis vesci consueissent: orauitque maturarent proficisci. Igitur sacerdos vnus die sacro nascenti Virgini, cum socio ex Hispano patre, matre Itatina (neque enim licebat cum pluribus) magnam sui desiderium relinquens Indis Sanctæ Crucis, qui eius manum certatim exosculantes, multis cum lacrimis, prosperum iter precabantur,

cabantur, discessit, celebrabatur ipsius aduentus, quacumque iter faceret, sollemni gratulatione, festisque lusibus, ritu gentis, præcipue pilæ. de hoc lusu, quoniam hætenus ignotus, breuiter aliquid dicendum. Pila est e cuiusdam resina arboris compacta, leuis tamen, et quæ minimo pulsu magis resiliat, quam folliculus quicumque: eam porro non manu impellunt, aut pede, sed capite, et, si forte, cubito, mira dantium accipientiumque dexteritate: et est magnum victori præmium. Nec deerant viri principes, qui se suaque oppida permitterent Patris voluntati. Vbi venit in caput prouinciæ, sacrosanctam Crucem incredibili omnium lætitia erexit, et locum quemdam constituit, quo conuenirent, quasi ad templum. incredibile est, quantum sit vniuersi populi in sacerdotem nostrum obsequium, et obseruantia: ergo imbuuntur præceptis Christianis, nonnulli etiam salutari aqua abluuntur. tam felicibus initijs vnum præcipue obstat, quod singulis vxoribus non sunt contenti: et quo nobilior quisque, aut opulentior, eo pluribus nuptijs ambiuntur. in hoc præcipue est laborandum. sed fuerunt aliqui rectum iter ingressi: inter hos, Cacicius, quem paulo ante dicebamus attulisse munera, Christianas partes ita amplexus est, vt iam verbo castiget dubitantes, et tardiores instiget exemplo. Persoluit anno priori. Venio ad posteriorem. Quattuor igitur sacerdotes in prouincia

Sanctæ

Sanctæ Crucis, frater vnus. Pro se quisque suam linguam edidicere: at frater duas: et singuli partiti sibi prouinciam, regiones obeunt, moribus, sermone, locisque maxime distantes: de quibus separatim dicendum. Vnus ad Varas concessit: de quibus etsi posuimus supra nonnulla, hæc alia adijciuntur. habitant in locis proceritate arborum opacissimis: earum pleque feraces fructuum, Peruano regno, neldum Europæ, ignotorum. poma sunt infra magnitudinem pyri, nigra extrinsecus, intrinsecus alba: nascuntur in ipso trunco arboris, non sub folijs: ita densa, vt corticem operiant. Inter Varas hullum honoris discrimen, aut dignitatis: se ipsos inter se æquales esse iudicant, finitimis superiores: quos etiam bello captos, opere exercent, eosque ita contemnunt, vt rogarint adolescentulum comitem sacerdotis, an et Varai in suscipiendis Christianis sacris, eadem aqua, qua reliqui, eodemque ritu essent abluendi: at noster, vt vel ab ipsis primordijs Christianæ humilitati assuescant, seruos, vel primos, vel cum dominis promiscuos baptizabat. et prouiderat dæmon futurum aliquando, vt hi ad Christum conuerterentur: propterea insitum erat in omnium mentibus, rei, quæ sub aspectum non caderet, nullam esse fidem habendam. ita mussabat apud eos, non minus diuina fides, quam humana, vel elusa, vel eiecta. Nunc quoniam gens est nimia animi, et

semper alta cupientis, suis ipsi artibus edocti sunt, ut standum putent promissis, nec minus gloriosum esse, pro fide contra perfidiam, quam pro obedientia pugnare contra contumaciam. Sacerdotem nostrum in magna veneratione habent, contra quam facere soleant erga suos, Cacicios, et Curadas: quibus videlicet raro obtemperant, nisi fortibus in bello, aut iubentibus iucunda: nihil igitur non agunt ex ipsius arbitrio: quo etiam præcipiente creati sunt magistratus, Hispanorum more suis virgis insignes. Non minimum etiam amorem erga eum declararunt hoc facto. Erat ei aliquo eundum, per viam impeditam ac difficilem: hoc ubi acceptum est vulgo, mulieres, pueri, senes, sponte egressi, certatim deiectis arboribus, amotisque impedimentis, purgarunt iter, feceruntque ut superari facile posset, ad nouem vsque miliaria, quo intendebat. Scytharum more nullam habent ciuitatem: domos facile mutant, et supellectilem: etsi hæc illis omnino curta, aut præter arcum et sagittas, grandesque cucurbitas, quas minutis quibusdam utensilibus stipant, potius nulla: plures uxores habere decorum est: a reliquis abstinere. filiorum exortum parientes trimestri ieiunio excipiunt, certaque ciborum abstinence. trimi pueri, aut quadrimi depelluntur a lacte, tum eos ad omne crudelitatis genus exercent: bello captos illis permittunt sagittis petendos: qui certo ictu ex-

positum interfecerit, laude et præmio, insuper etiam interfecti cognomine honoratur. hi lusus infantium; hæc iuuenum æmulatio: quin et Viri ipsi in magno nominum ambitu sunt; pro numero scilicet occisorum in bello. e crudelitate enim ac eæde genti nobilitas: ad eamque excitari se volunt impositis nominibus canū, tigridum, aliarumque ferarum animantium. Lunam nascentem ingenti clamore, totiusque corporis iactatione venerantur. nulli dñj: nulla deorum imagines. nulla formula, aut consuetudo iurisiurandi. religio nulla. o septem dæmonum genera et nomina agnoscunt: eos vt colant, malorum; quæ ab ipsis inferuntur, mortis etiam, timor facit: sunt tamen superstitionibus maxime dediti. incuntibus bellum, si sagittæ deciderint, si lectorum pensilium funes rumpantur, pro ominē habetur: venefici inspectas sagittas reiiciunt; probantur: infelices illæ, et, si retineantur, hæsuræ in corpore retinentis: hæ certæ, et numquam frustra mittendæ. ceterum cum se Luna curuare cœpit in cornua, vt colliment, brachia: vt celerius currant, furas et femora, plurifariam incidunt: mox puluere et combusti corporibus ferarum rapacium, aut velocium aspergunt: eodem modo mulieres, brachia, faciem, crura; quæ postea cuiusdam arboris succo (cœruleus est, atque omnino indelebilis) ornatus causa perfundunt. Sed hæc eorum consuetudo affligendi

punctiunculis corpora, communis est, non secus, atque apud nos, flagellis verberandi. hac formidine pueri coercentur: pueri inquam, nam in adollescentes, et natu grandiores nulla animaduersione, furti crimen apud eos ex omni memoria ignotum: et ideo magis vitatur, quam si vetitum esset. nihil venale: si quis veste, aut re alia careat, donatur ab his, qui abundant. mortuorum corpora contingere nefas: eos tamen lacrimis, et lamentatione prosequuntur. mulieres, continuantes diem ac noctem eiulando, ieiunæ cadaveri adfunt, tunduntque parietem capite, et pavimentum crebra corporis volutatione verrunt: mitius viri se gerunt, ostendunt defuncti sagittas, arcum, et clauam (claua enim magni ponderis in præliis Vararum vtuntur) non sine eius laudum, et rerum præclare gestarum in bello commemoratione. totos dies octo peraguntur hæc tristitiæ imitamenta, noctes interea ducuntur insomnes: aut a somno reditur ad vociferationem et luctum: quibus autem lacrimis et conelamationibus prosequuntur funera, iisdem etiam excipiunt lecorum aduentum: ut iam nostri, ab effusa illa comploratione, vel decessisse aliquem cognoscant, vel accessisse. Atque hæc de moribus Vararum, qui nunc paulatim, Deo annuente, mitigari, et ad humanitatem traduci cœpere: et apparent in eis aliqua vestigia bonitatis. Repertus vnus, qui in illa plures vxores

res habendi licentia, vitam castam et cælibem
duxerāt, iam annum quinquagesimum: inter-
rogatus, ullos ne stimulos sensisset, igne sue li-
bidinis plurimos, respondit, et acerrimos: sed
omnes illos, quod admoneretur animus, vni
Deo, cui placeret castimonia, morem geren-
dum esse, superatos: is nunc ablutus baptismo
in suscepto vitæ proposito libentius perseue-
rat. baptizati præterea mille ducenti: ad vnius
matrimonij iugum se contulere amplius sex-
centi: in hoc potissimum, apud has gentes, car-
do vertitur rei Christianæ. hoc magis, sempi-
ternus Dei hostis hominumque, infensus: per ve-
neficos, suos illos ministros, sparsit hunc ser-
monem, quotquot tacti essent aquis piaculari-
bus, breui morituros: et impositum est nonnul-
lis: sed improbitatem mendacij rei euentus
refellit. duo pueri, qui iam instructi, se a bap-
tismo metu mortis subdlexerant, repentino
obiere: e baptizatis, adhuc quidem, pauci, nec
nisi ætate extrema. Ceterum in viginti etiam
regiones diuersas Christianæ religionis fama
peruasit: exque ijs, Cacicij et Curacæ nobiles,
nonagesimum et centesimum annum agentes,
secumque ducentes, et filios, et nepotes, ad Pa-
trem accesserunt, vt omnes baptizarentur. In-
ter eos quidam diuinitus, vt res ipsa docuit,
permotus, ita magno elatoque animo disseruit,
dictitans venisse tempus depellendæ caliginis,
quæ tamdiu illas terras obsederat, gratesque

agens Deo auctori luminis, a quo reseruatus
 esset in illud tempus, vt ardorem excitaret, in-
 nouaretque in mentibus audientium: et im-
 pleret homines certioris spei, quam quantam
 i subiscere potuisset; aut senis auctoritas, aut
 oratio eloquentis: solent enim viri principes,
 calbente celo, vel inumbrante vespera, adhor-
 tationem adhibere ad certamen inituros. Sub
 idem tempus Ciriguani montani, qui Tucuma-
 num regnum diuidunt a prouincia Sanctæ Cru-
 cis, et vtrinque intercludunt aditum, alioqui
 feritate terribiles, ad urbem Sanctæ Crucis
 Legatos de pace miserunt: cum quibus sacer-
 dos, qui sui colligendi, solet peregrinam expe-
 ditionem urbana commoratione distinguere,
 cum per eos dies redisset, ita locutus est, Va-
 raa lingua, quam etiam callent Ciriguani, vt
 incenderentur animi, et inuiti oculi lacrimis
 undarent. excipiens orationem eius, vnus e
 Legatis, qui reliquos ætate anteibat, Quid mi-
 rum, inquit, si nos ab omni humanitate alieni
 habemur, et sumus, ad quorum aures num-
 quam talia verba acciderunt, animos penetran-
 tia, nec nisi relictis aculeis recedentia? Proba-
 runt vehementer laudaruntque nostram in-
 struendorum Christianorum rationem, orna-
 tum templi, omnemque Ecclesiasticam disci-
 plinam. quod si pax et concordia firmetur, cer-
 tum est sacerdoti, ad illos erudiendos profici-
 sci: quod et ipsi vehementer expetiere: turpe

rati, atque adeo conquesti, præferri sibi man-
cipia (Indos a Sancta Cruce intelligunt) ea in
re, quæ sit omnium vtilissima. Hæc de illo sa-
cerdote qui edidicit Varaorum linguam. alter
enim, qui Gorgotoquensibus operam nauat,
adiunxit Christo quingentos viginti: a vaga li-
bidine abduxit plures sexcentis: hi partem in
vrbe, partem versantur in oppidulis adiacen-
tibus: magnopere capiuntur veritate, et suau-
tate Christianæ doctrinæ: inter matutinum tē-
pus ac pomeridianum, septenæ octonæue horæ
in illo opere collocantur: plus negotij est in eis
dimittendis, quam acceriscendis: sponte veniūt,
nec discedunt iniussi. Sed in oppido quodam,
quintodecimo ab vrbe milliario, dum sacerdos
neophytos perinde ac cathecumenos ad pieta-
tem erudit, affertur repente Ciriguanos aduen-
tare cum armis, seruitutem et mortem mini-
tantes. et erāt, qui dicerent vidisse. terror hinc
in omnibus, pauorque, et latior ex incerto. igit-
tur, vt in extrema desperatione, inopiaque con-
siliij, conelamantibus, sacerdos persuadet im-
belli turbæ, vt fuga latebrisque sese eripiat pe-
riculo: viris, quibus ætas apta ad bellandum, vt
magno animo excipiant veniētes: cetera enim
Deo exercituum curæ fore. ipse adhortator
erat in medio agmine finem rei expectans. sed
breui quieuit et rumor, et terror: præmissique
exploratores, omnia tuta nuntiarunt. credi-
tum est falsam speciem obiectam astu dæmo-
nis.

nis, rem Christianam, vt solet, obturbare cupientis. Tertius sacerdos procurat Chanensium vtilitatem, eorum lingua, quam nullo fere magistro præeunte aggressus, excoluit, Indorum duorum tantum vsus adiumento, et fratris nostri ingenio, qui, super Chiuchicocensem, Chanensi etiam operam dabat: quæ cum ita essent, vterque seorsum ab altero lustrabant terras, circuitu millium triginta: etsi diebus festis, quoniam non aberant procul, in vnum locum conueniebant. tractabat vterque hominum genus mansuetum, et simplex, mira morum facilitate, ad amicitias colendas æque et contrahendas natum, et nescium irasci: si quid rapiatur, etiam si vxor, quandoque redditur, ignoscunt: et sæpe ex iniuria gratia est orta. pollent memoria, præcipue pueri, sic vt e singulis oppidis aliqui doceantur, qui deinde cum redeunt ad suos, subdocent capita legis Christianæ: vt minimum nostris, cum eo veniunt, sit laborandum. at indigenæ venerari nostros, vt patres: colere, vt magistros: amare vt ex se ortos. quippe qui teneant eandem linguam. et obseruatum sane est, nullum maius esse vinculum amicitiarum, quam linguam communem. miserantur superiora tempora, quibus ignorabantur tanta bona: gratulantur præsentium felicitati. ex vtraque gente adhæserunt Christo, bis mille centum. e quibus nonnulli, eodem die, aut sequenti, obierunt. totidem fere matrimo-
nio

nio coniuncti, illegitimas nuptias repudiarūt.
-et e Chanensibus quidem multi olim, a sacer-
dote quodam, vt in transeursu, fuerant tincti:
sed ignaros rituum ac religionis, nec Ethnicos
diceres, nec penitus Christianos. ita magnus la-
bor positus in eis docendis primum, deinde au-
diendis: quamquam, ob temporis angustias, au-
diti præcipue, qui a morte propius abessent. ad
vnius mulierculæ confessionem euocatus pa-
ter in quoddam oppidum, reperit miseram in-
sutam in tunicam funeream, in conspectu sepul-
turæ apertæ, more gentis, a mortua nihil diffe-
rentem. extrahi iubet, imponit capiti particu-
lam sanctissimæ Crucis, statimque illa, recepta
potestate vocis, et mentis, culparum maculas
confessione absterfit. Superest quartus sacer-
dos, qui dum linguam Gorgotoquen addiscat,
commoratur in vrbe, Hispanorum vtilitatibus
intentus. eorum animos frequentissimis con-
cionibus ad pietatem excitat, et criminibus
purgat. elucet inter ceteros, Prætoris in Deum
religio, in nostros beneuolentia: templum con-
struitur, pro condicione loci, satis magnifi-
cum, et amplum. ciues materiam conuectant,
Prætor operas absoluit. spes est, intra quat-
tuor mēses, perductum iri ad culmen. data ope-
ra est Prætorē adhibito, vt suburbani pastores
et agricolæ, qui rarius ad urbem cōmeantes sa-
crificio missæ rarius intererant, singulis diebus
festis rem diuinam audire cogantur. a diffic il-
princi-

principio tā salutare consiliū prosperos habuit
euentus. Veniunt perpetuo agmine, ad sacro-
sancta mysteria, et ediscunt præcepta Christia-
na: numerati sunt interdum bis mille sexcenti.
ex eo, inertia omnis et lasciuia rusticorum ex-
pulsā. sed Prætoris ipsius humanitas iterum me
rapit. Erga nos animum habet vere paternum:
ita præsentēs fouet, absentes tuetur. is litteras
ad Patrem Prouincialem dedit officij plenas:
nostrorum industriam commendās, qua decem
hominum millia ad Christum dicit esse conuer-
sa: nonamque lucem, et quasi mentem eorum
aduentu additam esse ciuitati: orat eundem,
horretur Patres, et pro sua auctoritate admo-
neat, vt laxent sibi, pro re bene gesta, aliquid
laboris, et interdum, quantocumque spatio
temporis, simul animos corporaque remittant,
ne opprimantur vires mole negotiorum. Hu-
manum consilium, sed prope necessarium: quie-
tem enim excludit magnitudo utilitatis per-
specta. Idem Pater, vt Gorgotoque lingua se
succinxit, ad varia loca egressus, auxit Chri-
stianum gregem capitibus ducentis septuagin-
ta sex: aliaque multa gessit e re Christiana,
quæ, quia communia sunt, et contrita iam vsu,
relinquatur. Vix credi potest, quam latum cam-
pum hæc prouincia aperuerit Societati. nam,
vt regiones alias præteream, Prætori, ad Tim-
buos eundum est, cum manu numerosa: atque
vrbs ædificanda ex Proregis præscripto. id si
fiat

P R O V I N C I A L V S I T A N I A .

OBTINUIT LVSTITANIA
duos supra quingentos. In Oli-
siponensi Domo sexaginta : in
Collegio quinquaginta vnum :
in Conimbricensi eiusque Resi-
dentijs centum octoginta : in
Eborensi centum et duodeuiginti: in Portuen-
si quattuordecim : in Bracarensi viginti se-
ptem : in Brigantino viginti : in Funcalensi
quot in Portuensi : in Angrensi duodecim : in
Angolana Residentia sex. Finem vitæ fecerunt
duodecim . Initium Societatis vigintiduo .

D O M V S P R O F E S S A ,
et Collegium Olisiponense .

EMIGRARVNT E VITA Pater Leo
Henricus perfectæ vir sanctitatis : et Ga-
spar Andradius adiutor operum , qui semper
sui muneris officijque rationem cum laude
persoluit . intenta in proximos nostrorum in-
dustria nihil remittit . Pœnitentiæ Euchari-
stixque sacramenta , vt cum maxime , vsur-
pantur . Conciones frequentissimæ ; nec mo-
dici fructus . in oppido quodam celebri odium
sane pertinax concionatoris admonito cessit:
dexteræ

dexteræ inter viros primarios datæ: id quod oppidanis gaudium attulit, et exemplum. Feminæ sex ad honestatem a turpitudine retulerunt sese. duæ mox in matrimonio stabili collocatæ. ex eodem cæno viri quattuor emerferunt: quorum vnus sibi vxorique melius consulens, pellicem exegit, datis in eius nuptias aureis centum viginti. ad hæc, periclitanti multarum pudicitia mature subuentum. mulier virilis animi, opulentum virum ac nobilem, qui eam pellicere conabatur, voce firmata monitisque nostrorum, et, quod caput est, sacramentis, quæ frequentabat interim, infregit. Domus quædam erat in vrbe, vbi flagitijs virtutum studia prætendebantur: ea vt omnino clauderetur auctores nostri fuere. Mulieres tres e mortis periculo ereptæ. res per fraudem et dolum partæ, dominis redditæ, cum magno pondere argenti. Quidam, bona omnia sibi lege ablata nostris deprecantibus recepit. Duo falsum testimoniũ dixerant, ex quo vnus exturbabatur bonis: id vt reuocarent, nostri effecerunt. obuiam itum vni, dum per eumentita regia diplomata in ipsius regis famulatum, aliosque honores, falsis percriptionibus intendit. in vsum egentium dati aurei ducenti quinquaginta: mendici vestiti nouem. Sed et mulieribus quibusdam, quas inopia prohibebat egredi domo, collata vestis statui consentanea. Sex et viginti e ducti e carcere,

cere, in quo tenebantur, are alieno vel soluto, vel remisso. Victi prandio seinel atque iterum recreati. hoc exemplo ciuis adductus haud paruum frumenti numerum obtulit in pios vsus. in nostri etiam templi ornatum accessere aurei mille. ardor institutionis Christianæ nihil refedit: foueturque multorum liberalitate, vt tributis muneribus permulti alliciantur. Sacrarum quæstionum Præses et supremi Senatus, ad moriendum vicinus acciri iussit e nostris sacerdotem vnum, cui pectoris arcana committeret: de cuius sententia, bona sua, quæ amplius viginti millibus æstimabantur, Sodalitio Misericordiæ, optimo exemplo, legauit. Ceterum, quamdiu Angli hanc urbem obsederunt ingenti ausu, nostris non defuit occasio faciendi multa patiendique pro Christo: sed huius rei seriem exquisitius narrare superuacuum puto. Hæc de Domo Professæ.

IN COLLEGIO EXCESSIT e corpore Franciscus Martinus, per annos fere viginti duos in domesticis muneribus virtutis exercitæ. Discipulorum numerus ascendit ad duo millia: nec minor est numero profectus. multi sæculo valere iusso in varias religiosorum familias se abdidere. Nobilissimi quique, præsertim e Congregatione Parthenia, cum suis præceptoribus, diebus feriatis fere omnibus, ægrotos in nosodochijs omni officiorum genere prosequuntur. exeunte Maio propter

propter tumultum Anglicanum gymnasium
siluit. Collegium continens vrbis diuino prorsus
beneficio non intutum fuit: in eo pater Re-
ctor duoque fratres remanserunt, belli exitum
expectantes: ceteri cum domestico instru-
mento vel intra urbem se receperunt, vel ad
tres Residentias Collegij: cum interea in vici-
na oppida excurrerent cum fructu non pœni-
tendo. Sub Anglorum discessum redierunt in
Collegium, et redintegrata studia litterarum
sexto Idus Quintiles.

CONIMBRICENSE COLLE-
gium cum Residentijs.

DIEM CLAUSIT VITAE extremum
Pater Antonius Paciecus post annum
duodetrigesimum Societatis: magnum dedit
uiuens in pertractandis animis exemplum dex-
teritatis, et decumbens in perferendis dolori-
bus, patientiæ: mortui deinde fratres duo:
sedecim recepti. res domesticæ externæque
feliciter cessere. Gymnasium perquam celebre
et florente iuuentute vberimos fructus tulit,
splendidissimus quisque spiritualibus medita-
tionibus exerciti. ad ergastulum aliquando a
nostris comportata cibaria, conciones crebro
habitæ, missique qui commodarent aurem
confitentibus: horum horratu victi ad per-
legendos libros pios, et ad explorandam quo-

fidiano examine conscientiam adducti. Ciui-
bus etiam opera præbita non indiligens. Duo,
quorum alter alteri alapam impegerat, iras
inter se gerebant longe acerbissimas: quod
nisi intercessisset sacerdos, de percussoris vi-
ta fortunisque actum foret. Cuidam sacra-
mento Eucharistiæ interdixerat Parochus,
quod conceptum animo odium numquam e-
uomeret: hoc cum ipse negligeret dulcedine
speratæ ultionis, admonitus tandem a nostris,
agnouit quam pestiferum venenum in pectore
gereret: resipuitque. In vicina oppida pa-
gosque excursum lucro animarum. Quoddam
oppidum ardebat odijs capitalibus: ea re-
stinxit vnus e nostris: simulque libellos, qui
circumferebantur, omneque instrumentum
inimicitiarum incendit. aliquorum cædes in-
hibitæ. Vnus cum efferato animo inimicum
peteret, districtum iam gladium, vaginæ, se-
seque humanitati reddidit, occursum nostro-
rum. Oppidi cuiusdam Præfectus cum liti-
gantium causas componere per se ipse non
posset, diem vnum, quasi vadatis omnibus,
dicit, quo se iudicio sisterent: cum conuenis-
sent, ducit eodem agmine ad vnum e nostris
concionantem: quos noster deinde, non secus
atque arbiter et disceptator, diremptis litibus
æquos ab se placatosque dimisit. alibi a turpi
lucro mulierculæ aliquot abductæ, et traditæ
maritis iusta cum dote. Aduentu et Quadra-
gesima

gesima sacerdotes duo ad Algarbieneses destinati, operam ac studium proximorum commodis impenderunt. Itum quoque Viseum, et Mirandam, Episcoporum rogatu, quibus in urbibus nostri partes omnes sui muneris explerunt. At Mirandæ grauis contentio inter duo Sodalitia de principatu incessus, bono publico, sedata. Lamecum (nomen est urbis) alius profectus, mirifice Clero, quem erudijs de officijs Christianis, populoque utilis fuit. prætereo rapinas cædesque repressas: restitutiones factas: petitam ab inimicis veniam, dextrasque porrectas: aliaque, quæ enumerare longum esset. vnum aut alterum breuiter exponam. Duæ quorundam domus aleatoribus patebant dies ac noctes, nec clauderantur turpitudini: ex quo magna pecunia veniebat ad dominos, cum infamia, atque animarum offensa: illum e nostris vnus perpulit vi concionis, hunc sua præsentia, vt disturba- rent perniciosos cætus, et clauderent sce- lum officinam. Ad Conimbricense Collegium pertinent Residentiæ duæ, Canalensis, et Sancti Felicis: in hac sex socij, in illa quattuor commorantur: neque eorum officium deside- ratum est in procuranda salute animarum.

COLLEGIVM EBORENSE.

DECESSERVNT Pater Rodericus de Brito, et Consalius Aloisius frater: quorum hic amplius triginta, quindecim ille annos in Societate egerant. sex accesserunt: in his vnus e flore nobilitatis Lusitanæ, quem non ita post germanus frater Comes Vidiguerius cum inuisere velle dixisset, et a violento peiora metuerentur, (neque suspicio erat frustra) abnuere nostri: hic ille a rege præsidium petit: seponitur tyro Olisipone apud Algarbiorum Episcopum, libero ad eum aditu cōsanguineis: de quibus omnibus, Deo duce, egit triumphū. adiuuet, is, qui incepit, militem suum. Frustra enim sunt humana consilia, nisi cælestibus auxilijs perducuntur ad exitum. eorum qui nos audiunt numerus pertinuit ad mille trecentos: quorum profectum, vt cetera taceam, declarant illa. Vnus sollicitanti feminæ obstitit peregre, causatus id genus flagitij non cadere in eum, qui esset discipulus Societatis: quin et flexit animum mulieris, et ad confessionem adduxit. relicto alter pallio in manibus impudicæ, Iosephī simile, in re non dissimili, renouauit exemplum. tales sunt alumni nostrorum disciplinæ: e quibus etiam, vt anno proximo, extiterunt in custodias publicas officia caritatis. Vnus enim eorum, ex omnibus religiosorum

familijs

familijs sacerdotes accersijt, qui audirent confitentes, tum serico peristromate locum instruxit, et Eucharistia rite atque ordine impertita, splendidum epulum omnibus dedit: ipse ceterique studiosi famulantium ritu ad mensam ministrarunt: dignum exemplum quod et posteri imitentur. E Catechismo maximi fructus: id cum ignotum non esset Archiepiscopo, Curionibus omnibus Parochisque mandauit, pro suggestu admonerent curiales, eosque quos haberent subiectos, suos vt quisque liberos famulosque mitteret ad nos in præceptis diuinæ legis erudiendos: simulque adiecit quiddam de nostrorum laudibus, vt eorum, credo, docendi diligentia, et aliorum discendi cupiditas incitarentur. Idem cum certos viros mitteret, qui inuiserent tractum suæ diœceseos, sacerdotem nostrum cum socio illis adiunxit: quo inconsulto nihil agebant. Hic nostri e remulorum aliqua fecerunt. illam ditionem grauis vrebatur annona: Archiepiscopus per litteras edoctus grandi pecunia subleuandam curauit. mox alios per diuersa loca destinat, vt simili liberalitate reliqui fruerentur. quamquam nos quoque tanti viri humanitas attigit. nulle enim aurei tributi, Collegij ianuz, quod vnum maxime desiderabatur, extruendæ. Atque hæc quidem eiusmodi sunt. Nunc enim vocat me iucunda memoria Patris Emmanuelis Fernandi: qui cum primus e Societate in agro Transtaga

no diuini verbi semen spargit, publicæque peccatorum licentiæ euellendæ maxime intentus, pellices amicasque ab amatoribus impudicisque hominibus multas abigit, id iniquo animo ferentibus, ab eorum vno, cuius nomen nunquam promere vult, in itinere vulneribus multis affectus, Eboræque defunctus est: nulum id temporis nostrum Eboræ templum: itaque in templo maximo conditus: hoc tandem anno transportatum corpus in ædem nostram, cum monumentum aperitur, ingens mortaliū turba conuolat: eorum hæc vna vox, ad Sanctum, ad Sanctum: et apparere indumentata trigésimum post annum incorrupta: cum vero pro se quisque, vt religio suadebat, aliquid concerperet, vestis minutatim discerpta: vix impetrari a multis potuit, vt ab ofsibus manus abstinerent: inclusum in arcam, quam fieri mādarat Archiepiscopus, aliquamdiu manet in sacello: post triduum sollemni pompa omnibus Parœcijs indicta, effertur, componiturque in nostro templo, magna veneratione totius ciuitatis.

PORTVENSE ET BRACARENSE

Collegia.

IN PORTVENSE conciones assidue, magna frequentia auditorum. Christiana doctrina in nostro templo vrbaniſque Parœcijs

strenue

strenue peræque et vtiliter tradita. Profuit nostrorum opera aduersus sacrilegia, incestus, adulteria, aliaque non minus fœda peccatorum portenta. quidam, ne patraret homicidium quod animo agitabat, vnius e nostris oratione deterritus. Lamecum, rogante Episcopo, ierunt Quadragesima sacerdotes duo: quo fructu, argumento sunt, impunitas, et iurandi licentia coercita: abortiones impeditæ: reconciliationes gratiarum factæ. Tres viri nobiles aliorum famam iniuste lacerantes criminationem cum laude commutarunt. Quidam, qui tertium iam annum gerebat cum altero inimicitias, nuperque in templum venerat cum duobus sclopis minusculis, vt interficeret inimicum, audita concione, abiectis armis, deposuit et nocendi voluntatem, turpem concubinarum consuetudinem deseruere nonnulli. Hæc propter, atque alia, Lamecensi Episcopo ciuitatique iniecta cupiditas, vt Collegium efflagitent.

I N B R A C A R E N S I, homo Turca præcultus ad baptismum. huius conuersio, quoniam admirabile aliquid habuit, breuissime attingetur. Famulus is erat viri nobilis, a quo diu licet multumque admonitus, adduci nunquam potuerat, vt Christianus esset: accidit aliquando, vt ægrotanti domino temporarium altare cum effigie Deiparæ in cubiculo esset locandum: hanc iussus Turca reuincit læra fron-

de, herbisque virentibus: postridie mane her-
 ram adit, precaturque, vt suscipere liceat reli-
 gionem Christianam: rogatus vnde nouum pe-
 ctori consilium: hæc, inquit, imago (ea cum di-
 deret, venerabatur sanctissimam Virginem) af-
 fuit mihi per totam noctem, blandisque admo-
 nitis, vt fierem Christianus præcepit. et verum
 fuisse visum, docuere lacrimæ, quæ confudere
 se cum salutaribus aquis, cum acciperet bap-
 tismum. Archiepiscopus, vt primum ad Colle-
 gium venit, exceptus est in templo apposis
 versibus, et oratione Latina: paucis post diebus,
 simili apparatu discipuli in gymnasium salu-
 tauere venientem: is non solum laudator est no-
 stri ordinis, sed etiam fautor. Sermo de Do-
 mini excessu haberi publice hoc anno cæptus
 est, ex præscripto Patris Generalis, prima luce:
 et magna tamen, vt alias semper, cum habere-
 tur de nocte, comploratio orta. Quidam, quem
 exacerbauerat iniuria, vt dictitaret eius ob-
 liuisci non posse, mitigatus a nostris veniam
 potenti remisit. Virginis magnæ matris Soda-
 litium it melius in dies. Feria tertia Penteco-
 stes, sacerdotum Antistes, qui et ipse est ex eadem
 Sodalitate, sodales ceteros Christi corpore im-
 pertiuit: vesperi recitatus in gymnasio dialo-
 gus: sub hæc, Sanctorum tutelarium nomina,
 vt cuique obtigerant, data: singulorumque
 laudes versu celebratæ: auxit ea res venera-
 tionem Sodalitij, et numerum admitti cupien-
 tium.

rium. Chaues (oppidum est) postulante Catharina Principe iere nostri Aduentu Quadragesimaque, magno cum fructu proximorum.

BRIGANTINVM, ET FVNCALENSE Collegia .

HOC ETIAM ANNO Brigantinarum sedata discordia, quarum, ut difficilis est exitus veterum iurgiorum, non alius finis, quam multorum pernicies, ostendebatur. quidam sacerdotem externum, perosso clamculum pariete, haud dubie domi oppressisset, nisi sacerdos e nostris talia molientem ab iniquo conatu repulisset. Confessionem vnus reformidabat non secus, ac mortem: quod persuasum haberet, quicquid admisisset, de scripto recitatum iri a Parocho, cunctis audientibus, in templo. sed is nostrorum hortatu a tam praua opinione atque obstinatione animi discessit. Mulier, cui ob paupertatem, menses iam octo, in carcere male erat, ut emitteretur a iudice est impetratum. Nexi quoque recreati aliquoties cibo, et ad vnum absoluti omnes per sacramentum Pœnitentiæ de criminibus totius vitæ.

IN FVNCALENSI non defuerunt socij muneribus Societatis: in multorum pacificationem se se vtiliter interposuere. Vir honestissimus in foro fuste pulsatus, ultionem septennio

ptennio cogitarat: is deinde, re a nostris ita composita, reum supplicem ad templi limen humaniter complexus in gratiam recepit, mirantium exemplo. Quemdam, qui vxoris et liberorum oblitus alio concesserat, ad sustentandam familiam rerum omnium indigam sacerdos e nostris reuocauit. Femina vi concionum commota ingenium excogitauit, quod se eriperet ex amatoris consuetudine: cum venientem domum conspexisset e fenestra præcellsa, Aut ne ingredi, inquit, aut ego me hinc præcipitabo. substitit ille admirabundus, retroque reflectens gradum, noluit experiri quid posset femina, vbi ad meliora animum flexisset. Publica inclusis custodia delata sunt a nostris Scholasticis subsidia vitæ. Acta huius Collegij claudet res miraculo haud eximenda. Duo seruitia puteum in Collegio præaltum perpurgabant: in medio opere puteus ruit, laborantesque in præceps trahit, atque operit. concurritur repente ad egerendam terram, lapidesque inque eo labore, cum alijs succederent alijs, consumuntur horæ tres et triginta: nostris interim vota sacraque facientibus: tum demum reperi putearij incolumes: nec caruit ea res admiratione, vniuersa ciuitate ad spectaculum conflante.

ANGRENSE COLLEGIVM, ET
Sedes Angolana.

IN ANGRENSE censentur discipuli tercentum septuaginta: nec parum proficiunt: ij præsertim, vt affolet, qui de Sodalitio Deiparæ: gratum fuit diploma Pontificium, quo concedebatur sodalibus peccatorum remissio, a Patre Generali transmissum: et propositum sollempni gratulatione. fuit pompa insignis. effigies augustissimæ Virginis explicatum diploma manu habentis circumferebatur, thessa exornatissima, humeris sodalium. Varijs locis visebantur actores dramatum, cantoresque audiebantur: Dei matris laudibus celebrabatur via omnis, et personabat. dum tandem longo circuitu reditum est in nostrum templum vestitum splendide, ornatumque, vbi Episcopus ante sacrificauerat: et intererat militum cœtus: de quorum pietate quoniam scriptum est annuis proximis, nihil repeto: quod ea audire, non necessarium est scientibus, et dicere, breuitatem profitenti minus opportunum. Ceterum doctrina pueris de more explicata: itum sæpe in valetudinarium excipiendis confessionibus ægrotorum: adnitentibus nostris educti e compedibus nonnulli: multorum item inopia subleuata. Vni, quem Episcopus ter anathemate perculerat, ad absolutionem impetrata venia, et remissio culpæ.

ANGOLAE nihil nostris antiquius, quam
 ut et Lusitanos in officio contineant, et indige-
 nas rite baptizatos ad Christi ouile perducant.
 Oloanda, insula, quæ regi Alvaro paret, tota fe-
 re Christianam religionem complexa est. Vni-
 uersam terram nostri perlustrant, magnamque
 vim infantium atque adultorum aggregant
 Christo. Sobæ aliquot (nomen hoc Dynasta-
 rum est) cum ex insidijs Lusitanos cotidientur
 opprimere, in scelere deprehensi, et capite
 damnati sunt. ex his vnus, cum quo prius no-
 stri egerant de baptismo, mori voluit Christia-
 nus, ad eandemque mentem vnum e con-
 silijs iuratis adduxit. ita optabile ambo-
 bus fuit, vel cum aliqua molestia
 mori terris, vt tam felici-
 ter celo renasce-
 rentur.

P R O V I N C I A ⁴⁶¹

B R A S I L I A .

RASILIAM HABVERE
focij centum septuaginta. e qui-
bus in Baicensi Collegio septua-
ginta : in Sedibus duabus huic
Collegio adnexis, Ilheorum né-
pe, Portusque securi, decem: in
singulis quini . In Collegio Fluminis Ianuarij
triginta duo: in Præfectura Spiritus Sancti tre-
decim : In Residencia Sanctorum , septem : sex
Piratiningæ : quattuor in Tucumana expedi-
tione : In Collegio denique Pernambucensi vi-
ginti duo. Debitum naturæ soluit vnus . Socie-
tatis vinculo se obstrinxere septem.

BAICENSE COLLEGIVM.

TENTATI MVLTII varijs morbis, fa-
narique: ereptus vnus Pater Antonius Go-
mesius, vir propter egregias animi dotes, vel
admiratione, vel amore dignissimus . Pater
Christophorus Gouea. Visitator, rebus omni-
bus prudenter constitutis, in Lusitaniam reuer-
tens, tantum nobis in discessu doloris repen-
dit, quantum in accessu attulerat voluptatis.
Scholasticorum , vel e remotis locis disciplinæ
causa concurrentium , magna iuxta frequen-
tia,

tia, et industria. Sodalitium sub patrocinio vocabuloque vndecim millium virginum iam pridem institutum, nunc, cum Dei paræ Virginis Sodalitio coniunctum, prosperum cursum habet, præside et gubernatore, illustrissimo Episcopo huius ciuitatis: cuius ope natalis virginum concelebratus apparatus magnifico: suauitate videlicet concentus in vespertinis præcibus peruigilij, et elegantia dramatis populo dati. Primo vespere, sublustrum adhuc cælo, pulcherrimum capessiuere oculi spectaculum: vbi e loco edito, plurimi orbis versatiles, sulphureo suffecti puluere, et ad emicandum instructi, concepto igne, innumeros radios cum fulgore strepitumque vibrauerunt, scintillis coruscantibus, ut stelliferum labentem imbrem imitari viderentur. erat etiam iucundum videre coronatam turrim lychnis ardentibus, admirabili artificio: cum interea campana æra, tinnitu: et fragore, bellica: percussum inter, et flammantem æra, afficerent visum auditumque horrida voluptate. ipso autem die celebrata supplicatio, magno ciuium apparatu, concursuque exterorum, quos pompæ ludorumque fama conciuerat. communicauit virorum mulierumque multitudo quamplurima: Assueri deinde historia a nostris discipulis pulcherrime acta. postridie facta decursio equestrum in simulacrum belli: et victores præmio donati. nihil omnino defuit in ea celebritate, siue ad gaudium plebis,

plebis, siue ad sollemnia religionis. Ceterum, præterquam quod in nostro templo: concionati etiam nostri, rogante Episcopo, frequenter in æde maxima, et alijs in locis magno cum fructu. ad bonam frugem conuersi permulti. aliquorum inimicitia, atque inter hos, duorum, propter exortam litem iudicialem, composita. Nobilis quidam vir, falsam suspicionem quam de famulo habebat, illius sanguine: acceptam alter iniuriam, veneno, diluere moliebantur: vterque, de consilio nostrorum, ab iniquo conatu depulsus. Filius se ab obsequio patris seduxerat: et par coniugum ab amore matrimonij: persuasit vnus e nostris, illi, vt ad imperium paternum: his, vt ad communem torum reuerterentur. Vir ita exarserat in vxorem fugitiuam, vt collegisset iam pecuniam e venditione omnium rerum, quam secum auferret, illa interfecta: sed hunc quoque, immutator cordium Deus, oratione nostrorum, ad saniora conuertit. Perditæ aliquot mulieres a turpi vita retractæ. aliæ constantes aduersus minas, et impudicorum promissa, opera nostrorum, ne idem sæpius experirentur, in tuto locatæ. Et excitata erat tempestas terribissimo spiritu diaboli, sed eam lenis afflatus diuini numinis sedauit. Mancipia, quæ ex Angolano regno huc aduehuntur, materiam nostris afferunt, siue in egestate, necessaria: siue in ægrotatione, remedia: siue in morte, solatia.

solatia conferentibus, exercendæ caritatis: et ex ijs aliquot baptizantur. eadem opera fructusque constitit in tribus Indorum pagis, quibus nostri præficiuntur. in his mira paganorum pietas, quam, et sedula purgatione animi, et atroci corporis diuerberatione testantur. Confessiones tum in his pagis, tum domi exceptæ, duodecim millium summam efficiunt: e quibus centum generales. Communicantium numerus, nouem millium et octingentorum circiter fuit. Centum quadraginta quattuor saluari aqua tincti: ex his vnus sexagenarius (qui e remotis regionibus accesserat, hoc vnum exposcens) statim a baptismo animam reddidit. Quinquaginta legitimo matrimonio iuncti. Pari fructu per Lusitanorum villas duo perpetuo excurrunt. in his, quo melius Aethiopum mentes formentur Christianis moribus, Sodalitates aliquot institutæ Christianæ doctrinæ: ita specie honoris utilitas inuicta. hac in excursionem confessi octies mille: de omni vita centum viginti: ad sacram synaxim venire bis mille ducenti. centum et octoginta sacro fonte renati. sollemnibus nuptijs copulati centum et viginti. atroces discordiæ sedatæ. In vxoris cædem virum quemdam ob incerta suspitionum furor armauerat, sed nostrorum industria exarmanit ferocem animum, suspicionibus euanescentibus. actum cum altero, vt in publico veniam pete-

ret a Parocho, quem allatrauerat: idque exemplum vtile compluribus fuit. nonnulli abstracti a consuetudine impuræ libidinis pudicitiam adamarunt.

SEDES ILHEORVM ET PORTVS

Securi.

CONCIONVM FRVCTVS domi forisque in Ilheorum sede non spernendus. Quidam, alienato a nobis animo, ac dissentire manifesti, nostrorum beneficio mitigati: atque in his vnum cum orta tempestas rapuisset in prærupta, eripuerunt naufragio: dein cum e labore incidisset in morbum, assidue inuiserunt. Haustum alter venenum erroris, quod auide retinebat, eiecit. Neque vero cum Lusitanis datur opera, Indi neglecti: edocti in nostro templo initiamenti fidei, et concionibus instructi: subleuati ægrotantes, et saccharariæ operæ interuifæ, adiutæque, difficultatem itineris vtilitatis dulcedine compensante. eorum, qui apud nos sacramenta obeunt, frequentiam testantur a peccatis absoluti homines quater mille, refectione epulo cælesti bis mille quingenti, baptizati sexaginta quinque, iugati ritu Christiano duo et quadraginta.

EXTITERVNT in Portu Securo discor diarum aliquot tempestates turbulentæ, sed posuerunt, diuino fauente numine, interuentu

Gg

nostro-

nostrorum. Duarum familiarum animos iracunda incenderat, ut extrema vellent: adolescens vulneratus ab altero iniuriâ reponere meditabatur, iamque erat oppidum in duas factiones distractum: viri aliquot propinquitate coniuncti, iracundiam cognationi præferentes, odio erant et genere iuxta cogniti: innocenti capitale crimen intentatum erat ab aduersario: epistolis editis matronarum illustrium fama periclitabatur: his omnibus incommodis, sacerdotes nostri, Dei prouisu, salubriter ac dextere occurrere. Crebræ hinc missiones tum ad Lusitanorum pagos, quorum vnus caret Parocho, tum etiam ad Indorum, propinquos. Indi autem in tutiorem locum adducti, ne paterent ita crebris barbarorum incurfibus: commodiore etiam templo et capaciore instructo: et iam laudabilem agunt vitam procul omni tumultu.

MISSIO AD PARAGVAOS.

DE PARAGVAIS scripsimus aliquid annalibus annorum octogesi mi sexti septimique coniunctorum, in Prouincia Peruana. est Prouincia e Peruanis regionibus maxime remota, ad oram amnis, quem Argenteum vocant, multis Hispanorum urbibus oppidisque nobilitata. Huc accersiti duo, ex eorum numero qui annis superioribus in Tucumanum missi. Cupide excepti præparatum solum inuenere seminibus diuini

diuini verbi late spargendis. cum enim ea gens careret sacerdote, nullumque fere haberet vsum sacramentorum, eorum aduentu melior forma extitit regionis: ex itinere, vno tantum in loco cum essent, audiere confitētes mille trecentos, omnes fere de criminibus vitæ totius: ducentos abluere baptismo: centum, et quod excurrit, sanctitate matrimonij illigarunt: pacificarunt multos: ad vitæ sanctimoniam adduxere nonnullos: quæ singula enumerare, longum magis, quàm necessarium esset. in his tantis occupationibus, quamdiu in hac vrbe commorati sunt, singulis diebus viciatim ducentes agmen puerorum, docuere capita religionis. Atque hæc gesta in aditu prouinciæ. quæ huc retulimus, quoniam suscepta expeditione iussu Patris Leonardi Arminij, e Collegio Baicensi, ad idem Collegium videbantur pertinere.

COLLEGIVM FLVMINIS

Ianuarij.

EXPIARVNT animas sacramento penitentiae hominum sex millia quingenti: confirmarunt Angelorum pane quattuor millia. multorum discordia mutata est cum pace, impudicitia cum amore castitatis. Discipulorum magnus in litteris et pietate profectus: in afficiendo verberibus corpore, affligendoque cilicijs, durissimi: diligentes in aliorum vitijs

coercendis: declaratum id maxime, cum vnus
 precibus, et lacrimis, cuidam viro, quæ infederat
 peccandi libido, extorta est. Indorum pagi
 nostrorum curæ commissi laborarunt hoc anno
 grauissimis morbis: et quamquam complures
 opportune subleuati, aliqui non euaserunt:
 ex horum numero Martinus Alfonsus, vir bello
 egregius, rerumque fortiter in hac ora gestarum
 memoria insignis. is auctor olim vt hac
 vrbe Lusitani alijsque oppidis potirentur: eas
 ob res illū rex Sebastianus inter equites Christi
 ordinis adlegit. nec pietatis erat studio minore:
 atque id tum tota vita, ex quo renatus est fonte
 baptismatis, tum maxime in supremis declarauit.
 in his pagis aperuere peccata homines bis mille:
 excepti cælesti conuiuio circiter mille: celebratæ
 nuptiæ quinquagenæ: Christianæ religioni
 dedere nomina centum: mulier in his annorum
 sexaginta, quæ cum morbo grauis e. longinquis
 terris huc venisset causa baptismi, eodem
 momento conualuit. hoc miraculo confirmati
 multi, alij erecti.

PRAEFECTURA SPIRITVS

Sancti.

IN SEX PAGOS descripti nostri Indis
 operam nauant, cum tamen Lusitanis non
 desint: et constitit fructus laboris. Aduentus
 Patris Prouincialis magna affecit homines vo-
 luptate:

luptate: obuiam iuere venienti, domumque deduxere admirabili frequentia: et dati ludi indices lætitiæ, more sollemni. Hac fama commoti Indorum principes, vel e remotis oris, accedunt rogantes mitti aliquem ad initiandum populos fidei Christianæ. Hos inter Tuiupabucus, vir acumine ingenij, et firmitate iudicij, vel cum Lusitanis cōferendus, excitatus colloquijs Patris Prouincialis, ex continente innumeram prope Indorum multitudinem ad nos adduxit Christianis præceptis imbuendam. Ceterum in his pagis baptizatorum summa ad trecētos, confitentium ad tria millia, communicantium ad mille quingentos, matrimonia contrahentium ad nonaginta, ascendit. magnam porro venerationem habet aqua lustralis: et apparet effectus, mirabilem in modum. eius videlicet aspersu morbi effugantur. Puer carens ambulandi vsu ab Inda matre brachijs asportatus ad templum, ablutusque vnda salutari, suis pedibus domum, sine cuiusquam adminiculo, reuertit. eodem remedio vnus atque alter cæleti faucibus erepti. Ipsi porro oppidani beatum Mauritium Thebæorum Ducem inuictum, cuius reliquæ in templo nostro, præcipue colunt, et eius patrocinium persæpe experiuntur. Ponetur vnum atque alterum exemplum. Celebrabatur natalis dies Mauritij, maximo mortalium concursu, plausuque: cum interea puer intentus spectaculo ex editissimo loco in aceruum lapidum

subiectorum cadit: aduertit casus quamplurimos: et accurrere contritum existimantes: is autem inuentus est sanus atque incolumis, Mauritij nomen appellans: neque vlla apparuit offensa. mansit tantum rubicunda lineola, index beneficij, cinguli in morem totum corpus amplexa. Ex oppidi primoribus vir quidam, ingrauescente morbo, deferri se iussit ad templum, vnde, pie osculatus cum esset reliquias, recepta sanitate discessit. illud etiam auget religionem. quod numquam proferuntur reliquiae (proferuntur autem non raro) ad euocandam pluuiam, quin imber largissimus exundet. Has ob res crescit in dies Sodalitium sancto Mauritio sacrum, et cultus sacramentorum, quod vel maxime indicant absoluti peccatorum nexu: quinquies mille, termille diuina dape refectioni.

RESIDENTIAE SANCTORVM et Piratiningæ.

DE RESIDENTIA Sanctorum hæc pauca ponentur, omisissis communibus. Puellæ aliquot, quarum pudicitia obstabat inopia, in loco tuto atque honesto locatæ. Reconciliati nonnulli, tanto maiore gaudio, quanto præsentius periculum metuebatur.

PIRATININGÆ trecenti facti Christiani: in Residentia Sanctorum septuaginta: his duobus in locis, per confessionem, peccatorum

torum sarcinam deposuere octomillia : quinque millia percepere Eucharistiam : iure conubiorum consociati viginti.

COLLEGIUM PERNAMBVCENSE.

IN MAGNO mercatorum cōmeatu propter opportunitatem portus, magna vis consentium, et ineuntium pacta de consilio nostrorum: sua etiam vtilitas concioni, quam et testatur pax inter discordes sæpe cōstituta, inter naucleros seditio, quæ cruentam cædem minitabatur, compressa. e sorde libidinum ad legitimas nuptias traducti amplius quadraginta. Qui in nostro templo Christi corpore pasti, fere quattuor millia censentur. Ex his vnus cælesti cibo confirmatus, ea patientia, et constantia, oblatam sæpe certaminis occasionem reiecit, vt eodem die in suam amicitiam aduersarios retraxerit. Et agnoscunt oppidani industriam nostrorum, eamque sibi gratam esse ostendunt liberali eleemosyna. tria millia aureorum hoc anno contributa: quam ob rem processit Collegij exædificatio: excitataque turris campanaria cum horologio, nostris externorumque vsibus maxime opportuno. Nec vero in oppido se tenuit nostrorum labor: foras etiam se intendit. igitur, in excursionibus Christo per baptismum aggregarunt ducentos: acceperunt confessionum duo millia: sponsalia

falia conſtituere inter paria octoginta: diſcor-
 des ſedarunt: atque in his vnum eo prouectum
 amentia, vt ſacro in loco ſacerdotem interfi-
 cere meditaretur. De Paraiba oppido, anniuer-
 ſariaque ad ipſum profectione, ſcriptum eſt an-
 nis ſuperioribus. Eius Præfectus, perſpecto no-
 ſtrorum fructu, de Collegio fundando cœpit co-
 gitare, eaque de re certiorẽ vult facere regẽ:
 neque diffidit de eius liberalitate, et aſſenſu.
 eodem ſtudio Dux alterius loci duas obtulit pa-
 raſangas, in quibus excolendis elaborare poſſi-
 mus. At noſtri, propter paucitatem operarum,
 ſpe dilata in poſterum, vnius tantum pagi pro-
 curatione ſuſcepta, extruxere templum, in quo
 occupatam operam habent, non ſine fructu.
 Præfecti erga nos beneuolẽtiam declarauit pax
 inter ipſum et Hiſpanorum Ducem conſtituta:
 ita ciuitas olim in duas diuiſa partes cum pe-
 riculo mutua cædis, concordia coaluit. ex quo
 permagna confeſſionis et communionis ſacra-
 menta frequentantium copia veluti ab radice
 pullulauit.

DEFVNCTVS SVM, Deo adiuuante,
 Patres Fratresque ſumma obſeruantia colen-
 di, hoc etiam anno, vt alijs proxime duobus, ope-
 re difficili atque arduo conſcribendorum an-
 naliũ. auxit difficultatem eius dilatio, cui,
 confectionem aliarum rerum, quæ in dies ſu-
 perueniunt, cum iuſſus anteuerto, iniecimus
 manum eo fere tempore, quo oportuit eſſe per-
 ſectum.

fectum . ita vno mense octo Prouincias e longioribus absolui, nec satis integra valetudine. neque erat fortasse festinato opus: sed verebar, ne procrastinatione moram curamve arguente, apud ignaros causæ, viderer aut citius potuisse scribere, quam vellem, aut melius voluisse quam possem . Ceterum, si alterutrius inopiæ fama subeunda est, malim profiteri deesse mihi facultatem scribendi, quam vobis, quibus debeo, iuxta Deum, omnia, gratificandi voluntatem . Valete . E Collegio Romano Decimo Calendas Decembres . M. D. XCI.

Omnium in Christo seruus

Franciscus Bencius.

Pag. Vers. Errata

4	7	infamiz
24	20	cepimus
67	23	proijciens
78	9	præscriberet
87	16	carcerem
88	18	Accademia
104	19	Aliquod
144	27	grauissime
	28	morber
160	27	repentibus
166	22	probosum
171	8	tragedia
197	16	quam
204	10	occidunt
205	1	sic
211	1	auersam
233	2	Prædoso
244	22	meditationibus
251	14	MONASTERIENSI
252	18	Pharmaceutica
266	27	dysenteriz
271	19	corpore
329	15	e supplicatione
332	8	erecti
422	4	conicij

Corrige.

infantiz
cœpinus
iaciens
præscriberet
carcere
Academia
Aliquid
grauissimo
morbo
repentibus
probosum
tragedia
quem
decidunt
hic
accerfam
Præposito
meditationibus
MONASTERIENSE
Pharmaceutria
dysenteriz
corpori
e triplici concione
erepti
conijci

Sunt et alia, præcipue in interpunctis. sed
ea animaduerti facile, et inter le-
gendum corrigi possunt.

